

Fondazione Diabete To
Museo del Diabete
Libri Antichi

35

B468

ARETAEI CAPPADOCIS

• MEDICI INSIGNIS, AC VETVSTISSIMI

LIBRI SEPTEM.

Nunc in primùm è tenebris eruti.

A' IVNIO PAVLO CRASSO PATAVINO
accuratissimè in latinum sermonem versi.

Editio nouissima.

PATAVIJ,

M.DCC.

Typis, Petri Mariæ Frambotti. *Sup. permi.*

V. C.

HOMOBONO PISON J

MEDICINÆ PRACTICÆ IN GYMNASIO
Patavino Professori Extraordinario.

Petrus Maria Frambottus F.

Andem aliquando meam fidem libero, tibi de recudendo A R E T A E O jampridem obligatam. Seriùs, quàm voluisssem, nomen expungo, non ignavia, aut negligentia, sed qua curis domesticis, qua consuetis occupationibus præpeditus, rem invitus distuli. Ast quid nota excusem? Tu enim animum meum, & incredibile tibi satisfaciendi desiderium ex mea erga te observantia, quæ quidē summa est, intelligis, atq; ex illa, quam studiosorum commodo devovi, vite ratione. Necessitas me cogebat inferuire

tempori, tibi obsequi reuerentia. Utrumque
præstiti, alterum suo tempore repugnanter,
alterum alieno, sed ad votum. Cum ad cal-
cem operis pervenerim, & exemplaria jam re-
pagula pulsent in publicum proditura, cui id
potius quam tibi dicarem, quo auctore auctor
non unus è multis in Italia reviuiscit? Cui ju-
ventus, quæ Medicinæ operatur, hanc edi-
tionem acceptam referet. Quin hoc ingeni-
um offerre mihi poterat, non tantum cohor-
tatio illa, qua mihi ad imprimendum maximi
momenti scriptorem calcar admouisti, sed sū-
ma opinio, quam de doctrina, & sapientia tua
Senatus Venetus equissimus ingeniorū estima-
tor habuit; qui te in Athenæo suo prælegēdis
Medicinæ arcanis præficiendum iudicavit.
Nec enim à tanto iudicio dissentire fas, & no-
men tuum non venerari publici commodi cu-
pidissimi. Sed si hæc causæ cessarent, quæ qui-
dem potissime sunt, comitas, & beneuolen-
tia, quam erga me habes, maxima ad hoc me
impellere debuerant, ut quoniam hæc se mihi
dat occasio, præstem me tibi gratum, & me-
morem meritorum. Vale.

INDEX CAPITUM

De Causis, & signis Acutorum Morborum.

LIBER PRIMUS SINE PRINCIPIO,

*Hæc sunt intergi Libri Capita. Ex quibus prima
quatuor perierunt.*

Cap.	pag.
5. De causis, & signis accessionis morbi comitialis sine principio.	1.
6. De Tetano, seu Rigore.	5.
7. De Angina.	8.
8. De affectibus Columellæ.	11.
9. De Tonsillarum ulceribus.	12.
10. De Pleuritide, id est, morbo lateris.	15.

De Causis, & signis Acutorum Morborum.

LIBER SECUNDUS.

Hæc insunt in Secundo Libro.

Cap.	pag.
1. De Pulmonaria.	18.
2. De Sanguinis exitu ab ore.	21.
3. De Syncopa,	28.
4. De Causo, id est febre uistoria.	30.
5. De cholera.	32.
6. De Iléo græce vocato, latine volvulo.	33.
7. De Acutis Jecoris affectibus.	35.
8. De Venæ Concavæ acuto morbo,	37.
9. De Renum acutis affectibus.	41.
10. De Acutis in Vesica ægritudinibus.	42.
11. De Vulvæ strangulatu.	44.
12. De Sa.	

12. De Sâtyriasi.

47.

De Causis, & Notis Diuturnorum Affectuum.

LIBER PRIMUS.

Cap.

pag.

1. De Diuturnis affectibus, Præmium,

49.

2. De Cephalea.

50.

3. De Vertigine.

52.

4. De Morbo comitiali.

53.

5. De Melancholia.

55.

6. De Furore.

58.

7. De Nervorum resolutione.

62.

8. De Phthisi.

68.

9. De Purulenti.

70.

10. De Pulmonis abscessibus.

74.

11. De Asthmate, sive Anhelitu,

75.

12. De Pulmonarijs.

77.

13. De Jecore.

78.

14. De Liene.

82.

15. De Morbo regio.

94.

16. De Cachexia, sive de malo corporis habitu

89.

De signis, & causis Diuturnorum morborum.

LIBER SECUNDUS,

Hæc insunt in hoc Libro.

Cap.

pag.

1. De Hydrope, hoc est, Aqua inter cutem.

92.

2. De Diabete, sive urinæ profluvio.

98.

3. De Renum affectibus.

100.

4. De Vesicæ affectibus.

104.

5. De Seminis profluvio.

106.

6. De Stomachi affectibus.

108.

7. De af-

7. De Affectu ventriculi .	111.
8. De Colicis idest intestini plenioris morbo laboran- tibus .	113.
9. De Dyfenteria , idest : difficultate intestinorū .	114.
10. De Lævitate intestinorum .	119.
11. De Uteri morbis .	120.
12. De Artritide , & Ischiade . id est , Articulorum , & Coxendicis dolore .	124.
13. De Elephantiasi .	129.

LIBER PRIMUS.

De Morborum Acutorum Curatione . Præmium .

Cap.	pag.
1. Curatio Phreniticorum .	138.
2. Curatio Veneralium .	147.
3. De Curatione Tabis .	153.
4. De Curatione Apoplexiæ .	153.
5. De Comitialis accessionis curatione .	159.
6. De Curatione Rigoris , quem Tetanū vocant .	161.
7. De Curatione Anginæ .	164.
8. De Curatione collumellæ .	167.
9. De Curatione pestilentiū in faucibus morborū .	169.
10. De Curatione Pleuritidis , seu morbi lateralis .	170.

De Acutis Morbis Curandis .

LIBER SECUNDUS.

Cap.	pag.
1. Curatio Pulmonariæ .	178.
2. De Sanguinis Rejectionis curatione .	181.
3. De Curatione Cardiacorum , aut Syncopæ .	188.
4. Curatio Cholerae .	195.
5. Curatio Volvuli .	198.
6. Cura-	

6. Curatio Acutorum Jecoris vitiorum .	201.
7. Curatio acuti morbi dorsalis Venæ , & Arteria .	203.
8. Curatio acuti morbi in renibus .	205.
9. Curatio acutorum Vesicæ affectum .	207.
10. Curatio Vulvæ suffocationis .	208.
11. Curatio Satyriasis .	211.

Diuturnorum Morborum Curativus .

LIBER PRIMUS .

*Cetera capita desiderantur numero octavo ; vide primū
librum de signis , & causis longorum morborum .*

<i>Ecp.</i>	<i>pag.</i>
1. Proœmium .	214.
2. Curatio Cephalææ .	215.
3. Curatio Vertiginosorum .	121.
4. Curatio morbi Comitialis .	226.
5. Curatio melancholiæ .	232.
8. De Curatione Phthisis , seu ulcerū pulmonis .	237.
13. De Curatione ulcerū Jecoris , & puris ab eo uffusio- nis .	238.
15. Curatio Lienis .	241.
12. De Curatione morborum in Articulis , & Coxen- dice . Secundi Libri De curatione tardarum ægritudi- num . Carens principio .	241.
13. Cuuratio Elephantis , & ultimum secundi voluminis De curatione longorum morborum .	

ARE-

ARETAEI CAPPADOCIS

MEDICI INSIGNIS

DE CAUSIS , ET SIGNIS ACUTORVM
MORBORVM.

Liber Primus sine principio ,

Iunio Paulo Crasso Patauino Interprete.

Hæc sunt integri Libri Capita . Ex quibus prima
quatuor perierunt.

De Phrenitide .

Cap. I.

De Letargo , seu Vaterno.

Cap. II.

De Tabe .

Cap. III.

De Apoplexia .

Cap. IV.

De Accessione morbi comitialis.

Cap. V.

De Tetano seu Rigore .

Cap. VI.

De Angina.

Cap. VII.

De Affectibus columellæ.

Cap. VIII.

De Tonsillarum ulceribus.

Cap. IX.

De Pleuritide.

Cap. X.

De causis , & signis accessionis morbi comi-
tialis. Cap. V. sine principio.

hebetudines , vertigines , tendonum grauitates , vena-
rum colli repletiones , & distentiones : nausea frequen-
tiùs quidem à cibis ; non minimè tamen , & ab inedia
pusilla quædam nausea sequitur : & vberior pituitæ fit

A

vomi-

vomitibus; paucis assumptis cibis fastidiunt, & erudi sunt: flatibus replentur: præcordia elata habent. Hæc sanè perpetuò comitantur. Cùm vero accessio appropinquat, splendores quidam purpurei, aut nigri, aut omnes vnà permixti ob oculos in orbem versantur, ac discurrunt: vt in cœlo Iris prætenta esse videatur: foedum odorem sentiunt: aures sonant, iracundi fiunt: bilis præter rationem accenditur. Quidam igitur leuide causa, vtpotè ob animi angorem, ceciderunt: aliqui intentè fluminis decursum, aut rotam, quæ circumuoluitur, aut turbinem, qui in orbem agitur, conspiciati: alios autem rerum graueolentiam, vt gagatis lapidis odoratus prostrauit. His vtique in capite vitiū inhæsit, atque inde noxam inferens ortum habet. Nōnullos verò, & corripit à nervis procul à capite positis incipiens, quicunque principium in consensum affectus inducunt. Itaque magni manuum, aut pedum digiti conuelluntur: vnde, & dolor, & stupor, & tremor sequuntur: atq; hæc in caput impetum faciunt, si, & malum surrepens caput inuasit. His porrò fragor quidam redditur perinde, ac si ab ligno, aut lapide verberetur: cūque ab humo surrexerunt, quædam tanquam si ex insidijs vapulassent, commemorant: hoc sanè pacto illi, quibus primò id malum incidit, decipiuntur. Quibus verò familiare, & consuetū est, simul atq; morbus in digitorum impetum dedit, aut inde exortum est, vsitatos, qui adfunt, adiutores inclamant, futuramq; ab experimento calamitatem prospiciunt: obsecrant quoq; vt membra, vnde oritur, constringant, reflectant, dirigant: quinetiam ipsimet sibiipsis affecta membra, tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntq; atq;

ita

ita sibi met auxiliantes, nonnunquam, & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt. Nonnullos utique ceu inuadente fera pavor corripuit, aut adumbrationis opinio incessit, atque ita prociderunt. At in ipso morbi insultu sensibus captus homo iacet: manus ipsi neruorum distentione conuelluntur: crura verò non solum distracta sunt, sed etiam huc atq; illuc à tendonibus proijciuntur. Id genus calamitas iugulatis tauris haud absimilis est: ceruix incuruatur, caput variè distorquetur: siquidem nonnunquam pronum, ceu arcus, inflectitur, quando pectori maxilla adhærescit: nonnunquam verò in scapulas refringitur: veluti his, qui per vim crinibus trahuntur, vsu venit: quando modò in hanc, modò in illam partem ad humeros admouetur. Sic laborantes magno hiatu os aperiunt: id siccum habent, linguam prælongam, ut periculum sit, ne aut magno vulnere faucietur, aut penitus abscindatur. Interdum conuulsione dentes inter se colliduntur: oculi inuersi sunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiscunt: quòd si quando conuiuere velint, palpebræ non committuntur, sed alba oculorum cernuntur, ac subapparent. Supercilia nonnunquam, ut his, qui ad iram concitantur, in glabellam attrahuntur: nonnunquam ad tempora vehementer admodum reuelluntur: ut cutis circa frontem valde prætenta sit, atq; in superciliarum medio rugæ euauerint. Malæ rubentes palpitant. Labia interdum quidem in acutum clauduntur: interdum verò ad obliqua dilatantur: quando in ridentis speciem dentibus circuntenduntur. Malæ rubent quidem, sed cum morbus increuit, & faciei liuor accedit: ceruicis vasa distenduntur: vox, ut in strangulatu, aufertur: etiã

si vehementer inclames, non sentiunt: eorum vox nihil nisi gemitus, & suspirium est: respiratio verò suffocatio quædam est, veluti in his, qui laqueo strangulantur. Inter initia arteriarum motus vehementes sunt, & celeres, & parui: in fine verò magni, tardi, & languentes: in vniuersum autem ordine carentes. Penis quoq; arrestio sequitur. Hæc vtique circa accessionis finem patiuntur. Vbi ad mali remissionem perueniunt, tunc sponte vrinam reddunt, alius fuit: nonnullis etiam adstrictis compressisq; vasculis genitura excernitur: id vero, & dolore irritante, & humiditate erumpente accidere potest: siquidem, & istis neruorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, crassam, & frigidam: eam si trahas, in longum, veluti filum, ipsius multitudinem deduces. Porro temporis longitudine, & laboris vehementia, quæ intra pectus sunt, fervent: spiritus vero intus coercitus omnia concutiet: eorundem quoq; & convulsio, & perturbatio sequitur: inter respirādū præterea humores, & os, & nares inundant: spiritus cum humore effertur. Cum præcedens vero strangulatio remittit, omnia item remittere videntur. Quinetiam, ut magnis procellis concitatum mare, spumam ore profundunt: quando, & tanquam jamdudum expulso morbo resipiscunt, & resurgunt. Cæterum cum à morbo quiescunt, ab initio, membris segnes sunt: capitis gravitate premuntur: dissoluti sunt, languidi, pallentes: consternati animo ob lassitudinem morbiq; verecundiam contristantur.

De Tetano, seu Rigore. Cap. VI

Tetani musculorum, qui in maxillis sunt, & tendonum distentiones sunt, dolorem quidem magnum inferentes, celerrime vero necantes, haud facile quoque sanabiles. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicantur: omnia enim cum principiorum vitijis consentiunt. Species verò convulsionis tres sunt, cum rectum corpus riget, aut retrorsum flectitur, aut prorsus versus incurvatur. Recto quidem corpore Tetanus dicitur, cum neutram in partem detortus homo, atq; inflexilis contentus est. At convulsiones, quæ retrorsum, aut in priorem partem fiunt, à tentione, & loco nomenclaturam accipiunt. Nam in averfam partem ægrotantis reclinationem Opisthotonon vocamus, nervis, quæ eo loci sunt, malè affectis. Emprostotonon autem, si in priorem partem homo deflectitur, nervis antè positis laborantibus. Tonus enim nervorum, tentionisq; vocabulum est. Causæ autem istorum infinitæ sunt: nam ob vulnera fieri solent, membrana, aut musculis, aut nervis punctis, ex quo plerunque moriuntur. A vulnere enim convulsio letalis est. Convellitur autem, & ex abortu mulier: verum, & hæc raro admodum evadit, & ab aliquo vehementi cervicis ictu nonnulli convelluntur. Et frigus longe excellens horum vitiorum causa esse potest. Quapropter hyems omnium maxime horum vitiorum ferax est, secundo loco, ver, & autumnus, æstas autem minime, nisi vulnus præcesserit; aut peregrini morbi grassentur in vulgus. Mulieres sanè ma-

gis, quam viri, nervorum distentione tentantur: frigida enim sunt: verum ipsa frequentius liberantur, quoniam humida sunt. Quantum ad aetates attinet, pueri assidue hoc morbo vexantur: sed non admodum pereunt quod illis usitatum, & familiare id vitium sit. Iuvenes autem rarius, quam pueri, id patiuntur: sed crebrius intereunt: viri minimè. At senes inter omnes magis, & eo vitio corripuntur, & eo necantur. In causa est frigiditas, & ariditas senectæ, & mortis natura. Cæterum si frigiditas cum humido coniungatur, minus noxiae sunt convulsiones, minusq; ab ipsis discrimen impendet. Affectum hunc ista comitantur, omnes subito atque affatim corripit, labor, & intentio tendonum adest, & dorsi, & musculorum, qui in maxillis, & pectore sunt. Inferiorem enim maxillam superiori annectunt adeo, ut neq; vectibus, aut cuneis per Iovem facile diduci possint. Quod si quis vi dentes abducens humorem instillaverit, non demittunt, sed effundunt, aut ore continent, in naresve retrudunt. Isthmus enim simul inhærescit, ac tonsillæ duræ atque intentæ ejus, quod devoratur, impressioni non cedunt. Facies est rubida, variegata, oculi fermè rigentes, qui vix circumvoluantur, strangulatio vehemens, spiratio vitiosa, manuum crurumq; distentio, muscoli palpitantes, facies varijs modis distorta, buccæ, & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes strident. In alio verò quodam, & aures movebantur. Ego sanè vidi, & miratus fui, lotium supprimi usque ad insignem mejendi difficultatem, aut sponte effundi, cum vesica premeretur. Hæc utique omnibus convulsionis generibus communia: propria verò cujusque hæc sunt, Tetan.

tani quidem in rectum totius distentio, nullam prorsus in partem detorta, neque declinans: recta quoque sunt crura, & manus. Opisthotonus verò retrorsum incurvat hominem, ut reflexum caput inter scapulas locetur: guttur extat: maxilla inferior plerunque dehiscit, & raro cum superiore cominititur: in respirando stertunt, venter, & pectus prominent, lotium his minus contineri potest: abdomen intentum est, & si percutias, resonans: manus retrorsum extensione detorquentur, crura inflectuntur: econtrariò poplites vitiosè curvantur. At si in priorem partem contrahuntur, conuexa quidē his terga sunt æqualiter cū parte pectori opposita, quam Metaphrenon Græci appellant: coxendicibus extra pulsas, dorsum totu rectum est: vertex, caputque in pectus vergunt: mentū ossibus pectoris affigitur: manus confertæ sunt, & cohærentes: crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis: suspirant autem mussantes profundius. Si pectus, & spiritum morbus occupauerit, facile migrant è vita. Bonum quidem ægrotanti, quòd laboribus, distortionem, turpitudineq; liberatur: præsens quoque hominibus minus triste, seu filius, seu pater sit. Verū si in vita adhuc perdurēt, spiritu licet vitiato, nihilominus permanēte, prorsus versus non arcus modo instar, verū & orbis incurvantur: ut caput genibus adnexum habeant, cruraq; ac terga in priorem partem refracta sint adeo, ut genu articulus in poplitem depulsus esse videatur. In humanas calamitas, iniucundus aspectus, triste intuenti spectaculum, & malum insanabile: ob inversionem autē vel ab amicissimis hominibus non agnoscuntur. Votum quoq; illis, qui adsunt, prius impitum, nunc

honestum efficitur, ægrum vita defungi, quo una cum vita doloribus, & acerbis malis liberetur. Quinetiā neq; medicus præsens atq; aspiciens, ad vitā, aut ad doloris levamen, aut ad figuræ emendationem quicq; opis afferre pōt. Nam si membra dirigere velit, viventem sanē hominē distraxerit discerpseritq;. Igitur victis à morbo nihil ultra subveniens contristatur duntaxat. Hæc verò est medici magna infelicitas.

De Angina Cap. VII.

Angina peracutus affectus est: spiritus enim compressio est. Duæ verò ejus species sunt aut enim instrumentorum spirandi phlegmone est, aut solius spiritus in seipso causam habentis affectus. Instrumentorum quidem tonsillarum: epiglottidis, faucium, columellæ, summæ arteriæ. Quod si depascitur phlegmone, etiam linguæ, & maxillarum interioribus: cum ob phlegmones excellentem magnitudinem linguam extrudentes proferunt: oris enim cavernam implet, & ipsius quod abundat, extra dentes exeritur. Hoc malum Synanche græce, Angina latine, & Cynanche, idest, Canina Angina nōinatur: aut quoniā hujusmodi animalia assidue hoc malo vexantur, aut quòd etiam sana linguam exerere consueverunt. Alteri autem generi contraria eveniunt, instrumentorum collapsio, & singulorum naturæ insignis macies, & strangulatio vehemens: ut ipsismet in pectore, latentioribusq; partibus circumcor atq; pulmōnes abdita esse inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus, quasi interius urgentem, atque angentem. Ego vero existimo ipsius solius spiritus

LIBER PRIMUS

tus id vitium esse, prava conversione ad calidissimum
 siccissimumq; conversi, nulla corporis parte inflamma-
 tione laborante. Id autem mirandum non est; nam
 in *a* Charonæis strangulatus citra ullum corporis af-
 fectum acutissimi contingunt: immò vel unica inspi-
 ratione prius, quam corpus aliquod maleficium con-
 trahat, homines moriuntur. Quin etiam, & à ra-
 bido cane, qui in faciem, dum spiritus adducitur, tan-
 tummodo inspiraverit, & nullo pacto momorderit, in
 rabiem homo agitur. Talem igitur respirationis mu-
 tationem interius fieri haud est ex his, quæ fieri nequeat:
 quando quidem, & alia infinita eorum, quæ in homine
 sunt, eandem speciem cum exterioribus causis obtinent:
 succi perdentes intra corpus sunt, & exterius: morbi
 quoque medicamentis perniciosi assimiles, & à medi-
 camentis talia vomunt, qualia ob febres vomere solent.
 Quocirca neque à ratione alienum est in pestilentia,
 quæ Athenas afflixit, nonnullos existimasse in puteos
 Pirexi à Peloponensibus venena fuisse coniecta: homi-
 nes enim pestilentis morbi cum letalibus medicamentis
 similitudinem ignorabant. Adest sanè Canis angina
 laborantibus tonsillarum, faucium, totius oris infla-
 matio: lingua extra dentes, & labia prominens: saliva
 effunditur: pituita crassissima ac frigida defluit: facies
 rubicunda, & inflata est: oculi exerti, patentes, val-
 de rubent: potus in nares refunditur: dolores acerb-
 sunt, sed strangulatione vexati eos obscurius sentiunt:
 pectus, & cor ardent: frigidi aeris desiderium adest,
 & admodum exiguum inspirant eousq; donec demum
 intercluso ad pectus aeris transitu strangulentur. Nè-

a Aliter coronæis.

per quibusdam cum pulmone vitium facile communica-
tur; hi vero per mutatione moriuntur: febres ignavae
oriuntur, molles, nihil proficientes. At si alicui in
bonum res vertitur, abscessus secundum aurem hinc
atque inde exterius, aut interius in tonsillis fiunt.
Quod si cum corpore non admodum tarde fiant, eva-
dunt quidem, sed cum dolore atque discrimine. Sin
autem morbo in abscessum mutato tumor major subest,
in acutum abscessu insurgente repente strangulantur.
Hæ sunt planè caninae anginae species. Anginam
autem collapsio, gracilitas, pallor, comitantur; oculi
cavi, interius demersi; fauces, & gurgulio retracti;
tonsillæ multo magis subsidentes, vocisq: privatio. Hu-
jusce speciei strangulatus longè, quàm prioris, vio-
lentior: quippe cum in pectore malum sit, ubi spiran-
di initium ponitur, eodem die moriuntur, qui celerri-
me, nonnunquam, & ante quam medicum accersi-
verint: nonnulli, & accersito medico nihil profecerunt;
mortuus est enim ager ante quàm medicus arte utere-
tur. Quod autem in melius vertitur, inflammatio
omnia, quacumque extrorsum phlegmone impulerit:
quare ex synanche, idest, angina, fit cynanche, idest,
canis angina. Bonum quoque est, si in pectore ma-
gnum oedema oriatur, aut insigne erysipelas. Egre-
gius vero medicus aut curcubitula in pectus malum
detrahit, aut sinapim ossibus pectoris, aut partibus jux-
tà maxillas imponens extrinsecus *a* ulcerat, difflatione-
que molitur. Quibusdam sanè brevi tempore vitium
his auxilijs exterius tractum fuit, absolutum vero su-
bito recurrit, & *b* ad interiora reversum est. Cau-
a Alia lestio attrahit. *b* Alia suffocavit.

sa utique infinita sunt, refrigerationes magis, exustiones minus, plagae, ab ossibus piscium penetrationes in tonsillas, frigida potus, ebrietates, saturitates, & mala à respiratione prodeuntia.

De affectibus Columellae. Cap. VIII.

C Orpus solidum ex palato pendens, inter tonsillas positum, Columna, & Gurgulio nominatur. Uva enim affectionis nomen est. Columella natura nervus est, sed humidus: nam in humido loco situs est. Iste itaque Gurgulio pluribus incommodis afficitur. Etenim phlegmone crassescit, aequalisq; à basi usque ad extremum terminum efficitur in longum protentus, ac rubore suffusus. Columna hujusce vitij appellatio est. Si in extrema tantum parte rotundatur, & increscit, livet, atq; subnigricat, Uva hujusmodi affectus cognominatur: omnia enim uvæ similia sunt, & figura, & color, & magnitudo. Tertius affectus est membranarum ab utraq; parte iacentium, quæ veluti squammæ latæ, aut veipertilionum alæ cospiciuntur: id genus morbi Lorum vocatur: loris enim similes sunt membranarum in latum explicationes. At si in tenuem, & oblongam membranam Columella desinat, veluti urinaculum in extremis habens, Craspedon Græci hunc affectum nominant: quod montis radicem vel pedem significat: latino caremus vocabulo. Provenit autem, & id ex fluore, quemadmodum, & alia vitia. Fit verò, & per abscissionem obliquè factam ab uno tantum latere membranam relinquente medico. Sin autem bicornis Columella reddatur, geminis membran

branis hinc atq; inde pendentibus, nomen quidem nullum obtinuit, verum affectus ipse perspicuus est: omnia verò hæc facile fuerit introsipientem dignoscere. Omnibus ipsis strangulatus accidit, & ægrè cibum potumq; devorant: tussis quoque omnibus adest, sed præcipuè. Loro vexatis, & Craspedo quædam enim arteriæ titillatio à membranis oritur: nonnunquam verò, & aliquid humoris in arteriam clanculum instillatur, unde ad tussim provocantur. Uvam autem, & Columnam maior spiritus difficultas sequitur, & magis impedita devoratio: in his enim humor in nares repellitur, quoniam tonsillæ unâ malè habentur. Senibus Columna accidere consuevit. Juvenibus autem ac viris Uva: si quidem hi sanguine referti sunt, & inflammationi magis obnoxij. Pubescentes, & pueros membranarum vitia sæpius infestant. Secari autem omnia citrà noxam queunt: sed in Uva adhuc rubentibus locis sanguinis effluvium, & dolores, & phlegmones incrementum superveniunt.

De Tonsillarum ulceribus. Cap. IX.

Ulcera in Tonsillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non lædencia. Aliqua aliena, pestifera, necantia. Mitia quidem sunt munda, exigua, non altè descendencia, non inflammata, dolorem non excitantia. Pestifera sunt lata, cava, pingua, quodam concreto humore albo, aut livido, aut nigro sordentia. Id genus ulcera Aphthæ nuncupantur. Quid si concreta illa lordes altius descenderit, affectus ille Eschara est, atque ita græcè vocatur, latinè Crusta.

Cru-

Crustam verò circumveniunt rubor excellens, & inflammatio, & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo, & exigua raræq; pustulæ, quas Græci Exanthmata vocant, orientes, hisq; aliæ superuenientes in unum coalescunt: atque inde latum vlcus efficitur. Id si a interius in os depascendo serpit, ad Columellam vsq; peruenit, ipsamq; exedit, & linguam etiam occupat, & gingiuas, & frena, idest, dentium alueolos, dentesque inde labefactantur, & denigrescunt. In colum etiam phlegmone erumpit: atque isti haud ita multis diebus post phlegmone, febribus, foetore, inediaq; consumpti intereunt. At si in pectus per arteriam id malum inuadat, illo eodem die strangulat: pulmo enim, & cor neque talem odoris foeditatem, neq; vlcera, neq; saniosos humores sustinent: sed tussis spirandiq; difficultas enascitur. Causa maleficij tonsillarum est frigidorum, asperorum, calidorum, acidorum, adstingentiumq; devoratio: quandoquidem hæ partes pectori ad vocem spiritumq; adendum inserviunt, & ventri ad alimenti transmissionem, & gulæ ad ejusdem devorationem obsequio sunt. Internis verò partibus si quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ, & pectori, ad isthmum, & tonsillas, & loca ibi posita mali consensus, & eructationes perveniunt. Quapropter pueri usque ad pubertatem maximè hoc morbo tentantur: præcipuè nanque pueri multum frigidumq; aerem inspirant: quoniam in his plurimum caloris inest, & ad cibos intemperantes sunt, & varia concupiscunt, & frigidam potant, & excandescunt ac ludentes altiùs vociferantur. Puellis quoque usq;

Aliter exterius.

ad

ad menstruæ purgationis tempora hæc vitia usitata sunt . Regio Aegypti horum affectuum planè fecunda est : aer enim spirando siccus adducitur : varios præterea cibos suggerit : radices enim , herbæ , atque olera ibi largè proveniunt , & acria semina , & potio crassa , utpotè Nili aqua sibi verò Aegyptij ex ordeo , & ex flocibus seu vinaceis potiones acres conficiunt . Syria quoque , maxime illa , quæ Cœle , idest cavà nominatur , hujusmodi morbos procreat : unde ægyptia , & syriaca ulcera id genus appellant . Modus verò mortis quàm miserrimus accidit . Dolor quidem acer , & calidus , qualis in carbunculo , spiritus vitiat : exhalant enim maximæ putredinis odorem , eundemq; vehementer in pectus spirando adducunt . Immundi adeo sunt , ut neq; suum ipsorum odorem ferre queant . Pallida his seu liuida facies , febres acutæ , sitis , ut igne accensi videantur . Potum , veriti dolores , non admittunt : tristantur enim , cum tonsillæ comprimuntur , aut potus in nares resilit : cumque decumbunt , surgunt , ut sedeant , decubitus non ferentes : quod si sedent , quiete carentes , iterum decumbere coguntur : plerumque autem recti stantes obambulant : nam quiescere nequeunt : solitudinem fugiunt dolorem tollere dolore tentantes . Inspiratio magnà est , frigidum enim aerem ad refrigerationem desiderant : expiratio verò parva . Nam veluti igne exusta ulcera cum sint , à calido præterea spiritu incenduntur : raucitas adest : vox nihil significat . Atq; hæc in pejus ruunt , cum subitò in terram collapsis anima deficit .

De Pleuritide, id est, morbo lateris . Cap. X.

Sub costis, dorso, & internis pectoris ad jugula, usque tenuis membrana robustaq; ossibus inhærens substrata est, cui nomen succingens inditum est. In hac cum phlegmone suborta fuerit, ignis adest cum tussi, & sputis varijs. Pleuritis morbus iste à Græcis appellatur. Opus est autem omnia hæc inter se consonare, atq; conspirare ab una causa pendentia. Quotquot enim ex his sparsim alia ab alia causa proveniunt, & si omnia simul ingruunt, Pleuritis non vocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad jugula, ascēdens, ignis acer. Decubitus in latus inflammatum facilis est: in sua enim ipsius sede collocatur: in oppositam verò partem decubitus dolorem concitat: à pondere enim, & phlegmone, & suspensione in omnes membranae continuas partes ad humeros usque, jugula, quibusdam verò, & in terga, & in dorsi scapulas dolor protenditur. Pleuritida veteres Græci appellarunt, Latini morbum lateris, vel costarum. Eam verò sequitur difficilis spiritus, vigilia, ciborum fastidium, malarum rubor hylaris: tussis arida: sputa ægrè exeuntia, pituitosa, aut biliosa, aut abundè cruenta, aut subflava, & hæc ordinem non servatia, sed alias alia adveniētia ac recedentia. Ex omnibus verò pejusest si cruentū sputum desit. Delirant autem, & nonnunquam comate occupantur: atq; in soporem gravem inclinantes mentis alienationem patiuntur. Itaq; si in malum vertatur morbus omnibus in pejus vergentibus, intra septimam isti in syncopam lapsi consumuntur. At si

in

In secunda hebdomada educi sputa incipiant, & mala augeſcant, decimoquarto die pereunt. Nonnunquā ſane intra hujus temporis ſpatium omnium in pulmone transitus eſt. Trahit enim in ſeipſum pulmo rarus, & calidus, & ad proxima trahenda ſeſe commovens. Tuncq; morbi tranſpoſitione repente homo ſtrangulatur. Cæterum ſi diem hunc ægrotus tranſierit, atq; intra vicesimum non moriatur, in empycum, hoc eſt, pectore ſuppuratus evadit. Hæc proſecto, ſi morbus ad perniciem tendat, eveniunt. At ſi in melius vergat, ſanguinis è naribus larga profuſio cum impetu ſuccedit: tuncq; repente morbus diſcutitur: quandoquidē, & ſomnus oritur, & pituitæ reſectio advenit, poſtea bilioſorum tenuium, deinde multò tenuiorum, ruruſum verò cruentorum, craſſorum, carnis formam referentium. Quod ſi poſt cruenta iterum exeat bilis, poſt ipſam pituita, ſecura eſt hæc in priſtinum reſtitutio. Hæc ſi tertio die incipiunt, & facile extuſiunt, lævia, æqualia, humida, rotunda, ſeptimo die liberantur quādo, & venter bilioſa exturbat, ſpiratio cōquieſcit, mens ad ſe redit, febres decreſcunt, ciborum appetentes ſunt. Si ſecunda verò hebdomada hæc inchoantur, decimo quarto die ſanantur: ſin minus, in empyema, hoc eſt, pectoris ſuppurationem morbus vertitur. Id verò rigores indicat, doloresq; puncto-rij: ſedere cupiunt, ſpiritus deterius ducitur: tunc metus major eſt, ne pulmo puſ multum ſubitò attrahens hominem ſuffocet: qui prima & majora mala evaſerat. Verum enim verò ſi inter coſtas morbus irreperit, eaſq; diſiunxerit, & phlegmoneſ ſaſtigium extrorſum deprōperit, aut verſuſ intetiina eruperit, plerumque homo

ad

ad sanitatem redit . Inter anni tempora hyems maxime hujus morbi ferax est : secundo autumnus : ver minus , nisi interdum frigidum sit : æstas vero minime . Quantum ad ætates attinet , in primis senes pleuritidi sunt obnoxij : qui etiam sæpius quam alij liberantur : neque enim magna phlegmone in arido corpore excitari potest , neque in pulmonem transitus facilis est : quippe qui est in senecta , quam in alia ætate frigidior : quando , & spiratio parva est , & omnium attractio imbecilla . Juvenes autem , & viri haud ita frequenter in hunc morbum incidunt : verum neque admodum frequenter evadunt : nam neque ab exigua causa , neque ob exiguam phlegmonem agrotant . In magnis autem majus inest periculum , & pueri minime pleuritide corripuntur , minusq; ab ea periclitantur : quando quidem puerilia corpora rara , humida , fluxaq; sunt , ac multa est in eis difflatio atque digestio : quo circa neq; magna contrahitur phlegmone : ea est huius ætatis in hoc morbo foelicitas .

18
ARETAEI CAPPADOCIS

DE CAUSIS, ET SIGNIS
ACUTORUM MORBORUM.

Liber Secundus.

IUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

Hæc insunt in secundo Libro.

De Pulmonaria. Cap. I.

De Sanguinis rejectione. Cap. II.

De Syncopa. Cap. III.

De Ardoribus. Cap. IIII.

De Cholera. Cap. V.

De Volunolo. Cap. VI.

De Febrinis acutis morbis. Cap. VII.

De Cave venæ acuto morbo. Cap. VIII.

De Renum acutis affectibus. Cap. IX.

De Vesicæ acutis affectibus. Cap. X.

De Uteri strangulatu. Cap. XI.

De Satyriasi. Cap. XII.

De Pulmonaria. Cap. I.

B DUO potissimum vivunt animalia,
escam videlicet, & spiritum: ex his mul-
to magis vitæ conducit spiratio: hanc
enim si quispiam supprimat, non diu fe-
rit

ret incolumis : sed protinus interibit . Hujus instrumenta multa parata sunt . Initium sunt Nares, via est Arteria : locus continens Pulmo . Pectus autem pulmonis est vallum, & conceptaculum . Verum cætera ut instrumenta solum animali subserviunt, pulmo vero attrahendi causam in se continet . Næque in ipso medio calidum viscus, sedet, cor vitæ spirandiq; principium . Id pulmoni quoq; attrahendi frigidi aeris cupiditatem inijcit : siquidem ipsum incendit, verum cor est, quod atrahit . In primis igitur si cor affectum est, non diuturna est mortis dilatio . Si pulmo male habet, pusillam quidem ob causam difficulter spirat, male vitam agit, mors tardissime advenit, si quis medelam adhibet . Si vitium insigne fuerit, qualis est phlegmone, strangulatus sequitur, vocis spiritusq; sublatio subitanea pernicies imminet . Hæc est ægritudo ea, quam Græci Peripneumoniam Latini Pulmoniam dicunt : vomica scilicet pulmonis . Eam febris acuta comitatur, doloris carentia, si solus pulmo inflammatur . Quippe qui naturaliter dolore immunis sit, ob corporis raritatem lanis assimilis . Asperæ arteriæ in ipso insertæ sunt, cartilaginosa, & ipse dolorem non sentientes . Musculorum pulmo expers est: nervos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos: his de causis pulmo dolorem non precipit . At si quæpiam ex membranis cum ambientibus, & ad pectus deligantibus inflammatur: adest tunc, & dolor: spiritus est depravatus, calidus: sedere volunt laborantes: ad spiritum ducendum corpus rectum statuitur: ad id enim hic est situs aptissimus: rubescit facies, sed malæ præcipue: oculorum album nitidissimum ac

pingue est: summæ nares simæ sunt: venæ temporum, vel etiam colli elatæ apparent, cibos averfantur, artierum pulsatus initio magnos habent, inanes, creberrimos perinde, ac si festinare coacti sint: calor in exterioribus membris modicus humectusq; est in interioribus ingens aridus. Inde fit spiritus calidus, sitis, linguæ siccitas, frigidi aeris aviditas; mentis ambiguitas supervenit: tussis adest plerunq; sicca: sin aliquod sputum movet, id vel spumans pituita est, aut aliquid exquisitè biliosum, aut cruentum, flore colore valde perfusum: id vero cruentum alijs perniciosius est. Quod si mortifera magis ægritudo redditur, vigiliæ augescunt somnus paucus, torpidus, haud absimilis sopori, qui à Græcis Coma nominatur: cogitationes vanæ insurgunt: mens alienatur: non admodum ecstasi corripiuntur: præsentia mala ignorant: nam cossi de morbo interroges, nihil periculi instare respondent, eorum algēt extrema: livescunt ungues & curvanturq;: motus artierum parvi, frequentissimiq; sunt, deficientes: quando ipsis proxima mors est; nam septimo die plerūque moriuntur. Porro si nonnumquam morbus subsistit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus sanguinis eruptio conspicitur: aut per alium cum perturbatione multorum biliosorum, & spumantium succorum dejectio, qui ex pulmone in sacrum vētrem depulsi fuisse videri possunt, si multi liquidiores, facile deijciuntur. Nonnumquam vero, & per urinas semitas evocantur. Cæterum quibuscunq; hæc simul eveniunt, hi quamprimum ægritudine sublevantur. Quidam utique sunt quibus magna vis puris in pulmone procreatur: aut ex pleuritide fit permuta-

Alias vigilant.

tio.

tio, si maius bonum suboritur. Quod si ad intestina aut vesicam ex lateris morbo sanies derivata sit: tunc quidem continuo pulmonis vomica liberantur: sed diuturnum ulcus, quod demum sanescet, in latere patiuntur. Quibus vero in pulmonem pus irrumpit: nonnulli ob subitaneam, & copiosam effusionem, & rejiciendi infirmitatem suffocantur. At quicumque suffocationis periculum ex tumoris eruptione subterfugit: hi longo tempore pulmonis ulcere cruciantur, & in phthisim prolabuntur. Verum ex abscessu, & phthisi pauci admodum senes liberantur; sicut neque a pulmonia juvenes, & florentem ætatem agentes.

De Sanguinis exitu ab ore. Cap. II.

Sanguis ab ore duobus modis emittitur, primo ex ipso ore, capite, & vasculis, quæ ibi sunt: via est palatum, & fauces, ubi est gulæ, & arteriæ principium: siccantes vero, cum parva tussi, vel etiam citiore in os sanguinem eructant, nam cum ab ore fertur, neque siccato opus est, tum expuere dicimur, cum vero paucissimus, & guttatim sanguis exit, aut etiam si copiosus de capite, vel ab ore eruperit; nondum rejectio est appellanda; sed idem vel sputum, vel sanguinis eruptio, græcè hæmorrhagia dicitur: sin ab inferioribus ascendat à pectore visceribusque ibi latentibus, pulmone, aspera arteria, locisque spinæ finitimis: huiusmodi non sputum, sed rejectio latinè, græcè anagoge vocitatur, ascensionis, ac viæ, per quam fertur, nomen habens. Signa vero utriusque communia exigua, & pauca sunt, quantum, & locus permittit, in quem

rejectio, & sputum conveniunt. Singulorum autē propria, magna, & multa, & periculosa sunt: quibus utranq; effusionis sanguinis speciem internosse leve est. Igitur si à capite sanguis decurrit, ubi multus est, plura majoraq; aderunt: pauca minoraq;, ubi raro paucusq; expuitur: caput grave est, dolēt: sonant aures, facies rubet, venæ distentæ sunt, vertigo infestat. Et ante hæc causa evidens fuit, percussus, frigora, calores ingentes, vinum, largius epotum. Quippe id subito ac valde caput implet, repenteq; multum sanguinis effracta vena profundit: modica ebrietas rarefacta vena sanguineum sputum movet. Interdum per nares sanguinis consuetum profluvium sistitur ad palatum vero conversum rejectionis imaginem præbet. Igitur si de capite profluit, titillatio in palato gignitur: creber screatus fit, post quem sputum erumpit; inde irascuntur, tussique magnopere agitantur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tussim sanguinē extrudunt: idq; multos falsos habuit ex profundis visceribus rejectionem fieri suspicantes. Nonnunquam, & ex capite decurrit in gullam, sicq; cum nausea vomitur: falsoq; multis ita persuasit, ut ex gula ferri sanguinem crederent. Qui expuitur sanguis, haud ita crassus est, colore ater, levis æquabilis, alienæ materiæ non permixtus: screantibus enim confestim in linguam cadit rotundus, avulsioniq; obediens. Tu vero si palatum etiam introspicias, id sordidum, ulcerosum, & sæpius cruentum videbis. Huic simplex curatio brevisq; suffecerit, adstringentia videlicet medicamentà palato adhibita, & ea frigida: siquidem calefacientia, & quæ rare faciunt corpora, & quæ dilatāt fluxum

fluxum majorem citant. Ea; sit à capite cadentis sanguinis coniectura. At caput quoque vel per venæ sectionem, vel per nares, vel per aliam distentionem evacuandum est, & hæc mature facienda sunt: nam si diutius sanguis feratur, quædam erit ejus cursui exercitatio, ejusq; loci membra suscipiendo sanguini assuescent: ulceratur autem, & arteria: unde tussis, non sereatus exoritur; atq; inde fit eruptionis initium. Si vero a pectore inferioribusq; visceribus sanguis effluerit: rejectio latine, græce, anegoge nuncupatur. Utq; valde mortifera est, si ab aliquo principe membro effracto sanguis manaverit, aut à concava cordis vena sanguinem ab jecore illi suggerente, aut à magna arteria secundum dorsi spinam discurrente: nam erumpente sanguine, perinde ac si juguletur homo ac stranguletur, mors instat cellerima. Quibus autem ex pulmone, aut costa, aut aspera arteria profunditur, non æque cito intereunt veruntamen in suppurationem pectoris, græce empyema dicitur, & in phthisim incidunt. Minus periculi ab aspera arteria portenditur. Si gula aut ventriculus sanguinem vomunt, non ita terribile est, & si valde copiosus sanguinis vomitus est, neq; longa duratio est, neque varia. Si à jecore aut liene prodeat, non facile id fit neq; continenter, namq; in ventriculum, & intestina expeditius hæc viscera sanguinem propellunt, haud ita tamen, quia credendum sit, hæc eadem ad superiora, videlicet, pulmonem, & arteriam posse retrudere. Siquidem in febribus à liene, & jecinore per narem illam sanguis erumpit, quæ à regione patienti visceri opponitur. Locos, unde fit exitus, jam recensui-

mus, eorumq; periculi vel mortis discrimina. Effusionis aut sanguinis tres sunt modi, vel rupta vena aliqua; vel exesa, vel rarefacta. Rumpitur quidem repente vel ictu, vel ferendo onere, aut tollendo, vel ab edito loco desiliendo, vel clamore, vel magna excandescencia, aliaue id genus causa: cum subito, in arteriam copiosus sanguinis effunditur. Si ab erosa parte, hominem interrogare opus est, num prius tussierit, difficulter spirauerit, nausea vomitusue antea infestauerint? in his enim diuturnis affectibus copiosa, & acri fluxione perseverante vascula exeduntur. Vbi igitur detrita, & attenuata, ad extremum consumpta fuerint ambientes membranulae, hac atq; illac sanguine perfluunt. At rarefactio citra rupturam est proinde non subitanea, neq; cum multi aut crassi sanguinis exitu: nam cum rareseunt venarum corpora, tenuis pars excernitur. Quod si multus in aliquo inani spatio sanguis collectus rursus emittitur, crassior seipso redditur: non tamen multo crassior, neq; ater, quale concrementum, aut grummus est: sed copiosior: utpote qui vnum in locum prius confluxerit. Id genus autem repentini exitus plerumq; foeminis, quibus menstrua non respondent, euenire solet: idq; singulis mensibus euenit: iisdemq; menstruae purgationis circuitibus apparet: necnon iisdem statis cessationis diebus supprimitur: ac nisi mulieri laboranti succurratur per multos circuitus sanguinis emissio reuertetur. Nepe quibusdam vasa rupta sunt, sed multitudine reiectio euariat. Et ab arteria, an a vena feratur, interest. Quoniam ater est sanguis, crassus, & facile spissescens, qui a vena mittitur: praeterea minus discriminis affert, cele-

celeriusq; compescitur. Ab arteria flavus tenuisq; prolabitur, haud ita cogitur, citius hominem perimit, & maiori negotio supprimitur: nam arteriæ agitatio sanguinis fluore movet, vulnusq; frequenti concussione dehiscit. Erosionis autem curatio magnā diligentiam postulat, cum sit longa, difficilis, & periculosa. Etenim parte membri deficiente, ad solidationem vlcus non ducitur: vlcus enim, non vulnus efficitur. Rupturæ verò facilior solidatio, quia vulneris oræ se contingunt; & hæc secundo periculi ordine consistit. Minimus in rarefactione metus subest: sponte enim sanguis conquiescit, & adstrictio refrigeratioq; in medendo satis est. Cæterum, & sedes, unde sanguis proficiscitur, observanda sunt. Siquidem multa sunt communia indicia, & erroris occasio in promptu est, curatioq; diversa. A gula igitur haud ita sæpe per rarefactionem solet sanguis effluere cum ob cibos potionesq; refrigeratio, & adstrictio ejus partes condenset. Quin etiam rofiones haud frequenter fiunt, ac minus, quam rarefactio, gulam infestant, quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea subsistunt: sed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentius gulæ incidit ruptio: itaque si interdum rupta est, non tam magnæ, sicuti à pectore, sanguinis profusiones fiunt: in causa est venularum, quæ ibi sunt arteriarumq; tenuitas; sanguis verò exiens non magnopere nigricat, subflavus est, non exactè, lævorem habet, aut salivæ permixtus est, cum nausea, & vomitu rejicitur: levis tussicula citatur, modo humidum quippiam movens, modò arida: id evenit quoniam gulæ affectum arteria quoq; Participat, secundum illam extenta, & adhærescens: mor-

morsus vel adstrictio vlcis inter deuorandum percipi-
 tur: idq; præsertim, si bene frigida, aut calida, aut acer-
 ba sint, quæ deglutias nonnullos autem, & gulæ ipsius
 dolor inuadit ad interscapulum vsq; interdum pertinens:
 vomunt pituitosa: nonnuquam, si morbus producitur,
 & inualefcit, cibum reijciunt, cibos summoperè fasti-
 diunt: febres haud ita multum continuæ, sed erraticæ
 sunt. E' vetriculo niger concretusq; sanguis euo-
 mitur, etiamsi ab arteria fluxerit. Si à vena, multò
 nigior, compactiorq; est: nausea multa adest: pituito-
 sus biliosusq; vomitus: si prius homo comedit, cum
 cibus mixtus sanguis eijcitur: in eodem enim loco cibus
 sanguisq; colligitur: ructus crebri fiunt, & virus olen-
 tes: quod si multa materia collecta est, angor animi
 vertigoq; sequitur: cum materiam vomuerunt, suble-
 vantur: resoluuntur tamen, penitus exastuant, assidueq;
 dolet ventriculus. Ab aspera autem arteria paucus
 sanguis, vehemèter flavus, per tussimq; expellitur qui nisi
 expelitur, cōtinēs tussis inhæret; sensus verò, & dolor in
 gutture est, paulū suprà aut infrà: vox rauca, & ob-
 scura fit. Si à pulmone, repente uberiorq; sanguis
 emanat: idq; magis, si erosio in causa sit: tussis permo-
 lesta est: sanguis verò exactè flavus, spumans, rotun-
 dus sic, ut pars ejecta à parte distincta sit. Ceterum,
 & in communi vase corruptio eorum, quæ de pectore
 exeunt, alia est; comparatione autem permixta discer-
 nas: alioqui pectoris partes specie carnosas pulmonis
 esse partes censueris: verum pectoris gravitas, indolen-
 tia, ruborq; in facie multò magis in pulmonis vitio
 reperitur. Si in pectore noxa sit, in parte priori, se-
 cundum os pectorale, quod vocant, dolor laceratam
 partē

partem ostendit: ingens tussis adest, vix aliquid extrudens: sanguis non multum flavus est, modicè crassius, spuma carens. Quòd si, & pulmone in transitu noxam impertiat, aliquid etiam spumæ consequitur: quandoquidem ex pectore in arteriam pulmonem iter datur. Si à membrana costas vestiente, per tussim quidem sanguis funditur: sed niger, lævis, tetri odoris virosiq; qualis ex putridis rebus exhalat: dolor succingentis membranæ acutus vexat: multi ex his cum febre, ut pleuritici solent, intereunt. Tempus anni humidum, calidumq; sanguinis emissionem maximæ procreat: tale est humidum, & calidum. Ver, secundo loco Aestas, Autumnus minus, Hyems minimè. Aestate maxime moriuntur ob sanguinis effluvium: quo tempore haud ita magnæ phlegmonæ oriuntur. Vere secundo phlegmonis, & urentibus febribus consumuntur. Autumno plurimùm Tabes, quas Græcis Phthoas dicunt, eveniunt. Ut semel autem dictum sit omnem sanguinis rejectionem quantumvis modicam, quamvis jam rupta vasa coeverint, comitatur moeror, diffidentia, vitæ desperatio. Quis enim est adeo firmo, & constanti animo, qui se jugulationi simile quoddam passum esse conspiciens, non futuram mortem vereatur, & perhorrescat? grandiora nanque animalia, & robustiora, quales tauri sunt, sanguinis profusione celerrimè perduntur. Verùm hoc haud magnoperè mirandum est. Illud summa admiratione dignum, quòd in sola ex pulmone rejectione, quæ omnium sævissima est, homines animum non despondent, cum tamen in extremo discrimine versentur. Pulmonis indolentiam hujusce rei causam ego statuo: quilibet enim dolor.

lor, quamvis exiguus, interitus metum inijcit, & plerumq; terribilior est, quam periculosior: contra indolentia in plurimis vel magnis morbis à morte securitatē præstat: damnosiorque est, quam terribilior.

De Syncopa. Cap. III.

Recte plane medicus, & vulgus, recte, inquam, huic affectui nomen indiderunt. O Cyphon, cujus mali est nomen? Ecquid enim majus, ecquid celerius syncopæ facultate? ecquodnam aliud nomen ad hanc rem appellandam significantius? quid verò corde ad mortem vitamve potentius? Nequæ syncopā cordis ægitudinē esse, aut vitalis in eo potestatis detrimentū, non credēdū est: tāta est mortis celeritas, & talis morbi species. Quippe is affectus vinculorum potestati vitam foventis dissolutio est, hominis constitutionis adversarius: hanc enim tenaciter corripiens nō dimittit, sed dissolvit ac dissipat. Neque id magnū est miraculum. Nā, & alij affectus quorundam membrorum, quibus inhærescunt indeq; accenduntur, proprij sunt, & periculosi. Inguinum quidem tumores pestiferi, & permaligni (Bubonas Græci nuncupant,) jecoris soboles sunt, nullaq; alia ex parte prōdeunt. Tetanus autem nervorum labes est. Comitialis morbus caput obsidet. Parigitur ratio, & syncopa cordis, & vitæ ægītudo est. Quicunque vero stomachi affectum syncopam esse opinantur; quoniam cibus vinoq; in nonnullis, & frigida vires refecte sunt, & ægītudo sublata: idem mihi videntur capillorum capitis, & cutis affectum esse phrenitin suspicari; quoniam capillorum detorsione, & cutis irrigatione phrenitici

nitici relevantur. Verum cordi stomachus vicinus perniciosus est: unde in cor tam noxia, quam utilia derivantur. Etenim per pulmonem etiam, ut spiraret, aerem cor accersit: verumtamen pulmo haud ex aequo spirandi facultates particeps est cum facultatis non in instrumentis, sed ubi est vitæ fons atque roboris, statuuntur. At stomachus vitæ neq; principium, neq; sedes est, aliquis tamen ab ejus imbecillitate lædi potest. Nam, & cibi cordi nocentes non stomacho officiunt, sed cordi per eum noxam infligunt. Si quidem, & ab illis morientes cordis affecti notas representant, arteriarum motus parvos debilesque, cordis concussionem cum vehementi palpitatione, vertiginem, animi deliquium, torporem membrorum, resolutionemq; copiosum sudorem, qui suppressi nequeat, refrigerationem in toto corpore, sensus vocisq; privationem: dicendumne est hæc stomachum perpeti? Sed quænam ei propria? Nausea, vomitus, cibi fastidium, singultus, eructatio simplex, vel acida. Illi præterea, quibus cor laborat, sensus aciem exquisitiorem habent; ut videant, & exaudiant plus, quam antea: mente etiam sunt firmiore, & animo puriore; proinde non tantum præsentia declarant, verum etiam futura verissima divinatione prædicunt. Num ne igitur, & hæ stomachi potestates sunt? hercule minime, sed cordis, ubi, & anima, & ejus natura inhabitat, ad quod, & virtutum ibi sitarum calamitas pertinet. Hujus verò morbi est tenoris naturæ destructio auctore frigido humidoque, quippe hoc oppressi intus, & in cute refrigescunt; nō sitiunt: frigidū spirāt; quāvis magnis ac perurentibus febribus, unde ipsa syncopa dependet, affligantur.

Natura

Natura enim robusta, & probe temperata omnia superat, omnibus dominatur, hac per humorem, & spiritum, & solida, horumque omnium convenientem ordinem, & modum hominis vitam administrat. Quod si naturæ nexus, id est, Tenor dissolutus sit: tunc affectus oritur, cujus prægradiens causa est comburens febris, quæ græce *Causus* dicitur: ea vero hujusmodi est.

De Causo, id est febre ustoria. Cap. IV.

Ignis passim, & acer, & tenuis est: sed intus maxime. Spiritus tanquam ab igne, calidus. Aeris vehemens attractio. Frigidi cupiditas. Lingua arida. In labijs, & cute squalor. Algent extrema. Lotium quàm biliosissimum. Insomnietas. Arteriarum motus crebri, parvi, imbecilli. Oculi puri, & lucentes, subrubri. Facies bene colorata. Si morbus ulterius crescit, omnia majora, & sæviora fiunt. Arteriæ minimis motibus, & creberrimis agitantur. Ignis aridissimus, & acerrimus. Mens delirat; omnia ignorat. Siticulosi fiunt. Omnia frigida attrectare cupiunt, parietem, vestem, pavementum, humorem. Manus frigent, sed palmæ per quàm calidæ, Ungues livent. Spiratio crebra est. Roscidus humor circa frontem, & jugula. Cum ad summam ariditatem caloremque corporis natura pervenerit; tum calidum in frigidum, squalor in imbrem convertitur. Rerum namque ad maximam molem incrementa in contrarium statum prolabuntur.

Alias mobiles.

Ubi

Ubi ergo naturæ nexus soluti fuerint, ea syncope est. Tunc sudor inges toto corpore funditur, & nullo pacto compescitur. Spiratio frigida est. Vapor è naribus multus exhalat. Siti non vexantur: cætera enim exarverunt: quinetiam alia instrumenta sitiunt os, & gula. Urina tenuis, & aquea redditur. Alius plurimum adstricta est: nonnunquam tamen pauca quædam biliosa descendunt. Copiosa, & aliena humiditas redundat. Offa quoq; tabescentia diffluunt, & undique, ut in flumine, ad exteriora omnia dilabuntur. Animus stabilis, & constans est: sensus omnis purus, & integer: subtile ingenium. Mens vaticinando idonea. Primum quidem seipsum de vita migraturos præsentunt, deinde præsentibus futura denunciant. Nonnulli vero interdum eorum dictis fidem non habendam putant, sed dictorum eventus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui præterea ex his cum quibusdam vita defunctis sermonem habent: fortasse quidem ipsi soli præ sensus acumine, & puritate eos adesse cernentes: aut forte ipsorum animo viros, cum quibus versaturi sunt, prænoscente, atque enarrant. Quippe antea in lutulentis humoribus, & caligine demersus erat: quos ubi morbus exhausit, & ab oculis tenebras deterfit, quæ in aere sunt, prædicant, exutoquæ foribus animo veracissimi vates efficiuntur. Sed quorum succi, & ingenium adeo extenuati sunt, hi non diu admodum solent esse superstites: cum eorum vitalis potentia jam in aerem cesserit, atque abierit.

De Cholera. Cap. V.

Cholera est materia à toto corpore in gulam, ventriculum: & intestina retro fluens motio, vitium acutissimum. Supra enim per vomitum erumpunt, quæ in ore ventriculi, & gula congesta fuerant: Infra deijciuntur humores in ventriculo intestinisque nantes. In primis quæ evomuntur, aquæ similia sunt: quæ anus effundit, stercorea, liquida, tetræque odoris sentiuntur. Siquidem longa cruditas id malum excitavit, quo si perclysterem eluantur, primo pituitosa, mox biliosa feruntur. Initio quidem facilis morbus est, dolore vacans: postea vero tensiones in ore ventriculi, & gula tormina in ventre nascuntur. Si magis saeviat morbus, & tormina augeantur, anima deficit, membra resolvuntur, cibos exhorrent, animus consternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nausea, & vomitus invadit, tum sincere flava bilis expellitur: deiectiones quoque similes sunt. Nervi tenduntur, tibiæ brachiorumque muscoli convelluntur, digiti incurvantur: vertigo oboritur: singultiunt: ungues livent: algent extrema: totum corpus rigore concutitur. Si malum ad ultimum venit, tum vero ægrotus sudore perfunditur, bilis atra supra infraque prorumpit, convulsione impedita vesica lotium cohibetur: quod tamen, cum in intestina humores deriventur, abundare non potest: voce privantur: arteriarum pulsatus minimi sunt ac frequentissimi: cujusmodi in Syncopa proposuimus, conatus ad vomendum perpetui ac inanes fiunt: inclinatio ad deijciendum prom-

prompta, quam Tenesimon Græci vocant: sicca tamē, nihilque succi egerens: mors demum sequitur doloribus plena, & miseranda, per convulsionem, strangulatū, & inanem vomitum. Id genus maxime æstate grassari consuevit, secundo per autumnum, minus vere hyberno tempore minimē. Inter ætates autem iuventa, & ea, quæ robustior est, hoc ferē corripuntur: senecta rarissime: pueri magis, quam senes, sed non mortiferē.

De Ileo græce vocato, latine voluulo

Cap. VI.

Phlegmone in intestinis gignitur perniciosum dolorem movens: quippe innumeri torminibus acerbissimis necantur. In hilce, & frigidus flatus, & lentus colligitur, nec infra, nec supra facile penetrans. Commoratur autem diu, perq; superiorum intestinorū angustos anfractus revolvitur: unde, & affectus Ilei græce, latine Voluuli nomen accepit. Quod si ad tormina compressio, & remollitio intestinorum accesserit, id verō jam Chordapsus est: quod nomen ultima parte elixationem, remollitionē ve significat. Chorde autem intestinorum vocabulum est. Lactes enim Epicordida Græci veteres nominarunt nervos scilicet interiacentes, & vascula, & membranas: quæ intestinorum stabilimenta, & fulcimina sunt. Voluuli causa est perpetua ciborum multorum, diversorum, inusitatorumq; corruptio, & alia super aliam cruditas, præcipue ab esu ciborum, qui Voluulum excitare consueverunt: quale est Sepiæ atramentum in ferculis sumptum:

idem existimandum de plaga est, de frigore, de frigida potione: si, dum quis sudat, eam large abundeq; ingurgitaverit. Ad hæc his Voluulus accidit, quibus intestinum cum stercore in scrotum procidit: neq; in uentrein repulsum, sed per vim retentum fuit. His inferiora intestina, phlegmone vexari solita sunt. Pueros hic affectus crebro male habet: utpote quos sæpe cruditas infestat: hi tamen sæpius etiam sanescunt, cum ob consuetudinem, tum ob humiditatem intestinorum; lubrica enim sunt. Senes raro afficiuntur, sed multo perniciosius. Aestas magis, quam Ver hujus mali referta est: Autumnus, quam Hyems. Aestas utrunq; superat. Multi quidem vi torminum repente itereum: alijs intestinum suppurat, deinde nigricans tunc, & putrefactum exidit, atq; ita deficiunt. Mediocre Voluulum hæc symptomata comitantur, dolor oberrans in stomacho, humiditas superans, exolutio, mollitia, ructus inanes, nihil proficientes, aluus flatibus perstrepens, qui ad podicem usque properant, sed ibi exitus intercluditur. Sin autem ex toto Voluulus occupet: omnia sursum petunt flatus, pituita, bilis: hæcque vomitu prodeunt: fiunt perpallidi frigent toto corpore; acerbo dolore cruciantur, male spirant: sitiunt. Quibus vero iam mors instat, gelidus sudor emanat; urina difficulter exit: anus tam arcte clausus est, ut neq; vel tenuem acum possis adigere: sterces per os redditur: vox aboletur: arteriæ raro inter initia, & parum micant: instante morte minime, creberrime; tandem micare desinunt. Hæc sunt, quæ tenuibus intestinis affectis incidunt. Verum, & in pleniori intestino, quod Græci Colon vocant, eidem affectus oriun-

oriuntur, eademq; symptomata eandem formam retinentia. Sed nonnulli, quibus color suppurat, huius morbi discrimen effugiunt: Causa est huiusmodi affectus carnosae intestini crassitudo. Dolor autem in gracilibus quidem intestinis tenuis est, & acutus: in pleniore vero intestino est redundans humiditas, & incumbens grauitas: dolorq; modo ad costas vsq; superiores ascendit, quando, & speciem lateralis morbi praese fert; siquidem, & isti febricitant: modo sub spurias costas in dextram aut in leuam partem descendit sic, ut iecur aut lien dolere videantur; item, & illa nonnunquam dolore torquentur. Colon nanq; pergrande est, & quoquo versum se circumuoluens. Quidam sunt etiam, quibus et in sacro esse dolor inhaerescit, & in femoribus, & illis in locis, quibus testes appenduntur, Graeci Cremasteras appellant. Qui hoc genere tentantur, vomitione plerumque inani laborant: quod si quid reiecerint id est subtile, biliosum, olei simile. In hoc malo periculum tanto leuius est, quanto laxum intestinum tenuibus corpulentius, pinguius, & noxae tolerantius est.

De acutis Iecoris affectibus. Cap. VII.

Quibus jecur malè habet, hi non celerius, quam qui corde agrotant, sed maiore cruciatu perimuntur: maxima enim jecoris pars sanguinis concretum est. Si in huius autem visceris portis aliqua incidat causa mortifera; aequè, ac si ex corde laborarent, celeriter consumuntur. Ratio in promptu est, quia videlicet hæ partes membranis, tonis gracilibus, & ma-

gn ad vitam momenti, grandioribusq; venis contextū-
 tur; præterea, ut sapientum quidam prodiderunt, hoc
 loco appetitricis animæ domicilium est. Sanguinis
 utique profluvia e jecore omnium maxima fiunt: ne-
 que ab re; venarum enim radicatio jecur est. Itaq;
 in ipso magna vomica haud ita frequenter, neque
 in particulis magis præcipuis oritur; homo enim vita
 excedens prævenit. At exiguae frequentius eveniunt
 fit, ut mortem quidem evadant, sed longinquo mor-
 bo impliciti crucientur. Ipsius enim functionis, qua
 sanguinem condit, cessatio non conceditur, neq; dila-
 tio, atq; hinc ad cor, & ad viscera intra septum
 sanguis diffunditur. At si qua magna iniuria, ut
 puta verbera, longa ciborum multorum vitiosorumq;
 corruptione, ebrietate, vehementi refrigeratione phleg-
 mone in portis jecoris excitatur, tunc agrotus celerrime
 jugulatur. Ignis enim in profundo corpore depasci-
 tur, obscurus, acer. Venarum motus torpent.
 Doloris species variæ, & diversæ sunt. Nonnunquã
 enim dextra in parte deligitur adeo, ut acutum telum
 adactum esse videatur: interdum torminibus similis est
 rursum vero interdum dolor cum summa gravitate
 contingitur: atq; inter dolendum virium debilitas vo-
 cisq; casus incidit. Transversum septum, & inter-
 na costarum tunica inferius detrahuntur: quoniam
 inde jecur suspensum onere suo degravat. Proinde
 ad jugulum e regione oppositum vehemens dolor per-
 venit. Tussicula quædam imperfecta, seu potius tã-
 tum ad tussim inclinatio est: si quando vero tussiant,
 nihil reddunt: vitiose spirant: neq; enim pulmoni tran-
 sversum septum opitulatur, ei ad constringendum ac
 dila-

dilatandum morem gerens: paulum aeris adducunt, plus expirant: colore ex atro viridiq; permixto infecti sunt, plumbea scilicet specie, cibos ode ut quorū si quid sumpserint, eis inflantur præcordia, ructus biliosi, acidi, graveolentes exeunt, nauseant, vomere frustra conantur, venter solutus multa biliosa excernit, viscida pauca: sed perpetuo augescunt mala; mens haud ita multum delirat; torpida, suspensa, & attonita est; magna est in corpore segnities, extrema frigent; tremor adest, horrores, singultus inanis, convulsioni similis, morbus regius; pura bilis totumq; corpus bilioso colore suffunditur. Quin morbus regius: ante septimum diem si apparverit, plurimos sustulit. Quibus autem vel sanguinis profusio, vel per alium multorum biliosorum exturbatio, vel urina sincera plurima effluens mortem depulit, post tres septimanas jecur his suppurat. Quod si multum temporis citra abcessum prætereat, in hydropem, inevitabilem terminatur, hi siticolosi sunt, parum tamen bibunt; eorum corpus squallet, pinguedine carens; appetunt acida, sed gustatus sapor non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum variorumq; fructuum esum sequente cruditate. Inter ætates florens ei magis obnoxia est.

De Venæ Concavæ acuto morbo, Cap. VIII.

AB jecoris portis inter ejus extrema magna vena ingreditur; quæ semper in tenues pluresq; dum scinditur, deniq; in tenuissimas visumq; latentes toto jecore dispergitur. Istarum summis osculis aliæ ve-

narum extremitates comittuntur; quæ & gracilibus, & pluribus maiores amplitudine, sed numero pauciores constituuntur. Demum in medio iecore in venam vnicam grandem coalescunt. Inde hæc in duas partitur, quæ Iecoris extrema petunt. Harum altera superius primam fibram penetrans, in eius conuexa egreditur: mox transversum septum perforans, in cor inferitur. Hæc vena Concaua nominatur. Altera vero quintam fibram, quæ inferius iacet, traiciens usque in iecoris gibba *a* ad spinam peruenit: & eo loco ad coxēdices usq; porrigitur. Ea quoque eodem nomine Concaua nuncupatur: quoniam vna, & eadem vena est ab initio de iecore exoriens. Si quis enim aliquid de superiore vena Caua cordi infixa in eam, quæ iuxta spinam protenditur, aut a spina per iecur ad cor velit impellere, eundem descensum ascensumq; inueniet. Hæc igitur vena, (vt arbitror,) vniuersa ægritudines, & acutas, & validas patitur: nam tota vna est atque continua: à nonnullis autem medicis ea pars duntaxat, quæ secundum dorsum discurrit, ægrotare creditur: quoniam eius, quæ cor intrat, notæ obscuræ sunt: intra pectus enim rei nulli adhærens, sed in pectore subleuata protenditur, donec transversum septum egressa cordi inferitur. Igitur si quod ingens malum hanc venam corripit, pectore ambiente delitescit. In hac itaque vena Cedmata oriuntur, (Sunt autem Cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ prouenientes,) quando sanguis copiosius erumpens citissimè vitam delet: Per superiora quidem per pulmones, & arteriam effluens, si in pectore fiet effractio. Si iuxta principium,

a alia concaua

inimum ventrem descendens in intestinis continetur, atq; adeo intestina replentur: cum priusquam deiectus sanguis in conspectum detur, homines intereunt: & ventriculus sanguine redundat. Nascitur, & circa venam phlegmone, quæ, & ipsa si magna sint, celeriter hominem tollit: ignis enim acer mordaxque in ambabus cavitatibus inclusus accenditur, paucusque duntaxat foris apparet, ut tangenti flamina tenuis esse videatur: æger vero sese comburi existimat: pulsatus arteriarum exigui sunt, creberrimi, ac veluti oppressi atque repulsi: frigus adest extremorum, sitis aspera, oris siccitas: facies decolor rubet: omne corpus subrubidum est; præcordia dura sunt atque reuulsa: dolor in dextra parte maior, & cum eo palpitatio in longitudinem ad ilia usque perueniens: quibusdam, & arteria secundum dorsum inflammatur: quod pulsatio in alteris præcordijs manifestat: nam, & ipsa venæ cavæ morborum particeps efficitur iuxta illam in sinistro latere posita, ut potè ea, quæ in omne corpus diducitur, nihil leuaminis afferente, neque cutim emoliente: cutis autem sic affectorum squallida, rugosa, atque aspera est: sed in partibus prominentibus atque osseis, ut in cubitis, genibus, digitorumque articulis magis talis conspicitur: somni tumultuosi fiunt: aluus quibusdam nihil reddit, quibusdam exiguum, acre, biliosum: lotium & acre mordaxque est mens utique his constat, sed quadam segnitie torpet, & corpus tabe consumitur: tum quotquot hunc habitum viderunt, eum Causi, idest, ardoris speciem appellarunt quando quidem quæ adsunt, sub ardoris genere collocantur. Per Autumnum hæc

Alias flammam.

labes exoritur, cum ferum quiddam, & immane sapit. Viros ac iuvenes occupat, quibus mala vivendi ratio, laboresque tenuem corporis habitum compararunt. Decimoquarto die hi plerunque moriuntur: quibus morbus diutius trahitur, duplo longiori tempore pereunt. Quotcunque autem aut ab initio pusillam phlegmonem habent, aut magnam paulatim remittentem, mortem quidem evadunt, sed nondum morbo liberantur. Hi longo sane tempore causo laborant, verum omnia periculosa jam desinunt, dolores, praecordiorum distentiones, & pulsum malitia, & mentis ignavia: adhuc tamen fastidiosi sunt, languentes, consilij inopes simulque, & ardor, & sitis, & linguae orisque siccitas agrum discruciant: multum diuque trahentes spirant, & subito totum aerem una spiratione refrigerandi causa adducunt. Verum si frigidam quamplurimam affatim bibunt, brevi intervallo molestia levantur: postmodum ipsis sitis accenditur: rursusque uberrime aquam ingurgitant, & haec est mali successio, & reciprocatio. At egregius medicus, frigidam liberaliter citra noxam propinare potest: ut in alijs ardoribus adsolet: sed longe tutius ardore a vena cava oriente laborantibus eam cōcellerit. Quod si ventriculus aut vesica potam aquam expellant, neque vomitione opus est: sin id facere nequeant, a multa frigida epota multum vomendum est: homo enim disrumperetur, si tanto bibito humore nihil aut per sudores, aut per urinam, aut per ventrem effunderet.

De Renum acutis affectibus. Cap. IX.

Renes quantum ad corporis speciem attinet, haud ita multum periculis patent; tamen si in aliquod acutum vitium incidant: glandulosa enim ipsorum natura est: ad mortem vero inferendam bene habiles sunt: ipsorum enim actio peropportuna est, urinæ videlicet à sanguine secretio, ejusdemq; expulsiō: sed eam cohibet aut calculus, aut ingēnita phlegmone, aut sanguineum concrementum, aut id genus: quandoquidem ex consensu affectionis ob formam corporis provenientis nulla creatur offensio. Urinæ autem interclusio omnia seva, & acerba facit, ignem acrem, & fastidium inferentem, dolorem gravem secundum lumbos in dorso, partium distentionem, sed magis circa præcordia. Suppressio autem lotii non ex toto fit, sed stilatim quidem mejunt, multum vero effundere cupiunt, redundantiam enim sentiunt. Quod si, & acre mordaxq; lotium inest, frigent, tremunt, convelluntur, distenduntur præcordia, & replentur. Hæc morbi forma perceptioq; doloris alui inflationi à ciborum multitudine corruptioneq; proveniente similis est. Pulsus initio rari sunt ac segnes: si malum plus urgeat, parvi fiunt, crebri, turbulenti, inordinati: somni tenues dolore vexati, non continui: sed repente à somno periinde ac si quis pupugerit, prosiliunt: postea in soporem tanquam lassitudine oppressi delabuntur; mentis alienatio haud ita magna est: nugantur, facies livet. At si quando rursus mejendi aviditas redeat, cum distentionibus magnisq; doloribus modicum quiddam, idq;

id; stillatim eijciunt: tum paulum cruciantibus levantur, postmodū in eam relabuntur. Inter hos illi celerissime percunt, qui nihil prorsus emittunt. Quicunque vero non moriuntur, (plures enim liberantur) hi aut calculo in vesicam per urinæ semitas delapso, aut phlegmone suppurante, paulatimve per difflationem exhalante discrimen evadunt: quamquam enim paulatim, & avarè effundatur urina, mortem tamen facile effugiunt: at longo temporis curriculo eorum habitus contabescit, atque jure ista ægrotantes patiuntur, in pejusq; labentes ad colliquationem devolvuntur. Anni vero tempora, loca, ætates hunc morbum ferunt quæ, & in vena cava laborante ferebant. Nonnunquam è renibus sanguis multus subitaneus erupit, multisque diebus continenter effluxit: verum nemo ex hujusmodi profluvio moritur: sed phlegmones, ratione, quæ simul cum profluvio nascitur, & sanguinem cœrcet: plerunquæ autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriuntur.

De Acutis in Vesica ægritudinibus. Cap. X.

Vesica difficiles in acutis morbis dolores patitur, & si ab alijs vitium participet difficiliiores, magisque mortiferos, si per se laborare inceperit; quandoquidem omni corpori, & nervis, & menti labem cōmunicare valentissime potest. Quippe vesica nervus frigidus albusque est, & ab innato calido quamlongissime, quamproxime vero externo frigori posita. Nam in imo sacro ventre ad aures thoracis sita est: nobili quoque munere fungitur, urinæ videlicet emissionem.

Hæc

Hæc porro si tantum calculis, aut sanguinis grummis, aut qua propria, peregrinave calamitate interclusa fuerit, perniciosum est. In mulieribus enim ipsis, & uteri phlegmonas comprimit, in viris autem extremum rectum prælongumque intestinum. In plerisque vero ob involuntariam præ verecundia retentione in coetibus hominum, aut in convivijis repleta distenditur, constringereque non valens nihil amplius excernit. Igitur ubi urina supprimitur, superiores quoque partes, renes videlicet, replentur: urinæ ductus, (græci Ureteras appellant,) distenduntur: ilia dolor ponderosus, infestat: nervi cōvelluntur: tremūt horrent: desipiūt. Verū si ad hæc, & ulcus accedat, & inflammatio, multa sanè damna eveniunt. Sed mors ab ulceribus sanè quam celerrime invadit. Cæterum de ulceribus, abscessu, suppuratione, & id genus alijs, quæcunq; non acutissima sunt, in libro de longinquis morbis tractabitur. Quæcunq; vero peracuta sunt, & intra quatuordecim dies, aut paulo citius seriusve hominem perimūt, qualis phlegmone est, aut grummi sanguinei, aut calculus in cervicem delapsus; de istis in presentia sermonem faciam. Quapropter si quid horum inciderit, urina retinetur: abdomen intumescit: dolor acutus totum ventrem occupat; vesica turget; decimo die luteus sudor exit: pituita vomitur primò, deinde bilis universum corpus friget, sed pedes vehementius. Si malum vires majores acquirat, tum febres cum singultu hominem corripunt: micant arteriæ inordinatis, frequentibus, ac pusillis motibus: rubida facies est: sitiūt animo ancipites sunt: mens non constat: nervi contrahuntur. Medicamentis præterea venenosis, & eanthas-

tharidibus, aut bupreste, & pneumatibus vesica deuri-
tur, & tota alius majorem vim patitur: ac prorsus in
pejorem statum delabatur: neq; longa mortis mora in-
terponitur. Nonnunquam, & sanguinem vesica ef-
fundit: flavus autem ac tenuis vesicæ sanguis est. Sed
perraro hac de causa homines pereunt, quamvis haud
facile sanguis supprimitur. Grummi vero, & phleg-
monæ minantur interitum; refrigeratio enim, & extin-
ctio caloris ingenti sequitur, quæ Necrosis græce dici-
tur, gangræna, & quæ càm comitantur mala. Id
genus facile hominem tollit. Hæc vitia hyeme, &
Autumno grassantur. In ætate virili, magis etiam
in senecta vigent. Reliqua anni tempora, & æta-
tes neque assidue hos morbos fuerunt, minimèque
mortiferi sunt. Pueri omnium maxime his calamita-
tibus vacant.

De Vulvæ strangulatu. Cap. XI.

IN medijs ilibus mulierum Vulva posita est, mulie-
bre viscus animalis ferme naturam adeptum. Si-
quidem per se huc atque illuc versus ilia movetur: quin
etiam ad superiora è regione pectoris cartilaginem su-
bit: in latera quoque in dextram videlicet, aut levam
partem, aut ad jecur, aliavè intestina movetur: & ad
interiora natura proclivior est: utque paucis absolvā,
penitus errabunda est, & jucundis odoribus delectatur,
ad ipsosque se recipit: contra foede olentibus contrista-
tur, & ab ipsis longius se proripit: ac prorsus est in
homine yulva. perinde, atq; in animali quoddam ani-
mal. Hæc itaque si repente superiora petierit, ac diu-
tius.

tius ibi commoretur, visceribusque violenter incumbat: interdum homo, veluti comitiali morbo correpta citra nervorum distentiones strangulatur: angustis nanque iecur, transversum septum, pulmones, cor celeriter opprimuntur. Quade causa spiritus privatio, imbecillitasque adesse videntur. Præterea, & venæ somniferæ, (Carotidas græci vocant) cordis vitium participant, affliguntur: unde capitis gravitates, & sensuum abolitio cum novo quodam sopore adveniunt. Incidit etiam ipsis aliud vitium proxime dicto non absimile: in quo spiritus, & vox auferuntur: sed à vulva non provenit; quippe, & viros infestat instar morbi, quem Catochon nominant. At mulieribus à vulva male habentibus tetra odora naris subiecta, jucunda verò naturalibus opposita opitulantur: altero autem affectu laborantibus hæc frustra adhibentur: nihilque opis afferunt. Præterea membra in vulvæ morbo agitantur, in altero affectu quiescunt. Amplius tremores spontini, & non spontini, sed ex ambrosii thiræi subiectione excitantur: vulvæ refrigerationes vehementes, copiosæ sanguinis profusionis retentio, & id genus alià in causa sunt. Itaque si in supetiora subeunte vulva vexari mulier inceperit, ad obeunda negotia pigrior redditur: exolvitur: infirmatur: genua labant: vertigo infestat: extrema debilitantur: caput dolet, gravefcitque in venis ab utroque nasi latere jacentibus dolorem mulier percipit: quòd si ceciderit, stomacho mordetur: juxta præcordia illa, ubi vulvæ domicilium est, inania sunt: motus arteriarum intermittunt, ordine carent, deficient, spiritus magnopere angitur, vox interceptitur, sentiendi facultas impeditur, spiratio gnata obsecu-

obscuraque est celerima nec opinatio mors advenit: nihil enim adest, quod mortem instare significet, color namque vividus est, ac multo post mortem tempore magis rubent; oculi parum admodum extantes fulgent, haud ita multum intenti, neque tamen valde remissi, & conjuncti. Ceterum si priusquam malum ad extremum venerit, aliquando vulva in sedem propriam migret; a strangulatione liberantur: quando alius submurmurat: humiditas adest locorum muliebrium: spiritus asperior manifestiorque redditur; nequaquam tamen ab affectu excitantur, aut subleuantur; immo quam celerrime interitus advenit: nam facile superiora vulva petit: facile quoque inde recedit. Quippe vulva suapte natura superfluat; membranae vero eam sustinentes humidae sunt: humidus est, & locus ubi reconditur. Amplius fuga, & apparentia tristitiam jucundorumque movetur: quo circa labascit facile, ac veluti arboris ramus huc, & illuc, susque deque impellitur. Propterea, & iuvenes foeminae id vitij patiuntur, seniores immunes sunt. Quibus enim aetas, & vita, & mens vaga magis, & erratica est; his vulva quoque errabunda instabilisque sit necesse est. Quibus vero firma ac stabilis aetas, & vita, & mens fuerit, his & vulva similiter afficitur. Haec utique a vulva proveniens aegritudo (strangulatus videlicet) mulieribus duntaxat infesta esse potest. Veruntamen communes quoque viris aegritudines in vulva oriri consueverunt, phlegmone videlicet, & sanguinis profusio; communes etiam sunt, quae comitantur, notae; utpote febris, pulsus abolitio, refrigeratio, vocis amissio. In sanguinis autem profusione, & maturius

turius mors ingruit, quemadmodum cum quis animal jugulat.

De Satyriasi . Cap. XII.

Satyri Dionysio sacri, qui pictura, quiq; statuis exprimuntur, arrecto pene figurantur. quod divini rei signum est. Est vero, & affectus, species, qui laborantis pene excitat erigitq; ob Dei figuræ similitudinem Satyriasi nuncupatur. Est autem inexplibilis coeundi appetitus. Verum neq; si ad veneris opus accedant, quicquam juvantur, neque multo assiduq; concubitu sedatur arrectio. Convulsiones autem omnium nervorum sunt, & tendonum distentio, & inguinum, partisq; ejus, quæ inter inguina, & fermen est, Plechada græci nominant, genitalium præterea inflammatio, & dolor: in facie rubor inest, & vapor quidam roscidæ humiditatis similis: porro ipsi ægri sese incurvat, comprimunt: quiescunt tristes, demissi, utpotè calamitatem suam gravatim ferentes. Quod si hoīs verecundiam id malum superet, turpius admodum lingua intemperantes efficiuntur. Intemperantes quoq; in aluo exoneranda, in venerem lascivientes, menteq; indecenter titubantes, nam se continere nequeunt, siti laborant, pituitam largius evomunt quam labris spuma, quemadmodum hircus in libidinem ruentibus, insidet, quin etiam haud absimilis odor est, lotum post longam retentionem effunditur album, crassum, genituræ simile, aliud resolvitur, costæ, & axillæ sponte pruriunt ac titillantur; convelluntur: à cibis abhorrat sed cum eos assumunt, rapa-

rapaciter assumunt : conturbantur . Sin ad interitum ægritudo spectat , inflamatur , venterq; in tumorem effertur : tendones , & lacerti omnes contenduntur : ægrè admodum corpus movetur : mēbra contrahūtur arteriæ parvo motu , debili , inordinatoq; agitantur . Hæc omnia quandoq; discutiuntur , si alius perturbata multa pituitosas biliosasque humiditates eiecerit : eadem quoq; vomitus non absq; discrimine effuderit . Nempe medela non vacat discrimine , ea per somnum profundum longissimumq; præstatur . Si quidem refrigerio , & resolutio stuporq; nervorū multus somnus est : stupor vero ac refrigeratio satyriasim medicatur . Id morbi genus verè potissimū atq; æstate sæuire consuevit . Inter ætates autem adolescētia iuventusq; ei maxime patet : præcipueq; illi omnes , quorum natura in venere propensior est . Acutissimum id malum , triste fœdumq; est : nam plerunq; in septima die hominem consumit . Memoria proditum est mulieres etiā in hanc labem incidere , & eundem in libidinem impetū , ac cetera omnia similia perpeti . Verum ergo impudicum quendam libidinis ardorem mulieres inuadere nihil persuadeo , mulieres inquam humiditate affuentes , ut ipsius redundantia profundatur : sed satyriasim id esse mihi nimè concesserim . Neque enim ipsarum natura atq; temperies , cum frigida , sit , huic vitio habilis atq; exposita est : præterea neq; partes ad arrectionem idoneas , quemadmodum Satyrus , vnde affectui nomen est inditum , mulier obtinet . Quandoquidem neq; viri strangulatione ab ytero vexantur : quoniam viro yterus datus non est .

ARETAEI CAPPADOCIS

DE CAUSIS, ET NOTIS DIUTURNORUM AFFECTUUM.

Liber Primus

Junio Paulo Crasso Patavino Interprete.

De Longis affectibus.

Cap. I.

De Cephalaea.

Cap. II.

De Vertiginosis.

Cap. III.

De Morbo comitiali.

Cap. IV.

De Melancholia.

Cap. V.

De Furore.

Cap. VI.

De Resolutione nervorum.

Cap. VII.

De Phthisi.

Cap. VIII.

De Suppuratione in pectore.

Cap. IX.

De Vomica pulmonis.

Cap. X.

De Anhelitu.

Cap. XI.

De Pulmonarijs.

Cap. XII.

De Jecore.

Cap. XIII.

De Liene.

Cap. XIII.

De Morbo Regio.

Cap. XV.

De Cachexia, idest malo corporis habitu. Cap. XVI.

De Diuturnis affectibus, Proœmium. Cap. I.

Diuturnarum ægritudinum dolor multus est, tempus colliquationis longum, & medicatio

D insta-

instabilis : vel enim haud ex toto deleti sunt, vel ex qualibet levi offensa morbi deleti revertuntur. Nam laborantes æquo animo ferre usq; in finē non audent : quin etiam si æquo animo fuerunt, in victus ratione nimis longa deliquunt. Si verò, & dolor adest, laboriosa curatione per sitim, famem, amara medicamina, & dolorem excitantia, aut per sectionem, aut ustionem, quibus in diuturnis morbis egemus, miseri ægroti cruciantur : ut mortem, quam jam pridem appetebant, effugiant : ubi me hercule in magna animi constantia diu præstanda, auxilijs variandis, jucundis citrà noxam ægro concedendis, ipsoq; decipiendo medici virtus atq; excellentiâ dignoscitur. Cæterum, & æger fortis sit, & cum medico adversus morbum conspiret, necesse est : qui non solùm corpus tenaciter arripiens ipsum celeriter tabefacit, & exedit : verum etiam sensum magnoperè subvertit, animamq; insanam reddit. Nanq; ab intemperie corporis id genus furorem, atq; insaniam, quam græci Melancholiâ vocant, proficisci novimus : de quibus in sequentibus dicâ : in præsentia de Cephalæa, idest, de vetere capitis dolore sermonem instituat.

De Cephalæa . Cap. II.

SI caput repente obvia quaq; de causa, per plures etiam dies dolorem patitur ; hic affectus Cephalalgia græce nominatur : si multo tempore dolor infestare assuevit, & per longos, frequentesq; circuitus, ac in dies major violentiorq; insultat difficulter sanationem admittens ; id genus Cephalæam græco vocabulo appellat.

pellamus. Ejus formæ infinitæ sunt: quibusdam enim perpetuus dolor inhæret, exiguus quidem, sed non intermittens: nonnullis per circuitus revertitur, ut iis, qui quotidiana intermittente febricitant: nonnullis ab occasu solis usq; in meridiem, & tunc ex toto remittitur: vel à meridie in vesperam, aut etiam ulterius usque in noctem permanet: sed non multum hæc durat circuitio. Præterea dolor modò est in toto capite, modò in dextra magis, modò in sinistra, modò circa frontem, aut sinciput: hæc q; eodem die incertè, & erraticè fieri solent. Quidam dextra tantum parte, dolent, quidam leva: qua tempus, vel auris, vel supercilium unum, vel oculus ad medium usque terminatur, vel qua nasus in æquas partes dividit: ultra, quem terminum dolor non progreditur, dimidium tantum capitis occupans. Id vitium solum Eterocrania dicitur, haud leve malum: quamvis intermittit, quamvis exiguum esse prima specie videtur: nam si acutè interdum impetum faciat, foeda atq; atroci detrimenta affert: nervi distenduntur, facies obtorquetur; oculi vel contenti instar cornu rigidi sunt: vel huc, atque illuc interius convelluntur, ac vertiginosè agitantur: in ipsisq; dolor profundus usque ad intimas tunicas descendit: sudor ex tendonibus immodicus effluit repentè: neque cohiberi potest: neque ulla cusa præcessit, perinde ac, si quis ligno plagam inflixerit: nausea, & vomitus biliosus comitantur: homo consistere nequit, sed in terram delabitur. Quod si vitium quandoq; increseit, de hominis vita actum est. At si debilius est, & citrà vitæ periculum; diutius permanet: pigritia multa adest, & capitis gravitas: animi

pendent vitam agrè ferunt; fugiunt enim quodam modo lucem, tenebræque his ægritudinem solantur, neque quicquam jucundi, aut intueri, aut audire sustinent. olfactorius in his sensus infectus est, neque quicquam eos bene olens oblectat; pariter quoque graveolentia detestantur: vita ipsis invisa est, mortemque discipiunt. Harum calamitatum fons, & origo est cum ariditate, frigiditas. Si diu teneat, magisque invaleſcat ægritudo, post id genus dolorēs vertigo subsequitur.

De Vertigine Cap. III.

SI tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circum duci videtur, & auribus murmur veluti delabentis cum strepitu fluminis insonat, aut tanquam ventus flatu vela percutiens aut tibarum fistularumque cantus, aut veluti stridor plauſtri currentis obſtrepit; vertigo huic vitio vocabulum est: malum quidem, si capitis symptoma est: malum quoque si cephalæ successit, aut ex ea vetusta ægritudine ortum est. Nam si priora vitia non recesserunt, sed remanet Scotodine, idest, tenebræ oculorum, & apparens motus in orbem, aut longiori tempore cum proprijs symptomatibus nulla adhibita curatione ad summum pervenit; vitium, quod à græcis Scotoma dicitur, à latinis Vertigo, procreatur. Causam habet frigidā, & humidam: aliorumque sæpe morborum, cum insana-bilis evasit, initium est, ut furoris, melancholiæ, morbi comitialis cuique suis symptomatibus accedentibus. Vertiginis autem forma ita se habet: gravitas adest capitis: splendida quædam oculis inter multas tenebras sese

sefe offerunt : fuimet æger propinquorumque ignarus est . Cumq; morbus augefcit , tunc tibiæ foluntur , atq; humi repunt . Nafea fit , atq; vomitus pituitæ , bilifvæ tam atræ , quàm flavæ : quando flavæ per vomitum rejecta furor enafcitur : atra vero , melancholia : ac pituita exeunte , morbus comitialis efficitur . Omnium quippe morborum talis converfio eft .

De Morbo Comitiali . IV.

V Arium ac portentofū morbi genus eft Epilepfia , quæ dicitur à græcis , latine Comitialis morbus : terribilis utiq; in acceffionibus , & peracutus , & perniciofus : quandoquidem nonnunquam accelfio una hominem rapuit . At fi diligenti cura vim morbi fuftinet laborans ; ægre tamen vitam ducit inter fœditates , ignominias atq; dolores . Morbus autem non facilè recedit , fed ætatibus melioribus , & pulchriori tempore viget : vexat etiam pueros , & adolefcen-tes : interdum fecunda fortuna evenit , ut per fuccedentem provectiorem ætatem abigatur , quando fimul cum ætatis flore evanefcit . Sed , & tum quofdam abiens deformes efficit , pueros quoq; pulchritudinis invidia perdit , aut manum inutilem reddens , aut faciē torquens , aut fenfum aliquem prorfus auferens . Quòd fi malum hoc penitus infederit , atq; radices altius egerit ; neque ipfum medicus , neque ætatis mutatio fubmovent , fed cum ægrotante vivit atq; commoritur . Interdum morbus ifte membra oculosq; convellens ac diftorquens , dolores ciet : interdum , & mē-

tem in furorem adegit . Triste mediis fidiis est ipsius invasionis spectaculum : turpis , & ejus desinentia cum stercore , & lotio , & spontina ventris solutione . Ipsius quoque morbi origo mirabilis , & præter hominum opinionem est . Quippe nonnulli flagitiosis hominibus à luna immiti existimant : cujus rei causa , & sacrum morbum hunc nominant . Verum , & alijs rationibus id nomen ei fuit impositum : aut ob magnitudinem , oẽ enim magnum , sacrum dici consuevit : aut quòd non humana opetolli queat , sed divina : aut quoniam dæmone correptus esse homo videatur : aut ob hæc simul omnia sacer morbus appellatus est . Quæcunque sane huic tanquam acuto morbo symptomata eveniunt , superius memoravimus . At si diu permanet ; neque per intermissiones citra noxam degunt torpentes , abiecti animo , mœsti , hominum aspectum consuetudinẽque vitantes : neque ætate procedente mitiores fiunt , vigilant per quietem multis formidolosis imaginibus terrentur , cibum sumere fastidiunt , sumptum male conficiunt , decolores , facieque plumbea sunt , ob ingenij sensusque tarditatem ægre discunt : auditus hebet , aures tinniunt : capiti bombi veluti quidã insonant . Lingua in sermone perplexa est ac titubabat , aut ex vi morbi , aut ob vulnera , quæ tempore exacerbationis accepit : tunc enim ob convulsionis nervorum motum lingua in ore varijs modis torquetur . Rationem quoque usque eo morbus conturbat ac deiecit , ut prorsus denique infatuentur . Atque horum omnium causa est cum humiditate frigiditas .

De Melancholia. Cap. V.

A Tra bilis in acutis ægitudinibus: si in superioribus apparet, oppidò quàm mortifera est si ad inferiora descendens exijt, non valde vacat discrimine. In tardis autem longisq; morbis, si ad aluum bilis atra decurrit, in tormina jecorisq; dolorem finitur. Mulieribus vero purgatio vice mensium advenit, si in ceteris abest mortis periculum. At si superius, ut putat stomachum, septum ve transversum petit; insaniam parit, quam græci Melancholiam nominant; flatum nanq; gignit, & ructus foetidos piscium odorem exhalantes; infra vero, & flatus cum crepitu transmittit: nec non, & mentem simul alienat. proinde melancholicos juxta, & flatuosos medici veteres sic affectos appellarunt. Porro quidam reperiuntur, in quibus neq; flatus, neq; bilis atra colligitur: sed ira immoderata, & mœror, & ingens animi consternatio, hos quoq; nihilominus Melancholicus nuncupamus. Bile quidem in istis redundare iracundia significat; atram vero bilem, iracundiæ vehementia ac feritas; testis autem Homerus est, ubi inquit. Inter hos autem surrexit heros atrides late imperans Agamemnom tristis, furore autem valde præcordia atra circum oppleta, erant; ejusq; oculi igni fulgenti similes erant. Tales evadunt Melancholici, cum ab hoc malo interimuntur. Est autem animi angor in una cogitatione defixus atque inhærens absque febre. Mihi profecto Melancholia Maniæ (quæ latinè Furor dicitur), initium atq; pars esse videtur. Siquidem furentibus

animus modo ad excandescentiam, modo ad voluptatem convertitur. At melancholici in tristitia, & animi angore duntaxat versantur. Furentes etiam plurimum vitae sic transeunt desipientes, & foeda atrocitiaeque committentes. Melancholici vero non una tantum insaniae specie laborant: sed aut venenum ne sibi detur, suspicantur: aut hominum consuetudinem perosi, in solitudinem aufugiunt: aut ad superstitionis religionem convertuntur: aut lucem hanc vitamque odio prosequuntur. Verum si quid interdum ex animi angore laxamenti habeant, exhilaratio voluptasque plurimis advenit. Hi vero in furorem precipitant. Sed quomodo quibusque sedibus affectis id vitium plerunque contrahatur, subiiciam. Porro si in praecordiis residet, causa circa septum transversum immoratur, bilisque supra infrave melancholicis prorumpit. Si caput etiam per consensum afficitur, & a excandescentiae delirium in risum hilaritatemque per longum vitae spatium commutatur: hi vero morbi potius magnitudine, quam affectus dolore in furorem prolabuntur. In utrisque nimirum ariditas accusanda. Viri sane, & furore, & melancholia corripuntur: rarius autem, quam viri, sed deterius mulieres furiosis agitantur. Aetas, quae prope statum est, & ipse status huic malo subiiciuntur. Aestatis tempus, & autumnus hunc morbum procreant, verum autem iudicat. Inter notas evidentiores haec sunt, quod videlicet, quieti aut tristes, abiecti, torpentesque sunt absque ratione: nullaque de causa melancholia initium sumit: praeterea in iram facile incidunt, male

Alias tristitia

sunt

sunt animati, vigilant, ex somnis tumultuose excitantur: ingeniti quoque pavore trepidant, cum morbus clementum suscipit: quando, & insomnia vera sunt, terribilia atque evidentia: quotquot enim à naturali statu valde aliena sunt, ea non protinus huic malo insunt, sed per quietem sese offerunt: cum in aliquid impetu rapti sunt, postea facile eos poenitet: mutabiles sunt, turpes, de minimis quibusque solliciti, avari, sed non ita multo post simplices, prodigi, multa largientes, non virtute animi, sed morbi varietate. Quod si malum exasperatur, homines oderunt, ab eisque fugiunt: de inanibus conqueruntur, vitæ maledicentes, mortem expetunt. Atque istorum multis sensus ac mens usque eo stupore fatuitateque capiuntur, ut omnium ignari, sui que met immemores in morem bestiarum vitam degant: corporis quoque habitus in pejus labitur: colore foedo, & ex atro viridiq; commixto tinguntur: nisi inferius bilis descendat atque exeat, sed quoquo versum per corpus cum sanguine diffundatur; multi cibi capaces, nihilominus tamen extenuati sunt: quoniam somnus in eis neque potui, neque cibo membra confirmat, sed vigilia ad exterius movet, ac dissipat: proinde, & alvus arida est, nihil deficiens, nonnuquam vero deiecit sicca, rotunda, atro quodam biliosoque circumfusa: urina pauca redditur, acris, biliosa; multum flatuosi spiritus in præcordiis est: ructus putidi feruntur, graveolentes perinde, ac si ex maris lacuna exhalarent: nonnuquam, & humidum quoddam acre cum bile rejciunt: arteriarum motus ferè parvi sunt, pigri, invalidi, crebri, a frigori si-

Aliter affectui.

miles.

miles . Fama est, ex his quempiam insanabiliter se habentem, cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuisse sanatum . Ego vero suspicor, cum ab initio in puellam exarsisse, inde tristem, & languenti animo, quod ea non potiretur, evasisse, suisq; popularibus melancholicum visum esse: at iste, ubi puellæ amatae se coniunxit, mœstitia recessit: ira, & animi languor discussus est; gaudium tristitiam delevit, & mens amore medico prorsum sanata est .

De Furore Cap. VI.

FUroris modi specie permulti sunt, genere tantum unus, est enim ex toto mentis alienatio diuturna, vacans febris . Enim si febris quandoque coniungitur, id non ratione furoris proprie, sed alio quovis casu incidit . Quippe, & vinum mentem inflamat, & per ebrietatem delirare cogit: præterea quædam esculenta amentiam pariunt, ut mandragora, & altercus: sed neutiquam hi inter furentes numerandi sunt: nam repente hæc advêtunt, & celeriter conquiescunt: furor autem stabilis ac permanens est . Furori autem nihil simile delirium habet, quod senectæ calamitas est . Est enim sensus, mentis, rationisque marcor, & ignavia ex refrigeratione proveniens At furor ex calida siccaque causa exoritur, functionesque tumultuosas præstat . Deliramentum autem à senectute incipiēs, nunquam per intervalla desinit, simulq; commoritur . Furor vero, & intermittit, & diligenti curatione radicatus vellitur . Sed intermissio non sincera est, quando per se furor desinit; cum non congruenter
aut

aut medela, aut temporis anni clementia curatur. Nonnullos nanque, qui penitus soluti morbo videbantur, aut veris tempus, aut error in victu, aut ira casu aliquo prorritata denuo ad furorem revocavit. Porro illi huic vitio facile patent, qui natura sunt iracundi, acriter exandescentes, negotiosi, faciles, hilares: qui jocosis, puerilibusque delectantur. Illi etiam, qui contrario his sunt ingenio, quicunque videlicet stupidi sunt tristes, tardi in discendo, in laboribus perseverantes, & qui cum demum quid didicerunt, facile oblivioni tradunt, hi & melancholia promptius capiuntur, qui & antea in furorem procidunt. Verum & in ætatibus, quibus calor, & sanguis multus est, hi furore exagitantur, ut puberes, juvenes, & viri. In quibus autem calor ex atra bile accenditur, corporisq; habitus ad ariditatem vergit, his in melancholiam cadere facillimum est. Item victus ractio, multi cibi assumptio, Saturitas immodica, ebrietas, luxuria, veneris appetentia hanc egritudinem concitant. Nonnunquam, & mulieres, nisi mundetur corpus, furor infestat: cum ipsarum uteri ad virilem congressum apti evaserunt: aliæ vero haud ita facile, sed admodum acerbe in furorem aguntur. Causæ tales sunt, vir nimium furiosus fit, si consuetus sanguinis exitus, aut bilis, aut sudoris, aliqua de causa repressus est. Et quibus furor voluptatis est, rident, ludunt, saltant die noctuque: irascuntur palam: nonnunquam coronati incedunt, ac si ex aliquo certamine victores redeant. quibus obviam fiunt, non sunt infesti: ita se habet huiusmodi furoris species. Alii vero ab ira furentes nonnunquam sibi vestes prosciderunt, & servos inter-

fecerunt, & sibi ipsis manus intulerunt, & obujos quosq; male habuerunt. . . Species utique infinitae sunt. . . Ingeniosi nanque ac dociles Astronomiam callent sine doctore: Philosophiamq; possident à nemine traditam: Poeticam quoq; veluti à musis infusam norunt. Aliquid enim, & in morbis emolumentum praebet docilitas. Rudes autem atque indocti homines hoc malo circumuenti graui pondera ferunt: figulinam exercent, aut fabrilem: aut lapides calant. . . Præterea, & monstrosa quaedam cogitant. Timebat enim quispiam ne vasa olearia prociderent: Alius non bibebat, se laterē existimans, ne humore dissolueretur, pertimescens. Id etiam fama diuulgat, carpentarius quidam olim fuit, cum domi esset, prudens operator: ligna bene metiebatur, scindebat, complanabat, clavis iungebat, aptabatq; in domo extruenda sobrius cum exactoribus operum versabatur, paciscebatur, pro laboribus iustā mercedem poscebat: porro iste in loco, ubi arte suaungebatur, mente constabat: at si in forum quandoq; discederet, ad balneum, aut ad aliud quippiam necessarium; instrumenta deponens primo suspirabat, deinde egrediens humeros constringebat: postea cum è scruinorum, fabricæ, locique illius conspectu abiisset, tum penitus insaniebat, & furore rapiebatur: quod si ad eundem locum celeriter recurisset; iterum ad se redibat. Hæc erat inter locum illum, & viri mentem cognatio. Causa morbi huius in capite præcordijsque continetur: modo utroque membro pariter laborare incipiente, modo alterum altero inuicē lædente. Verum præcipua furoris, & melancholiæ sedes viscera sunt: quemadmodum caput, & sensus in phreneticis plerunq; labo-

laborant : in quibus vis sensoria oblecta est ; & quæ non
adsunt , tanquam iam præsentia conspiciunt ; & alijs nõ
conspicua , ipsorum sese oculis repræsentant . At fu-
rentes tantummodo vident , quæ videre oportet ; sed de
illis non sentiunt , vt sentiendum est . Itaque si ma-
gnum est malum , promptiore ingenio sunt , sensibus
acutiores fiunt , suspitiosi sunt , iracundi nulla de causa ,
mœrentes præter rationem , cum in feuerum , & tetricū
furor vertitur : cum vero ad animi hilaritatem inclinat ,
lati , & alacres fiunt : prius dicti sine lædente causa vi-
gilāt : vtrisque visio deprauata est : capitis dolor , aut
saltem grauitas comitatur ; auditu prompti sunt , men-
te tardissimi : in quibusdam sanè peculiares sonant
aures , & bombis adeo perstrepunt ; vt tubarum fistula-
rumq; voces audire sese existiment : idq; fit , cū mor-
bus clementum accepit : multo vento inflantur , anxij
sunt , in sumendo cibos voraces atque auidi : vigilant
enim , & vigiliam famem suscitāt : verum neque , vt
ægri solent , emaciantur : sed magis peculiaris melan-
cholicis corpulentia est : item pallore quodam suffun-
duntur . Si quod autem viscerum phlegmone inuaserit ,
tunc appetentia nutrictione hebetatur ; oculi caui fi-
unt , non coniucentes : ob quos cœruleæ atræque ima-
gines sese obijciunt si ad melancholiam affectus vergit :
sed rubicundiora , & punicea visa sunt , si ad furorem
inclinat : plerisque etiam tanquam fulgurans ignis ap-
paret , pauorq; eos veluti instantis fulminis occupat :
nonnullis vero , & rubent oculi , & sanguine suffusi
sunt . In summo ægritudinis impetu varijs secundum
quietem visis perturbantur , immoderateque venerem
concupiscunt : neque eos etiam in publico ventrem ex-

oncrare pudet: ad mutua, & familiaria colloquia pigri sunt, commonefacti, & increpiti ad iram excitantur atque furore penitus insaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam immensum spatium decurrunt, & quo perventuri sint, nescientes; eodem, unde discesserant, cursu feruntur. Alij per longum iter eos, quibus forte occurrerint comitantur. Item nonnulli vociferantur, latrocinium, aut vim illatam querentes. Alij ab hominū conspectu in solitudines fugiunt: secumque tantum modo versantur. Cum vero jam inclinatus est morbus, stupidi, quieti, mœstique sunt: in notitiam enim morbi venientes, sua calamitate miseriāque tristantur. Alia reperitur furoris species, qua laborantes propria membra dilacerant, pia cogitatione Dijs suis tanquam id postulantibus gratificantes. Id furoris genus a persuasionē quadam duntaxat proficiscitur: in ceteris hi temperantes modestique sunt: excitantur autem tibiæ cantu, aliòve animi oblectamento, aut temulentia, aut præsentium hortatu. Deorum afflatu hic furor provenit: qui cum remittitur, hilares sunt, & curis vacui, tanquam dijs initiati: præterea decolores, & macie affecti sunt, diuq: ex vulnerum doloribus infirmum eorum corpus est.

De Nervorum resolutione. Cap. VII.

A Poplexia, Paraplegia, Paræsis, Paralysis, omnia genere eadem sunt: aut enim motionis, aut tactus, aut utriusque defectus est: interdum, & mentis, interdum, & reliquorum sensuum. Sed Apoplexia totius quidem corporis, & sensus, & mentis, & mo-

motionis resolutio est : proinde Apoplexiam fortem soluere nulla facultas potest : debilem vero tollere non facile est . Paraplegia est tactus motusque remissio , sed in membro uno , ut puta manu crureve . Paralysis autem motus tantum ferè est actionisq: defectio . Quòd si nonnunquam solus tactus deficiat , (raro autem id evenit ,) potius Anæsthesia , idest , sensus abolitio , quam Paresis , idest defectio nominatur . At si Hippocrates apoplecton , idest , attonitum cruris secundum rectum dicat , illud tanquam mortuo simile , inutile , & insanabile vult significare , quod enim in toto corpore est vehemens Apoplexia , illud in crure Paraplegiam vocat . Urinæ autem in vesica aut suppressio , aut retinendi impotentia , Paresis proprie est , Palpebrarum vero , & malarum , musculorumque in maxillis , & genæ in alterutram partem diductio , si per convulsionem torqueantur . Canina convulsio nominatur . Genuum resolutionem , sensusq; per aliquantum temporis stuporem , & exanimationem , & casum Lipothymiam , idest animæ deliquium vocitamus . Verum nonnunquam membra singulatim resolvuntur ; supercilium , exempli gratia , solum , aut digitus , aut majora etiam , ut manus crurive : nonnunquam simul plura , & aliàs dextra tantum , aliàs sinistra , aut unum post aliud omnia resolvuntur exquisitè , aut debiliter : neque tantum quæ distantia sunt , & quæ eodè censentur nomine , conjugataque sunt : ut oculi , manus , crura ; verum etiam conjuncta , cognataque ; ut nares usque ad medium , & lingua usque ad fines , qui in ipsa media positi sunt ; una tonsilla , & isthmus , ipsaque gula dimidia resolvitur . Ego sanè
sto-

stomachum etiam, & intestina, & vesicam, oblongumque intestinum usque ad principium, idest, anum idem vitium pati existimo. Sed interiora membra resoluta latent, obscuraque sunt imperfecta vero sunt ac dimidiata eorum functiones, proinde mihi, & membra dimidia pati videntur in duas partes à morbo diducta. Hæc res nimirum documento est, quo dextræ partis facultas, & natura à sinistra partis natura, & facultate differat. Quippe assidens causa æqualis est, & utrique communes morbi occasiones; siue frigiditas sit, siue cruditas. Sed utraque haud æque pati idonea est, Natura vero æque valens est, ubi subiecta sunt æque valentia; idem autem inæqualibus inesse nullo modo potest. Igitur si infra caput aliquod principium affectū sit, qualis medullæ dorsi membrana est quæ nominis ejusdem sunt, & contingua, dextra in dextris, & in sinistris leva resoluuntur. Verum si caput primò in dextra patiatur, sinistra, si in leva, dextra nervorum resolutione laborant. Hoc ideo evenit, quòd nervorū initia permutata sunt. Neque enim dextri nervi in dextras partes secundum rectum usque ad extremum progrediuntur: sed ab initio enati protinus ad oppositos transeunt, se in vicem in figuram hujus literæ, X quam græci Chiasmon vocant, permutantes. Utq; semel dicam, siue omne simul corpus resolutionem nervorum patiatur, siue aliqua membra, siue ab alterutra, siue ab utraque parte, nervi de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nam sensu quidem, ut paucis dicam, hi privantur, non admodum autem facilè ex se motum amittunt. Quòd si per communionem cum his, qui moventur, aliquid vitij contraxerint: paulum,

&

& ipsi motus perdiderint . Nam , & per se ipsi motum tametsi minorem naturaliter possident . Nervi enim à musculis ad musculos transeuntes motionis principatum obtinent , & his , qui à capite manant , impertiunt , Nervi enim capitis ab illis plurimum motus participant tamen ex se quoque , licet minorem , vim movendi habent . Atque hi nimirum in motu noxam magis patiuntur . Raro autem usu venit , ut per se jacturam sensus faciant : neque tunc ex toto eam facere videntur . At si qua copula nervorum ab osse quopiam enatorum , & ad ossa pertinentium , soluta , aut rupta sit , tum membra proprio situ non continentur , luxantur , locoque dimoventur non tamen sensu privantur . Hæ sunt autem Paraplegiæ species , quandoque enim membra resoluta in longum porriguntur : neque , quando extrema longissima apparent , iterum possunt recurvari : nonnunquam in orbem flectuntur , neq; in longum extenduntur . Si quis autem ea , ceu ligna adaptans , & poliens , violenter protrahere nititur , breviora ex seipsis inveniet . Utrunq; id vitium , & in oculis pupilla sustinet : aut enim in amplitudinem magnam diffunditur : idque Platycorien , idest , pupillæ amplificationem appellamus : aut hæc eadem in angustum contrahitur , idque Phthisis , aut etiam Mydriasis à nobis dicitur . Vesica etiam in suis obeundis muneribus depravatur , & Paresim quam vocant , patitur , aut enim per extentionem resolvitur , retinendi impotens lotium effundit ; aut in se ipsam convolvitur , cum urina plena reddere nihil potest . Morbi hujus , Paresis videlicet , causæ prægredientes sex numerantur : vulnus , percussio , refrigeratio , cruditas , venus , vinolentia .

Ceterum, & animi immodicæ perturbationes, ut repente incussi pavores, timores, animi consternatio, & moeror: præterea, & in pueris terrores: interdum inopinatum atque ingens gaudium: item risus usque ad mortem implacabilis nervos resolvere conlueverunt. Hæc utique morbi prima initia sunt. Sed ultima atque potissima causa est ingenita caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut siccitate iniuriam patitur: ab hac vero magis, quam ab illa sanati difficilis læsio est: nec non, & a vulnere, nervique intercessione malum insanabile provenit. Quantum ad ætates attingit, senes, & ipsi curationem vix recipiunt: pueri facile ad sanitatem redeunt. Inter anni tempora hyems, hanc ægritudinem gignit præcipue, secundo tertio autumnus, æstas omnium minime. Habitus corporis pingues natura, humidi, desides, belluini, hoc vitio facile corripuntur. Affectus hi jã perfecti talibus signis deprehenduntur, immobilitate, sensu sopito, qui neque calidum, neque frigidum, neque vellicantes aut scalpentes, aut aliter contingentes percipiat. Raro evenit, ut istis extremitates doleant: verum sanitati recuperandæ indolentia non leviter prodest. Porro morbus hic repente invadere solet; nonnunquam tamen etiam prælonga habet initia, gravitatem, motum difficilem, torporem frigoris sensum, alias caloris excessum, somnos breves, cogitationes, sive apparitiones vehementiores, atque tunc subito resoluti sunt. Nempe in Canino vocato spasmo, idest, nervorum convulsione, omnes faciei partes convelli, non magnopere usitatum est. Sed ad dextras partes levæ, ad levæ dextræ feruntur: quando buccæ atque hos huc aut illuc, tanquam

quam ex sede propria discedente maxilla longius detorquentur . Etenim quibusdam nonnunquam articulus luxatus est , cum valde hiantibus maxilla ad inferiora delapsa fuit : in læsa mala oculi inversio , & strabositas , (ut ita dicam) fit : in palpebra infer ore palpitatio : palpitat , & superior aliàs quidem cum oculo , aliàs vero sola . Contenduntur , & labia seorsum alterutrum nonnunquam vero , & ambo collapsa balbutiunt : quibusdam , & exactè occluduntur , postea repente ac latè dehiscunt , & solitum sputum cum strepitu eijciunt , convellitur , & lingua ; siquidem , & ipsa musculus est , & nervi ; quando ad palatum secundum latitudinem tota cohærens subito sese removet , & concussionis sonum reddit : convellitur , & columella ; ac si os , quæ interiorius sunt , in unum cogat inopinatus sonus redditur , si vero dehiscat , columellam intueberis nonnunquam palato secundum latitudinem adhærentem ; nonnunquam violentia quadam in longum productam , ac descendētem ; fistulæ persimilem : quandoquidem , & ipsa sonum edit . Porro caninæ convulsiones decipiunt , quippe integræ ac sanæ partes ægrotare spectantibus videntur . Nam in omnem partem tentione , colore , oculi amplitudine , sanæ partes lēSIONEM pati existimantur . Deprehenduntur vero , & ridendo , & loquendo , & connivendo . Siquidem lēse partes omnes cum violentia , & strepitu quodam trahuntur ; labium risu caret ; inter loquendum non movetur ; palpebra non volubilis , oculus intentus ac rigens est ; sensus tangendi nihil percipit . At sana membra loquuntur , connivent , sentiunt , rident .

De Phthisi. Cæp. VIII.

SI ab externa causa abscessu in pulmonibus facto, aut à longinqua tussi aut à sanguinis rejectione, & puris extulliant; Pye, & Phthisis nominatur. Si pectus autem, costave suppuraverit, materiaq; per pulmones traducatur, id genus homines Empyri græce vocantur, Purulenti à latinis dici possent. Quòd si, & ab his pulmo exulceretur à præterlapso pure corrosus, hoc vitium non ulterius empyma, idest purulentiam, sed Phthoem, idest corruptionem appellato. Simul autem adest, & ignis assiduus, qui nunquam intermittere videatur interdium latens sudore atque corporis frigore. Hæc enim propria Phthoem sequuntur, quòd videlicet caliditas excitatur, & in noctem emicat, interdium rursus in visceribus delitescit; patet autem istorum angor, & imbecillitas, & colliquatio. Nam si per diem corpus ignem evaderet, cur non fieret tunc homo carnosior, & robustior, & morbi tolerantior? ut enim recessit, gravia magis intenduntur: arteriarum motiones parvæ, & imbecillæ fiunt; vigilant, color languet, alia omnia patiuntur, quotquot febricitantes comitari solent. At species humorum prope infinitæ sunt liuidorum, attrorum, purorum ac syncerorum, aut pallido alboque, aut albo, & viridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinosorum, aut rarorum, diffluentium, aut odore carentium, aut foede olentium. Omnes autem hæ puris formæ ac species sunt, Quicumque vero aut igne, aut aqua humiditates explorant ac notant; hi haud ita multum phthoem mihi dignosce-

re videtur . Nanq; visio quolibet alio sensu certior est , non modo his , quæ reiciuntur , intuend s , sed etiã ægrotantis specie consideranda . Siquis enim vel plebejus hominem viderit pallentem , imbecillum , tussientem , macie confectum : hunc vera Phthoe laborare pronuntiat . Quinetiam quibuscunque quidẽ ulceratus pulmo non fuerit , nihilominus tamen diuturnis febribus consumpti sunt , sæpiusq; duriter , & absque effectu ullo tussientes nihil reijciunt : hos quoque Phthificos haud ita multum improprie nominarunt . Simul vero , & his adest pectoris gravitas : pulmo enim infirmus est : angor , intolerantia , cibi fastidium , vespertina ex extremorum frigiditas , & matutina caliditas : sudor usque ad pectus caliditate molestior : per tussim varia , qualia memoravimus , extruduntur : vox raucescit : cervix nonnihil tortuosa est , gracilis , non versatilis , sed veluti rigens atque intenta : digitus tenues , sed articuli crassi sunt : ossium duntaxat species remansit ; siquidẽ , & carnes extabescunt , ungues adunci fiunt : digitorum ventres rugosi , & lati ; nam præ macie neque fasciam ambientem , neque rotunditatem obtinent : quamobrem , & ungues adunci sunt ea est enim ipsorum requies & fulcimen , quæ ipsorum extremitates replet ; quoniã , & ipsi laborem sustinent , utpote qui solida membra sunt . Item nares ipsdem acuminatæ , graciles ; malæ extantes , & rubidæ ; oculi cavi , lucidi , micantes : tumida , excarnis , pallida , seu livida facies est , buccarum tenuia dentibus inhærent : ridentibus assimulantur ; in omnibus deniq; cadaveris speciem referunt . Hunc in modum , & cætera sese habent ; tenues enim , & carnibus privati sunt ; brachiorum muscoli non apparent ; mam-

marum neque vestigia extant; solæ autem papillæ cernuntur, costas nō solum dinumerare perspicuè licet, verum etiā ubi desinant, intueri facile est, neque enim cū vertebris factæ articulationes occultantur, patent etiam in os pectorale costarum insertiones: quarum interstitia inania, & cava sunt, Rhombi figuram secundum ossiū circumductum ostendentia, præcordia vacua ad superiora convulsa sunt; abdomen, & ilia spinæ dorsi coherescunt, artus conspicui, prominentes, & macri sunt; perinde se habent, & tibia, & coxendix, & brachium, at spina vertebris superextat, à priori parte cava, utrisque musculis per tabem dissipatis, scoptula operta, tota sese conspectui offerunt, atque avium alas imitantur. Hujusmodi ægrotis si alius perturbetur, actum est; sin ad sanitatem vergant, perniciosius contraria signis adveniunt. Porro senes in hoc malum frequenter non incidunt, sed minime evadunt. Juvenes autē usque ad florentem consistentemque ætatem post sanguinis rejectionem in phthisim prolabuntur; inde sanescunt quidem, sed non facile. Pueri assiduè tussi usque ad phthisim nonnunquam divexati facile ad sanitatem redeunt. Habitus verò in id vitium proni sunt graciles delicatique, lectilibus tabulis similes, alarum instar habentes, prominenti gutture, albidi, rariore pectore. Regiones autem frigidaæ atq: humidaæ hujusca affectus germanæ sunt.

De Purulentis. Cap. IX.

Quibus hominibus in cavis locis è regione pectoris, aut inferius sub transverso septo puris ab-

abscessus fiunt; si per os id eijciunt, Epyi, hoc est, Purulenti vocitantur. Si per aluum pus deijcitur, Apostema. id græco vocabulo dicuntur. Ac si in pectore quidem, cum est ulceratum, in pulmone vero, cum phthoe laborant, aut si subcingente costas membrana circa latus, aut os pectoris, quod græci Sternon vocat, aut inferius, vbi pulmo cum spina dorsi committitur, cohærescitque, aut si quo alio pectoris loco vitium sit; omnibus ad pus excernendum via per pulmonem munita est. Sub intersepto verò in visceribus, iecore, liene, renibus per vesicam; in mulieribus etiam per uterum transitus datur. Nempe cuidam ego aliquando abscessum laxioris intestini dextra in parte prope iecur dissecui: multumque inde puris effusum est: multum quoque per renes, & vesicam ad plures dies emanavit: unde, & sanitatem homo adeptus est. Causæ verò communes omnium hæ sunt, plaga, cruditas, frigus, & id genus alia. Porro, quibusdam in pectore diuturna tussis incumbens, & lateris inflammatio, & vomica pulmonis, fluctio longinqua, necnon, & acuti morbi in aliquod istorum decubitus; purulentiae originem præbent. At humor alias iners imbecillusque, alij inhæret, alias acris, & mordax, & ad mortem usque putrefaciens. Nam, & species infinitæ sunt, quas suo loco postea memorabimus. Sed magnum profectò miraculum est, & quomodo id fiat, ut ab exili tenuique membrana nihil crassitudinis habente, membrana inquam costas intus obtegente, tanta copia puris effundatur, multum enim colligi in multis deprehensum est. Hujus rei causa est inflammatio ex sanguinis multitudine oriens, ob quam

mēbrana crassescit : verum ex multo sanguine multū in medio pus contrahitur , id si ad interiora subeat , costarum ossa suam propriam sedē obtinent , sed phthisis altera species superius à nobis memorata secundum naturam evenient ; sin ad exteriora procurrat , ossa disiunguntur : in aliquod enim inter costas medium spatium ipsius abscessus acies exeritur ; quando in hanc atque in illam partem costarum ossa pelluntur . Notarum autem quædam omnium communes , quædam singulorū affectuum propriae sunt : gravitas potius quam dolor , commune signum est . Pulmo enim dolorem non percipit : febres obscuræ , horrores vespertini , sudores in remissione , vigilia , tumores in extremis pedibus , manuumque digitis subinde consistentes , atque insurgētes ; inquietas , cibi abominatio , totius corporis macies . Quod si , & in longum mutatio producitur , habitus phthisicus redditur ; neque enim ultra in officio natura perseverat : quoniam concoctio non fit , qualis antea inde caro consumitur : color , qualis belluæ efficitur . Spiratio cunctis quidem mala , sed illis peior , quibus ad superiorem ventrem morbus ascendit : quinetiam tussis ab initio tantisper vexat , donec inflammatio , quæ urget , perseverat : quando , & dolores , & horrores augentur , & caliditas , & vigilia , & spiritus difficultas adhuc magis crescunt . Venarum motus parvi , torpentes , imbecilli fiunt : mens delirat , pectus distenditur . Verum enim verō si ad suppurationem inflammatio veniat , omnia maxima fiunt : sed rejectio parva est cum maiore tussi , & a ex violento abscessu ; in primis pituita fertur bile infecta , ad nigritiē

Aliter violenta extenuat.

vergens tanquam admixta fuligine, adhuc tamen cruenta ac pinguis pituita est. Quod si proxime rumpenda inflammatio est, quæ reijciuntur speciem carnis habent, crassioraq; sunt. At si jam rupta sit, strangulatus discrimen impendet, si multum subitaneumque pus emanavit: si pedetentim verò emittatur, exacte sanitas advenit. Porro si ad inferiora pus transire velit, partes quidem superiores, ubi erat abscessus, acutus dolor occupat: alius verò humida est, primum aquosa cum pituitosis deiciens, deinde cruenta quædã circum fluentia: rursusque carnosa, cum jam effractus abscessus est. Hæc pus sequitur aut per alium, aut per urinæ vias elabens. Sed materiæ ad renes, & vesicam transmutationes meliores omnibus sunt. At si pus infra supravæ feratur, ejus color varius est, pallidus, aut albus, aut cinereus, aut lividus, aut ater: pus item aut olidum est, aut odore vacans: crassissimum, aut mediocris corpulentia: aut læve æquale, aut asperum inæquale. Et frusta caruncularum similia in eo fluitantia rotunda, aut lata sunt: quæ facile abluantur, aut tenacia. Utque in summa de pure dictum sit; quæcunque alba feruntur, concocta inodora, lævia, rotunda, & celerius extussuntur, aut per alium deturbantur, hæc tuta, & salutaria sunt: quæcunque autem perpallida, biliosa, & inæqualia sunt, ea prava esse scito. Sed multo his pejora, livida, & atra putredinem enim, & exendentia ulcera significat. Ad hæc, & habitum simul animadvertere conveuit, & quæ morbum comitantur: nam si excretionem bene tolerat, febre vacat, recte concoquit, bene coloratus est, bene ad cibos se habet, si facile extussit, si arteriarum

motus

motus bonus est, si vires firmæ, agrotus perniciem evadit. At si febris superveniat, omniaq; in deterius conuertantur; de salute desperatum est. Præterea, & loci abcessibus occupati simul noscendi sunt; quibusunque enim in osse pectoris, quod Sternon vocat, empyema idest, Purulentia fit: tarde abscedit: nudæ enim, & excarnes, & cartilagineæ partes illæ sunt: ejulmodi verò non facile phlegmones redundantiam suscipiunt, & absque suppuratione multum temporis permanent. Siquidem res frigida cartilaginee sunt, sed earum phlegmonæ minime nocent. Ipsius verò habitus colliquationes pravae sunt brevi enim tempore suppurant. Lienis, jecur, & pulmo, & interseptum celerius quidem pus ducunt, sed periculosa, & mortifera sunt.

De Pulmonis abcessibus. Cap. X.

Quicunque pulmonias laborant, si pituita sit, nisi diffundatur, superstites erunt: hi vero morbi primum impetum evadentes purulenti fiunt. Futuri quidem, aut jam perfecti abcessus indicia in capite de purulentis exposuimus. Cum perfectus jam abcessus est, non vi ac laboribus ad eum rumpendum reiciendumque, quemadmodum in alijs corporibus usu venit, opus est: sed facile per superiora excernitur: cum magis in raritatibus, quam in corporis habitu distentio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo est, spongiæ similis, humorem haud moleste ferens: qui aliam post aliam inanitatem eo usque, donec ad asperam arteriam deveniat, permittare solet. Circuitus autem

autem humori faciles sunt, quandoquidem flexile atque lubricum pus est. Respiratio etiam sursum spiritum efflat. Sæpius autem mortem effugiunt, nisi aliquando quispiam subitanea ac multi humidi attractione stranguletur: quod arteria puris multitudine obstructa aerem non recipiat. Horum nonnulli progressu temporis moriuntur, quemadmodum phthisici aut purulenti extingui solent. Sputa verò candida sunt, spumantia, cum saliva permixta, alias cineracea, aut subnigrantia. Et Bronchia, idest, asperæ arteriæ circuli nonnunquam expuuntur ob ulceris varietatem, si altè abscessus penetrat: quando, & fragmenta visceris expelluntur. Rauescunt breve spirant: gravem vocem edunt: ipsorum pectora latefcunt, & latioribus humiditatis causa indigent: oculorum nigræ partes fulgent, albæ verò albissimæ fiunt, ac pingues: malæ rubent: venæ in facie elatæ ac tumidæ sunt. Mirum est autem in his, quod tenor, quam pro corpulentia, major est, animi verò alacritas, & constantia tenore potentior.

De Asthmate, sive Anhelitu. Cap. XI.

SI à cursu, exercitationibus, & quolibet negotio spiritus agre redditur; Asthma græce, Anhelitus latine vocatur. Morbus quoque ille, quem græci orthopnoeam dicunt, & ipse Asthma nominatur in accessionibus enim, & ipsi anhelant. Orthopnoeam verò appellant, quoniam erecto duntaxat corpore facile spiritum ducunt: decumbentes enim strangulantur: propter extentionem igitur, quæ in spirando adhibetur, affectui nomen Orthopnoea, idest, Recta spiratio inditum.

tum est. Erectus enim homo ad respirandum extenditur, at si supinus decubuerit, strangulationis instat periculum. Afficitur autem pulmo, simul etiam quæ spirationi conducunt, afficiuntur interseptum, & pectus. At si cor vitiatum sit, nunquam diutius vita produci poterit: hoc enim loco spirandi vivendique initium situm est. Causa est frigiditas spiritus, atq; humiditas, materia verò, crassi interiusque abditi humores. Huic vitio mulieres opportunæ sunt magis, quàm viri: quandoquidem, & humidæ, & frigidæ sunt. Pueri facilius, quàm hæ, liberantur: nam ipsorum natura in incremento est, quæ valentissime calefacere potest. Viri tametsi non facile hoc morbo capiuntur, citius tamen capti pereunt. Differtur autem interitus quibuscanque opere conficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incalescit, & accenditur: quemadmodum calcis opificibus, aut ætatiis, aut ferrariis fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi verò incipientis notæ huiusmodi sunt, gravitas pectoris: tarditas ad opus solitum, & ad aliud quodlibet gerendum: in cursu, aut in acclivi itinere difficilis, & egra spiratio: raucescunt, ac tussunt flatus in præcordiis, atque eructationes præter rationem excitantur: vigilant; nocturnarum, & obscure incalescunt: nares acutas, & ad spirationem paratas habent. Si malum in pejus ruat, male rubent: oculi prominent, veluti in his qui strangulantur: stertunt, dum vigilant, multo magis, cum dormiunt: humida, obscura, sonoque carens vox est: multum, & frigidum aerem cupiunt: sub divo ambulant: quælibet enim domus ipsis ad trahendum spiritum parva, & angusta est: Erecti spirant, tanquam omni aere attra-

potiri cupientes præ aeris autem cupiditate, & os aper-
riunt, patefaciuntque, tanquam eo ampliore indigen-
tes. Ipsorum facies præternaturalis, quæ rubent, palli-
da est: sudor circa frontem, & jugula emanat: assidua,
& aspera tussis infestat: reijciuntur pauca, tenuia, fri-
gida, veluti quædam spumæ efflorescentia: inflante spi-
ritu collum intumescit: præcordia revulsa sunt: arte-
riarum pulsatus parvi, crebri, atq; depressi; crura ex-
ilia. Quod si hæc ulterius clementum acceperint,
instar comitialis morbi nonnunquam hominem stran-
gulant. At si vertantur in melius, tussis a longior,
& rarior fiet: plura excernentur saniosa sputa, & hu-
midiora: multa per ventrem aquea exturbabuntur: uri-
na copiosa scaturiet, licet nondum quicquam in ea
subsadat: vox sonantior, clariorque reddetur: somni
longiores, quantum satisfuerit, efficientur: præcordia
remittentur: dolor interdum ad scapulas in remissione
transivit: anhelitus rarus, lenis, sed cum vocis asperi-
tate fit. Ita sane mortem effugiunt. Sed in morbi
cessationibus, licet ipsi non decumbentes obambulent,
secum tamen morbi signa circumferunt.

De Pulmonarijs. Cap. XII.

Anhelitus species Pulmonarium est, quod græci
Pneumodes vocant. Et à pulmone vitium,
quemadmodum, & anhelitus, oritur. Quæ insunt
enim, utrique communia sunt, & exigua differen-
tia est. Nam spirandi angustia, & tussis,
& vigilia, & caliditas utrunque vitium comitantur: ite
a *Aliter minor.*

in cibos odium, & totius corporis extenuatio. Id enim malum cum foedum sit, producitur, neque tamen anni spatium exedit. Nam si autumni tempore egrotare, quis inceperit, vere, aut estate futura vitam finiet: si hyeme, sequenti autumno moriturus est. Interdum, & senes in hac laborem facile incidunt, exterriti. Ea correptis leui momento ad perniciem opus est: omnes simillime spiratione priuantur: arteriarum motus parui, crebri, infirmi sunt. Sed hec, & in anhelitu reperiuntur. Priuatim vero hi tussunt, tanquam aliquid expulsuri, cum tamen irritus eorum labor, sit, nihil enim reiiciunt: verum si quid ex pulmone vi extruditur, illud exiguum, album, rotundum, grandinosumque est. Pectus in his latius utique est, non obtortum, non ulceratum. Tametsi autem pulmo non suppuret, humorum tamen veluti concretorum plenus est. Temporis intercapedines inter huiusce morbi accessiones longiores sunt. Nonnulli ex his celerius suffocati sunt, quam aliquid deterius omne corpus invaserit: nonnullis vero in Hydropem circa ilia, aut in eum, qui Anasarca dicitur, morbus iste mutatur ac desinit.

De Jecore. Cap. XIII.

Jecur lieni in generationem equilibre est: dextram enim levamque partem haec viscera occupant, naturaliter paria numero, sed facultate tam in sanitate, quam in morbis imparia. In sanitate quidem, quoniam principatum alimenti jecur obtinet; siquidem venarum radicatio jecur est. Quinetiam in morbis ad sanitatem consequendam multo, quam mors, valentior

rem causam habet. Igitur quanto ad sanitatem jecur melius est, tanto, & deterius a morbis afficitur. Etenim ce'rius, & violentius inflammatur, & frequentius perniciosiusque abscessum patitur. At duro tumore, qui Scirrhus græcè nuncupatur, affectum velocius, atque dolentius, quam lienis, interficit. Quæ ad inflammationem attinent, in libro de acutis morbis proposui. Quod si in pus convertitur, dolor acutus ad jugulum usque, aut, & ad summum humerum pertinet. Nam præ onere interseptum, unde jecur suspensum est, detrahit: interseptum vero membranam costis substratam degravat: ipsum enim illa consequitur, quæ planè ad jugulum usque, & ad summum humerum extenta est, atque hæc omnia simul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cum horroribus in suppuratione exoritur: tussis arida non admodum crebra divexat: colore herbaceo ægri tinguntur: si largius colorentur, in auriginem incidunt in albidum vergentes: somni haud ita visis imaginibusq; vacant. Prudentes vero cum sint in omnibus, in aliquo tamen ad tempus oblato repente delirant, ad seque protinus revertuntur. Tumor sub mammis, aut sub costis oritur: multi autem membranæ Peritonei tumorem esse falso crediderunt. Verum si tumor sub spurijs costis fiat, cum permittitur, dolor excitatur: jecur intumescit: humiditate nanque refertum est. At si non sub osse remaneant, inflatur membranæ signum. Et ipsius quidem circumscriptio & fines patent; post enim fibrarum circumductum in vacuum abdomen comprimēs manus descendit, ac subsidet. Peritonei vero interminata duritia est: & extremitatis processus nequaquam cernitur. Porro si ad

inte-

interiora subit abscessus, longe medico natura præstat : aut enim ad intestina, aut ad vesicam pus convertet ; verum multo innocentior est in vesicam via . At si extra feratur abscessus, ipsum non secare utique malum est ; nam si prætermittatur incisio, a pure jecur eroditur, nullaque mortis dilatio est. Si secare autem malis, profluvij sanguinis periculum instat, statimque hominem perdi contingit nam sanguinis e jecore profusio coerceri nullo modo potest . Igitur si aliquando necessario ad sectionem venire cogeris, ustorium ferramentum candens perspicuumque ab igne accipito, & usque ad puris locum intrudito : idem enim tibi, & secat, & comburit . Quod si homo periculum evadit, tum pus album effluet, concoctum, læve, olidum, quoniam crassum est istis febres, & acerba remittunt, omniaque facile mulcebuntur . Verum si in testinum pus effunditur, ex alvo primum aquea feruntur, postea humori, in quo sint lotæ carnes similia : item qualia in torminibus, ubi ulcerata intestina sunt, exire solent interdum cruentum virus, interdum concretus sanguis effunditur : fertur, & bilis flava, sincera, aut porracea, & postrema interitum afferens nigra bilis . Si non suppurat ulcus, & mali odoris quædam veluti putredinem venter expellit ; crudum alimentum præterfluit ob ventriculi intestinorumque intemperiem : neque enim bene se habens jecur iterum ea concoquit : postea igni acer suboritur, omniaque in malum prolabuntur carnes colliquatione tabescunt ; motus arteriarum parvi sunt, & ægra spiratio ubi haud ita multo post vitæ finis imponitur . Cæterum quibusdam difficultas quidem intestinorum ulcusque fa-

fa-

nata sunt; morbus tamen in laquam inter cutem desijt. Quod si omnia remittantur, pus album est, læve, equale, inodorum: venter deiciat, & cibaria concoquat, homo in bona spe est. Optimum vero est per lotium crism fieri: hac enim securior est minusque malefictis puris transitus. Verum si à phlegmone iecur non suppurat, nemini dubium fuerit, tumorem durum subsidentem in scirrhum mutari ac stabiliri: quando continuus dolor non infestat: cumque adest, obtusus inersque sentitur; rara vero, & caliditas; à cibis alienatio, ab amaris delectatio, à dulcibus contristatio, horrore afficiuntur: subalbicant, virent: lumbi ac pedes tument: facies corrugatur: venter squallet: deiectiones crebrae fiunt: malorum autem colophon aqua inter cutem. Post aquam inter cutem si multa vrina, & crassa feratur, multumque in ea limoli subsideat, & cum impetu erumpat, humorem illum intercutaneum effluere posse sperandum est: si tenuis autem, subsidentia carens, paucaque vrina exeat, aquam inter cutem auget fouetque. Quod si pristinas vires natura recipiat, & quandoque per ventrem cum impetu materiam deturbet: post multorum, & crassorum, aquosorumque depulsionem, & ipsum hydropicum morbum tollere consuevit. Verum id genus auxilij cum periculo est: post enim subitas, & copiosas inanitiones, extremosque casus prostratis interdum viribus, quemadmodum in sanguinis profluvio accidere solet, ægri interierunt: cum minori autem noxa morberum sudor, si liberalius effluat, dissolvit. Hydropici nanque haud ita multum in summa cute humectari solent: atque morborum iecoris hic finis est. Quando in iecore pus nascitur. Adolescen-

lescentes, & qui usque ad consistentem aetatem pervenerunt, his vexantur morbis: mulieres minus his patiendi expositae sunt. Hujusmodi vitiorum causa numerantur victus intemperantia, & longa valetudo: praesertim post difficultatem intestinorum, & colliquationes; quandoquidem, & eos Syntecticos, idest, colliquatos nominarunt, qui post ulcera jecoris tabefacti moriuntur.

De Liene . Cap. XIII.

Lieni familiaris longus morbus est, quem Scirrhum nominant. Purulentia verò haud ita facile, quandoque tamen efficitur: cum dolor non asper, tumor autem ingens, & spiratione major exoritur. Siquidem in dextram partem ad jecur usque tota communiione increescere visus est; unde multi ut fallerentur in causa fuit: tanquam non lienis, sed membrana affecta esset, nam peritoneon, quod graeci vocant, inflammatione occupari isti existimant, contumax autem atque indomitus instar lapidis tumor est; talis plerumque a Scirrho lienis efficitur: quando, & ambiguitas difficultasque maxima simul adest. Verum si forte suppurret, tractabilis est utique; & in parte summa, ubi puris quoque creatio est, tactui cedit, quando verò pus non ducit, tactui omnino resistit. Porro nonnunquam scirrhus totus super ventrem suspensus est, in hanc, atque in illam partem, prout impellitur, delabens: donec pusillus cum sit, locum adfluitandum habet. Adest nausea, & anxietas: maxime cum instat

a Alio dolore.

eruptio.

eruptio. Incrementi autem notæ sunt febres, dolores, & horrores: multoties enim horrent nonnunquam verò non horrent cum brevi caliditate, & dolore vacant, hac de causa interdum, & in splene abscessus oriens latuit, rarum enim, & sensu carens in sanitate quoque viscus est. Turgent isti, atque humoris, tanquam Hydropici, pleni sunt, atro colore viridi admixto suffusi, egre omnia patientes, pectore veluti pondere oppresso graviter spirantes: evidens enim malum est, usque ad superiora spiritu venter impletur crasso, caliginoso, humido quidem ad speciem, cum tamen non sit humidus, tussis adest multumque irritantur, sed pauca siccæ extruduntur. Venter si quæ infra depellit aquosa, primò paulum sublevat, deinde si largius dejicit, hominem quidem tabefacit, sed nihilominus juvat, At si, & abscessus ruptus fuerit: pus utique purum, & coctum nunquam excernitur, sed subalbidum, & cinereum, quandoque seculentum, aut lividum, quod si, & profundior abscessus fuerit, nigra etiam fertur humiditas: quando, & aliqua succi lienis, qui simul tabescit, particula exprimitur. Quibusdam præterea, & integræ lienis partes exierunt: siquidem, & natura dissolubilis lienis est. Ceterum si morbus ulcere non sublitit, sed in longum tempus extrahitur; cibos averfantur, malo sunt habitu, tumidi, aspectu fœdi, multis ulceribus toto corpore, sed maxime in cruribus scatet: rotunda, livida, concava, sordida, ægre sanabilia ulcera sunt; sicque demum tabefacti interiunt. At in exiguo tumore cum durtia, & renixu indolentia est: unde fit; ut isti longiorem vitam ducant. Verum si ab affectu superentur, aqua inter cutem, aut phthisis ne-

cessario sequitur: & corporis eliquatio supervenit: atq; iste sanè perniciosus modus ipsos è vita migrare compellit. Pueri ac juvenes facile calamitatem hanc patiuntur, facileq; inde liberantur: senes, verò non facile utique læduntur, sed affecti exadere interitum nequeunt. Quinetiam seniores quidam nescientes ipsi vitio lienis absumpti sunt: Inan & pusillus tumor ipsis causa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabidos facit, & juvenibus otium maxime nocet, quicunque à certaminibus exercitationibusque corpus quieti desidiaque tradunt: loca palustria, aquæ exuberantes, salsa, vitosa: inter anni tempora ferinus autumnus.

De Morbo regio. Cap. XV.

SI bile flavà, vitellina, aut crocina, aut nigra cum viridi mixta omne corpus à viscere suffusum sit; affectus hic à græcis Icterus, à latinis Regius morbus, si ve Arquatus, si ve Aurigo dicitur. Difficile utiq; in acutis malum est: quia non solum ante septimum apparens, sed etiam post septimum infinitos necavit, raro autem ad extremum febrem bene indicavit: ipse vero haud facile discutitur. Neque vitio jecoris tantummodo provenit, ut nonnulli medicorum existimant: sed, & ventriculus, & lienis, & renes, & laxum intestinum in causa sunt, & ab jecinore quidem nascitur, si phlegmone, aut scirrho viscus illud opprimitur, à solito tamen munere non impeditur, creatur enim in jecinore bilis, eamque in jecinore posita vesica secernit. Verum si meatus ad intestinum bilem deferentes phlegmone, aut scirrho interclusi fuerint, vesica autem exuda-
da erit;

daverit; bilis tetro labitur. Cum sanguine igitur miscetur, qui per totum corpus discurrens, secumque bilem vehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis species bile tingitur. Stercorea vero albida sunt, & argillam referentia, neque enim bile colorantur, quoniam humoris ejus affluxu carent, idcirco, & venter valde siccus est: siquidem bile nec madet, neque stimulatur: color autem ad albedinem vergit. Si morbus regius ab liene orti habeat, color est ater cum viridi mixtus, ipsius enim atra bilis alimentum est: cum sanguinis atris effigies quædam ac simulacrum sit, ejus purgamenta non suscipit, neque elaborat lienis agrotans, inde fit ut per omne corpus cum sanguine dilabatur. Propterea lienis arquato laborantes cum viriditate quadam nigricant, ipsorum quoque consueta stercora nigriore colore imbuta sunt, nam quod alimenti in splene abundat, ad vias exitus tanquam recrementum propellitur. A laxo etiam intestino, & ventriculo arquatus provenit: ubi concoquendi facultas in ventriculo, & laxo intestino, quod graeci Colon nominant, læsa fuerit; nam, & in colo concoctio efficitur, & ab ipso alimentum in jecur digeritur. Igitur si aliud alimentum crudius jecur susceperit, proprium quidem elaborat, & conficit, alienum vero dimittit, sanguis enim, qui distribuitur, coli cessationem atque inertiam retinens, in omnem partem labens eam disseminat, in colo autem cruditas ipsius bilis effectrix est. Hunc sane in modum ab omnibus visceribus arquatus oriri poterit, non modo ab ijs, quæ jecori escam suggerunt, sed etiam ab ijs, quæ a jecore suscipiunt. Neque

Aliter album cum viridi mixtum.

enim per canales duntaxat sensiles, sed multo copiosius per halitus natura in omne corpus alimenta distribuit; qui à toto in totum natura ipsos, per solidas, ac densas partes dirigente discurrere facile queunt, gignuntur itaque halitus bilis infecti, & corpus, ubi in se derint, colorant. Nempè per aluum laborante colo non fit albida excretio; jecur enim creandis succis nullam noxam patitur, exitumque bilis ad intestina patentem habet. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum summopere efficax est; habet enim, & in toto causam, quæ hujusmodi est. In omnibus corporis partibus calor ad concoquendum infusus est: in omnibus item humorum est creatio ac separatio sed aliorum alia, singulis autem propria: ut puta in carne sudor, in oculis lachryma, in articulis, & naribus mucus, in auribus Cypselis græcè dicta, Latini aurium Marmorata, seu Cerumina vocant. Itaque si ad singula obeunda munera calidum fatigatum lassatumque fuerit: ipsum quidem in acre atque igneum vertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt, ignis enim opera amara, & bile infecta sunt, quod si, & in sanguine cruditas incidat; sanguis biliosus efficitur, & quoquo versus nutriens dispergitur. Propterea, & ubique bilis conspicitur. Planè acerbū id malum est, color verò specie horribilis: etenim colore aurum representant: sed non hominem decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At supervacuum mihi videtur, unde id nomen Icterus tractum fuerit, explicare: præterquam à terrestribus feris quadrupedibus; quas græci Ictidas, latini Viverras, aliqui Martes vocant, & Sylvestris mustellæ species est: his enim bestiis oculi hujusmodi colore tincti sunt. Dux

sunt

sunt hujusce labis species: aut enim in flavum cro-
ceumque vergit, simulque albicat, & virescit: aut in
lividum nigrumque declinat: atque adeo istorum cau-
sa, & ipsius bilis causa est. . . . . Aliqua enim bilis flava est
subtilis, perspicua, tenuioris generis: aliqua magis co-
lore saturata, ut crocum, aut vitellum ejusdem speciei
quis affirmet. . . . . Secunda bilis species nigrioris coloris
est, porri, aut issatidis herbae colorem referens, atra
inter hec extrema infinitae sunt colorum varietates, pe-
nes autem calorem atque humiditates istarum mutatio
fit. . . . . Quinetiam viscera hujusce varietatis cause sunt:
ut puta si flavum viscus fit, quale jecur est aut lividum,
qualis lienis. . . . . Quocirca si ab aliquo viscere arquato
tus oritur, à jecore quidem: jecoris notae sunt; à liene
lienis: singulorumque, unde oritur, membrorum in-
dicia apparent. . . . . Si nullius membri signa videantur,
universi habitus aegritudo est. . . . . Perspicua verò sunt,
& ea quae in albissimis oculis cernuntur. . . . . Frontis au-
tem secundum tempora, in corporibus naturaliter al-
bis praecipue, & in parvo arquato color exquisitior ef-
florescit. Porro quicumque nigro arquato laborant, in
his ater color viridi commixtus apparet iidem frigentes
imbecilli, desides, tristes, atque demissi animo sunt,
tetrum odorem exhalant: gustatum amarum habent:
spiritus non facile ducunt: in ventriculo morsum per-
cipiunt: alui excrementa porracea, subnigra, arida
sunt, egrèque descendunt, urina bene colorata est, ad
nigrius vergens, ad hanc cruditate laborant, cibum
detestantur, vigilant, moerent, melancholia agitan-
tur. . . . . At in albiore arquato color est ex albo, &
viridi temperatus: mente sunt hilariores: cibos ac-

cipere primò eos piget: sed ubi cœperunt, gnauiter comedunt: facilius, quàm priores, concoquant. Salui purgamenta alba sunt, arida, cretaceas: lotium reddūt flauum, pallidum: crocinum illis. In utriusque corpus omne pruriginosum est: calor in naribus exiguis, quidem, sed mordax percipitur: nam biliosum distrahit laniatque. Gustatus amarorū quidē non amarus, quod mirum est, non tamen dulcis: dulcium verò amarus; in ore namque bilis in linguā residens, & prius cibis occurrens sensum hunc ludificatur, ac decipit. Lingua enim bile suffusa cibos non sentit: atque antea quidem ieiunij tempore bilis quiescit: neque idcirco lingua, propter consuetudinē, gressit; verum si cibus excitata bilis efferbuerit, ipsa cibus obiecta prius linguam mouet ac stimulat. Itaque siue amara sit esca, amari sensus est, siue dulcis; biliosi perceptio: bilis enim sensus prauertit. Falluntur autem, qui amara videri dulcia existimant; res enim haud ita se habet; sed quoniam membrum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi consuetudinē amaritiem non percipit, ideo speciem dulcescentis representat; verum in dulcibus, & amaris cibus idem status reperitur; fallatium igitur ciborum velamentum bilis est. Utique si nullius visceris coactio euidens fuerit, plerumque sine noxa arquatus est, sed diuturnior; si perseuerauerit, atque insuper viscus inflammatione vexatum fuerit; in aquam intercutem, & malum corporis habitum ut plurimum desinit. Plerumque, & sine aqua inter cutē colliquati interiere. Id malum adolescentulis iuuenibusque familiare est; quibus, & minus officit. Pueris autem, non admodum inuisitatum, non omnino tamen innoxium est.

De Cachexia, siue de malo corporis
habitu. Cap. XVI.

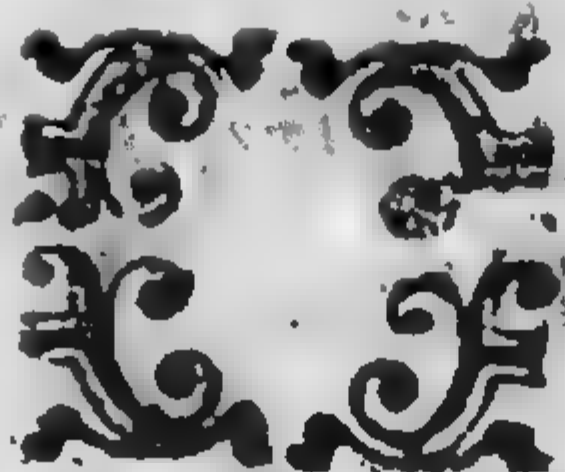
Omnium simul vitiorum malus habitus conuersio
est. Siquidem ab omnibus morbis propagatur,
& emanat. Verum, & ipse solus citra alios morbos
materiam multum iusulentam nactus, a principio ho-
uagritudo gignitur. Et habitus quidem malus sim-
plex communis est, & symptomata multa comitantur:
nomenq; ipsum significanter inditum est. Gracilitas
verò aut pallor aut tumor, & siquid aliud insit, ad tem-
pus durans in corpore exoritur. Malus autem habi-
tus vnus ingentis affectus species est: cuique nomen ta-
le fuit impositum. Nam hominis ad omnia bonus ha-
bitus est, & ad concoctionem, aut ad distributionem san-
guinis creatio, atque omnis naturæ functio inde proue-
nit hæc consequitur facilis spiratio, valida vires, fiori-
dus color, sed prima omnium sanitas. Quod si ad
imbecillitatem vitiosorum corporis humorum, quæ Ca-
cachymia à græcis dicitur, natura conuersa fuerit, id
iam malus habitus est, quem græci Cachexiam nomi-
nant. Valetudo hæc vix sanabilis est, malumq; lon-
gissimum: longo enim tempore acquiritur, neque ab
vno corporis vitio, neque ab vno vitio prodicens. Sed
omnium est in deterius conuersio. Quocirca ab hac
enascens morbi inevitabiles sunt, ut puta aqua inter-
cutē, aut phthisis, aut eliquatio. Siquidem, & mali
habitus causæ colliquationis geminæ sunt. Morbus
autem in multum tempus extrahitur: intestinorum dif-
ficultas adest continua: quibusdam morborum reuer-
siones

hiones, eueniunt : bene utique cibos appetunt, tametsi multos ingerant, ac repleantur : crudi vero, & non confecti digeruntur, quoniam alimenti elaboratio ad coctionem pertinens, debilis admodum atque invalida est. . . Labis hujus causæ sunt, & ab hæmorrhoidibus, quas vocant, venis effluuij suppressio, & vilitatorum vomitum retentio, & ab exercitationibus quies, & sudorum exiccatio, & ab ingentibus laboribus otium : quando enim horum singula, quæ aderant, non amplius revertuntur, tunc sequitur corporis gravitas, pallor subinde repetens, venter flatibus refertus, oculi concavi, somni graves torporem afficientes. . . Verum enim vero hæc si erraticæ, & non statis temporibus fiant, morbi inconstantiam, infirmitatemque significant, si altius exactis radicibus maneant, neque desistere velint, ingentis mali nuncia sunt. . . Stantibus pedes tibiæque intumescunt, decumbentibus autem partes declives atque jacentes. . . Quod si decubitus mutaverint, tumor in illas decumbentes partes devolvitur : humidique aut frigidi in gravitatem fit circuitus, nam si calor humidum evaporet, id vero non effundatur, postea delabetur. . . Multos utique cibos appetunt, edaces admodum sunt : celerior concoctione distributio fit crudiorum magis, quam inconcoctorum, nutritio non perficitur. . . Sed hoc inde provenit, quoniam in toto alimentum à natura non concoquitur, in ventre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem est ; quapropter neque optimus, neque boni coloris sanguis procreatur, cumque crudorum succorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia evanescat ; sic malo habitu usque ad ventriculum grassante,

te, & affectu jam summam potentiam obtinente, tunc
facile tumidi fiunt, imbecilli, & ad omne opus abiecto
prostratoque animo. Aluus siccior est, plerunque
recrementa bile privata, alba, aspera, crudaque deij-
ciunt: corpore squalent, sudore carentes, & prurigi-
nosi, somnus nequaquam firmus est, sed decumben-
tes connivent: tarde spiritum ducunt: arteriarum
motus languidi sunt, debiles, frequentes: post quam-
libet autem vel exiguam actionem frequentissimi sunt.
Post hæc respiratio cum anhelitu fit: venæ in tempori-
bus elatæ apparent: partes enim, quæ circumjacēt,
emarcuerunt: verum, & in brachialibus longe gran-
diores inflatione venæ redditæ sunt: sanguis atro colore
viridi admixto infectus est. Ab his phthisis, aut col-
liquatio hydropem anasarca vocatam, aut ascitem ad-
ducit: istorumq; procreatio inevitabilis est. Aetates
hujus morbi feraces sunt in primis senectus, neque
mortem evadunt. Pueri, & celeriter pati idonei sūt,
& liberantur facilius. Florentes ætate haud ita valde
huic malo patent, non tamen penitus facile sanantur.
Tempus anni non unum hanc fert ægritudinem, neq;
uno tempore finitur: verum autumnus concipit, hyēs
alut, ver ad ultimam vehementiam perducit, æstas ve-
rò interficit.

92
LIBRARIUS
ARETAEI CAPPA DOCIS

DE SIGNIS ET CAUSIS
DIUTURNORUM MORBORUM

Liber Secundus.

IUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

[Hæc insunt in hoc Libro .

De Hydrope.	Cap. I.
De Diabete.	Cap. II.
De Affectibus renum.	Cap. III.
De vitijs vesicæ.	Cap. IV.
De Seminis effluvio.	Cap. V.
De Stomachi vitijs.	Cap. VI.
De Ventræ affectu.	Cap. VII.
De Dolore intestini colæ.	Cap. VIII.
De Difficultate intestinorum.	Cap. IX.
De Læuitate intestinorum.	Cap. X.
De Affectibus uteri.	Cap. XI.
De Articulorū, & coxendicis morbis.	Cap. XII.
De Elephantiasi.	Cap. XIII.

De Hydrope, hoc est, Aqua inter cutem.

Cap. I.

A Qua inter cutem, quam Græci Hydropa vocant, injucundum aspectu vitium est, & toleratu

leratu difficile, ab ipso enim perpauca liberantur: idque
 felicitate quadam, ac Deorum potius, quam artis au-
 xilio. Majora enim omnia vicia soli Diomedicantur.
 Nam aut in viscere primario morbus delitescens, totum
 in malum habitum convertit, aut omne corpus ingru-
 te pestilentia in malum succum viscera permutavit:
 quando sibi utraque vicissim ad perniciem suffragantur:
 nullaque est, pars noxa carens, quæ vel modicam na-
 turæ opem afferre possit. Est autem ad humectatio-
 nem fluxio frigida, crassa, qualis est nebula universa:
 aut conversio ab humida, & frigida causa in talem ha-
 bitum hominem permutante. Neque enim in infe-
 riori ventre fluctuans humidum Hydropa nuncupamus;
 quandoquidem neque ibi vitium est: sed cum morbum
 consequitur tumor, inflatio, coloris foeditas; iste in
 aquam habitus colliquefcens hydrops, & est, & appel-
 latur. Nam tametsi nonnunquam toras sponte a-
 qua prorumpit, aut aliquis præcordia rescidens effundit
 haduc in sede sua permanent hydrobici. Princeps
 itaque causa malus habitus, est, species autem plures,
 verum, & ejus nomen aliud atque aliud, nam si sit hu-
 mida suffusio, quæ in illibus fluitet, & præ inflatione,
 cum verberantur, tympanum quodammodo referant,
 Tympanias nominatur: at si aqua copiosa in peritoneo
 continetur, natantque in humore intestina. Ascitem
 eam cognominarunt, si autem illa nihil istorum ha-
 beant, sed omne corpus intumescat, si ex alba pituita
 crassa, & frigida; Plegmatias ei nomen est: si in humo-
 rem sanguineum, aquosum, tenuem, carnes liquatae
 fuerint. Hydrops anasarca generatur, prava quidem
 est harum singularum constitutio, peior autem multo
 ipsa-

ipsarum permixtio. Nam earum, quæ in ilibus fiunt, una uni earum, quæ totum corpus inflant, sociari nunquam consuevit. Difficillimus est autem tympanias cum anasarca vocato copulatus. Ex occupantibus enim illa tympanias ascite improbius est: ex infestantibus verò totum corpus leucophlegmatias, quam anasarca benignior. Mitis quidem ut in desperatis morbus est, si minor species cum minori pariter jungatur: peior verò, si aliqua ex minoribus cum altera, ex majoribus admisceatur. Quod si duarum majorum mixtio exactè facta fuerit, gravius inde malum exoritur. Notæ autem maximæ sunt, & visu, & tactu, & auditu facillime. In ascite nanque in ilibus tumorem, in pedibus inflationem videre licet: facies, brachia, & reliqua gracilia cernuntur, intumescunt testes, præputium, & totus colis ob inæqualitatem tumoris tortuosus est, tangito verò, & aliquam in partem manum imprimens intrò moderate pellito, ad alias enim partes humiditas transluet. Verum etiam in corporis ad alterutrum latus conversionibus humor in locum declivem, & tumorem, & fluctuationem facit. fluctuantisque liquoris sonitus exauditur, quinetiam flicubi digitum impegeris, locus cavus efficitur. & multum temporis cavus perseverat. Hæc utique ascitem signa declarant. Tympanias autem ultra tumoris speculaculum, etiam auditus sonorus est, nam ad palmæ percussum abdomen sonum edit, neq; ad corporis conversionem spiritus locum mutat, & si enim locus ambiens aliquorsum inclinatur, spiritus tamen equalis supra & infra ubique permanet. Caterum si in nebulam, & aquam spiritus vertatur, (nam ascites ex tympania
gigni-

gignitur) si non perfecte mutatus aliquando fuerit, ex dimidio factus in ventre fluitat. Caterum anasarca & leucophlegmatias illa inania occupant: tumidam faciem, & brachia reddunt, & quaecunque in alijs vacua sunt, in huiusmodi agrotis opplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida, & crassa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumescunt; abdomenq; ex inflatione crassescit: mammae quoque in tumorem excitantur illis scilicet, qui iuvenes robusti in ætatis prospera fortuna consistunt. At in hydrope anasarca vocato carnis liquamentum fit in succum speciem carnis referentem: saniesq; cruenta, qualis ab intestinorum ulceribus emanat: talis verò, & a membris aliquo gravi, quod superinciderit, contulis, si paulum superficiem secueris, humor effunditur. Ex duabus quidem speciebus permixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus verò simul inest pallor, spirationis difficultas, tussis, diversis temporibus segnes sunt: pigritia multa, a cibo alienatio, quòd si aliquid assumant quamvis modicum, & flatu carens, nihilominus valde inflantur: distentiones patiuntur, quales ex saturitate fiunt, citra madorem eorum corpus est: idcirco neque in balneis sudore madescunt, præterea albidì sunt, & effœminati. Anasarca laborantes colore ex atro, viridique permixto infecti sunt: obscurasque, & nigras venas habent. In ascite atque tympania conspicuæ, atque admodum evidenter sunt in brachialibus atque in abdomine. In anasarca verò atq; plegmatia tumore omnia delitescunt: somni sunt graves, torpentes, breves: animæ deliquiū, circa minima quæq; sollicitudo, vivendi cupiditas, tolerantia

erantia non ex animi alacritate, ac bona spē, ut
in ijs est, qui prospera fortuna utuntur: sed ex ipsa
morbi natura, neq; causa dici potest, sed mirari
tantum id licet, quod mehercule magnum est, nanque
in alijs haud omnino perniciosis affectibus agrotantes
abiecto sunt animo, tristes, mortis amatores; in his
vero, & bene sperant, & vitæ cupidi sunt, Ambo
hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem
nonnunquam à copioso frigida potu continuo prove-
nit, cum præ nimia siti ad saturitatem quispiam mul-
tam aquam gelidam ingurgitaverit; postea humidum
in peritonæum delatum sit, atque inde in ventribus in-
fusus calor refrigeratus fuerit; deinde in ilia guttæ ef-
fluunt, quæ prius in aerem versæ per transpirationem di-
gerebantur. Id igitur si incidit, facilius est hujus
morbi curatio, ante quam viscus aliquod, aut totus
homo affectus sit. Cæterum, & ventosus cibus, &
cruditas, & buprestes aquam inter cutem pepererunt.
Est hæc omnibus communis calamitas viris, mulieri-
bus, quicunque ætati; præterquam quod alij in aliam
speciem sunt propensiores. In vocatam anasarcam,
& leucophlegmatiam pueri. Iuvenes autem ad con-
sistentem usq; ætatem inundationi illi obnoxij sunt.
At senes omnibus quidem generibus sunt expositi,
cum inopes sint caloris: frigida enim senectus est,
verum ad humoris multitudinem contrahendam apti
non sunt: ipsis igitur tympanias accidere consuevit.
Omnes quidem species prava hydrops enim morborum
omnium vitium est. Sed inter ipsas leucophleg-
matia mitior habetur: nam multæ, & variæ sunt ejus
tollendæ prosperæ occasiones, sudoris, aut lotij ex-
cretionē,

creatione, aut alui nonnunquam in hujusmodi agrotantibus copioso effluvio, jam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias est; adhuc tympania difficilior anasarca. Oportet enim medicum hoc in morbo totum hominem permutare. Quod per Iovem neque Dijs ipsis facile fuerit. Nonnunquam, & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: ut secundum caput in eo morbo, qui Hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone solo, aut jecinore, aut liene, aut in mulierum utero, & cæteris hæc species sanabilior. Nam si ejus ostiolum à priori cōclusionē hiare cœperit; humorē quidē si habeat, effudit: si spiritum, effiat, quod si uterus anasarca laboret, plurimum tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi species talis agnoscitur: in ea vesiculæ quædam pusillæ, crebræ, humoris plenæ in loco ubi Ascites fieri solet, excitantur. Cæterum, quod humore multo refertæ sint; illud indicio est, si abdomen perforaveris, parum admodum humoris effundes. Ab interiori nanque parte vesica occlusit: at si in vesicam instrumentum impuleris, iterum succus emanabit. Hęc utique aquæ inter cutem species haud levis est: unde enim id genus vesiculæ eruperint, via haud facile reperitur. Alij nanque affirmant hujusmodi ampullas per intestina transisse. Ego verò id nunquam vidi: iccirco, neque non scribendo affirmo, nam sive ex intestino colo, sive ex ventre ferantur; qualis sit ipsarum generationis modus, quid dicam nihil certī habeo: iter enim ad omnium excretionem per sedem lubricum, ac pātens est, at ipsius humoris in ilibus collecti per intestinorum rupturam egressio

credi non potest: neque enim innoxium, neq; citra
perniciem intestini vulnus est.

De Diabete, sive urinæ profluvio. Cap. II.

Diabetes qui vocatur affectus, miraculum quod-
dam est, haud ita sepæ hominibus usitatus, car-
num, ac membrorum in urinam colliquatio. Fri-
gida atq; humida, ut in aqua inter cutem, causa est.
Transitus autem consuetus renes, & vesica. Neq;
enim cum intermissione lotium reddunt: sed perinde
atque canales laxati sint, indefinens est profusio. Diu-
turna est hujus morbi creatio, & longo tempore par-
tuitur. Brevis erit autem hominis vita, in quo affe-
ctus iste perfectus fuerit: velox enim est colliquatio, &
festina interdum mors advenit, & vita foeda est, ac ve-
xata doloribus. Sitis intoleranda est, potus copio-
sus, multitudini tamen lotij non respondens: copiosius
enim lotium redditur: neq; eos quisquam neque a po-
tu, neq; a mictu inhibere potest. Quod si vel pun-
ctum temporis inhibeantur; si quidem a potu, os sic-
catur, corpus arescit, viscera ipsi sua conflagrare
opinantur, omnia fastidiunt, de omnibus dubitant,
haud multo post mortem obeunt, ardentissima sitis
adeft. Mictum vero quæ ratio suppresserit, aut quæ
verecundia dolore potentior? Sin autem vel parum
temporis a meiendo abstinuerint, intumescunt lumbi,
testes, & ilia: cumque remiserint, lotium quidem ca-
lesactione profundunt, tumida vero partes detumes-
cunt: in vesicam enim confuit exundatio. Cum
morbus iste jam perfectus est, facile omnes cum depra-
hendunt.

hendunt . Sed cum futurus est, os humore privatur: saliva est albida, spumans, perinde atque in siti; nondum tamen sitiunt, præcordia gravia sunt: calorē, aut frigus à ventre in vesicam tendere sentiunt, prout adventantis morbi processus est, quinetiam paulò plus lotij, quàm moris erat, effunditur: sitis adest, sed nondum vehemens . Cumque amplius clementum accipit, calefactio parva quidem, sed mordax visceribus inhærens exoritur, abdomen habent rugosum, venas extantes, totum corporis habitum gracilem, quando, & urinæ profluvium, & sitis jam aucte insigniter sunt: cumque ad extremum colem vitij consensensus pervenerit, protinus urinam reddunt: atque inde mihi huic morbo Diabetes appellatio indita fuisse videtur, perinde ac si pertranseuntem dixeris, quòd in corpore humor non remanet . Sed ubicunque in homine collectus stagnaverit, ad exitum labitur . Durant sanè aliquod tempus, licet non admodum diu: nam cum dolore meunt, atque atrox fit liquefactio; neque enim ex potu aliqua insignis portio in corpus assumitur, & carniū magna copia in urinam eliquatur . Huiusce languoris causa aliquis acutus morbus esse potest, qui hanc in partem impetum fecit, & in crisi aliquo malignum virus latenter morbi reliquerunt . Haud incredibile est etiam aliquod perniciosum venenum ex his, quæ vesicam, & renes infestant, huic affectui causam præbuisse . Quinetiam si quis à Diptade morsus sit, talis morsum affectus sequitur . Diptas autem reptilis fera si quem percusserit, sitim non ferendam accendit, isque copiose bibit; neque siti medetur, sed ventrem obruit humore; adeo inexplibilis est bibendi

G 2

cupi-

cupiditas : At si quis ob ventris distentionem doleat, graveturque humoris copia, & ideo paulum temporis à potu abstineat; iterum sitiens largissime bibit. Atque hæc est malorum vicissitudo: se nanque mutuo sitis, & potus adiuvant. Alij præterea sunt, qui lotium non reddunt: neque vlla est alia ejus, quod bibunt, transpiratio: itaq; potius insatiabili aviditate, humoris inundatione, ventris distentione, repente ac penitus disrupti sunt;

De Renum affectibus. Cap. III.

Renes substantia glandulas, quas græci Adenas vocant, referunt: colore autem rubidiores sunt, quale est iecur potius, quam mammae aut testes: nam, & hi adenes sunt, verum albiores. Figura testibus similes, lati magis sunt, juxta, & re-torti. Sinus habent exiguos ad lotium excolandum cribrorum instar foraminibus pervios. Ex utroque nervosi canaliculi tanquam fistulae expullulant, qui in vesicae terga utrinq; sese inferunt: æqualis est autem lotij à renibus in vesicam via. Hujusce viæ multi atq; vari affectus renes, prædictosque meatus male habent: aliqui acuti sanguinis profluvio, & febribus, & inflammationibus jugulantes; hi verò sunt, quotquot ego enumeravi: aliqui diuturni hominem colliquatione dissoluentes, haud lætales quidem, sed insanabiles, & unà cum ægroto commorientes. Diuturni itaque sunt abscessus, ulcera, calculorum exortus, hæmorrhoides vocatae. Ulcera quidem hominis ex abscessu facta omnia planè diuturnissima sunt, atq;

agræ

ægre sanationem recipientia . Calculorum verò diuturna est creatio, cum dolore obstructions: haud enim facillimus est exitus: ad hæc difficilis est, & lotij suppressio . At si multi sint, & exigui calculi, sese mutuo impediunt, remorantur: aut si unus sit magnus locorum angustijs intrusus inhærescit . Atque si utroque in rene hæc fieri usu veniat, interclusa urina, distentisque locis, pauci diebus superstites ægri moriuntur . Recte sanè natura renum ventrem oblongum, & urinæ canalibus magnitudine æqualem fabricavit, exigui quidem calculis ampliorem, quò superius concretus calculus expeditissimum in vesicam iter inveniat, atq; ideo lapilli oblongi generantur . Plerunque enim propè urinæ fistulas, id genus lapilli concresecunt, & quotquot eo loco fiunt, inæqualis crassitudinis sunt: priori in parte ob canalium angustiam gracilescunt, posteriori autem crassiores fiunt; quoniam renes deorsum vergunt, in solis autem renibus oriuntur, hisq; igneo calore ferventibus, neque enim sedem in fistulis urinæ calculi obtinent, sed arenulæ cum lotio per eas fistulas inferius delabuntur, quæ, & indicia, & materia hujusce affectus sunt . . . . . Quòd si aliquando grandior effectus lapis concavo renis inhæserit, tunc dolores lumborum circa musculos, quos Psoas Græci appellant, excitantur, & ad medias usque costas perveniunt . Multis sanè dolor iste, perinde ac si morbi lateralis esset, imposuit: præterea gravitas adest coxendicis: dorsum ægre incurvatur: difficulter annuit: tormina dolores inferunt gravia, perseverantia: intestinum enim sinuosum est: cumque exundat urina, & distentiones incresecunt, ad mejendum, ut in parturiginibus,

protrahantur: flatuosi sunt, sed flatus excerni nequeunt, febres adsunt mordaces, præarida, squallida quidem lingua, sicca verò est alius: macrescunt; a cibo abhorrent: quod si quid assumant, neque concoquere, neque distribuere facile possunt. Sin autem in lotij canaliculum lapis inciderit, concussio corporis fit, ut in rigore calculi progressus sentitur & communi simul violento.] Quod si in vesicam delapsus fuerit, lectum aquosum uberius effunditur: alius deijcit: flatus inde exhalant: extensus stomachus est; ructus eduntur: à prioribus malis quies datur: interdum quoque ulcerato canali præter lotium cruor emanat. Secunda porro calamitas est, cum per colem calculus transmittitur. Nam si amplior sit, quam urinæ iter (Græci Urethram vocant, capere possit; in eo multum temporis hæsitat, atque vesica multitudine urinæ cōpletur: tumque ejus majore cum dolore suppressio fit: nam cum vesica, & canales ureteres vocati veluti incenduntur, Aegerrime autem tortuosi calculi exeunt: quosdam enim, & hamatos vidi, in mea tibusque adnatas quasdam callosas duritias. Plerunque autem oblongi propter canalium rectitudinem figurantur. At colore nuncnulli albicant argillam referentes, talesque sæpius in pueris generantur: alij flavi sunt instar croci, hi verò in senibus reperiuntur, quibus, in renibus creari solent; crebrius enim pueris in vesica lapilli oboriuntur. Concretionis autem causæ geminæ sunt. In senibus frigidum corpus, & crassus sanguis, frigidum verò crassas materias celerius cogit: indicio sunt aquarum natura calidarum fontes: hæ nanque refrigeratæ in tophaceum lapidem con-

• Hæc verba abundare videntur

den-

densantur. At in pueris multum sanguinis limum elixatum generandi calculi veluti sedem ignis habet. Igitur in calculi creatione talis est affectio. Ceterum nonnulli sunt, qui per quosdam circuitus sanguinem meunt, huiusmodi affectus hæmorrhoidum profluvio similis est; similis est quoque corporis constitutio, nam valde palleſcunt, torpent, ignavi ſunt, cibum ſaſtidunt, cruditate laborant, & cum excretus eſt ſanguis, languidi ſunt, membra reſoluuntur; caput verò levius, & agilius redditur. At ſi per circuitum nihil ſanguinis effluxerit, capitis dolore vexatur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obverſantur, vertiginem patiuntur. Inde alij infiniti incomitiales morbum incidunt, tumidi, veluti caligine perſuſi, aquam inter cutem patientibus ſimiles: alij morbo atrabilis, aut nervorum reſolutione tentantur. Nam ex conſueti profluuij ſanguinis retentione huiusmodi mala proveniunt. Si quidem à renibus deſuat ſanguis mundus, lotio non permixtus, plerunque tamen cum veſicæ urina confuſus emanat. Nonnunquam, & ex renum diſruptione ſanguis fertur multus collectim, verum cogitur; & in grummos denſatur: utque in ſanguine extra corpus effuſo fieri aſſolet, interdum utique, & in veſica congelatur: quando atrociter urina ſupprimitur. Rruptionem verò ulcera diuturna, atque vix ſanabilia ſequuntur, indicia ſunt ramentum, aut membranula araneæ inſtar rubida egrediens; aut pus album meiendo profuſum, modo purum, & ſincerum modo cum urina permixtum. Ab iſdem, & ab ſceſſu dignoſcendi ſunt, ſi veſperi febres acceſſerint, & rigores: dolores circa lumbos, & pruritus. At ſi

ruptus fuerit, grummi purulenti carnisque formam repræsentantes eijciuntur: quin etiam, & albida sanies excernitur. Ulcera verò mordacia sunt, modo repurgata, modo sordentia: id pus manifestat: urinam quoque aut olida, aut nihil olens. Ver sanguinis profuvia, & abscessus parit: hyems autem, autūnusque calculos. Quod si à calculis ulcera facta sint, insanabiles inde morbi nascuntur, cita colliquatio, morsque adveniunt.

De Vesicæ affectibus. Cap. IV.

Vesicæ morborum nullus placidus est, quippe acuti inflammatione, vulneribus, convulsione, febribusque acutis interficiunt. Ulcus verò, & abscessus, aut resolutio, aut lapis magnum tolli nequit: neque enim potione, aut medicamento frangitur, aut circumteritur; neque præter noxam exciditur, opus est enim, & tenues vesicæ partes simul cedere, id verò aut eodem die hominem perdit, aut paucis diebus convulsionibus, febribusque consumit. Nisi excidatur autem præter urinæ conclusionem doloribus, febribusque, aut liquationibus homo contabescit: sin haud ita magnus sit calculus; frequentius lotium cohibetur: nam facile in cervicem delapsus lotij transitum obstruit: securius autem quam grandiores exciditur, sed vesica quoque necessario fauciatur: cūq; mortis periculum evaserint, in fistulam Græci Rhœada vocant, prolabuntur quod licet periculo vacet, ingenuis tamen hominibus non est tolerandum, perpetuum scilicet urinæ profuvium, sive quis ambulet,

bulet, siue dormiat, ambulantibus verò maxime iniucundum. Valde parui autem plerunque citra noxam exiduntur. Quòd si vesicæ inhæserit calculus, ex colliuationibus patefiet: sed neque dolorum, neq; grauitatis expertes sunt, licet urinam expedite reddant; sin minus, & urinæ difficultas accedet. Omnes verò calculos ex fabulosis urinæ subsidentijs depræhendentes: & quod istis virilia sæpius arriguntur; quando enim meiunt, subestque calculus, dolent tractant, attrahuntq; pudenda, tanquam calculum cum vesica exempturi. Anus quoque vitij particeps redditur pruritu laborans. Prominet verò & rectum intestinum vi, contentionibus, imaginatione perinde, ac si jam lapis excernatur. Ambo enim inter se copulantur anus, & vesica: quorū vno affecto, & alterum afficiatur necesse est: propterea inflammato podice urinæ exitus clauditur: & vesica exacerbata sedes non deijcit, licet alius admodum sicca non sit. Tales utique sunt ex calculis labores. At sanguinis effluuium tametsi non admodum cito enecet, tempore tamen procedente infinitos iugulauit. Ab eo verò grummi creantur, lotij suppressio, & matura mors non secus, atq; à calculis fieri compertum est: quāuis enī sanguis tenuis flauusque est, neq; valde crassus, neque concretus; vesica tamen longo tempore cōgregat, ac eadem calefaciens, & elixans cogit conspissatq; atque ita grummus efficitur, & urinæ interclusio, quam græci Ischuriam vocant, inferendæ morti potentissima. His accedit dolor acutus, ignis acer, lingua arida, & ab his delirantes moriuntur. Sin autem à vulnere dolor excitetur: vulnus utique mortiferum est: ulcus verò, & si non protinus interficit, febribus

bus tamen , aut inflammatione insanabile redditur .
 Tenuis quidem est : crassitudine vesica , nervus autem
 substantia , quocirca neque carnem contrahit , neque
 facile ad cicatricem ducitur . Accedit , & urina bi-
 liosa , acris : mordax ulceris , communis victus , Ve-
 sica enim cum repletur , distenditur : cum inanis est ,
 subsidit , in extensione igitur , & contractione eundem ,
 quem , & articulus , affectum patitur . In articulo
 verò nullum ulcus bene sanescit : suppurationem au-
 tem ex abscessu contrahit . Vesicæ signa eadem sunt
 quæ , & in alijs membris inflammatis . Nam etsi feбри-
 bus rigoribusque succedat abscessus , eadem pericula
 impendent . Verum si pus crassum , album , non tetri
 odoris ejiciat ; ab his orta ulcera benigna sunt . At
 si depascentur ; feculentam , mucidam , graveolentem
 urinam reddunt . Hujusmodi ægrotantibus non tar-
 da mors advenit . Mordax quidem urina est , & cum
 dolore est ejus emissio . Ad summum usque colem
 dolor pervenit . Ipsos utique omnia etiam contra-
 ria lædunt , & saturitas , & inanitio , & otium , &
 exercitatio , & lavatio , & illuvies , & saturitas , &
 jejunitas , & dulcia , & acida : cum alia alios lædant ,
 alios juvent , in unum autem convenire non
 possint .

De Seminis . profluvio Cap. V.

M Ortis quidem periculo vacat Genituræ pro-
 fluvium , injucundum tamen est , & vel au-
 ditu insuave . Nam si intemperies , & resolutio
 humida occupat , genitaliaque membra , ut à frigidis
 con-

contingere solet,) profluit semen : neque ipsum vel in somnis cohibere possumus, verum seu quis dormiat, seu vigilet, continens profusio est : neque id, quod fit, sensu percipitur. Aegrotant quoque, & tali morbo mulieres, sed partibus illis prurientibus, & cum voluptate nonnullis genitura profunditur : quin etiā virile coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt : nam quod effluit, humidum, tenue, frigidūque est, sine colore, infœcundum. Qui enim genitale semen refrigerata natura emiserit, Quod si juvenes hoc vitio laborent, omnes senilem corporis habitum induant necesse est : quippe qui segnes fiant, resoluti, exanimes, torpentes, hebetes, imbecilli, recurvi, ignavi, pallentes, albidī, effœminati, acerbis abhorrentes, frigidi, membris graves, & stupidi, cruribus impotentēs, & ad omnia remissi, & languidi. Multis sanē id genus agrotatio ad nervorum resolutionem (Paralysem græci vocant) viam stravit. Quomodo enim nervorum facultas non afficiatur, cum natura ad vitæ generationem faciens refrigerata sit? Atque & genitura vitalitate in partiens nos, viros efficit, calidos, articulatos, hirsutos, vocales, animosos, ad intelligendum operandumque valentes, id viri testantur. Contra verò quibus non inest vitalis genitura, rugosi sunt, debiles, acutę vocis, glabri, imberbes, effœminati : eunuchi id manifestant. Siquis autem vir, & feminis profundendi abstines fuerit, robustus est, audax, neque vel feras expavescens : testimonio sunt ex athletis temperantes. Nam, & illi, qui natura quibusdam præstant, ob intemperantiam deterioribus multo peiores fiunt : contra natura deteriores ex tempe-

stantia praestantioribus longè meliores evadunt. Neque sane ab alio quopiam, quàm à genitura robustum animal generatur. Vitalis itaq; genitura ad sanitatem, ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generandum mirificè confert. A Satyriasi in seminis profluvium corporis status devolvitur.

De Stomachi affectibus. Cap. VI.

Stomachus delectationis, tristitiæque princeps est, cordi periculosa vicinia, ad tenorem, animique alacritatem, sive abiectiōem ob animæ consensum præcipue stomachi facultas confert. Hæc mihi alio loco dicta sunt. Delectationis quidem hi fructus sunt, bona concoctio, carnis conveniens incrementum, floridus corporis color. Tristitiæ verò istorum contraria, nonnunquam, & animi abiectiōem cum alimento caret inducit, atra bile vexatur, cibum refugit. Cum itaque stomachus ægrotat; escas odit, & abominatur, non modo cum offeruntur, verum etiam si non in conspectum dentur, sed eas memoria repetant, aut anxietate, aut madore stomachi, aut ejus ostioli dolore perciti, & salivam effundunt quidam, & vomitibus lancinantur; corpusq; simul ab his vexatur. Quod si ventriculus istorum vacuus est; dolorem, quàm cibi sumptionem, facilius tolerat. Sin autem interdum ad alimentum capiendum accedere cogitur, id multo pejus est. Labor quidem famis est, ore conterere, in devorando dolor, & major conflictatio. Ceterum non erga usitata quidem ita se habet, erga aliena verò optimè, sed quæ naturaliter habent, in contrarium mutata sunt, & omnia gravatim ferunt fuga-

fugaque adest, & odium alimentorum. In intercapulis præterea dolor inhæret: sed longe major si cedant, devorentque, fastidiunt: animi pendent: visus hebetatur: aures sonant: caput gravatur: membra torpent: crura, brachiaque resoluntur: palpitant præcordia: dorsum imaginantur versus crura moveri: alias alio, huc atque illuc sese ferri existimant, seu stent, seu jaceant: quemadmodum à ventorum flatu harundines, aut arbores agitantur: pituitam frigidam, aqueam rejiciunt. Quando verò, & in biliosis redundat bilis; istorum oculi tenebris caligant: siticulosi non sunt, etsi à cibis sitire videntur: vigilat: tardi sunt: dormitant non vero tamen somno: ij qui sopore graui (Coma græci appellant) occupantur similia patiuntur, macie confecti, valde pallentes, debiles, resoluti, animæ deliquium patientes, animo consternati, meticulosi, quieti, repente tamen irascentes, valde melancholici nonnunquam enim in atram bilem, quam Melancholiam græci nuncupant, id genus egrotantes inciderunt. Talem utique stomacho impartiente animæ affectum esse oportet. Verum homines compatibilium membrorum ignari, in quibus hæc grauissima vitia sunt, stomachum esse causam opinantur; magnum autem ad ea, quæ dico, probanda testimonium cordis contiguitas est, ubi omnium principatus collocatur; in medio enim pulmone cor sedet: horum autem medium stomachum coniungit: ambo verò dorso inserta sunt: propter hanc itaque cordis viciniam, & dolor ille excitatur, quem Cardialgiam græci nominant, & resolutio, & morbi melancholici. Nempè morbi causæ, & aliæ sunt plurimæ: præcipua verò pus multum à ventre per stomachum

Stomachum effusum. Familiare est etiam id vitium illis, qui tenui victu, & duriori coacti sunt uti: quinetiam illis, qui erudiantur, laborant, & ejus causa multa perferunt, quibus inest divinæ scientiæ cupiditas: qui cibi parsimonia, & vigilijs macerantur: qui doctos sermones, & res graves meditantur: qui victu pleniorē, & varium contemnunt, sed famem pro alimentis habet, pro potu aquam, & in somnis vigilant: quibus, molle cubile est nuda humus, stragula vestis ignobilis, tunica lacera ipsorum verò tectum est communis aer: divitiarum autem adeptio, atque usus divinæ sapientiæ. Hæc utiq; ipsis eruditionis amore bona comparatur. Cumque cibum, & illum quidem ignobilem accipiunt; id vitæ tantum, non saturandæ famis, neque potum vini causa assumunt, non eos abstrahit voluptas, non vagatio, & peregrinatio, non corporum exercitatio, nec carnum circumpositio, à quo enim disciplinæ amor non avocet? a patria, a parentibus, a fratribus, a se ipsis usque ad mortem. His igitur corporis macies idest, decolor facies, & in juvenia senescunt, & ob contemplationem stupidi habentur: animo autem severi, non ridentes, immites sunt. Atqui ob stomachum erga cibos male affectum citò fatiantur cibo usitato, vili, & ad manum, variis autem dapibus non sunt assueti, & erga omnes cibos pigri sunt, quòd si aliquem inusitatum cibum acceperint, læduntur, omnes alios protinus averfantes. Iste est stomachi longus morbus. Inflammationes verò, destillationes, oris ventriculi morsus, (Cardiogmon græci vocant) aut dolor, stomachalis affectus non dicitur. Hunc morbum æstas affert: quando, & concoctionis,

nis, & appetitus, & omnium est impotentia. Inter
ætates vero senectū, quibus, & absq; morbo ob vitæ fi-
nem, & appetentia ad extremum pervenit.

De Affectu ventriculi. Cap. VII.

Ventriculus concoctioni destinatus viscus in cō-
coquendo laborat, cum alui profluvium, quem
græci Diarrhæam vocant, hominem premit, & est li-
quidi alimenti inconcocti profluvium: nisi a recenti,
& proxima causa unum aut alterum tantum diem per-
manente oriatur: præterea, & totus homo debilis red-
ditur, quia corpus non alitur, unde longus morbus,
Cœliacum quem vocant, efficitur, latine ventricularis
dici potest, ob concoquentis caloris, imbecillitatem,
frigusq; ventriculi: cum liquescit quidem a calore ali-
mentum, sed non concoquit calor, neque in succum
propriū vertit, semicoctum imperfectūque relinques,
cum perfectionē assequi non possit, id verò concoctio-
ne destitutum ad prævum commutatur, & colore, &
odore, & consistentia, albus est enim bile privatus co-
lor: olida excernuntur, & lutulenta; liquida, & incon-
sistens ob profligatam actionem substantia est, virtutē
modo atque principium coctionis præferens. Ha c
de causa venter flatuosus est, ructus assidui, tetri o-
doris. Quod si deorsum penetrent: strident. intesti-
na; flatus erumpunt asperi, humidi, argillofi, videtur
autem ipsis tanquam humidum quoddam effluere.
Dolor ventriculi gravis est, aut subinde punctiones re-
ferens, gracilis vero, & emaciatus homo redditur,
pallidus. iners, nihil ex negocijs usitatis valenter, effi-
ciens;

ciens : sed cum ambulat , membra labascunt , temporū venæ exertæ sunt , siquidem ob alimenti penuriam tempora habent concava : atque in omni corpore venæ insignes apparent , non modo enim morbus iste non concoquit , verum statim neque in molem corporis distribuit . Nam haud solum concoctionis , sed etiam digestionis vitium mihi esse videtur . Porro si in incremento morbus sit , materias ab omni corpore in ventriculum rursus adducit : tunc ea jam est corporis eliquatio , os est aridum , superficies squallida , nihil sudant : ventriculus nonnunquam ut ab ardenti carbone peruritur , alias tanquam à crystallo congelciatur , interdum verò sanguis in extremo vitæ discrimine constitutis in dejectionibus flavus defluxit , purus , non permixtus : ut venæ ostiolum patefactum esse videatur , ac credo namq; venas exedit . Longissimum , & difficulter curabile vitium est . Etenim si absque manifesta causa defuisse videtur ; iterum invadit , ubi , & ex levi errore jam de novo suboritur . Per circuitum igitur morbus iste revertitur . Senibus hoc malum familiare est , & mulieribus magis quam viris . Pueris autem ventris efluvium assiduum est ob quotidiana cibi intemperantiam , sed non ventriculi debilitate morbus advenit . Ex anni temporibus æstas hoc malum sæpius affert , secundo autumnus : deinde hyems frigidissima , si proximè ad extinctionem calor deveniat . Diuturnum quoque morbum , & affectus iste , & difficultas , & lævitas intestinorum consequuntur . Verum , & largissimus frigida potus interdum hanc labem progenit .

De Colicis idest intestini plenioris morbo laborantibus, Cap. VIII.

C Olici fane voluolo, & stropho, idest torminibus celeriter necantur, longè plurimæ sunt hujusce morbi causæ. Signa verò hæc sunt, gravitas in jejunno, ubi affectus maximè urget: pigritia multa adest, tardi sunt, cibos refugiunt, graciles, vigiles, facie tumidi. Quòd si propè splenem ægrotet colon, idest, laxius intestinum; colorem habent nigrum cum viridi mixtum; album verò cum viridi, si propè jecur ab his enim proximis visceribus malum communicatur. Sin autem cibum acceperint quantumvis paucum, & flatu vacantem,; mirum in modum inflantur, & difflandi quidem cupiditas eos incessit, sed inferius exitus intercluditur: superius verò ructus violenter tentati neque ipsi finem assequuntur. Si qua verò partè flatus vi erumpunt, virosi planè odoris sunt: sursum petentes, & acidos ructus excitantes. Renes, & vesica in partem hujus doloris adducuntur, & urina cohibetur, istis alia pro alijs accedunt. Miraculum autem his majus est, quòd in testes, & cremasteras, idest, suspensores inopinatus dolor invadit. Non paucis medicorum hæc morbi communicatio in occulto est: siquidem nonnunquam, & suspensores excuerunt, propriam morbi causam eos continere opinati, quocirca, & his pro alijs alia fiunt. Ab hoc quoque vitio alia prodeunt, abscessus, & ulcera non mitia, aqua inter cutē, & phthisis morbi insanabiles, nam à frigore, & crassis humoribus, & longè glutinosa pitui-

ta propositi intestini dolor exoritur . Quinetiam , & ætate , & tempore , & regione frigida , & aspera hyeme provenit .

De Dysenteria , idest , difficultate intestinorum . Cap. IX.

S Uperiora intestina ad cœcum usque tenuia , & biliosa sunt , atque inde græcè Cholâdes nominantur , post hæc inferiora usq; ad intestini recti initium crassa , & carnosâ sunt . In omnibus ulcera fiunt , dysenteria verò est horum ulcerum species : idcirco , & varij existunt morbi . Aliqua etenim superficie tenus intestina radunt , excoriationem tantum facientia , & innoxia sunt : sed longè innocentiora , si in inferioribus intestinis consistant : alia paulò etiam profundiora ulcera , verum neque hæc immitia sunt . Alia profunda non uno loco manentia , sed excedentia , glandulosa , serpentia & sphacelum inferentia , mortifera sunt . Venulae quoq; in hisce ulcerum passionibus circumrosæ apparent , & in his ulceribus stillationes sanguinis largiores cernuntur . Alia est species ulcerum , quæ oris tumentibus aspera sunt , inæqualia , callosa , ut in ligno Gemmam dicimus , id genus ulcera vix medicabilia sunt : neque enim cicatricem facile contrahunt , & facilius aperiuntur . Dysenteriae causæ plurimæ sunt : principes autem cruditates , refrigerationes assiduæ , acrium ciborum assumptio , obsonit , quod græci Myttoton vocant , latini Morretum dicerent : cæpæ ipsius , allij , carniū vetustarū , acrium esus : à quibus postea cruditas supervenit . Super hæc humidum aliquod inusitatum , ut mixtura illa , quæ Cyceon græcè dicitur : aut potio RYTEŌ appellata :

aut

aut qualia in singulis regionibus loco vini sunt contra-
sitim remedia, plaga præterea, & refrigeratio, & frigi-
dæ potus intestina exulcerant. Excrementa verò, &
quæ cum ulceribus sunt, alia atque alia in alijs atque
alijs reperiuntur. Nam si in superficie sunt; ex supe-
rioribus quidem tenuia, biliosa, inodora, præter eum,
qui ab intestinis fit, odorem: jejuni autem intestini ex-
crementa puriora, crocea, mali odoris. Aliqua ve-
rò, & cum alimento liquato quidem, sed aspero exeunt,
at modo gravis odor ob ulcerum putredinē fit, modo
ut à solo stercore provenit. Ab inferiorum autem in-
testinorum ulceribus aquosa, tenuia, sine odore ferū-
tur. Sin profundiora ulcera sint, saniosa effluunt,
subrubida, vinosa, aut instar aquæ, in qua caro lota
sit, & hæc modo sola, modo cum stercore, hocque
liquidum est circumfuso humore dissolutum, non infec-
tū bile, inodorum: aut compactum, siccumque, sed ob
humorem circumfluentem lubricum deijcitur. Cæte-
rūm si majora, levioraque ulcera sint, & in superio-
ribus intestinis eorum ratione, à quibus, & per quæ
transcunt biliosa effunduntur, sedem enim vellicant:
nam bilis acris est, eoque magis si ab ulceribus effluat,
bilis verò, & instar unguinis pinguis est. Ex profū-
dioribus autem ulceribus, sed inferioribus cruenta ma-
nant, crassa, pituitosa, carnosæ, non valde pinguiæ,
raimentosa: utpotè quæ ab intestinis abstrahantur, quæ
etiam, & integræ intestinorum partes commixtæ sunt.
Excernuntur quoque, & albida, crassa, mucosa, adipis
concisæ similia, humore circumfusa. Hæc utique à
recto oblongo intestino feruntur. Nonnunquam sanè
mucosa tantum, vellicantia, parva, teretia, morda-
ciaque

ciaque egeruntur ; crebro surgere cogentia , & deijcien-
di cupiditatem cum voluptate afferentia : sed quæ dei-
jciuntur valde pauca sunt . Tenesmus huic vitio no-
men est . A cæco autem carnes longè rubicundæ , &
grandes excernuntur , circumfriptionem multo maiorem
habentes : in ipso enim majora fiunt ulcera , cruor e-
tiam crassus , fæculentusque emanat , & hæc omnia
multo quàm antè dicta foedius olent . Cæterùm post-
quam serpunt , & exedunt vlcera , & nullo remedio vllò
in loco coerceri possunt ; à superioribus quidem non
solum exquisitè biliosa , sed , & crocina , spumea fæcem
vini referentia , & nigra , isatidis , & porri succum re-
præsentantia , antè dictis crassiora , atque instar putre-
dinis graueolentia deijciuntur . Alimentum nunc mi-
nus concoctum est , solum vt à dentibus voracius con-
tritum . At si inferiora intestina vlceribus erodentur ;
guttæ cruoris atræ , crassa , carnosa , rubida , grummo-
sa , nonnunquam nigra , multis modis variantia , olida ,
non ferenda per sedem expelluntur : humiditatumque
exitus inuoluntarij fiunt . Nunquam oblongum quid-
dam in pluribus non discretum , instar sani intestini
deijcitur : & ignaris rei suspicionem præbuit intestini .
At negocium ita se habet , intestinorum tunice perinde
ac ventriculi gemine sunt , & altera alteri obliquè su-
periniecta est . Igitur cùm earum connexio dissolui-
tur , interior tunica secundùm longitudinem absistens
foras egreditur ; exterior sola intus remanet , & carnosa
efficitur , & cicatrice solidatur : sanescuntque homines ,
& viuunt ; id verò inferius intestinum solum patitur : in
causa est tunicarum carnosa substantia . Quòd si ex
quopiam vasculo cruor emanet flauus , aut niger ; pu-
rus

rus, non cum cibo aut stercore mixtus effunditur: verū concretum quiddam latis araneolis simile extenditur, in graminum enim, cū refrixit, obduratur: neque sanguinem excretum esse credideris, ob sonum autem multum cum spiritu major quā pro effectu, excretionis est apparentia. Interdum, & in pleniore intestino purulentus abscessus efficitur, nulla novitate ab alijs internis ulceribus differens: etenim signa, & pus, & ulcerum medicatio penitus eadem sunt. Si res duræ, carnosæ contritis a sperisque corporibus similes excernantur; abscessus non benigni moris significatur. Nonnunquam ex laxo intestino aqua multa dysenteriae modo profluit, idque plurimos ab hydropico morbo libera-
vit. Ulcera quidem intestinorum (ut paucis dixerim) huiusmodi sunt. Cæterum, & ipsorum formæ, & ab ipsis purgamenta tot sunt, quot supra comprehendimus. Quæ singulis quoque ægrotantibus accidunt, explicabimus, seu placida, seu noxia ulcera sint. Itaque collectim dictum esto, si exulceratio superficie tenuis fuerit sive supra, sive infra; febrem non habent, nec dolorem: ac sine decubitu tenui victus ratione diversis modis sanescunt. Sin ulcus altius descenderit, in superioribus quidem mordacia tormina, & acria sunt, tãquam à pauca calida bile, alijs, atque alijs temporibus suppurant intestina: plerunque verò suppurant, aut coctiones dimidiatæ sunt, cibos tamen non horrent. Si inferiora ulcerata sint, longe superioribus sunt salubriora, hæc enim humiliora intestina multo carnosiora sūt alijs. Sin cava, & depascentia ulcera in superioribus grassentur; febres acutæ concitantur, non emicantes, in visceribus demersæ: extrema refrigerantur; cibus fasti-

ditur vigilia adest : ructus male olent : nauseabūdi sunt : bilis vomitus , vertigo , cumque multa expellantur , (ea verò biliosiora sunt ,) tormina , atque alij dolores magis perseverant . His accedit virium consumptio , gēnūque resolutio ; ardore æstuant : sitibundi sunt , & anxij : atra per nauseam reijciunt : lingua est arida ; pulsus pusilli , debiles , atque his germana sunt , quotquot , de perniciosis ulceribus mortifera exposui , oris etiam ventriculi dolore usque ad animæ deliquium torquentur . Quidam verò neque ex eo deliquio in pristinum restituti sunt , sed in tali affectu vitam finierunt . Huiusmodi calamitates , & inferiorum intestinorum corrosionibus communes sunt si depascantur ulcera , neque eorum depastionem compescere valemus praterquàm quòd tormina doloresque sub umbilico inferius , ubi ulcera sunt , percipiuntur . Formæ autem excrementorum tales sunt , quales supra posuimus . Verùm si inter initia parva ulcera sint , in longumque tempus depastio producat ; alià alijs ulcera superveniunt , aliquib; mitescētib; aliquibus in sūmū excrescētibus , quales enim sūt in mari fluctus , talis est in ulceribus tēpestas . Cēterū si quādo natura resistere potens fuerit , simulque , & medicus subvenerit ; depascentiā compescitur , mortisque timor removetur : intestina tamen dura , tumida , cicatricosaque remanent , & non nisi longo post tempore sanescunt . Verùm enimverò cū ab intestinis cruor erumpit , si ex magna vena , aut arteria exeat , matura mors advenit : neque enim aut manum intromittere , doloremque attingere , aut medicamentum ipsi ulceri adhibere possumus . Quinetiam si medicamento sanguinis profluvium coercetur , non propterea tuta est , ac
vera

vera mortis evasio; quandoquidem nonnullis magna crusta, (Escharam græci vocant,) decidens, venæ ostiolum patentius efficit. Ubi verò, grummi intus cocrescunt, itusque remanent, inevitabilis morbus est. Incipientibus igitur sanguinis eruptionibus succurrere oportet, plerunque autem cum futuræ sunt, licet non admodum claris signis, tamen sese indicant, anxietas enim adest, & animi ambiguitas: gravitas ea in parte est, quæ rumpitur, & facies rubet, si nondum ruptura facta est. Sin autem vena proximè rescissa est, plurimum venter mollitur omnino: si satis temporis præterijt, difficilius, atque tardius soluitur. Hujusce qualitatis sunt intestinorum ulcera. Præcipuè nascuntur æstatis tempore, secundò autumnì, minus vere, minimè hyeme Pueris quidem, & adolescentibus ventris profluvia contingunt: difficultas autem intestinorum viris, & juvenibus. Senectæ verò agrè medicabilis est, & ad ducendam cicatricem longum tempus requirit. At ulcera exedentia senibus inusitata sanguinis verò profusio senectæ est conveniens.

De Levitate intestinorum. Cap. X.

SI à torminibus, & ab latis, valdeque profundis superiorū intestinorum ulceribus cicatrices crebræ, crassæ, solideque contrahètur; stercora ex his deorsū liquida, ab alibili indiscreta prolabuntur. Intestinorū enī raritas, per quam sursum versus alimonia discurret, à cicatrice interclusa est. Homo igitur nutritionis inopia laborat, & pallor adest, & infirmitas. Affectus iste qui ab cicatrice fit, Lienteriæ cognominatur.

mem accepit, ab intestinis scilicet; quæ Græci Entera vocant; & nunc quidem à cicatricibus morbus exoritur. Aliàs verò intestina cicatricis expertia sunt, sed consuetudo, & exercitatio intestina, profluvium pati edocent. In istis enim calidum quandoque refrigeratum est: ut neque concoctionem, neque digestionem moliatur: sed præ imbecillitate retinere non potest, omnemque elaborationem alimentum subterfugit. Quòd si ex tempore, & non stabilis, sed levis momenti purgatio fiat; simplex à cibis vomitus morbum soluit. Sin autem aliquo tempore prorogetur, & in sede firma istorum causa permaneat; nihil opis vomitus affert. Morbus quoque longus, & malus habitus, qui decumbere non cogit, lenteriam peperit. Aqua inter cutē nonnunquam in hanc ægritudinem foeliciter commutata, est, in malum scilicet ex malo, sed melior est successio.

De Uteri morbis. Cap. XI.

Mulieribus uterus ad purgationem, & partum bonus est, sed morborum infinitorum, maiorumque aceruum congerit, neque enim ulceribus tantum, & inflammationi, & fluori obnoxius est; verum etiā si totus repente sursum versus moveatur, celerem interitum affert. Alibi quidem scriptum est, qui nam ipsius morbi perniciosi acuti sunt. Diuturni verò hi: fluor duplex, duritia, ulcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor sanè ruber, aut albus est, forma declarat. Ruber quidem, si sanguis flavus emanet, & hujus species:

species vel lividus, vel niger, & tenuis, vel crassus, & concretus, ut grumini. Albus, ut aqua, aut flavus cum pallido mixtus ut bilis, crassus vero aut subtenuis, liquor, quem græci Ichora vocant, & malè olens, albus item, ut pus, sed exquisitè albus, ut album serum, quin etiam gutta cruenta nonnunquam cum pure simul effluit: millè aliæ sunt secundum rationem majoris, & minoris istorum species. Circuitus verò modò est menstrua purgatio, sed non ad pristinum præscriptum diem revertitur, non multus quidem sanguis, sed per multos dies effluit, paucorum autem dierum fit interpositio, sed omnino pura. Alter est circuitus modus, sed ad certum diem: neq; plurimi sanguinis est plerùq; prima purgatio, his autem ac ter purgantur per totum mensem. Tertia est quoque fluoris species: indefinens quidem effluvium, est, & singulis diebus modicum: sed in totum mensem summa fit non admodum modica; neque enim uterus ostium claudit, sed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiens. Verùm si neque intermittatur, neque parum effluat, ob sanguinis effusionem moriuntur. Signa utique; hæc sunt, præter humiditatis effluentis colores, ipsius, hominis color, pervigilant, cibos oderunt, anxietate vexantur, dissoluuntur in rubro profluvio magis, & dolore torquètur & in abobus quod effluit, mali odoris est, sed modo magis modo minus. Albū enim profluvium pejus olet, si quando major adest putredo. Aliàs autem rubrum, cū levius debacchatur erosio. Brevibus sanè dictum esto, ater fluor omnium pessimus est, deinde lividus. Pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem sunt, sed minus periculosi. Ex his ipsis pallidus detreior quidem

quidem est, sed longe melior est ille, qui cum usitato colore mixtus est: usitatus autem est ruber, ejusque species. Quinetiam, & ipsis minus noxij sunt usitati: sed re vera senioribus infestiores sunt rubri fluxus, minime autem puellis, quibus magis albi nocent. Item altera est albi floris species, menstrua purgatio, exalbida, acris, & pruriginem cum voluptate afferens. In istis vero humor albus, crassius, geniturae similis provocatur; hanc speciem Gonorrhœam, idest fluxum seminarium muliebrem appellavimus. Est autem vulvæ refrigeratio; quamobrem humorum tenax esse non potest: quinetiam sanguinem in albidum colorem trāsmutat: vim enim ignis rubrificam non habet. Id genus vitij, & stomachus patitur, ideo, & pituitam evomit, Simili affectu, & intestina laborant, cum profluvio græce Diarrhœa vocato, ægrotant. In utero præterea ulcera suboriuntur, aliqua lata, pruriginosa, tanquam sale inspersa: hæc sunt quædam superficiei excoriatio, pus habent crassum, inodorum, paucum. Ulcera hujusmodi mitia sunt. His caviora sunt ulcera, & deteriora, quibus dolores parvi accidunt, pus paulo plus, gravius olent: nihilominus tamen hæc quoque placida sunt. Quæd si altius penetrent, & labia dura asperaque fuerint, & sanies quedam olida exeat, & quàm in superioribus, dolor sit major; exedit vulvam ulcus, & nonnunquam caruncula quedam separata egreditur, neque ad cicatricem ulcus, id ducitur, sed longissimo tempore hominem tollit: nam maxime diuturnum est, hujusmodi græco vocabulo Phagedæna nuncupatur. Nempè mortifera ulcera sunt, si præter ipsa dolor exacerbat, & mulier valde

valde contristatur, & res putrida ab ulcere neq; ipsis ægrotis tolerabilis emanat, efferaturque manuum attritione, & medicamentis, & quolibet genere medellæ exasperatur; venæ autem in utero turgent, & proximæ simul partes distenduntur, id verò perspicacibus medicis tactu depræhëditur: neque enim aliter liquet. Ceterum ignis, & anxietas totius, & duritia simul, ut in feris ulceribus insunt, quæ, & ipsa mortifera sunt, necnon, Cancri appellationem obtinent. At cancer neutiquam ulcus est, sed tumor durus, & indomitus, qui unâ totum uterum distendit: dolores quoque, & reliqua omnia, quæ in ulcere insunt, cancrum comitantur. Hæc eadem verò cancerosa utraque sunt, & diuturna, & perniciofa, Ulceratus autem cancer non ulcerato longè improbius est, & odore, & doloribus, & vita, & morte. Nonnunquam integra vulva de sede sua egreditur, & mulieris feminibus insidet, incredibilis calamitas. Sed neque inaspectabilis est uterus, neque ingenerabilis causa relaxantur enim membranæ ilibus appensæ: quæ uteri sunt ligamenta nervosa: quæ in fundo sunt juxta lumbos gracilia, quæ in cervice hinc atque inde juxta ilia, maxime nervosa, lataque sunt: qualia navigiorum vela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ remittuntur, cum vulva foras procidit. Plerumque sanè hujus exitus mortem affert, accidit enim ex abortu, & magnis concussionibus, & violento partu. At si non interficit, diu hæ vitam producant, non visibilia videntes, extra alentes uterum, atq; foventes. Videtur autem nonnunquam duplicitatis uteri interioris succingens tunica, quando à contiguo divellitur. Geminæ namque membranæ
tantum

tantum sunt differentes à tunica, hæc verò abscedit, & fluxione, & abortu, & violento partu, quando ipsa secundis inhærescit. Nam cum ipsæ vi extrahuntur, simul, & uteri tunica extrahitur, verum nisi pereat mulier, revertens eadem tunica utero ad amussim connectitur, aut paulum extra prominet: contigit autem feminibus mulier. Nonnunquam uteri osculum solum ad cervicem usque procidit, sed rursus intro recipit, si uterus sufficientia mali odoris olfaciat, ipsum quoque mulier attrahit, si grata odora menta naribus subijciat. Quinetiam obstetricis manibus paulatim intro recurrit, si placide, & sensim prematur, & prius remedia mitigatoria, quæ græci Hysterica vocant, id est uterina ei adhibita fuerint:

De Arthritide, & Ischiade, id est, Articulorum, & Coxendicis dolore. Cap. XII.

Communis omnium articulorum dolor est, Arthritis: sed pedum dolorem Podagram vocamus, coxendicum Ischiada, manuum verò Chiragram. Nempe aut ex tempore dolor est, si ex aliqua parum durante causa consurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus est morbus, cum ab exigua occasione dolor, & morbus accenduntur. Est autem omnium simul nervorum affectus, si auctum malum omnibus ingruat. Initio verò nervi articulorum vincula, & quæcunque ex ossibus exorta sunt, & in ossa inferuntur: dolere incipiunt. At istorum magnum est miraculum: non delent quidem vel minimum, etiam si quis secet, aut collidat: at si quis ab ipsis

ipsis doleat, nihil aliud est eis ad dolorem citandum potentius, non ferramenta adstringentia, non vincula, non vulneras gladius, non exurens ignis, nam, & hæc assumuntur tanquam majorum dolorum remedia. Quod si quis ipsa dolentia ossa præciderit; sectionis dolor, ut exiguus à majore obscuratur. Sin autem iste prævaleat, eos voluptasque capit priorum malorum oblivionem afferens, id sanè patiuntur dentes, & ossa. Causam quidem veram soli Dij noverunt, probabilem verò, & apparentem etiam homines. Est autem (ut simpliciter dicam) hujusmodi. Quod prædensum est, contactum, vulnerationemque non sentit: iccirco, & extractu vulnerationemque non dolet. Dolor enim est res aspera sensui: densum autem non exasperabile, ideo quoque est indolens. At rarum bono sensu præditum est, & vulnere exasperatur. Cæterum quoniam, & densa ingenito calore vivunt, per hunc eundem calorem etiam sentire possunt. Siquidem efficiens causa substantialis sit, ut gladius, aut lapis, substantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim densa est. Sed si caliditatis insitæ intemperatura corripitur, sensus fit permutatio, cumque ipsorum ex se ipsa dolet caliditas, ab interna sensus pulsione excitatur natura autem in majus excedente, vel ex abundantia dolores proveniunt. At aliàs in alios articulos morbus articularis invadit, quibusdam in coxendices, (eaque parte plerunque claudus remanet). & in alia quædam membra nonnunquam exiguus, quandoque nec in parvas particulas transit pedes, & manus, nam si majora membra occupaverit morbum ipsum capere valentia, instrumenta illa non supergreditur. Sed

Sed si ab exiguo membro initium cœperit ; mitis est , & inopinata evasio . Ischiadis quidem a femore posteriorius , aut poplite , aut tibia initium est . Aliàs verò in coxæ cavo (Cotylam græci vocant latini Acetabulum) dolor apparet , rursus in clunem , aut lumbos impetum facit , & omnia potius esse videtur , quàm coxendicis morbus . Verùm etiam articuli ità fere dolere incipiunt , magnum pedis digitum dolor occupat : rursus calcem in priori parte , qua nitimur ; deinde in concavam subit . Malleolus autem postremus intumescit . Doloris causam non legitimam afferunt , aliqui novæ cræpidæ attritum aliqui , longam obambulationem , alius plagam , aut calcationem , nullus intestinam domesticamque causam explicabit . Quinetiam ægrætis verum audientibus incredibile esse videtur , quamobrem in insanabilem affectum inciderunt , quoniam principijs , cum debilissimus morbus est , medicus non resistit , qui ut temporis spatio vires acquisivit , nihil medici diligentia proficitur : Quibusdam in pedum articulis usque ad mortem residet morbus , quibusdam in omnis corporis ambitum vagatur , plerunque à pedibus in manus profidit , neq; enim multum interest in pedibus ne , an fiat in manibus : cum utriq; ejusdem naturæ sint , graciles , excarues , externo frigori proximi , à calore interno remotissimi . Item cubiti flexura , & genu conveniunt , post hæc coxarum cavitates , quas Cotylas græci vocant , & vocatus Peristrophus . Transitus quoq; in dorsi , thoracisque musculos fit : incredibileque est , quàm latè malum serpat . Vertebrae dorsi , cervicisque dolent , & in summo sacri ossis dolor

lor inhaereſcit, ſimulque omnium boſ, aſinus, & proprius cuiusque dolor. Verum etiam tendones, & muſculi cum diſtentione dolorem patiuntur; nec non maxillarum, & temporum muſculi. Item communicatur renibus, & veſicæ. Orem admirabilem. Poſt omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoque verſus nervi, & muſculi in capite feruntur, dolent capitis futuræ, & quid doleat ægrotus ignorans indicat futurarum ſpecies obliquam, rectam, tranſverſam, poſterioris, ac prius. Tenuem autem dolorem, & in oſſibus deſixum conqueritur. Univerſam enim oſſium compagem morbus populatus haud ſecus, atque pedis, aut manus articulum. In articulis quoque, toſacea quædam coaleſcunt, ab initio quidem veluti abſceſſus occupant: poſtquam verò magis ſpiſſantur, etiam coſcreto humore difficiles fiunt inflexiones, demum toſi ſolidi albi conſiſtunt. In toto autem membro tubercula exigua, quales ſunt Jonthi à græcis appellati. Vari à latinis, & majora exurgunt. Humiditas verò craſſa, albicans, grandinoſa eſt: nam, & totius morbus frigidus inſtar grandinis eſt. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præ ſe ferre, ſiquidem modò ex calore modo ex frigore voluptas percipitur. At mihi placet unicam eſſe morbi cauſam inſitam frigiditatem, unicumque eſſe affectum, verum ſi protinus increſcat, & caliditas apparverit, refrigeratione opus eſt ac talibus delectatur: & huiusmodi affectum calidum vocant. Quòd ſi dolor in intimis nervis demoretur, & articulus non calens collapsus ſit, neque extumeat; frigidum hunc eſſe dixerim: in quo ad caloris revocationem medicamenta calida requiruntur: multis

multis autem valde acribus opus est . . . Caliditas enim collapsas partes in tumorem excitat, & internum calorem ad superficiem evocat, quo tempore frigida medicamina proficient . . . Huic rei fidem id facit, quòd iisdem eadem non conducunt, nam quod modo profuit, id aliàs noxium fuit, atque (ut compendio dicam,) calore in principio, frigiditate in fine opus est; Haud facile quidem continua podagra gignitur: sed nonnunquam longo intervallo temporis intermittitur, tenuis enim est . . . Et in ludis olympicis podagricus morbo sedato cursu victoriam adeptus est . . . Viri facilius in hunc morbum incidunt, & ex mulieribus agiliores . . . Mulieres autem, licet rarius, quam viri, difficilius tamen hoc vitio laborant . . . Quod enim neque usitatum, neque familiare est, id si aliqua urgent causa potentius evaserit; violentum cum sit, majorem calamitatem infert . . . Actas autem huic morbo subiecta est à quinque annis, supra triginta, celerius quoque, aut tardius, pro ut cujusque natura, aut victus ratio postulat . . . Atroces sanè dolores sunt, sed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manum contactum immobilitas, ciborum averfatio, sitis, vigilia . . . Si discrimen evaserint; tanquam ab inferis elapsi laxiorem vitam degunt, incontinentes, simplices, hilares, avari, in victu molles, ac delicati . . . Idcirco verò tanquam mortem, rursus subituri licentiosè præsentì vita fruuntur . . . Multis in hydropicum morbum podagra concessit, quibusdam in depravatam spirationem, Asthma græci vocant, latini Anhelitum . . . Hæc verò successio immedicabilis, atque inevitabilis est .

De Elephantiasi . Cap. XIII.

Elephanti morbo, & feræ elephanti communia multa sunt, & specie, & colore, & magnitudine, & victu. Verum neque ulli alij similia sunt, neque affectus affectui, neq; animal animali. Nā Elephas^a fera longe ab alijs differt, primum quidem ingentissima crassissimāque est. Magnitudo enim tāta est, ut magnum animal super aliud animal turris instar imponere queas. Crassitudo quoque tanta quantam plura crassissima animalia inter se conjuncta vix æquare valeant. Cæterum neque specie cuiuspiam admodum similem invenias: siquidem omnes exquisitè nigro colore toto corpore obscurantur. Nam equorum alius candidissimus est, quales Rhæsi equi thracij: alij albis pedibus, qualis Menelai Podargus: alij flāvi, quales centum, & quinquaginta: alij cœrulei, ut illud Homeri, factus equo similis cōcubuit Cœruleos habens crines, ita boves se habet, ita, & canes, ita quælibet reptilia, & animalia, quæ super terram depascuntur. Elephantes autem soli nigri, tenebricoso colore, nocti, & morti similes. Specie verò tali sunt, capita quidem, & facies tœdas habent, figura non evidenti, super brevī cervice, ut caput in humeris confidere videatur: atque ideo non evidens est, aures enim grandes sunt, , latæ, alarum similes, ad jugula usque, & pectoris ossa. Hæ cervicem armosque tegunt, sicut navigia velis conteguntur. Cornua verò mirandum in modum candida nigriori colori internitentia possidet Elephas.

I. alij

alij hæc dentes appellant Hæc sola autem candidissima sunt, quale nihil in ullo alio quanvis candido animali reperitur, & hæc ipsa non super frontem, & tempora qualis cornigeris natura est, sed in ore, superiorique maxilla sita sunt, prorsum versus spectantia, recta non admodum, sed paulum in superiora retorta, quo à recto detorqueri liceret, & in simis dentibus pondus extollere, Grandia utique cornua sunt, longitudinem extenti brachij. Orgyam græci vocant, æquant mediocria, alia his multo longiora duplo longiora sunt, prominentiam habet superior maxilla à labro enascentem, longam, exossem, tortuosam, serpentis similem. Duo verò in summa prominentia foramina sunt: & hæc in pulmones usque pertinentia natura terebrauit duplicis tibiæ imaginem referentia. Hæc sanè fistula tanquam nare ad respirationem, necnon, & vice manuum id animal utitur: poculum etenim, cum velit, hoc processu corripit, compelectiurque, & valide retinet: neque ab eo quispiam vi eripere possit, nisi alius sit potentior Elephas, herbam etiam ad pabulum hoc quærit: neque ore minoribusque dentibus carnes edendo vitam ducit: prælongi enim pedes longè à terra distans animal sustinent: quinetiam breue (ut diximus) collum est; ore igitur humi pabulari non potest. Nonnunquam, & cornuum ab ore processus herbam os tangere prohibet. Itaque hac prominentia magnum pondus haurit: deinde quotcunque venantur, hac complexus ventri futura alimentum in os detrudit. Ritè igitur primi illi Proboscida hanc vocaverunt, nam, pro, idest, ante se animal, hac boscete, idest, pabulatur. Verùm enim

nimverò neq; ex palude aut flumine ore bibere ei licet. Eadem enim causa est, quòd si sitiât, proboscidis extremam narem in aquam demergit : deinde tanquam respirans , vice aeris , multum aquæ attrahit : ubi verò implevit , narem ceu poculum in os fluminis instar effundit : deinde iterum attrahit , iterumque effundit , quoad ventrem tanquam onerariam navem compleverit. Corium habet asperum , crassissimumque , tumoribus inæquale , fissuras habens , ceu semitas prælongas , aliàs divisuras concavas transversas , aliàs verò obliquas valde profundas . Totum Tripodonio persimile est . Pili autem alijs quidem animalibus natura , aut setæ sunt, Elephanti verò sordida lanugo est . Infinitæ sunt , & aliæ differentiæ inter elephante , & cætera animalia . Etenim retro versus quandoque secundum genuflectitur quemadmodum , & homo , & mammas propè axillas habet , ut mulieres . Cæterum non in præsentia mihi opus est de animalis hujus natura tractare , nisi quatenus ex eo , & morbus Elephas vocatus patefiat ; quotque ægrotantis forma hujus animalis naturæ similia obtineat , agnoscat . Morbum quoque hunc Leonem vocaverunt , ob extremarum frõtis rugarum similitudinem : quam partem græci Eptscenium nominant . De ea posterius suo loco dicetur . Satyriasis etiam appellatur ob malarum ruborem , atque inexplibilem impudentemque coecundi libidinem . Necnon , & Herculeus dicitur , quoniam eo nullus major est , neq; valentior . Magnus est quidem potentia morbus , ad mortem enim inferendam est omnium longè efficacissimus , est etiã visu fœdus , & in omnibus terribilis , quæadmodum , & elephas belya . Inevitabilem quoque

affert interitum: quandoquidem à mortis causa ducit originem. Ea ingenti caloris frigiditas est non exigua, vel potius congelatio, ceu quædam sæva hyems: cum aquam in nivem, aut etiam grandinem, aut crystallum, aut glaciem convertit. Hæc est communis mortis ac morbi causa. Verumtamen neque ulla insignem coniecturam morbi principium obtinet: neque ulla nova, atque inusitata labes hominem incessit: neque in corporis summis partibus repræsentatur, ut protinus videre quis possit, & incipienti malo resistere, sed in visceribus tanquam domo Plutoni delitescens ignis jam succenditur, internorumque victor rursus in superficie aliquando exardescit. Plerumque sanè à facie hæc pestis incipiens tanquam ignis de specula procul conspicuus effulget. Nonnulli verò ab extrema cubiti curvatura, à genu, à manuum, pedumque articulis. Idcirco autem huiusmodi hominum salus desperata est: quoniam medicus ad morbi debilissima initia artem non adhibet negligens, & egrotantium calamitatis ignarus. Tardi enim sunt, ut ab aliqua levi, & vulgari causa, somniculosi, quieti sicca aluo. Hæc etiam sanis haud valde inusitata sunt. In morbi autem clementis respiratio grave olet ob interni spiritus exhalationem. Huiusce rei aer, aut quippià aliud extrinsecum *a* causam præbere videtur. Lotium crassum est, album, turbidum, quale jumentum reddit, venerem appetunt, (crudorum, & inconcoctorum distributio fit:) *b* neque istorum est sensus, & meditatio, neque enim co-coxerint necne, percipiunt, & cruditas hæc conco-

a Aliter intrinsecum. *b* Aliter seminis crudi, & incocti emissio fit. Etio.

ctioni similis est : nam ipsis haud frequentes est in optimum aut familiare concoctio . Digestio verò facilè fit , tanquam in suum ipsius alimentum raptim morbo attrahente : propterea valde siccitatem inferioris ventris laborant . Tumores alij iuxta alios exurgunt , nondum quidem continui , sed rassi , & asperi : & interstitium tumorum discissum est , vt elephantis eorum . Venæ late sunt , non sanguinis redundantia , sed cutis crassitudine . Non multo post autem , sed sedes declarat vniuerso corpore in æqualem tumorem distento . Pili in omni corpore premoriuntur in manibus , femoribus , tibijs . Item in pube , in mēto rari sunt : rara quoque in capite casaries ; quod verò maius est , intempestiui cani , & caluitum affatim subitoque ingruunt ; non multo post autem pubes , & mentum glabrescunt . Quòd si qui pauci pili remaneant ; hi magis dedecent , quàm qui deflexerunt . Capiti cutis altius rescissa est : rimæ autem frequentes , profundæ , aspere sunt . Tumores in facie duri , acuti ; nonnūquam fastigio albido , basi viridiorē . Pulsus pusilli , graues , tardi , tanquam per cœnum vix se mouentes . Venæ temporum distentæ sunt , & sub lingua ventres biliosi . Lingua grandinosis varis exasperatur . Neque inopinabile est , & omne corpus talibus scatere tuberculis ; quandoquidem , & in victimis prauos humores habentibus carnes grandinis plenæ sunt . Sin autē valde ab intimis partibus erumpet morbus , & in extremitatibus apparebit ; impetigines summos digitos infestabunt , genua prurient , pruritusque cum voluptate scalpetur . Ambit verò impetigo , & mentum nonnūquam in orbem : rubent malæ cum tumore haud ita ma-

gno oculi caliginosi, aene coloris sunt superlicia prominentia, crassa, glabra, deorsum versus pondere vergentia: contractis glabellis eminens tumor insurgit: color lividus, aut ater est. Episcenium vehementer contrahitur, ut oculos contegat, quemadmodum irascentibus, aut leonibus accidit: unde, & Leonina hæc ægritudo vocatur. Igitur neque leoni, neque elephanto solum, verum etiam nocti tenebrose æquales sunt. Hypopia, id est, sub oculis insurgentia ossa, & nares cum atris tumoribus salebrose, extantesque sunt, labiorum prominentia crassa est, pars autem inferior livescit, & nasus tumet (dentes non albi sunt, sed nigricare videntur). Aures rubent admixta nigrizia, obstructæ, elephantice, ut grandiores consuetudo esse videantur. Ulcera in basi aurium sunt: sanies defluit: pruriunt. Totum corpus rugis asperis exaratur: necnon & altè descendunt scissuræ veluti nigri in corio sulci, propterea, & Elephas huic morbo nomen est. Plantarum, & calcaneorum usque ad medios digitos fissuræ sunt. Quod si plus augeat malum; tumores malorum, menti, digitorum, genuumque ulcerosi fiunt, ulcera foetida sunt, & insanabilia: alia enim super alia exurgunt, super alia alia nitescent, siquidem membra hominem diu morte præveniunt, quoad de corpore excidant nasus, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, à turpi vita, sævisque cruciatibus liberans, quàm membratim dilaceratus homo sit. At longæva est, quemadmodum, & Elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor sit, longè acerbius affligit. Aliter atque aliter paratorum ciborum appetentia est non obtusa, sed

gust.

Aliter atque extat

gustatus qualitatis expers est: nullaque edendi ac potandidelectatio: omnia verò ob doloris cruciatum oderunt: alimento privatur corpus: rabiosa inest cupiditas: spontaneæ sunt lassitudines; singulorum membrorum species hominem gravitate inusitata premit, quantumlibet exigua membra sint, quinetiam corpus omnià gravatim fert; nō balneis delectatur, nō illuvie, nō cibo, nō ieiunio non motu, nō quiete: ab omnibus enim morbus alienus est, somnus tenuis, vigilia peior mala sua cogitans, spirandi vehemens difficultas: suffocationes fiunt, ac si laqueo strangulentur. Hoc igitur pacto nonnulli vitam perdiderunt, inexcitabilem somnum in morte dormientes. Itaque tales, cum sint, quis non aufugiat? aut quis non aversetur, licet filius, aut pater, aut etiam germanus frater sit? cum metus est, ne morbus communicetur. Propterea multi in solitudines, & montes sibi charissimos abduxerunt; aliqui eorum egestati, quoad viverent, subvenientes, aliqui verò minime: cum eos vita defungi mallent. Fama est eorum quendam, qui in solitudinem expositi erant, ex terræ latebris reptantem viperam intuitum, aut fame coactum, aut morbi tadio inductum, ut malo malum commutaret, viventem viperam edisse, neq; prius è vita migrasse, quam omnia ipsius membra computruerint, atq; exciderint. Alterum præterea ferunt, viperam in musti dolium irrupsisse conspicatum, cum mustum ad satietatem ingurgitasset vomuisse, multumque veneni simul cum musto rejecisse, quoniam in musto fera extincta fuerat: iterumque hominem mustum largissimè epotum, vitæ pariter ac morbi finem querentem, ut verò satiatus, juxta

inebriatusque fuit, primum quidem humi prostratus
instar morientis jacebat, posteaquàm deinde gravi sopore
experrectus est, ebrietatemque discussit, in primis
comæ defluxerunt, præterea digiti, & ungues; deinceps
omnia in ambitu corporis membra contabuerunt, quo-
niam vero adhuc in femine facultas erat, iterum tanquã
ab oru hominem natura veluti ex cera creavit, alios
enim crines enutrivit, ungues novos, & nitidam carnẽ
instauravit, ac vetus corium ceu serpentis senectã exuit:
& tanquam alter homo ad vitæ munia revocatus est.
Ita habet fabula non admodum quidem vera, neque
valde fidem excedens. Malum enim malo pulsum
esse probabile est: naturam verò ex residua vitæ scin-
tilla hominem redintegrasse, haud ita à ratione abhor-
ret, ut monstro simile esse videatur:

ARETAEI CAPPADOCIS DE MORBORUM ACUTORUM CURATIONE.

Liber Primus.

IUNIO PAULO CRASSO PATAVINO
INTERPRETE.

Proœmium.

<i>Curatio phreneticorum.</i>	Cap. I.
<i>Curatio Lethargicorū, sen Vaternosorū.</i>	Cap. II.
<i>Curatio Tabis.</i>	Cap. III.
<i>Curatio Apoplexia.</i>	Cap. IIII.
<i>Curatio accessionis morbi comitialis.</i>	Cap. V.
<i>Curatio Tetani, sen Rigoris.</i>	Cap. VI.
<i>Curatio Anginae.</i>	Cap. VII.
<i>Curatio vitiorum columellæ.</i>	Cap. VIII.
<i>Curatio Pestilentium in faucibus vitiorū.</i>	Cap. IX.
<i>Curatio Pleuritidis, idest, morbi costalis; sen lateralis.</i>	Cap. X.

Proœmium. Cap. I.

A Cutorum ægritudinum medicamina speciebus
signorum contigua sunt, quæ superioribus libris
à me comprehensa fuere. Quæcunque sanè in febriū
curatione fiunt secundum ipsorum differentiam, & se-
cundum morborum speciem, & in ipsis diuersitatem;
eorum

eorum plura in Tractatione de Febris explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiunt, qualis Phrenitis est, aut sine febribus qualis Apoplexia; eorum duntaxat medicamina commemorabo: vt ne ab-errem, neque verbosior sim, alia in alijs describens locis. Idem verò principium, quod, & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

Curatio Phreniticorum. Cap. II.

A Egrotum cubare conuenit in conclau u mediocri amplitudinis, aeris temperati hyeme tepidi, æstate frigidioris: vere autem, & autumno secundum temporum naturas coniectura vti decet. Deinde quiescere iubendum est, & ægrotos ipsos, & omnes domesticos. Acutè nanque audiunt phrenitici, & strepitibus irritantur, nec non, & ab iis in furorem aguntur. Parietes læues sint, æquales, neque supereminentes, neq; festucas, aut aliquid exertum habentes, neq; picturis exornentur: pictura enim parietum mentem turbat: nā præ oculis falsa quædam simulacra obuersantur, & quædam non eminentia tanquam eminentia manibus contractant, omnisque occasio citra causam manuum agitationem prouocat. Cubilis longitudo, & latitudo moderata sit; quo neque in ampliori volutari, iactarique possit, neque à nimis angusto delabi. Stragule vestes glabræ sint, vt ne floccos colligere in mentem veniat. In molli lecto decumbant; nam durum stratum neruis ingratum est. Non minimè autem inter ceteros ægrotantes phrenitici neruis laborant: facile enim conuelluntur. Amicissimi eos inuisant; fabulæ, & ser-

& sermones animum ne vellicent: cùm delectabilia omnia esse oporteat, illis præcipue, quorum iracunda infania est. Vtrum in tenebris an in luce habendi sint, ex morbi natura conijcere debemus: nam si ad lumen effèrantur, & quæ non sunt, cernunt, & quæ non adfunt, cogitant: aut pro alijs alia cognoscunt, aut quasdam nouas, & vanas imagines accipiunt, atque in summa lucem, aut quæ in luce sunt, extimescunt, obscuro loco eos continere præstat. Sin secus se habeant, lucido. bonum est autem ad lucem resipiscere, placarique infaniam. Ne diu à cibis abstineant: cibi verò humidiores sunt, paucioresque, & continui: nam cibi animum demulcent. Occasio autem exhibendi cibi esto in vtriusque remissionibus, febris videlicet, atq: delirij. Quòd si ab inedia furant, & non desinat febris; cibos dare non valde febrim lædentes vtile est. Nempe bonum est febrim deliriumque in accessionibus remissionibusque concordare, quò exhibendi cibi opportunum tempus inueniatur. In primis itaque considerandum est, sanguis nec ne mittendus sit. Si mentis quidem alienatio vnà cum febre à principio inuaserit: vena in cubiti curuatura primo aut secundo die, media potissimum secanda est. Quòd si non nisi tertio, aut quarto die delirium accedat; vsque ad primum decretorium dierum circuitum venę sectio differenda est. At si ultra conueniens tempus, vt puta sexto aut septimo die superueniat: venę sectio dimittenda est: multo enim ante iudicationes in acutis morbis euacuandum est, aut purgandum, aut alijs irritationibus vtendum. Venę quoque incisor ne multum sanguinis detrahat, licet à principio secet: phrenitis nanque malum est in syncopam facile

facile mutabile. Sin autem ægrotus valde repletus sit, & iuuenis plurimo cibo, & largissimo vini potu saginatus; hæc ad phrenitidem rationes non pertinent: verum istis, & citra delirium multum sanguinis hauriendum est: longè autem minus auferendum, si iidem phrenitici sint. Verumtamen audacius vena soluenda est, si a præcordijs non à capite morbus oriatur: ibi enim vitæ principium est: caput verò sensus, neruorumque originis locus est, sanguinemque potius à corde trahit, quàm alijs distribuat. Igitur si membrum hoc affectum sit, venam cubiti scindere non conuenit: quippe in illijs vitæ inanire vasa oportet, à quibus non modica noxa prouenit. Quòd si vires patiatur vt quantum sanguinis satis est, euacuetur; semel auferendum est: ne, dum repetendo tempus conteritur, exhibendi cibi occasio elaboratur; quandoquidem phreniticis continuæ febres sunt, neque remissiones longas habent, sed breues, & latentes sublevationes. Cæterum si ante mediocritatem defecerit æger; ad secundam remissionem differendum est nisi longo tempore post ventura sit. Quòd si non sit, vires instaurando odoramentis, faciei tractatione, & pedum compressionem protinus sanguis detrahendus est: quantum verò mittendum sit, facultas ostendet. Esca humida omnibus quidem febricitantibus idonea est, sed phreniticis maximè: aridiores enim sunt, quàm si sola adesset febris, neque mulsa danda, nisi biliosi sint: nam facile à biliosis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulsa conuenit. Bonum quoque est ex his sorbitiones simplices præbere, quales satureja, aut apio, aut anetho incoctis fieri solent, hæc nanque bonam spirationem conciliant, & urinam cient: condu-

est autem phreniticis lotij excretio . Omnia olera profunt ; sed malvæ potissimum lentor bonus est , & ad linguæ arteriæque lavorem , & ad stercorum descensum , optima est beta , blitum , coronopus , cucurbita , quicquid suis temporibus optimum fuerit . Ordei verò inundati cremor liquidissimus quidem in primis nutritibilior est : sed tanto etiâ spissior crassiorque sit ; quâto plus tēporis morbus progressus fuerit . Verum in judicationibus , & paulo ante judicationes cibus subtrahendus est . Si morbus longiori tempore producat , cibos ne subtrahito , sed triticea exhibeto , quò sufficiat ægrotus : quando extremorum , & volatiliū carnibus in cremore liquefactis plerunque opus est , oportet enim hæc in elixando valde dissolui . Ex piscibus saxatiles alij præstantiores sunt : atq; omnino regionis illius optimos deligito , quippe aliam regionem alias piscium species procreare creditum est . Vinosæ naturæ fructus subtrahito : quoniam caput , & mentem percutiunt . Verū si necessitas urgeat , viribus aut ore ventriculi labantibus ; mala in mulsâ elixa , aut in adipe tosta exhibeto : aliorum singula calida aqua dissoluito , si roboranduntaxat oris ventriculi causa exhibeas : sin autem vires quoque instaurare opus sit , non usque adco vinosa facultas dissoluenda est . Cibi quidem (ut semel dicā) hujusmodi sunt . Irrigandum verò caput est refrigerandi causa olive acerbæ contritæ unguine : nam caput in phreniticis calefieri non amat . Quòd si vigiliæ , & cogitationes ægrotum agitent ; rosacei parem modum in principio misceto : adhuc verò plus rosacei addendū , quò magis extrâ intraque caput roboretur ac refrigeretur . At si mens labefactetur , & loquutio evariet ;

serpylli

serpylli comam oleis incoquito: aut hederæ succum, aut sanguinalis affundito. Si mentis verò alienatio vehementius hominem turbet; peucedanum, & spondylium oleis infervefacito, & aceti parum instillato: hæc enim halitus, & caliditatem difflant, crassasque; humiditates, quæ, & ipsæ deliramenti causæ sunt, discutiunt: Cavere autem convenit, ne in cervicem ac tendones madefactio descendat, Tendonibus enim atque nervis inimica est. Nempe irrigandi sæper occasio est, præterquam exacerbationis initio rarius quidem in incremento, omnium verò frequentissimè vigente morbo, cum maximè insaniunt, tum maximè irrigandum est humore frigido: atque æstivo tempore multo magis refrigerato, hyeme verò tepido. Ut mitescat autem delirium; posca, aut conyzæ decocto cum spongia facies fovenda est. Deinde œnanthino, aut crocino unguine linenda: qui etiam nares, & aures iisdem imbuendæ. Hæc enim somnum alliciunt. Siquando isti pernoctant, neque interdiu sopiuntur, sed penitus intenti sunt oculi atque instar cornu rigentes, jactantur autem, & è lecto profiliunt; iis somnus, & quies conciliandi sunt: primum quidem caput rosaceo mero irrigando, aut amaracino cum succo hederæ, aut serpylli, aut etiam fertulæ decocto. Magis autem soporiferum est papaver in oleo elixum capitis sincipiti superdatum, aut in aqua faciei per spongiam positum, ipsæ quoque integræ herbe (si proximè lectæ fuerint,) virides cervicalibus subijciendæ sunt, crassant enim, madefaciuntque spiritum aridum tenuemque, & caliginem quandam sensibus obducunt: graue autem, & torpens est caligo: id verò est somni principium. At
 si val-

si valentioribus auxilijs egebunt; & ipsa papaveris lachryma ex aqua frons inungenda, quin etiam nares ea linendę, & in aures infundenda est. Contrectatio pedum suavis ex oleo, apitisque attactus efficax est, sed potissimum si tempora, auresque scalpantur, nam, & ferarum iram furoremque aurium, & temporum mollis attrectatio coercet. Cuique verò usitata somnum accersunt. Nautis in cymba decubitus, & maritima navigatio, & littorum sonus, & undarum murmur, ventorumque bombus, & maris navisque redolentia. Musico tibiarrũ exercitatio quietē affert, aut lyrę cantus aut citharę, aut meditatio puerorũ anantiũ. Ludi autē magistro puerilium fabellarum enarratio. Atq; ita alijs alia animum demulcentia somnum insinuant. Cæterum præcordijs ac ventri madefactiones, & cataplasmata adhibeto, phlegmone sublit, atque durties, flatusque, distendat: oleum quoque ex oliva bene maturata nequaquam acerba inijcito: id enim crassum est, & viscidum, & calefaciens. Hęc utiq; in inflammatione faciendæ sunt. Inijciatur verò in ipsa anethum, aut conyza: bonum quoque est si simul omnia. Quòd si adsit etiam inflatio, cumini, & apij semina adijcito, & quęcunque lotium flatusque prolestant: necnon, & nitrum cribratum inspergito. Verùm si in jecore vitium dolorque fuerit; lanas ab ove sordidas accipito, oleum verò acerbum, aut rosaceum, & sapam græcam, aut creticam admisceto: fertulamque incoquito, atque omnibus in unum succum permixtis jecur irrigato. Ad lienem verò oleum cum aceto bene facit: aut si magis, quàm prius turbet; posca, & pro lanis spongia mollis adhibeatur, nam mirum in

modũ

modum his gaudet mitescitque lienis . Porro si praecordia interius sint , sursumque trahantur , & circumtenta cutis sit , optimum hoc remedium erit loco unguinis , aut una cum ipso crasso tantundem opportunum est , cunila verò , & ros marinus incoquantur anethum quoque non iniucundum erit . Quòd si cataplasmati tempus erit idoneum , oleis quidem ijsdem in ijsdem affectibus utendum est . Materia fit autem lini semen , foenum graecum , ordeï tenuis farina . Bonum est autem , & faba , & eruum , si venter intumescat : pariter , & millium tortefactum in sacculo positum leve molleque fomentum est : pinfitum verò , & aqua inter cutem laborantibus cum melle , & oleo , & lini semine cataplasma bonum est . Flores autem , & herbae , & semina quaecunque à me in irrigationibus posita sunt , & in cataplasmatibus eadem sunt . Mel verò , & cum ipsis bonum est , ut arida cogantur , misceanturque squallentia , atque ut calor diutius permaneat : ipsum quoque solum bonum est pro calaplasmate semicoctum , & ad irrigandum , sicum aliquo humore liquetur : mollit enim , calefacit , flatus lotiumque evocat , & ardores obtundit . Nam haec quoque mulsa epota praestat : hisque plura , & meliora , si interius arteriam , pulmones , pectus , & ventrem subeat . Assidue verò alius irritanda est glandulis , aut illitionibus (saepius enim siccessit ,) ut à capite materiae detrahantur , & à pectore halitus diffrentur , & alui purgamenta excernantur . Quòd si multis diebus venter suppressus fuit ; ipsum mulsa , oleo , & nitro subluere opus est . Verum si non satis plegmones exhalationes desierunt ; cucurbitulam affigens incidio

cidito, qua parte phlegmone extumuit, & major apparet: unam autem, aut duas affigito, prout phlegmone significaverit, & vires præceperint, & sanguinis detrahendi copiam ab his coniectare oportet. Excessus enim syncopæ author est. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem esto. Tertio vero ceratum cum aliquo ex oleis ad irrigandum aptis imposito. Deinde epithemata in inflammatione si facultas sit, ex hyssopo, fœno græco ex mulsa decocto, terebinthi arboris resina, & cera: olea verò in iisdem eadem. Quòd si nihil istis delirium remittat; tondere caput necesse est: si longissimi crines sint primum dimidij: si breuiiores, ad cutim. Postea prius resectis viribus cucurbitula vertici capitis affigenda est, sanguisque hauriendus: verum prius inanis cucurbitula interscapulo adhibeatur. Ceterum quoniam thoracem in omnibus acutis morbis medicari oportet: nam prorsus ipse cum corde, & pulmone laborat primum quidem ob spiritus modo calidi, modo frigidi necessitatem, præterea ab ardenti febre, & tussi, & humorum prauitate, & nervorum communiione, & oris ventriculi noxa, necnon succigentis membranæ, & septi transversi vitio: (cor enim si maiori aliquo malo oppressum sit, nunquam senescit:) in Phreneticis utique, & hæc in primis mitiganda sunt: siquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum, quæ in pectore sunt, vitio exoritur: ea verò sunt, spiritus calidus, & ficcus, sitis acris, ignis intolerabilis qui undique in thoracem confluit, & prauitas quidem à domestico calore commutato, & maior, & molestior prouenit. Ab alijs etiam membris in thoracem contributio fit. Extrema nanque frigida sunt,

caput, pedes, ac manus: super hæc autem thorax est: igitur humectandi refrigerandique auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmalum, aut nardus incocta sit. Aestate verò, & sapa græca benè faciet. At si epithematibus uti deceat; palmulæ vino austero maceratæ, deinde contusæ in placentam cum nardo, polenta, atque cœnanthe suaue pectori cataplasma fuerint. Refrigerant quoque mali pinsita cum mastiche, & fertula: quæ omnia cera, & nardo excipiantur. Sin autem, & os ventriculi torpeat, & à cibis abhorreat; succum absinthij, aut comam vna cum his terito, ipso etiam in oleo incocto præcordia irrigato; & aquam, in qua maduit, aut ipsius succum ante cibum propinato duos scilicet aquæ illius cyathos, aut succi ad amaræ fabæ magnitudinem ex aquæ cyathis duobus. At si os ventriculi ardor malè habet, non ratione morbi, sed ipsum duntaxat ab acribus falsisque humiditatibus, siue à bile mordetur, atque siti perærescit; lac aquæ admixtum in cibis exhibendum hemina videlicet dimidium vno aquæ cyatho temperatum: atq; ita huiusce lactis plurimum sorbeat: non nihil etiam cum pane assumat. Verumtamen si ardor hominem torqueat, & sitis, & anxietas, & furens insania, & frigida cupiditas; propinanda quidem frigida est, sed non tanta, quanta in ardore morbo absque phrenitide propinatur. In istis enim timendum neruis est: itaque danda est, ut ori ventriculi subueniatur; pauca verò satis est, parum enim potant phrenitici. Cæterum si in Syncopam prolabantur, nam, & hoc incidere solet, viribus euanescentibus, in sudorem liquefcente homine, omnibus humoribus extrorsum impetum facientibus, tenore ac spiritu fatiscen-

tiscentibus ; tunc cura delinij posthabetur ; sed cum metus sit , ne in vaporem , humiditatemque homo dissolvatur ; vnicum subsidium vinum est ; celeriter enim substantiam alendo instaurat ; & quoquo versus ad extremitates usque permeat : tenori tenorem apponit , & spiritum torpentem expergeficit : frigiditatem calore temperat : laxantem madorem astringit : extrosum erumpentia atque diffluentia coercet : olfactu suaue delectat : vires demum fulcire ad vitam prorogandam potest : atque in infania ad animum demulcendum optimum est. Hæc omnia epotum vinum simul præstat ; iracundia , nanque mollescente animo conquiescit : atque ipsimet ad recreandas vires cibos accipiunt quin etiam se ipsos ad voluptatem replent . Nempe si iam plus temporis morbus extrahitur , & febris ignava est , & delirium in fatuitatem vertitur , & præcordia non usque adeo laxa sunt , aut tumore , aut inflatione , aut durtia , sed in capite potissima morbi causa est : audacter lauare oportet , atque sæpius caput perfundere , habitus nanque sanabitur , & caput dissolabitur : & omne corpus exhalabit . Atque ita siccitas obtunditur : & sensus caligo discutitur : & mens stabilis , atque inconcussa firmatur . Hæc utique sunt tollendi morbi præcepta .

Curatio Vertenolorum. Cap. II.

V Eternosi in luce , & ad solis radios collocentur morbus enim nihil aliud est , quam tenebræ , & magis in loco calido habeantur ; ipsius enim causa est insita frigiditas : cubile agitabile sit : stragulae vestes , parietum picturae , omnia sint varia , quaecumque visum

proritare queunt multus habeatur sermo : pedes premendo tractentur : vellantur pili : membra scalpantur. Si altus sopor obtineat , vociferandum est : iracundè increpandus est æger : his , quæ timere consuevit , deterendus ; quæcunq; prius optabat expectabatque , annūcianda sunt : omnia ad soporem discutiendum contra , atque in phreniticis , molienda . Quòd ad Veteris forum euacuationem attinet ; hæc nouisse oportet , si alteri morbo , vtpote phrenitidi succedat veternus , venæne soluito : neque alicunde multum sanguinem educito : sed ventrem subluo non solum stercoreis educendi causa , sed etiam vt aliquid à superioribus partibus reuelatur , & à capite deriuetur : igitur multum insit salis , & nitri . Optimum verò fit , si sublutioni castorium inspergas : imum enim intestinorum veteris frigidū est , & ad excretionē emortuū . Quòd si non per successionem , sed suo pte ingenio veteris incipiat , & æger plenus esse videatur ; si sanguinis , vena in cubiti curvatura secanda est : si pituitæ aquosæ , aut aliorum succorum , purgare opus est , cnico ex ordeis cremore , aut nigro veratro ex mulsâ inter initia , si mediocriter purgare velis . Sin autem copiosius , medicamento , quod Hieram id est Sacram vocant : pondo drachmas duas ieiuno dato cum mulsâ cyathis tribus : atque tantisper expectans , quoad purgatio confecta sit ; tunc cibos , si opportunum sit , exhibeto : sin minus , in posterum diem alimentum differto . Nonnunquam sanè , & vespere hieræ drachma cum aquæ , aut mulsæ cyathis duobus dissoluta in tempore datur . Nempe inedia malum est , malum est , & cibi multitudo . Igitur exiguo cibo vti singulis diebus oportet : neque subito ac penitus ieiunari .

iunandum est, os enim ventriculi per totum diem refectio-
ne caloreque indiget . Quin etiam cibus esto at-
tenuans , & aluum leniens in iusculis magis quàm le-
guminibus , gallina , cenchride , herba verò mercuriali
assidue utitor ; acetumque affundito , & succis iniecto ,
si forte succo ptisanæ utendum sit . Bonum autem spi-
ritum reddit urinamque citat fœniculum , apium olera ,
aut horum semina . Item porrum acrimonia sua pro-
ficit , & brassica cum oleo , & garo , optimè facit , &
cuminum dulce cum brassica ad flatus digerendos , &
lotium evocandum . Vesica enim atque venter in
quolibet morbo irritant atque infestant . Irrigationes
capitis tales fiant , quales & in phreniticis . Utrisque
enim sensus pleni halituum sunt : quos refrigerando , ad-
stringendoque rosæ atque hederæ succo propulsare ne-
cesse est ; aut dirigere per transpirationem extenuanti-
bus , exempli causa serpyllo , aut aceto cum rosaceo .
Si nervi doleant , & totum corpus , sed multo magis ex-
trema frigescant ; caput cervicemq; castorio cum ane-
thino oleo inungito , atque irrigato , quin etiam spinā
eodem , sicyonio , aut gleucino , aut veteri oleo admix-
to perfundito : necnon , & manus ad humeros usque , &
pedes usque ad inguina perugendi sunt . Nonnullis
quoq; vesica est humectanda : quæ tanquam nervus pa-
titur , & tanquam urinæ iter laborat : insuper humorum
acredine vexatur : biliosum enim lotium est . Si
autem major tremor adsit , & convulsionem minetur ;
necessariò , & sicyonium oleum capiti superfundendum :
sed brevis ejus usus esto . Quòd si præcordia inflam-
mata sint , cutis verò tumida , inflata , distentaque , aut
introrsum vergentibus præcordiis concava efficiatur ;

madefactiones, & cataplasmata ejusmodi sint, cujusmodi in capite de phreneticis comprehendimus. Cucurbitula minimè utitor, si à phrenitide in hanc labem incidit: audacius verò cucurbitula uti poteris, si ab initio morbus iste invaserit. Sin autem atra lingua sit, & tumor in præcordiis appareat: cucurbitulam asfigere necesse est, postquam verò intervallo temporis sensus purgati fuerint, & alia facilius feret: capitis vertici applicare, quandoquidem ea parte evacuare sine ulla virium molestia possumus. Et flatus supra infraque eliciendi sunt. Vetus enim flatus colligit, & in ventriculis, & in toto corpore ignavia, marcor, animæque defectus conspicitur. Motus autem ac vigilia discutiendi facultatem habent. Rutam igitur viridē cum melle, & nitro contritam illinito: sic enim magis flatus digerit: cum his verò, & terebinthinæ resinæ pars una misceatur. Fetus quoque flatus provocat aut cum sordidis calentibusque lanis, aut cum asperis paniculis veteribus atque attritis: aut cum spongia ex aqua, ubi hyssopum, aut origanum, aut pulegium aut rye incocta sit. Evocant autem flatus, & quæcunq; ante cibos propinantur: quæ utique pituitam bilemque ab intestinis, & stomacho educunt. Hyssopum in mulsa elixum, dictamum creticum, origanum acrida quidem sunt, sed eductoria. Adiantum, gramenque flatus, & lotia erumpere faciunt. Si manus, & caput contremiscant, castoreum dimidiæ drachmæ pondere ex mulsæ cyathis tribus ad plures dies bibendum est: si bibi verò non possit, ad demoliendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta incocta sit, duplum in imum intestinum infundatur: idque per plures dies facien-

faciendum . Ultra verò utilitatem , quæ ex hoc provenit (nam supra infraque flatus expellit , & nonnullis urinam , stercusque detrudit :) si forte in omne corpus dilabens penetrat , firmi atque robusti nervi efficiuntur , & habitus ad calidum siccumque permutat : morborumque constitutiones convertit . Optime etiam proficit si in nares inspiretur ; nam , & ea ex parte spiritus sternutamentis educit . Et quemadmodum per vesicam urinam expellit , ita , per nares mucum . Hos autem effectus hoc loco suavi caliditate præstat , & melius quàm alia sternutatoria , scilicet quàm piper , veratrum , radicula euphorbium . Nam hæc ad primum atque ultimum attactum immitia sunt , & caput sensumque perturbant . Castoreum verò paulatim adhibitum calefacit , cum , & alioqui capiti conducatur : quandoquidem nervi undique ex capite oriuntur : morbis autem nervorum castoreum medetur . Cæterum ipsum cum aliquo aut aliquibus ex supra comprehensis admiscere non ingratum fuerit , nam si admixtum sit , non protinus quidem caput mediocriter conturbaverit , diutiùs verò caliditatem accenderit . Nares pruritione humidæ reddantur , odoramenta applicentur acria quidem ad sensum , sed facultate calida : quale ipsum castoreum est , aut thymbra , aut pulgiū aut thymū , viridia aut arida aceto perfusa . Acribus pharmacis pedes genuaq; illinantur . Materia esto calefaciens , & ex adiectione mordens : nam utroque veterinosi opus est ad calorem excitandum atque vigiliam . Primum igitur urtica crūra verberato , tenuissimæ nanque urticæ partes adhærentes non diu perseverant : sed pruritum , & dolorem non gra-

vem inferunt; mediocriter verò stimulant, & tume-
faciunt, & calorem excitant. Quòd si hæc vehe-
mentiora fieri volueris; lemnestidis, atque euphor-
bij pares portiones cum unguine gleucino illinito.
Optimum quoque est scillæ crudæ laminis perfricare
sed à membris omne oleosum detergere oportet:
quodlibet enim acre minimè mordax est admixtum
cum unguine, nisi id medicamentosum sit, quale
est cyprium, aut gleucinum, aut sicyonium. Si
præter hæc altus adhuc sopor occupet; proderit syl-
vaticum cucumerem ex aceto tritum, & aquæ sina-
pis portioni admixtum imponere, acre verò est id cata-
plasma, celeriterque ruborem concitat: celeriter quoq;
calescere potest: verum ne pustulas vulneraque effi-
ciendo periculum inferat, frequenter deirahendum est
cataplasma atq; nunquid horum acciderit, inspiciendū.
Hæc utique ad ipsius torporem, ac veluti demortui lâ-
guorem discutiendum quolibet morbi tempore præter
exacerbationum inuasiones molienda sunt. Quòd si
iam sensum recuperet, pondus tamen aliquod in capite
insit, & sonus aut bombus obstrepat; etiam per os pi-
tuita elicienda est. Mastichen in primis mandendam
exhibe, vt continenter expuat: postea rursus vuam-
taminiam, granum gnidium: sed omnium maxime si-
napi, & quoniam vsitatum est, & quoniam inter alia
magis pituitam educit: ac si quis sponte ipsum deuora-
uerit, quæ in ventriculo sunt, disijcere potest: potest
etiam aluum madefacere, & flatus excernere. Ete-
nim aliquando casu hæc mihi euenerunt: cùm homo
quidam me consentiente ipsum deuorasset. Bonus
autem magister est experientia, opus est verò, & ipsum
peri-

periculum facere : imperitia nanque timoris , & cautionis causa est . Caput quoque postquam ad cutim detonsum fuit , nisi magnopere proficiat , vt transpiret , radendum est : quin etiam ad vsum acrium medicaminum , vt eius , quo ex limnestide constat , aut hydar , aut thapsia , aut sinapi , humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo veteri illitum capiti superdandum est : cunque horæ spatio ibi permissum fuerit , spongijs calidis fouere opportunum fuerit . Item ex usu erit , & lauatio omnibus , iam , aut saltem plurimis , & præcipuis ad morbi depulsionem adhibitis , adhuc tamen corpore torpente , vbi , & gestatio proderit , & frictio , & quælibet lenis corporis agitatio .

De curatione Tabis. Cap. III.

I Stos sanè si , & tabes male habet , ocyus succurrendum est , ad balneum deducendo , & corpus dimouendo . Tabis quoque lac medela est , & nutritio , & ventris calefactio , & vesicæ lenitio . Quin etiam eadem huic vitio , quæ , & catocho , expediunt : similis enim atque eadem est horum morborum species . Castoreum vtique istis opportunius est atque lenius : & potui datum , & illitum , & in intestinum infusum . Mulieribus autem qualia his similia ab vtero vitia oriantur , in libro De muliebribus morbis à nobis disputabitur .

De Curatione Apoplexiæ . Cap. IV.

A Poplexia validus planè morbus est , nam in omnibus exanimes sunt , quorum , & corpus , & mēs stupet .

stupet . Si ægrotus senex sit (quibus familiare id vitium est) non liberatur , & morbi magnitudine , & ætatis miseria oppressus . Quibus autem notis morbi magnitudo coniectanda sit , antea à nobis positum est . Si juvenis æger sit ; debilis est apoplexia , non tamen facile removetur . Tentanda igitur curatio est . Aequale sanè adiutorium utpote magno affectui magnum remedium missio sanguinis est ; nisi quis plusquam conveniat , mittendo delinquat , modum autem coniectare difficile est ; nam si paulò plus detraxeris , hominem planè stangulasti , ad vitam enim tuendam his vel paucus sanguis efficacissimus est ; cum sit vitæ corporisque alimenti fomes , si minus detraxeris , quam causa postulat ; nihil magni per magnum auxilium contuleris : adhuc enim causæ permanet . Sed præstat minus detrahendo delinquere : nam si minus detractum esse visum sit , aliqui verò optimi successus apparverint ; iterum venam rescindere congruens fuerit : scindenda est autem vena in concavo cubiti , hæc enim in sinistro fluida est . Simul quoque in pusilla appoplexia , & resolutæ partes considerandæ sunt , in sinistro ne , an in dextro latere resolutio sit : à salubribus enim partibus (ut dicere mos est) sanguinem haurire oportet , hæc enim sanguis facile delabitur : hæc etiam à læsis partibus materia derivatur . Igitur si absq; evidenti causa attoniti revidantur ; sic de secunda vena ratiocinandum est . At si ab ictu , aut delapsu , aut compressione in hanc labem inciderint , in aliud tempus res differenda est : nonnullis verò ad medelam atque vitam id solum satis fuit . Cæterum si frigiditate multa , &

& torpore, & sensuum abolitione hominem occupante vena minimè scindenda videatur; subluenda aliud est: quò multitudo ab intestinis extrahatur (plerumque enim ex voracitate, & crapula in morbum talem prolabantur,) utque humores caput occupantes revellantur. Sublutio planè acris esto, pituitam, bilemque subducens. Igitur nitrum solum ne habeto, sed etiam euphorbium trium obolorum pondere, (qui eluendæ alio modus usitatus est,) & cucurbitæ agrestis interanea, aut centaurij comæ decoctum ex oleo, aut aqua. Optima quoque sublutio fuerit, mellis consuetæ portioni ruta adiuncta, & cum iugine elixa, & terebinthi arboris resina, & sal pro nitro, & hyssopi decoctum. Quòd si per hæc subsidia paulum excitatus homo fuerit, aut febre correptus, aut sensum ab illo marcore suscipiens, aut arteriæ bono pulsu restituto, aut facie utcunque meliora significante; spes salutis concipienda est, audaciùsq; subveniendum. Interim igitur roboratis viribus, purgatorij medicaminis, quod Sacrum vocant jejuniò maxime quidem integra potio danda est: si vires prohibeant, dimidium cum mulla, & æger in lectica supinus collocatus agitandus est, sensim eum, qui ferunt, gestantibus; frequenter verò, quò lassitudo arceatur, interquiescat: ac si aliud liquida sit, libens admittito: sin secus, aquæ, aut mullæ cyathos duos potui dato. Sin autem, & dum purgatur, nauseabundus sit; id ne prohibeto, nam, & illa distentio ad expurgandum vigorem quendam præstat, & pituitæ vomitus morbi causam evellit: sensum verò, & caput, & nervos repurgat sacrum quod vocatur medicamen.

De

De qualibet itaque ab initio administranda purgatione satis discernimus . Totum verò hominem lanis involutum oleo ficyonio perfundere oportet , aut gleucino veteri , aut singulis seorsum , aut simul mixtis . Sed optimum fuerit ad conspissanda olea ceræ parum colliquare : atque ista nitri ac piperis mixtione valentior reddenda est : sint verò tenuiter contrita , & cribrata . At miram habet vim ad resolutos castoreum , etiã illitum cum aliquo ex antedictis oleis : sed longe potentius est , si cum mulsa potui detur , portio verò tanta sit , quantam in veterinolis novimus . Conjectare autem oportet , & ætatem ægrotantis , & mentem , an pluribus diebus bibere sit paratus . Nempe inunctiones irrigationibus præstant , facilius feruntur , & magis proficiunt : neque enim dilabentes lectum , & stragula inquinant . ægrotis verò id inutile est : illæ autem inherentes corpori in colliquatas partes à calore sorbentur , quin etiam , & ipsarum perpetuitas conducibilis est : nam irrigatio diffluit . Inunctionum autem materia est , quæcunque à me supra dicta sunt : cum ipsis verò castoreum . Accipitur itaque resina terebinthi arboris , euphorbium , limnestis (hoc est adarce) pyrethrum æquis portionibus : piperis , galbani dimidium , nitri ægyptij triplum , ceræ quântum ad liquida conspissanda satis sit . Ceterum medicamina multo magis , quàm hæc , varia , & multo plura seorsum loco suo tradita sunt . Epiplasmata quoque duris distentisque partibus superdāda . Horum sylva est lini semen , scœnum græcum : farina ordeï , mel : oleum , ubi ruta , aut anethum incocta sint : althææ radix pinsita , & in mulsa usque ad ceræ mollicitudinem

nem decocta. . . . Sinto verò, & tractabilia, & temperatura suavia. . . . Siquidem adhuc febre vacant, aut leviter febricitant, posthabita caloris cura hæc faciēda sunt. At si febres acutæ sunt, & reliquis morbus his levior esse videtur, febres verò in discrimen adducunt; ad has, & victus rationem, & reliquam curationem convertere oportet. Alimentis itaque, summè tenuibus, & facilis coctionis vescendum est, atq; oportunitas nunc magis observanda. Et per totam curationem in exacerbationibus subtrahere, atq; penitus in febres animum intendere oportet. Cum morbus autem diu trahitur, & caput in causa est cucurbitula occipitio asfingēda, & sanguis largiter hauriendus: plus enim, quam venæ sectio, proficit, & vires nequaquam labefactat. Sed prius inter scapulas inanem cucurbitulam admoveas: ut in contrarium ejus, quæ in occipitio est, succos revellat. Nēpe interdum, & gula resoluta est; in qua sola attonitis salutis præsidium collocatur, devorandis scilicet alimentis, & medicaminibus transmittendis, neque enim inediae famisque tantummodo periculum instat, verum etiam tussis, difficilis spirationis, atque strangulatus. Nam si quis intra os liquidum cibum infundat; in arteriam subterlabitur, cum neque tonsillæ ad impulsu ciborum concidant, neq; epiglottis in proprium locum subsidat, quæ arteriæ operculum à natura facta est. Quapropter opus est mulsam, aut succum longa mystilla infundentem, supraque arteriam attollentem in gulam demittere: id quoque enim ad deglutiendum infervit. Verum enim verò si ægrotus jam morti proximus sit, ipsius adeò cervix spiritusque congelascunt, ideo cervicem, & mentū cale-

calefactorijs illinito, & foveto. Frustra verò laborāt, atq; imperiti illi sunt, quicunq; sub mento cucurbitulā, ut gula dilatetur. affigunt: quandoquidē non dilatatione ad impositionem ciborum, sed ad deglutiendum compressione opus est, dilatat autem cucurbitula: & cū devorare velis, prohibet revellens ac retrahens; cū remittendum potius sit, quò in devorando costrictio fieri possit. Insuper arteriam repleri, ut strangulatio fiat periculum est, neq; etiam si hac, & illa in parte gutturis affixeris; quicquam prodest, musculi namque, & nervi, & tendones, & venae ante ipsum positi sunt. Vesica utique, & laxum intestinum inter se proxima interdum ad excernendum debilitantur, resolvuntur, recrementorumque semper plena reperiuntur: vesica verò, & in maximam molem extumescit. Interdum autem ita resolvuntur, ut purgamenta continere nequeant: per ipsa enim tanquam inanima super vacua delabuntur. Tunc igitur instrumentum, quod Cathetera vocant, in vesicam demittere haud sane tutum est, ne corrumpatur enim vesica, atque homo convellatur, discrimen impendit; sed praestiterit cremore haud multo alium subluere; cumque ster- cus ab intestino ejectum fuerit, iterum iniiciendum est cum oleo castoreum. Spes autem unica omnium pariter resolutorum, separatimque singularum partium eo vitio laborantium in oleum infessio fuerit, quomodo verò ipsa administretur, in sermone De diuturnis morbis exponetur.

De Comitialis accessionis curatione .Cap. V.

Comitialis morbis primus casus perniciosus est, si acutè morbus invadit; nonnunquam enim & uno die hominem perdit. Periculosæ etiam sunt per circuitus exacerbationes, unde factum est, ut in acutorum numerum comitialis morbus poneretur. Quòd si malo assuescat, homo, & morbus tenaciter adhærens occupet; non solum diuturnus, verum etiam nonnullis perpetuus elicitur: nam si ætatis florem vigoreque excedit, consenescit cum ægro, commoriturque. Quotquot igitur medicamina ut diuturno morbo conveniunt, in sermone De diuturnis compræhendetur: quotquot autem ad mortis celeritatem evitandam facienda sunt; horum plura in sermone De attonitis tradidimus, venæ sectiones, alui sublutiones, inunctiones, cucurbitulas: hæc enim ut homo expergiscatur, valentissimè efficiunt. Quotquot autem prolapsui peculiariora adiutoria inveniuntur, ea in presentia docebimus. Pueris itaque, quibus ex corruptione, aut ex vehementi refrigeratione inusitata hæc labes incessit; vomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundam succorum prodesse consuevit, pennæ autem irino unguento delibutæ nauseam excitant, veruntamen, & irino non usque ad convulsiones tonsillæ sunt illinendæ? Comprimere quoque leniter ilia opus est, puerum in ventrem suspensum convertendo: hæc enim figura ad vomitum habilissima est. At si vellatur, aut distorqueatur maxilla, aut manus, & crura jactentur, aut unà cum toto corpore oculi distendatur; mani-

manibus perunctis tractando demulcere convenit : obtorti oculi dirigendi sunt rectæ partes ne torqueantur , suauiter continendæ : frigida membra lanis antiquis sordidis , attritisque panniculis fouenda : sedem præterea melle cum rutaceo oleo inungito , aut cum nitro , aut resina liquida cum his mixta : hæc quoque leviter intra anum intrudito : flatus enim proliciunt : flatuum autem excretio huiusce morbi in pueris medela est . Porro si deglutire valeant : pharmacum istud exhibendum est , cardamomi pars , æris combusti : 3 hæc ex mulsa propinato , aut enim evomunt vnâ cum humoribus ventriculum infestantibus , aut alius subducitur . Optimum quoque est huiusmodi linctuarius cardamomi , sinapis , hyssopi comæ par modus , iridis radicis pars cum nitro duplo , piperis tertia pars : omnia cum melle permisceto , & maxillam diducens , in os infundito : interius etiam , quàm ubi sunt tonsillæ , quo deglutire valeant , inijcito . Hæc adeo pueris expediunt . Juuenibus autem , & hæc quidem profunt , verùm etiam potentiora his medicamina ad vomitum deligenda sunt , ut narcissi , bulbi , sinapis , & hyssopi pares partes , æris , & piperis dimidio minus , quam priora , cum melle miscens exhibe . Hæc profectò ad levandam exacerbationem abundè fuerint : quæ verò ad propulsandum morbum facient , in sermone De diuturnis morbis persequemur .

De Curatione Rigoris, quem Tetanum
vocant . Cap. VI.

IN præsentia lectum mollem, tractabilem, levem, suavem, calidumque esse necesse est: nervos enim inflexiles, duros, rigentesque morbus efficit: quin etiam cutis tota squalens asperaque corpori obtenta est: palpebræ natura versatiles vix oculos connjuendo protegunt: oculi intenti sunt in profundo convoluti: nec non, & artus sunt deligati, ob distentionem immobiles. Ægroti domicilium calidum esto, si æstas sit, citra sudorem, aut resolutionem: ad syncope enim morbus inclinat. Neque verò ad alia magna remedia cunctanter accedendum: haud enim differendi datur occasio. Quapropter siue ob refrigerationē absque manifesta causa rigor invaserit, siue ex vulnere, siue ex abortu mulieri incesserit; venā in cubito rescindito: curans in deligando brachio laxiorē compressionem fieri, sectionemque leniter, & facile expediri: siquidem ista nervorum convulsiones cient. Semel etiam cruor citra defectum animæ frigusque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur; res enim frigida siccaque fames est. , propinetur itaque mulsa spissa meracior, & ptisanæ cremor cum melle. Ista nanq; , & tonsillis comprimendo minimum dolorem interunt, & gulæ deglutiendo lenia sunt, & facilia, & ad moliendam aluum mollissima, & ad vires instaurandas valentissima. Omne corpus lanis involuito oleo gleucino, aut crocino madentibus in quibus aut rosmarinus, aut conyxa, aut artemisia

incocta sit: atq; omnia, & facultate, & ad tactum calida sunt. Oblinere autem corpus unguine convenit, quod ex limnestide, (quam adarcem esse putamus,) quod in stagnis nascitur, & cuphorbio, & nitro, & pyrethro conflatum est, his verò &, multum castorei adijciatur. Bene quoque fuerit tendones laniis contegere, & secundum aurem, & mentum loca perungere, nam partes hæ maxime patiuntur ac distenduntur. Præterea levibus calefactoris fovendi sunt tendones, & vesica per sacculos millium torrefactum includentes, aut bubulas vesicas olei calidi semiplenas: quò locis, quæ foveantur, secundum latitudinem applicari valeant. Interdum coegit necessitas, ut capiti fomēta adhiberentur: quod neque sensibus usque adeo tutum est, neq; nervis salutare, sensibus enim quandam caliginem effundit multis halitibus ipsos petentibus: nervos autem replet. Quocirca modo fovendi quam tutissimo utendum est, atque materia haud ita multum fœdè olens delīgenda, utique materia esto oleum in vesicis in duplici vase citra nidorem fervefactum: aut sales tenues in sacculo, millium enim ac lini semen tactu quidem lenia sunt, sed halituosa, & graveolentia. Ratio verò fovendi hujusmodi esto, tendonibus resupinato ægro fomēta usque ad verticem subijcienda sunt: ulterius verò ad synciput ne procedito. Iste nanq; locus omnibus sensibus communis est: ab ipsoque, tanquam ex fonte omnia adiumenta, omnes noxæ scaturiunt. Quòd si epiplasmata tendonibus superdanda sunt; erectum occipitium esto: nam si magis sursum versus imposueris, caput exhalationibus complebis. Materia si autem epiplasmatum lini, & fœnigræci semina.

mina . Post epiplasinata verò utilis fuerit cucurbitula occipitio ab utroque spinæ latere adhibita . Sed parcè admodum flamma accendatur : nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpressio , doloris convulsionisque author esse solet . Igitur diutius trahere præstat , ac molliter magis , quàm plurimum brevi tempore , sic enim tibi in convexum locus sine dolore attolletur , qui concidendus est . Scopus autem modi sanguinis extraendi tibi vires ægrotantis proponantur . Hæc utique rigoribus , qui sine ulceribus fiunt , remedia conveniunt . At si ex vulnere convulsio facta sit ; perniciosum profectò id est , ægrèque de salute sperari potest : nihilominus tamen opem ferre decet : quandoquidem nonnulli , & adhibitis remedijs mortem evitarunt . Oportet sanè ultra cæteram medelam , & ulceribus consulere cum calefacientibus , quæcunque à me jam dicta sunt , irrigando , & fotibus , & cataplasmatibus , & medicamentis , quæcunque , & facile calorem excitent , & humectando pus abundè moveant . Ulcera enim in rigore sicca , & squallida sunt . Accipito ergo thuris mannam , polij comam , terebinthi pinique ; arborum resinam , althææ radicem , & rutam conyzamque herbam : hæc in cataplasinatis commiscere opus est , alia , quæ pulvereæ sunt , inspergendo , alia in oleo prius macerando , althæam verò in mulla ante contusam decoquito . Inspergendum est etiam ulceri castoreum : neque exiguus inde in totum corpus calor emanabit . Horrores enim ab ulceribus prodeuntes malefici sunt . Perungendæ quoque sunt nares castoreo cum crocino unguento permixto : quinetiam castoreum trium obolorum pondere assiduè bibere expediet ,

L. 2

dict, verum si ab hac potione gula laboret; interijcienda est laserpitij radicis exhibitio ponderis tanti, quanti, & castoreum dandum esse diximus: aut myrrhae dimidio minus, quam laserpitium, sed omnia cum mulsa potanda praebeantur. Quod si cyrenaici laserpitij lachrimae copia tibi fiat; hanc opus est melle coto involutam ad ervi magnitudinem devorandam dare, ita enim optimum factu est, quod palatum prateriens aegrotum lateat; acris est enim ructumque insuavis ac foede olens excitat, si neque ac ratione devorari possit, in mulsa eliquata propinetur. Omnibus enim portionibus, quaecunque calefacere, humectare, distentionem laxare, & nervos remollire aptae sunt; haec haud dubie valentior est. Ceterum si nihil aegroti deglutiant, in anum castoreum cum oleo dandum est: hoc etiam anus cum unguine aut melle illinendus; hoc item vesica irriganda, & cum cera, ut crassius reddatur, perungenda. Sin autem flatum stercusque educendi tempus adsit, purgatorij, quod Hieram, id est, Sacram vocant, drachmas duas cum mulsa, & oleo in sedem ejcito. Nam praeterquam quod illa evocat; intestinum etiam, & inferiorem ventrem calefacit ac fovet, varium nanque, & calidum medicamentum hiera est.

De Curatione Anginae. Cap. VII.

DVae anginae species reperiuntur, Altera cum caliditate, & magna tonsillarum inflatione, & extrorsum versus tumefactione quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adiacentes particulae in tumorem effe-
runtur;

runtur; Altera istis locis collapsis, & submissis efficitur; sed interius compressio maiore strangulatu discruciat: ut interna inflammatio ad cor usque pertinere videatur, Huicquæ celerrime occurrendum est, nam, & hac celerrime ægroti rapiuntur. Igitur si crapula, & ebrietas in causa sunt; eodem die inferius humorem inijcito, isque duorum generum sit, alter usitatus, quò stercora educantur: alter eiusmodi, ut aliquas à tonsillis pectoraque humiditates euellere possit; neque tamen in cæteris efficacior meraciorque esto: sed centaurij, & hyssopi decocta infundenda sunt: hæc enim, & pituitam educere solent. Si tenuis autem victus præcesserit; scindere cubiti venam expediet, & latior sectio, quò maiore cum impetu, copiosiorque sanguinis emanet, facienda est. Huiusmodi namq; profusio minime quidem ad caliditatem mitigandam satis est: sed strangulatum solvere, & reliqua omnia diminuere valet. Haud ignobile quoque adiumentum præstat, si ad animæ usque defectum egrum perduxeris usq; eò tamen, dum ne anima deficiat: quandoquidem nonnulli secta vena ab animi deliquio vita excessere. Item vinculis supra talos, & genua constringentes opitulabimur. Optima quoq; sunt vincula supra brachialia versus cubitos, & supra cubitos versus humeros. At si deglutiendi via expeditissima sit; elaterium, & cum mulsa, & cum sero lactis, quantum ad purgandum hominem satis sit, præbetur, alijs enim purgatorijs elaterium in his ægrotis præstātius est. Conferunt etiam cneorum seu thymelæa, & sinapi: siquidem hæc ambo ventrem repurgant. In quibus verò inflationes devorationem impediunt; linguam ad palatum reflectens, ipsius venas rescindito, quòd si

promptè multusque sanguis defluat ; inter alia remedia hoc magis proderit . Irrigationes utique locis inflammatis primum quidem adstringentes , quò retrorsum materiæ labantur , conveniunt , quamobrem lanæ fordidæ hyssopo vino madentes , aut oleo ex immaturis olivis expresso accipiantur . Quin etiam cataplasmata irrigationibus similia sunt , exempli causa palmulæ vino madefactæ tunscæque cum rosarum folijs , quò si autem viscidum , & molle cataplasma ; etiam ordeï farina admisceatur : aut lini semen , & mel , & oleum : ut omnium mixtura fiat , Quòd si ad suppurationem veniat ; calida admovenda sunt : quibus , & in altera anginae specie utendum est , adesto igitur foeni græci farina , & manna , & resina , quæ liquari possunt , & polijcoma inspergatur , nec non , & fomentum calidum adhibeatur spongijs in decocto lauri baccarum hyssopi-que madentibus . Ad movendum pus autem efficacissimum est columbinus fimus tenuiter per criseram , id est , lineum sacculum instar pulveris transmissus , ac super inspersus , idem , & caninus eodem modo præstat . Ex mulsa verò cum lentis , aut hyssopi , aut rosarum , aut palmularum , aut simul omnium decocto collutiones fiant . Illinendum præterea totum os est usque ad intimas fauces simplicibus quidem , ut mororum , aut malorum punicorum aqua maceratorum succo , aut palmularum decocto : compositis verò medicamentis , ut Diamoro , quod vocant , aut eo , quod ex Belasa , id est , ruta sylvestri , & succo rhoi componitur : aut Diachelidonio , id est , ex hyrundinibus confecto medicamento . Sin ulcera crustosa sint : collutiones , & gargarismi fiant ex hyssopi in mulsa , aut pingujum

gugum ficorum in aqua decocto: præter hæc amyllum percolatum in mulsa, aut in ptisanæ tragivæ cremore. Si Angina cum coincidentia, quæ erat altera species, occupet: ab interioribus extrorsum omnia evocanda sunt, & humores, & caliditas, & omnis caro, ut totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes sunt cum ruta, & anetho, nitro insperfo. Et cum his superius memorata cataplasmata. Proficit etiam ceratum ex nitro, & sinapi ad calorem excitandum superdare: calor autem exterior hujusmodi vitium tollit, sed in collo tumor extuberat. Tumor autem foras in sublimem elatus à pulmonis inflammatione liberat, intus verò abditus anginam patientibus perniciosum malum est. At quicumque strangulationem ab angina verentes, quò laxius spiritus duceretur, arteriam secuerunt; non sanè experimento rem comprobasse videntur. Quippe caliditas inflammationis major ex vulnere efficitur, strangulatum adauget, tussimque commovet. Quinetiam si alioqui periculum id evaserint; vulneris oræ in unum coalescere nequeunt: ambæ enim cartilagineæ, atque interse inglutinabiles sunt.

De Curatione collumellæ. Cap. VIII.

Vitiorum, quotquot collumelam infestant, aliqua per succisionem curare necesse est: sed de eorum chirurgia disputare ad præsentem locum non attinet: Aliqua, utpote acuta, medicamentis sananda sunt, nam facile strangulant, & difficultate spiritus aliqua istorum hominem perimunt. Talis est utiq; quam Uvam, & quam Columnam dicimus: utraque

enim cum inflammatione, crassitie, longitudineque suboritur, ita, ut in arteriam pendulae fiant. Aequali sane crassitudine à basi ad summum usque palatum columna, inaequali verò uva constat, hujus enim ad palatum basis gracilis est, in extremo teres, & crassa, rubens aut livida, idcirco, & Uvae appellationem id vitium sortitum est. Quapropter his maturè opem ferre decet: celerrima nanque à strangulatu perniciēs impēdet. Proinde si aegroti juvenes sunt, à vena cubiti sanguis detrahendus est: utque largius evacuetur majore plaga vena aperiatur: siquidem hujusmodi sanguinis detractio à strangulatu, tanquam à laqueo, aegrotantem liberat. Subluenda quoque alius est mitiori lotionē primum: deinde aliàs, atque aliàs acriore, usque eò, dum aliquid à superioribus partibus derive- tur. Circumdentur, & vincula adstringentia extremis cruribus supra mallculos, & genua, necnon, & humeris supra brachialia atque cubitos. Quòd si strangu- latio invaleseat; cucurbitula occipitio atque pecto- ri adglutinetur, & istarum aliqua incidatur: omniaque administrentur, quaecunq; à me in capite de angina præcepta sunt: cū eadē utroque vitio sit mortis ratio. Isdē præterea intra os medicamentis, & adstringenti- bus, & mollientibus, & exteriori fotu, & cataplasma- tis, & oris inunctionibus utendum est. Circum colu- mnā verò, aut circum uvam adstrictorium rhoi suc- cum, acaciam melle aut aqua dissolutam, hypocysthi- da, terram samiam, lemniamve, aut sinopicam ru- bricā, atque omphacium ponito. Si ulcerosa sit u- va: gummi, & amyllum rosarum aut palmularum de- cocto liquefacta, item ptisanæ aut tragi cremor adhi- beantur

beantur . At in columnæ curatione aliquanto plus valentiorum medicaminum adijcito ; quæ ex myrrha, costo, atq; cypero componantur . Nam id genus acria columna tolerat . Verum si nonnullis locus iste purulentus effectus est, atque palati ossa computruerunt ; hi longo temporis intervallo vitam finiunt . Sed horum auxilia nobis alio loco præcipientur .

De Curatione pestilentium in faucibus morborum . Cap. IX.

HOrum vitiorum curatio cum alijs tonsillarum affectibus quâ communis est, quâ propria . In inflammatione, & strangulatu purgatio per clysteres, venæ sectio, irrigationes, cataplasmata, foci, deligationes, cucurbitulæ, omnia demum eadem, atq; in his, conveniunt . Illitiones autem acriorum medicamentorum faciendæ sunt : neque enim ulcera quiescunt, neq; crustæ in superficie fiunt . Verum si ab his sanies ad interiora destillet ; celeriter partes, etiam si integræ erant, ulcerantur : celerrimeque ulcera interiorius depascendo serpunt, atque hominem perimunt . Porro igne vitium adurere, cum in superiori parte sit ; imprudentis esse propter Isthmum iudico . Sed medicamentis igni similibus, quò, & depastio coerceatur, & crustæ decidant ; utendum præcipio, Ea verò sunt alumen cum melle, galla, balauustum arida cum mulsæ . Hæc eadem calamo, aut penna, aut crasso, & oblongo caule, quo medicamina ad ulcera perveniant inspiranda sunt . Optima sanè est, & chalcitis vsta cum trita Cadmia ex aceto : esto autem Cadmia portione dupla : & rhei radix
cum

cum aliquo humore. Præterea ne ulcerum compressio fiat, cavendum est: ab ea nanque, & humescunt, & magis exedunt. Hac de causa opus est penna medicamenta arida inspergere: liquida verò liquentissima red dentem in gurgulionem infundere. At si crustæ jam resoluuntur, & ulcera rubida fiunt; tunc convulsionis maxime periculum subest. resiccantur enim plerunque ulcera, & cum his nervi distenduntur. Itaque lacte cum amylo, & succo ptisanæ, aut tragi, aut lini seminis, fœnigræci remollire madefacereque convenit. Quibusdam, & collumella usque ad palati os exesa est: quin etiam tonsillæ ad basim usque, & epiglottida, ac propter cicatricem devorare neque solidum quicquam, neque liquidum poterant. Sed, & ipsum, quod bibe bat, interdum percussus hominem fame necavit.

De Curatione Pleuritidis, seu morbi lateralis. Cap. X.

Nulla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus valenti remedio succurramus, datur occasio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoque succingentis membranae in pejus urget necnon, & tussis pectus caputq; concutiens vires proterit. Quocirca eodem potissimum die vena cædenda est. Sin autem ex ingurgitatione ciborum potusque ægritudo provenerit: inedia diem unum ægroto imperanda, post, sanguinem à vena mittito, quæ in cavo cubiti est, non ejus, qui secundum rectum incessum inflammatis costis opponitur: præstat enim maxime procul abducere. Sanguinem verò ne usq:
ad

ad animæ deliquium fundito : nam si refrigeratum corpus animo destituitur : pulmoniam invadere periculum est . Humores enim exteriori caliditate attractioneq; privati in penitiores partes relabuntur . Item pulmo rarus , calidus , ad trahendumque valentissimus est : costis etiam proximus , earumque doloris est particeps . Verùm morbi pulmonis pleuritidi succedentes non usque quaque salubres sunt . Pleuritis verò à pulmonis vomica exoriens benignior est . Quapropter cum mediocriter sanguis efluxerit ; interiecto ad recreandum hominem temporis spatio , iterum detrahendum opus est : si bene quidem habeat , eodem die , cum longa remissio sit : sin minus , postridie . Quòd si neque febris remittat , (sæpe enim diem unum febris occupat , & augetur ,) tertio die in secunda remissione , in qua , & cibi dandi sunt ; sanguinem mitte : totum hominem uberius perungens , costisque oleum molle infundens cum calido unguine ex rutæ anethive decocto . Ipsum verò latus admodum leniter irrigandum est , sed nonnullis , & dolor , & inflammatio erupit , ut eorum locorū affectus esse videretur cum tamen id interiorum vitiorum incrementum sit . At in præsentia de alimonia , quemadmodum , & de universa curatione , quò nihil in ea delinquatur ; sermonem habeamus , in alimentis enim medicamenta ponentur : quinimmo in alimentis medicamenta sunt . Itaque genere calidus humidusque cibus esto , lenis , equabilis , migmatodes , id est , bene permixtus , dissolutorius : pituitā soluendi , extenuandique potestatem habens . Proinde cibarijs omnibus ptisana anteponatur ; initio quidem , quò ipsius crassamentum solidumque rejciatur ,
in

in cremorem percoletur, soloque cum melle condia-
tur, ab ipsa verò usitata ad voluptatem varietatemque pa-
randam medicamina removeantur; in hac enim ægri-
tudine solus cremor satis est. Quippe humectare,
calefacere, pituitam soluere, & detergere, per superio-
ra sine molestia, quæcunque evocanda sunt, evocare,
facile quoque ventrem ducere sola ptisana potest.
Ipsius verò lenitas blanda est, & ad devorandum ha-
bilis, ipsius etiam lentor caliditates mitigat, mem-
branas mundat, tussis concoquit, omnia emollit: ta-
les ordeï virtutes sunt. Halica verò secundum gra-
dum occupat: quæ cum pauca quædam cum ptisa-
na communia possideat: ob ea probatur, optimaque
censetur. Lentor enim, lenitas, suavitasque in devo-
rando utrique communes sunt: in cæteris omnibus ha-
licam ptisana antecellit: sed ea quoque simplex cum
melle solo conficiatur. Tragi præterea boni sunt.
Deterior ipsis oryza est: quoniam siccatur, & exasperat:
potiusque costarum purgationem supprimit, quam fa-
cilem reddit. Optimus quoque est panis aridus, con-
tusus, per subcuniculum transmissus, bene tempera-
tus, concoctu facilis: cum mulla, quantum satis est,
alimenti præbet. Nempè si jam diu morbus produ-
citur, cum dictisque cibarijs homo labare cœpit: pti-
sana ex ordeo præbeatur bene trita, bene cocta: con-
diatur vero anetho, sale, & oleo tenui, puro, non vi-
scido, non exasperante. At non multum olei cum
ptisana coquere præstat, nam, & sorbitionem pinguem
reddit, & pravitatem oleum deponit: longa enim de-
coctione in cremorem ordeï absorptum amplius non
apparet. Item porrum cum sua coma, & amygdala

la amara cum cremore incoquantur . Ita nanque
ferculum ad spirationem expediendam commodum me-
dicamentosūque ab his efficitur - Porri autem cum
cremore comesti utilitatem juxta delectationemque ; sū-
mam afferunt . Iam verò , & ovorum bonum succum
creantium opportunitas adest , ac si humida copiosaq:
per os materia feratur ; sulfur ignem non expertum ni-
trumque in ova inspergito . Sed mirifice profunt
ova nuper à gallina edita ex igne carentia :
quippe à matre caliditas inest igne quidem humidior ,
sed ægrotati familiarior, utpote animali ab animali . Sin
autē pituita glutinosa ac tenax sit ; in ova oleū infundito,
ac resinam siccam pineam , quò sulfur melius reddatur,
inspergito : necnon , & terebinthi resinam eliquato .
Piper praterea in ovis , in ptisana , in omnibus epulis ,
& quęcunque piperi similia sunt , benè proficiunt . In-
ter carnes extremi pedes in cremoribus eliquati , co-
lumbæ , gallinæ elixæ , porcorum cerebra cum omen-
to quidem tosta , sine illo verò nidore vacantia . Si in-
ter spirandum æger strepitum non reddi ; dandi sunt e-
tiam marini pisces aut saxatiles , quidquid optimum
regio ferat . Verum ut neque cupiditate delinquat ,
neque victus tenuitate contabelcat ; ex fructibus ma-
lum concedito in aqua , aut mulsa elixum , aut cum
adipe assatum : sed corium , & interiora aspera cum
feminibus abijciantur . Tempore quoque illo , quod
Horam græci nominant ; fici , & alijs id genus fruc-
tus concedantur ; quatenus , scilicet , innoxij sunt ,
quin potius adiumentum præstant . Hæc sanè de
alimentis abundè sint . Lateri autem lanæ super-
dentur sulfure fumigatæ , unguine imbutæ in quo ane-
thum

thum rutave incocta sit. Igitur his latus madefaciendum, cataplasmatisque ante cibi assumptionem tegendum est; praeter usitata cataplasmata fertulam in mulsa elixam accipito, cui papaveris carnem incoctam commisceto, manne quoque pulvisculum inspergito. At si humidius sputum copiosumque reijcitur: lolij farina, aut irionis commiscenda est, & nitrum inspergendum. Ceterum si morbus productior, dolor est pertinax, & humida sit expurgatio; tunc purulentum hominem fore speratur, itaque sinapi, & cachrys cataplasmatibus admiscenda sunt. Sed si penitiores locos aegroti frigidos esse persentiunt; acetum affundito, illud autem efficere operis precium est, ut cataplasmatum calor diu efficax permaneat, melior est enim id genus caliditas, quam cataplasmatum innovatio. Proinde calefactiones in sacculis ex hujusmodi, utpote ex millio fiant, aut ex calenti oleo in vesica incluso. Omnis vero fatus machinatio, ne pondera dolori dolorem adijciant, levis esto, his enim levibus, & assumpto cibo, cum dolor infestat, uti nihil prohibet. Iam vero post haec etiam admovenda cucurbitule occasio adest. Sed hoc post septimum diem facere optimum fuerit: ante ne festines, haud enim placidi morbi sunt quicunque ante septimum cucurbitam requirunt. Esto autem magna, omni ex parte lata, dolentem locum ambire valens, quippe cum haud interius descendat dolor, sed in latitudinem diffusus sit. At flamma sub cucurbita multa; esto; quod non solum attrahat, verum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne scarificandum est, tantumque sanguinis, quantum vires

vires permittunt, detrahendum, multo verò plus esto, quàm si alia de causa de præcordijs sanguinem haurires, nam maximè perspicuum est, quod in lateris morbo vexatis à cucurbita percipitur adjumentum. Sal quidem, aut nitrum in scarificationibus mordacia sunt ac dolorifica, sed salutari. Quapropter considerandæ sunt hominis vires, & ingenium: nam si forti animo ac tolerans sit, sal inspergendus est, non ipsis vulneribus ita, ut ipsa contigat: sed super lintecolum oleo madidum inspergatut, id verò super locum scarificatum extendito: humiditates enim ex salis colliquatione manantes minus, quam sal, mordaces sunt. Sed multo oleo perfundendum lintecolum est, quò hujus lenitate morsionis dolor retundatur. Secundo die autem cucurbitam affigere mirificè juvat ut ex vulneribus tenuis quædam sanies extrahatur, id verò priore cucurbita multo est efficacius, multoque magis vires conservat, neque enim sanguis, aut alimentum, sed sanies emanat. Atque id quidem facito, cum prius vires exquisitè perpenderit. Et tertio ceratum cum cyprino oleo, & rutaceo imposito. Quòd si ulterius purgatione sputa indigeant; in ceratis resinam reliquato, aut sulfur ignem non expertum admisceto; atque iterum fotum loco adhibeto. Porro modus cucurbitæ talis esto, fictile vas habendum est, leve, lateri congruens, latum: aut aneum. Id pronum in labra dolentibus locis circumponito: flammam verò multam cum oleo subjcito, quò vivēs flamma in longum tempus sufficiat. Vasculi autem oras carni ne imprimito, sed ad distillationem transitus aliquis esto quò minus suffocata flamma extinguatur,

guatur, diutius verò illam accendere expedit: nam intra vas illud inclusa caliditas optimum fomentum est, & bona sudoris provocatio. Neque verò medelam interioribus partibus adhibendam negligere oportet: viris quidem in anum rutaceum oleum, mulieribus autem, & in uterum infundendum est. Perpetuò sanè quæ bibuntur, ac devorantur, funto mulsa cum ruta, & succo ptisanæ, si continenter tussit: ut in alimento medicamentum sit. Verum si nondum alimenti præbendi tempus adsit, aliquod compositum, quod Picerium græci dicunt, accipiatur ex varijs constans, cum melle ad consistentiam decoctum. Globulos autem fabæ magnitudinem æquantes, turbinatosque dare oportet sub lingua continendos: ut non devorabile, sed eliquabile sit. Suave quoque est id, quod ex papavere cum melle ac fertula campana medicamen conficitur lene, atque somniferum. Hac utique, & ante cibi assumptionem, & assumpto cibo, & post somnum ipsum præbenda sunt, sed jejuno medicamentosa exhibeantur. Quale est, quòd hæc accipit urticæ, lini feminis, amyli, nucis pineæ, cujusque contriti cyathū, amygdala amara numero vigintiquinque totidem, & piperis grana; oportet autem hæc torrere, ac trita cum melle ad eclegmatis temperaturam permiscere, horum detur mystilla una, si liquida crudaq; excreat, myrrhæ pondo drachmas duas, seroci pondo drachmam unam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra subigito, id sanè medicamentum, & ante cibi acceptionem mystillæ dimidiatæ mensura dari debet, bene facit in longo lateris morbo, quando, & oxy-

& oxymel dare convenit, si spirandi urgeat difficultas. Frigidam verò aquam quicumque medici pleuriticis concesserunt; neque qua ratione id fecerint, assequi valeo, neque experimento confirmare, quippe siqui à frigida periculum evitarunt; hi profectò mihi non laborare pleuritide visi sunt. Verùm apud vetustiores etiam medicos species quædam concursus pleuritidis, seu Lateralis morbus vocabatur; cùm bilis esset excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, vel etiam sine febre. Huiusmodi sanè affectus nomen quidem pleuritidis, rem verò non obtinet. Quinetiam spiritus nonnunquam in latere conclusus sitim, dolorem parium, mollemq; caliditatem excitat: id quoq; vitium ignari homines Pleuritim nuncuparunt. His nempe frigida aqua remedio esse poterit, cum prospera ventis fortuna extincta sitis erit, bilis ac spiritus per inferiora subducetur, & dolor, & caliditas exhalabunt. Verum in lateris inflammatione, & succingentis membranae tumore non solum frigida aqua, sed etiam frigida respiratio noxia est. Itaq; si ex prius tradita medendi ratione incolumes redduntur pleuritici, paulum tamen adhuc tussunt, & caliditas subinde repetit, atque infestat; ad hæc penitus discutienda maturandum est; aut enim quæ relinquuntur, recidivas faciunt, aut ad supurationem conuertuntur.

ARETAEI CAPPADOCIS

DE ACUTIS MORBIS CURANDIS.

Liber Secundus.

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

<i>Curatio Pulmonariæ.</i>	<i>Cap. I.</i>
<i>Curatio Rejectionis Sanguinis.</i>	<i>Cap. II.</i>
<i>Curatio Cardiaci Affectus.</i>	<i>Cap. III.</i>
<i>Curatio Cholerae.</i>	<i>Cap. IV.</i>
<i>Curatio Volvuli.</i>	<i>Cap. V.</i>
<i>Curatio Acutorum Iecoris Affectuum.</i>	<i>Cap. VI.</i>
<i>Curatio Acuti morbi Venæ, & arteriæ dorsi.</i>	<i>Cap. VII.</i>
<i>Curatio Acuti Renum morbi.</i>	<i>Cap. VIII.</i>
<i>Curatio Acutorum Vesicæ vitiorum.</i>	<i>Cap. IX.</i>
<i>Curatio Vulvæ strangulatus.</i>	<i>Cap. X.</i>
<i>Curatio Satyriasis.</i>	<i>Cap. XI.</i>

Curatio Pulmonariæ. Cap. I.

Eracutum letaleque malum est inflā-
 matio repletioque; pulmonis : quas
 strangulatus brevis consequitur . I-
 gitur æquis resistantia viribus ma-
 tureque ferenda subsidia sunt. Pro-
 tinus in cubito venæ aperiantur, sive
 vtraq; in dextra videlicet, ac leua manu, idq; potius siue
 una tantum, & ea major, quò ab utraque pulmonis re-
 gione

gione humiditatum revulsio, non tamen usque ad animi deliquium fiat strangulatum enim animi deliquium auget. Ceterum si vel paulum respirauerit; tunc suppressendus sanguis est, ac denuò postea mittendus: nam si à sanguine morbi causæ provenierit eas venæ sectio tollit. Atqui seu pituita, seu spuma, seu quævis alia humiditas tumefaciat; venarum inanitiones ampliore pulmonis locū ad respirationis transitum efficiunt: opus est autem humores, & flatus post venæ sectionem deorsum versus trahere, nitro, melle, ruta, resina terebinthi liquida sedem obtinendo: sed missionis sanguinis loco, si quod maius impedimentum sit, acrem succum per clysterem in sedem immittito: ut puta, salem cum nitro, aut terebinthi resinam cum melle. Ruta quoque in oleo, & hyssopum in aqua decocta. Item cucurbitæ sylvaticæ carnes interiores in aqua excoctæ convenient. Præterea inanes cucurbitulæ egregiè faciunt, sit ergo dorso præcordiisque ubique adhibeantur, quod si cubi pectus carnulentum sit, quò minus circum ossa cutim cucurbitula incumbens affligat; ibi etiam affigito: nam si ad quâcunque partem corporis humores distrahantur, & spiritus ad extima euocetur, quibus pulmo opprimitur; aliquod mali solamen inuenias: omni enim ex parte Pulmonaria obsidenda impugnandaque est. Verum neque ullum ex his medicamentis, quæ ore sumpta conducunt, despiciendum est: quippe ea est natura pulmonis, ut siue recte valeat, siue egrotet; ad se humores alliciat. Quo circa eiusmodi medicamenta præbeantur, quæ humores ad transpirandum attenuent, lubricos fluxilesque ad extrudendum efficiant. Propinetur quidem celeriter iuvandi causa nitrum cum hyssopi decocto.

cocto, aut muria cum aceto, & melle, aut sinapi humidum cum mulsa: singulis autem iridis radicem, & piper inspergere auro bene cedit: item hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto. Quod si interdiu infomnes sint, & noctem quoque totam peruigilent, ne hominem furor corripiat, metus est: variisque somnificis medicamentis, nisi ægritudo remittat, uti decet: quò medicamenta in tempore data morbi acerbicatem leniant, & obtundant: multa verò soporifera sunt. At si in strangulationis impetu, iamque aduentante interitu medicamen præbeas; apud tuos contribules mortis ejus author appellaberis. Alimenta pariter ejusmodi esse debent, aëria, videlicet tenuia, crassitudinem dissipantia, extergendique facultatem habentia. Inter olera porum, aut cornicis pes, aut urtica, aut brassica in aceto incocta. Inter frumentacea verò ptisanæ cremor parum origani, aut hyssopi, necnon piperis, sed plus nitri loco salis accipiens. Alica præterea mulsa incocta prodest. Omniaque per elixationem flatum abiciant: flatu enim vomica pulmonis laborantibus infestisunt. Vinum, si febre vacant, quod haud ita multum adstringat, potui detur: quippe densat corpora adstrictio. Istis verò membra potius laxanda sunt, sputique educationi studendum. Sed in totum potus modicus esto, cum pulmonis madafactio inimica sit: quoniam à gula atque ventriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut sale contegatur. Optima inunctio est ea, quæ ex adarce sit. Sinapi etiam aridum, & cum cerato humido prodest. Atque in summa, & humores, & calor, & spiritus foras educendi sunt. Huic rei opitulantur acrium olfactus atque illitio, & extre-

extremorum deligatio . Hæc facienti nisi morbus cedat, de hominis valetudine actum est .

De Sanguinis Rejectionis curatione Cap. II.

OMnes sanguinis effusiones haud mite vitium sunt, non modi solum ratione, ut si per fracturam, aut erosionem, verum etiam si per rarefactionem effunditur, neque si ex pectore, aut pulmonibus, aut stomacho, aut jecore fertur, periculosum est, è capite verò si defluit, minorem noxam affert: Sanguinis enim exitus est: sanguis autem omnium est alimentum, omnium calor, omnium color, terroremq; incutit, sanguinem ab ore utcunque manantem intueri, malumque est, si à primario viscere: peius verò si ob fracturam, aut erosionem profunditur . Hujus itaque vitij medicus ad opem ferendam maturet, necesse est . In primis quidem aerem frigidiorum ad respirationem deligito, conclave non titubans, cubile firmum, quò nullam in partem quatitur, inhabitet: concussiones enim malum exasperant, statum solidum, haud multum cedens, neque profundum, neque calidum esto, positus figurave corporis erecta sit ne ferme cinentur, nève sermones audiant, animi absit perturbatio, sed contrà oblectamentis leniatur: siquidem id genus ægrotos magna animi consternatio corripit, quis enim vomens sanguinem mortem instantem non perhorrescat? Igitur si sanguine referti sunt, & venas prominentes habent, in qualibet sanguinis profusione venam pertundito, nam siue ex fractura, siue ex erosione profluit: sectio venæ conducit . Sin rarefactio in causa est;

ne multitudo venam effringat, metuendum, cædenda est autem cava in cubito vena. Etenim ex hac facile sanguis effluit, & ipsa sectioni exposta est: utq; per plures dies sanguis innoxie decurrat, commodè aperta servatur, in omnibus autem omnium (ut ita dicam,) præcipuorum viscerum hæc est sanguinis via vena utique hac superior, necnon, & hæc unius in brachio venæ ambæ propagines sunt, quare nihilo plus superior,, quàm media emolumenti affert, nam propaginum ignari sunt,, quotquot stomacho, & jecori superiorem venam copularunt. Sin à liene sanguis fertur; sinistra manus venam illam, quæ inter minimum anulareque digitum sita est, rescindito: quandoquidem medicorum nonnulli eam ad lienem usque pertinere arbitrantur, verum, & hæc ipsa inter cubiti venas inferioris propago est, cur itaque potius eam quis propè digitos, quàm in cubiti curvatura proscindat, cum hoc in loco amplior sit, & ad effluxum habilior? Prorsus quidè ante animæ defectum sanguis cohibendus est, atque haud ita multus auferendus: nam & ipsa cruoris per os effusio satis hominem labefactare potest assidue verò post paucum detractum sanguinem iterum detrahito, & eodem die, & postridie, necnon, & perendie. At si ægrotus tenuis, & inops sanguinis sit; venam ne scindito, hæc de sanguinis missione abundè sint. Succurrendum est etiam extremorum deligaturis, pedum quidem supra malleos, & genua, manuum verò supra brachiale, & cubitum, fascia ipsa lata sit, quò sit validior, neq; dolorem moveat constrictio. Nempe locis, unde sanguis erumpit, lanas ovium succidas imponito, & humore perfundito, ut,

pote

pote austero vino, & rosaceo aut myrtino oleo. Si cruoris effluuiū vrget; lanarū vice spongiæ admouendæ sunt, & pro vino acetū infundito, locūque myrtino subungito, in omnibus autē spongiis acaciæ, aut hypocystidis etiam aloes succi aridi sint, optimè facit, & omphacium aceto liquatum. Quòd si irrigatio sordida sit, ægreque feratur; emplastris uti conveniet: cutim enim circumtendunt, ac veluti manu corripunt, qui etiam ipsorum facultates refrigerare, exiccareque magnopere valent. Infinitæ verò aliæ aliis experimento cognite vires insunt: sed optima emplastra ac tutiora sunt; quæcunque acetum habent, & salicis foliorum succū, necnon, & bitumen, & æruginem, & alumen, & thus, & myrram, & ex ustum, & æris squammam atque in summa quæcunque huiusmodi emplastra sunt; emplastris sordidæ lanæ, aut spongiæ pauco aceto perfusæ superdentur. Sin emplastrorum distentionem ferre nequeunt; id genus epithema facito, Palmulæ pingues nigro vino austero maceratæ ad mazæ, id est, placentæ crassitudinem conteruntur: postea acacia trita, & malicoria insperguntur; hæc omnia panniculo trito ac veteri illita pectori inducuntur. Item polentam vino aut aceto perfusam, necnon lentis farinam tenuem per incerniculum transmissam cerato ex unguento rosaceo facto excipiens imposito: cum quo, & sympyti radicem tufam, & cribratam admisceto. Aliud epithema hæc recipit, Prunorum damascenorum quæ Brabila græci vocant, ægrestium radices in aceto incoquito, ad speciem placentæ contundito, ac rhoi, commis, myr i paulum misceto, ex his utique alia aliis, prout n. licaminum efficacia, lenitate, odore,

opus est, miscenda sunt: siquidem, & ægrotantibus gratificari decet. Hæc nimirum exterius applicanda remedia sunt. At his presentior medela in potionibus devorandisque consistit, ut proxima vulneratis partibus medicamina sint. Porro triplex istorum forma est, ut vel fluctionis ductus ligent, cogendo vascula, & comprimendo: vel defluentem humorem crassum compactumque efficiant; quò licet transitus pateant, ne destillet: vel exiccent incurfus in sede antiqua sanguinem retinentes; ut ne effluvio loci exausti ita permaneant, exundatioque ibi sit, quò facta est effusio. In venarum quidem rarefactione adstrictio satis est: ipsæ nanque ceu situla nova, imbecilla in rarefactionibus perfluunt. Divisionibus verò, ut labia committantur, adstrictio quoque medetur: sed majoribus valentioribusque medicamentis utendum. Verum enim verò si sit erosionis modus, neque per adstringentia ulceris oræ cogantur, sed vulnus dehiscat, neque ex compressione in unum redire valeat; sanguinem atque calorem congelare necesse est, nam istorum immobilitate concretioneque profluvium coercetur. Posca igitur rarefactis adstringendum satis est: neque enim sanguis effluens purus est, sed ipsius fanies per ostiola parva dilabitur, atque huiusmodi posca neque adeo multa, neque frequenter egemus. Nonnullis, & exterius admota remedia abundè fuerunt. Quin etiam palmularum, aut siliquarum esculentarum decoctum potui datum solùm quosdam liberavit: esto autem acetum ex vini adstringentis genere, quod si non medicatione, tempore saltem acre adstringensque evaserit. Verum in vul-

nerum

nerum dilatationibus præter poscam medicamenta primum simplicia adhibeantur, ut plantaginis, aut sanguinalis herbæ, aut feridis succus singulorum portio æqua cum posca; quod si adhuc plus effluat, hypocythidis, aut acaciæ siccorum cujusque pondo drachmam in tres poscæ cyathos inspergito, optime verò facit, & uvæ acerbæ succus. At si calamitas hæc semper in pejus irritetur; gallam tritam, & rubi radicem arfactam, & lapidem ex mari, Corallium quod vocant, aridum tufumque conspergito, verum rhei radix ad refrigerandum, siccandum, adstringendum, omniaque facienda his efficacior est, sed hæc quoque cum posca sola præbetur. Sin auxilia majora requiruntur; radices hujus pondo tres obolos feridis atque plantaginis succis, qui trium aut quatuor cyathorum mensuram compleant, iniicito. In erosionibus autem prorsus astringentia adhibere tenta: quò dilabentem sanguinem concretum, compactumque reddas, & suscipientia membra constringas: ut procul à vulnere venæ concidant, & occludantur; quin etiam quæ bibuntur, tenacia sunt, concretionem efficere valentia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato: item, & leporis, aut inuli, aut hædi coagulum. Sed multum ne concedito: nam, istorum aliquod nonnunquam plus, quàm convenit, datum hominem jugulavit, coriandri quidem succi ne minus semicyathos cum tribus poscæ cyathis præbeat: coaguli verò tres oboli, summum quatuor. Ad hæc hujusmodi floris sanguinei speciebus, & terra samia efficaciter subvenit, & cretrias, & aster, quæ vocatur, valde candida, & rubrica sinopica, & sigillum lemnium. Istorum pondus minimum

nimum drachma ; maximum drachmæ treseum deco-
cto aliquo præbeatur: ut palmularum aut, filiquarum e-
dulium, aut rubi radicum . Sin arteria exasperatur
propterea que tussunt ; in cretica sapa id genus terre
inspergantur, egregiè ad arteriam leniendam, & a-
mylū facit cū labore, & glutinandi potestatem habet .
Si profusio sanguinis urget : semel in die ante cibi
assumptionem dandum est: sin minus, & secundo, &
tertio sub vesperam . Ex medicamentis quoque siccis
catapotia fieri possunt ex melle ad consistentiam deco-
cto: qualis est galla trita: optimus est etiam rhous, quo
in obsonijs utimur, vinacea, acuti rumicis semen, per se
singula, & simul omnia . Hæc utique, & sub lingua
ad perpetuam eliquationem habenda sunt . Gummi
etiam cum plan a porri, & spinæ lachrima profunt .
Variorum sanè medicamentorum infinita est experien-
tia, variæ etiam usus: ut pastilli ex ægyptia spina, & pas-
tilli ex Electro, & eius, qui Croceus appellatur, quorū
apparatus proprio loco expositus est . Porro cū fe-
bris abest; omnia in medicamentis audenda sunt, &
multa, & multoties exhibendo . Si febre vexantur,
(plerunque autem corporum inflammationibus febres
superveniunt,) neque affatim eruptio supprimenda est,
neque in accessionibus medicamenta potui danda: quo-
niam multi celerius febre, quàm sanguinis effusione cō-
sumuntur . Alimenta varia sunt, specieque medi-
camentis similia, quin etiam in cibis medicamenta re-
periuntur, neque enim in uno duntaxat cibo omnia ali-
menti bona invenire facile est . Atqui si non unus ci-
bus ad medicationem sufficit, non uno propterea uti
ob satietatem facile est: sed per varia eundem: jam
enim

enim diuturna valetudo facta est ? Itaque adstringentia sint alimenta , & facultate refrigerantia , & ad tactum quoque frigida esse debent , calor enim sanguinem prolicit . Alica lota , oryza in posca : sin acetum tussim exasperat , palmularum decoctum : panis afflus , præaridus , contusus , atque in farina speciem reductus , & cribratus : atque ex his omnibus cū oleo sorbitio fiat , item tymbra sale condita , & rhous cibis aspergatur . Quod si aliqua in re ægrotanti morem gerere placeat ; coriandrum , si gratum , sit delectationis causa concedito : aut aliquod ex feminibus urinam moventibus , faciemque spirationem reddentibus , lens utiq; si profluvium sanguinis urgeat , cum plantaginis succo præbeatur : si non urgeat , à succo abstineto : quippe qui nec concoctu facilis , neque gustatui jucundus est , istis verò minime omnium ægrè concoctilia danda sunt . At si ob sanguinis effusionē mortē instare vercaris tunc injucūda concoctu difficilia , quin etiam immania sint licet , ea quæ salutem afferunt : propterea galla arida trita , lenti sicca , & frigida adspargatur : ova coquendo crassiora effecta cum mali punici corio , aut galla exhibeto , tale utique necessariò in medicamine alimentum est . Potus omnino parcissimus esto : nam sicco victui humor inutilis est . Hæc nimirum adhibenda sunt , si adstringere ac refrigerare statueris ; si verò sanguinem ac spiritum crassiores efficere ; lac amyllum , & alica profunt : modo cum amilo , modo cum alica lac misceto , horum temperatura , ut ne si liquida sorbitio , ad concretionem perveniat . Cæterum si adhuc magis crassare adstringereque cupias ; alicam cum palmulis decoquito ; ad spissandum autem amyllum lacque optima fuerint

rint, & far tyrrhenum cum lacte crassum cum sit, viscidum, & glutinosum. Hædi verò coagulum in decocta liquida causa concretionis affundito: sicut in lac quoque, ut ad recentis casei temperaturam deveniat his crassius est millium, ut far, in lacte decoctum, inspergantur autem galla, & malicorium. Verum exiccantium, aut crassantium mediocritates conjectura assequi oportet: id genus nanque tussim movent. Siccitatis quoque excellentia nonnullis, & venas laceravit. Si bene cedit curatio, sanguisque conpescitur; in contraria paulatim adiiciendo fiat mutatio: atque, (ut dici solet,) nequid nimis hujusmodi enim vitia facile reverti solent, ac maligno ingenio prædita sunt. Iam verò hominem instaurare, carneque replere, & novas cicatrices solidare necesse est gestationibus, mollibus frictionibus, peregrinationibus, animi oblectamentis, cibis variis atque usitatis. Hæc utique facienda sunt, si à sanguinis exitu vulnus coaruit, & congruenter locus sanatus est, sin ulcus relinquitur, purulentumque fit; altera deliberatione opus est; siquidem, & iterum profusio sanguinis reddit, verum de hoc affectu in sermone De diuturnis morbis disputabimus.

De Curatione Cardiacorum, aut Syn- copæ. Cap. III.

IN Syncopa medicum providentiæ sedulò navare operam necesse est: futuram enim si prospexeris, & præsentia tibi festinanter opem ferent, & ipsam ante, quàm invadat, propulsabis, præsentem verò non facile evadunt ægrotantes. Solutio,

lutionem nanque naturæ Syncopam esse diximus . Instaurabilis autem non est dissoluta natura . Hanc igitur maximè quidem futuram arcere , sin minus , saltem nuper incipienti resistere debemus , præscienda verò ea sunt , quæ de acutis morbis disservimus , quando & causas , & signa explicavimus . Nam febris ardens initium est : febrem ardentem signa pessima consequuntur , ariditas , vigilia , caliditas viscerum , qualis ab igne provenit , extremæ partes frigent : manus pedesque extremi frigidissimi sunt respiratio in atrahendo longa est , siquidem frigidi aeris , quoniam ignem expirant , avidi sunt , arteriæ motibus exiguis , creberrimis , tremulisque agitantur . Ab his itaq; sumpta coniectura , & ab aliis , quotquot à me inter signa comprehensa sunt ; ipsi ab initio syncopæ occurrendum est . Quapropter nisi hæc omnia impediant , habitus , ætas , anni tempus , hominis timiditas ; vena cédenda est . Quòd si multa prohibeant , quæ numerum insignem , & magni faciendum constituent , utpote lingua aspera , & sicca , & nigra , (omnia enim interiora signa noscuntur , in omnibus facultas perpendenda est : nisi prius morbo , doloribus , inedia labefactata sit : siquidem non defectu tantum , verùm etiam strangulatu prostermitur . At ubi præ multitudine syncopa fiat , & inflammatio aliqua insignis in præcordiis , aut jecinore appareat ; nequaquam procrastinare expedit . Secunda est igitur vena cava in cubito : per minutas sectiones , idest scarificationem etiam sanguis detrahendus est , quò facultas haud ita insignem jacturam faciat : copiosum enim ac subitum naturam vitiat , quin etiam multo minus sanguinis , quàm in alijs occasionibus , hau-

riendum

riendum est, nam in syncopa si vel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad vires instaurandas alimentum dare convenit. Natura enim priorum repulsa: & novorum adiectione lætatur. Utique si missionem sanguinis facultas non sustinet, inflammationesque infestant; cucurbitula tunc multo ante morbi judicationem ei admovenda est, in judicatoriis enim diebus syncopa incidere solet in iisdem verò circuitibus, & naturæ judicant, & morbi interimunt. Si vini potandi necessitas homini incidit, diligenti consideratione opus est: neque enim usque adeò tuta est in inflammationibus vini potio, siquidem vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus naturæ incrementum affert, sed ante, quàm semel, aut iterum cucurbitulam affixisti, & ad membra relaxanda, & ad sanguinis facilem exitum utilis est: nonnullis, & post cucurbitulæ secundam affixionem benefecit. Hoc verò in casu, & parsimonia utendum est, nam, & in cucurbitulæ usu nimia sanguinis effusionis idem periculum adimus: evacuationibus autem per clysterem duntaxat ad inveterata stercorea eiicienda opus est, sed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidae, quotquot mihi in sermone de phrenitide relatæ sunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aer mundus, ad inspirandumque frigidior deligendus. Visus plantarum, picturæ, aquarumque aspectu oblectandus, & hæc omnia jucundè suaviterque intuenda, amicorum præsentium locutiones sin jocularis atque ridiculæ. Summa sit in ægrotantis corpore quies, in animo hilaritas, odoramenta suavia, quæ capitis sensum non gravent, adhi-

adhibenda, quin etiam grati odoris alimenta, naribus offerantur, qualis polenta est aqua aut aceto resperfa, aut panis calidus recentissime coctus. Nempè vino haud copiose os colluatur, neque prorsus denegetur. Potum frequentiore, quàm alijs, & magis assidue his concedito. Esca per totum diem sit levis, concoctilis, plerunque triticea, nec non ægrotanti iucunda, licet paulo deterior: istis enim magis, quàm alijs gratificandum est: quandoquidem haud minime ad stomachi resolutionem id morbi genus aptum est. Inedia verò aut fames nequaquam prodest: satis enim morbus ipse omnia consumere, & exhaurire potest. Porro cum iam circuitus ad iudicationem peruenit, humiditas verò iugulum frontemq; irrorat, extrema algent, arteriarum pulsatus minimus est, frequentissimus veluti repens, ac tenore debilis; tum paulum quid alimenti triticei sumendum, vinumq; euidenter degustandum est. Sed caput irrigationibus præmunire oportet pariter & vesicam. Hæc verò auxilia in tractatu De phrenitide à nobis memorata sunt. Vinum utique non pleno ore, neq; ad saturitatem vsque ingurgitandum est. Aliqui sane importune repleti, postea inappetentia, atque cibi potusque accipiendi impotentia vita excessere: multis autem satis large vescentibus, natura iam resoluta ad mortem euitandam alimentorum copia nihil profuit: in ventriculum quidem cibis delabentibus, sed ad recreandas vires à ventre non ascendentibus. Alimenta sanè varia sint oportet, plerunque triticea, quò sorberi potius, quàm mandi apta sint: si solida sunt, lubrica saltem efficiantur. Ova neque valde concreta, neq; torrefacta sint, sed omnino soliditatis expertia. Panis

buccellæ

buccellæ vino madentes, & calefactæ duæ trēsue initio præbeantur. Post autem omnia frigida ministrentur, nisi forsitan interius phlegmonæ delitecant. Vinum odoratum, haud ita multum adstringens, quàm minime crassum deligatur, ex Græci Chium, aut Lesbium, & quotquot alia insulana tenuis sunt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, nisi vehementer adstringat: atq; ex his omnibus illud vitandum est, quod peruetustum, aut valde nouum sit. Nempè detur primo calidum nō minus cyathis quatuor ante indicationem, neque plus cotyla, siue henina, quamuis bibax homo sit; deinceps cibo exhibito, si inflammatio permiserit, iterum frigidum vinum, quod siti medeatur, propinandum. At si necessitas urgeat vino; non solo, sed cum cibo utendum est, verum ne mentem vinum lædat, cibus ante sumendus est: & post hæc abstinendum. Si post aliquod temporis intervallum dormire velit, quies concedenda est. Verum si multus sudor emanet, arteriæ jam micare desinant, vox acutior reddatur, & pectus calore destituatur; vini quantum potare possit, concedendū, in solo enim vino refrigeratis spes vitæ posita est. Vinum itaque sit usitatum, & modo id ægrotus tantum bibat, modo cibum cum vino assumat, id autē per intervalla fiat ad tollendam lassitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo provenit, nam qui exiguas vires habent, & post assumptum cibum valde laborant. Igitur, & ipsum decet forti esse bonoque animo, & medicum suavi oratione eum ad bonam spem cohortari, varioque alimento, & vino opitulari: necnon, & alia efficaci medela uti opus est, & ad sudores coercendos, & ad

ad vires instaurandas, ut penè extinctæ reviviscant : Quapropter pectoris sinistræ mammæ palmulæ in vino maceratæ cum aloe, & mastiche superdentur : ceratum verò cum nardo factum ista excipiat, quod si istud durum siccumque fiat ; aliud epithema imponendum : mala cotonea extracto semine, & quicquid durum est, contusa polentæ odoratæ admisceto : postmodum absinthij, & myrti comam, acaciam quoque, & mañam cribratas permisceto : simulque omnia subacta œnanthino cerato excipito . Si per hæc sudor non supprimatur, uvæ acerbæ succus miscellæ addendus est, succus igitur iste, quem Græci omphacion vocant, cum maximè acerbus est, & acacia, & gummi, & rhous esculentus, & alumen, & palmulæ, & rosarum succus benè olens simul omnia cum nardo, & labruscæ pingujori parte pectori superponantur, hujusmodi nanque epithema juxta refrigerat, & adstringit . Decumbat verò æger in aere frigido, aut, & ad ursam domus vergat, at si, & frigida boreæ aura afflabit, male spirantem animum excitabit . Moretur autem, & propè virentia prata, fontesque, & obsterpentes rivos : nam, & ab his emanans bonus halitus, & mentis delectatio, animam fovet, & naturam suscitatur, vitæque restituit : quin etiam cibi potionisque desiderium lacessit . Cæterum si quis ob inopiam hæc assequi nequeat ; imitari oportet, & auram frigidam ramorum benè olentium voluptariis flabellis, & tempus vernum foliis ac floribus præsentibus humum sternentes . Operimentum quoque leve sit, & obsoletum ; ut aerem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare permittat, optimum verò est vetus linteum . Cervices quidem, & jugula, &

N   pectus

pectus polenta conspergito; ut odoris suavitate nutriat, siccitate coerceat, item, & polline quidem corporis raras partes contegito: necnon, & faciem terrasamia lineo sacculo cribrata, & raro linteolo inclusa respergito, ut minutissimus pulvis in frontem, & malas excutiat, calx praeterea extincta, & gypsum exustum per lineum paruum sacculum, quem Graeci Crile-ram vocant, transmissa sudore madentibus injiciantur. Compressit sudores nonnunquam, & spongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conspissatur. Prodest etiam sedem inungere: ut frigidus flatus & ab alimento exortus effundatur. Item revocandus excitandusque est extremorum calor illitu gleucini olei, aut sicyonij, quod ex agresti cucumere efficitur, cum pipere, castorio, nitro, & cachry: modicum cerae in eis eliquando, ut inunctio membrisinhaereat. Illitio quoque ex adarce (limnestida vocant) euphorbio, & lauri bacca calorem excitat: pariter, & bulbi crudi, illi inquain, qui exigui, & rubri sunt, cum pipere, & aceti feces levigata valentissimum pedibus cataplasma imponitur: sed intra horae spatium illud frequentissime auferendum est: instat enim periculum ulceris, & vesicarum. Porro ab his spes affulget ita aegrotantem perniciem evasurum. Quod si omnia secundum rationem medicus praestet; recteque omnia cedant: cum syncopa si inflammationes quoque adsint, discutiuntur: sudor nusquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos usque pedes, & summas nares diffusus reviviscit: facies vegeto colore decoratur: pulsatus in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, sed vehementes:

vox autem consueta revertitur, & canora est: ipseque prorsus vividus efficitur, lassitudinem quidem haud exigam percipit, verum dormire etiam conspicitur, atqui si ipsum somnus occupaverit, cibaria planè concocta: erunt sensus mali oblitterabitur: naturæq; vis egërminabit, & revirescet: cumque à somno expergilcitur, bene spirat, levis est, expeditus, & robustus: revocat autem in memoriam morbum ceu quoddam somnium: At nonnulli sunt, quibus febres obscuræ, tanquam reliquiae, morbi remanent: nonnunquam, & inflammationes modicæ, & lingua arida, & sudoris privatio: præterea rigent, torpent, dissoluuntur: hi sanè in tabem prolabuntur. Tunc verò tempus terendum non est quiete, & victu tenui: sed ad motiones æger traducendus per gestationes, frictiones, & lauacra: quò vitæ residuum à morte vindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum verò est etiam lac maximè mulieris quæ proximè peperit, puerunq; nutrit: hi nanque alimento, vt nuper in lucem editi pueri, egent: si lactis humanis copia non datur; asinæ, quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue est enim ac fluxile huiusmodi lac. Post hæc ad resumptionem, & ad consueta æger ducendus est.

Curatio Cholerae. Cap. IIII.

IN Colera eorum, quæ eijciuntur, suppressio mala est: cruda enim sunt, quare nos oportet ea facile sponteq; exeuntia libenter permittere: si non exeant; incitare, aquam tepidam sorbitioni dantes, assiduè quidem, sed paucam, ne tentiones inanes in stomacho fiant con-

uulsioni similes: si torquentur intestina, & pedes friges-
cunt; irriganda est aluus calido vngue, in quo ruta,
cuminumque incocta sint; ut flatus digerantur, dissipē-
turque: lana quoque imponenda est, & pedes inungen-
do molliter fricare oportet, contrectando magis, quam
premendo; sed genibus tenus hæc fiant: ut caliditas,
quæ abierat, reuocetur, Hæc verò tantisper facienda
sunt, donec stercorea per inferiora deijciatur, & superi-
us biliosa efferantur. Sin autem omnia antiqua sterco-
ra deiecta fuerint, & biliosi humores transierint, bilio-
lusque vomitus, & distentio adsit, fastidium, anxietas,
virium labefactio; tunc frigida aquæ cyathi duo, aut
tres propinandi sunt ad ventris adstrictionem: retroga-
dus humorum cuius cohibeatur: utque stomachus arde-
ns refrigeretur: assidue verò id, cum potam aquam
vomuerit, facito: facile quidem frigida in ventre inca-
lescit; verum eam stomachus euomit à calida pariter ac
frigida dolore affectus, semper autem frigidum potum
expetit. Porro si artèriarum motus ad paruitatem lapsi
fuerint, necnon assidue, & frequenter micent artèriæ,
sudor circa frontem, & iugula & qualibet corporis parte
stillatim effluat, alui profluuium non sistatur, & ven-
triculus adhuc euomat cum distentione, & animi deli-
quio; parum vini odorati, & adstringentis aquæ frigide
infundendū est: ut præ odore sensus excitetur, ob eiusque
potentiam roboretur, & corpus ob nutritionem recre-
etur: vinum enim celeriter sursum petit, ut retrogradū
humorum fluxum coerceat: tenue verò est, ut facile
diffusum naturæ ad sanitatem recuperandam opem fe-
tar ualidum quoque, ut vires dilabentes fulciat, atque
sustineat. Insuper genda est etiam nunnunquam recens,
& bene

& benè olens polenta. Verum enimverò si omnia vrgeant, sudor, & tentio non stomachi modo, sed etiam nervorum singultus inanis, & pedes contenduntur, & alius multa excernat, & homo caliget, & pulsatus arteriarum ad immobilitatem vergant; tunc hujusmodi ægroti statum prævertere opus est. Quòd si jam adsit; frigida ac vini multum præbendum est, & nequaquam meracius; ne fiat ebrius, ac ne lædantur nervi: sed cum cibo, & panis bucellis madefactis. Præbere quoque aliam escam convenit, qualis à me in capite De syncopa tradita est, item fructus mollioris corticis, Oporam Græci vocant, adstringentes, sorba, mespila, mala, cydonia, uvam. Cæterum si omnia evomit, & stomachus nihil retinet; ad calidas potiones, & cibaria recurrendum: nonnullis enim hæc mutatio vomitionem compescit: calida verò calidissima sunt. Sin horum auxiliorum nullum proficit; cucurbitula iuter scapulo affigenda est, atque infra umbilicum, verum assidue cucurbitulæ mutandæ sunt: nam si diutius permaneant, dolorem ciunt; periculumque est, ne vesiculas excitent. Profuit interdum, & auræ motus suavis: ut, & spiritus reviviscat, & cibus in ventriculo remoretur: utque melius ægrotus spiret, meliusque arteriæ micent. Ac si hæc in pejus labantur; ventri, pectorique talia imponenda sunt, qualia, & ad syncopam supra memoravimus palmulæ vino madefactæ, acacia, hypocysthis, hæc roseo cerato excepta, linteoloque illita ventri imposito: pectori autem mastichen, aloem, absinthij comatritam cum cerato nardino superdato: aut cœnanthem toti pectori inspergito. Pedes verò, & musculos, si convellantur; sycionio, gleucino, aut veteri oleo cum

exigua cera perungito, castoreo quoque respergito. Porro si frigidi etiam pedes sint; unguine ex adarce, & euphorbio inungito, & lanis obvoluito, & manuū palpatione foveo, quin etiam dorsi spinam, tendones, & musculos; necnon, & maxillas ejusdem inungere expedit. Quod si post hæc sudor, & venter suppressi fuerint, & stomachus cibos admittat, neq; evomat, pulsus magni, & validi sunt, & convulsio desinat, sed calor ubique increseat, & extrema infestet, somnus verò omnia concoquat. secundo die aut tertio a solvèdus est æger, & ad consueta mittendus. At contrà si omnia vomitu reiiciat, sudor perennis effluat, frigeat laborans, & lividus fiat pulsus etiam propè extincti sint, & vires cadant; cum ita inquam se habuerint, inde honestam fugam capefcere bonum est.

Curatio Volvuli. Cap. V.

IN Volvulo dolor est perimens ob intestinorum phlegmonem: distentio adest, & inflatio celerissima ac fidissima perniciēs impendet, nonnulli enim desperata salute ægrotantes mortem evidentem tantūmodo formidant: aliqui verò in volvulo ob cruciatus acerbitatem mortem expetunt, quocirca neque remedium ullum morbo inferius, neque debilius medico adhiberi opus est. Verum si morbi causam inflammationem esse invenerit: venam in cubito magna sectione aperiat: quò multus subito sanguis inflammationis alimentum, vel usque ad animæ deliquium effundatur. Etenim hoc vel sedandi doloris, vel stupor-

Aliter lavandus.

ris ac sensus privationis initium est . Involvulo autem recreatio est , ac respiratio , vel ad breve tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio , quãdoquidem hominibus ita viventibus mori beatum est . Medico autem cuiquam mortem inferre nefas ducitur . Sed fas est interdum , cum præsentia mala evadi non posse manifestè provideat ; gravitate capitis torpida ægrotum sopire . Sin absque inflammatione ob corruptionem , aut ingens frigusvolvulus provenerit ; venæ sectio dimittenda est : reliqua autem omnia facienda . Consulendum est igitur , ut à potu aquæ tepidæ frequenter evomat , oleum bibat , deinde rursum evomat , flatus inferius irritamentis educendi , irritatoria quidem sunt cyclamini succus , & nitrum , aut sal : flatus autem evocant cuminum , & ruta , igitur his hominibus cum resina terebinthi sedem oblinere oportet , & spongiis fovere , aut hæc per clysteres infundere cum oleo , mele , & hyssopo , & cucurbitulæ sylvestris carnis decocto . Quòd si sterqus excretum sit ; iterum oleum calidum cum ruta iniiciendum : id enim si intus moretur , fomentum intestinis propitium est , præterea doctes locos oleo , in quo ruta , & anethum abundè incocta sint , perfundere conducit . Adhibeantur , & foci ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum , ut ex millio , & sale ustulatis . Cataplasmata verò præter vulgata sunt lolii farina , & cuminum , & hyssopi aut origani coma . Cucurbitulæ quoq; leves quidē , sed frequentes , alia juxta alios ab homini , & illibus ad inguina usque admoveantur : quin & à tergo coxendicibus ad renes usque , & dorsum : ubique enim quisque omnia dolorem levantia faciens

juvat . Præbibat autem cumini, aut rutæ decoctum, & sinonis, aut unâ cum his aliquod ex anodynis appellatis medicamentis, infinita autem alia ab aliis probata experimento inventa sunt . Bonum verò est, & ex viperis medicamentum plus consueta portione potui datum . Cæterum si neque dolor remittitur, neque flatus, neque stercus deijcitur ; purgatorium pharmacum, quod hjeram vocant, necessario dandum est : aut enim simul cum pituita, & bile pharmacum vomito expellitur, aut descendit, flatum, dura sterco-
ra, pituitam, bilem ipsius mali fomenta secum edu-
cens . Alimenta exhibeantur aluum docendi vim ha-
bentia, juscula gallinarum, ostreorum insigni pulchri-
tudine præditorum, ordeï cremor cum multo oleo de-
coctus, quod à principio ante decoctionem infusum
sit : habeat verò cuminum, nitrum, porrum cum
coma . Aut medela adhibeatur cum aliquo jure
ventrem subducente : cochlæ valde elixæ, & ipsarum
succus . Itellinæ aqua potui detur (si febriciter)
cum assaro, aut nardo, aut cachry excocta : nam hæc
flatus eliciunt, urinam cient, & spirandi potestatem
facilem reddunt . At si, & dolor absi ; & vinum be-
ne facit, ut intestina calefiant, utque vires labantes
confirmantur, prodest etiam sceniculi radicis decoctum,
si bibatur, & adiantum, & cinamomum . Sin ad
abscessum inflammatio covertatur ; huic opem ferre
satius fuerit medicamentis abscessui convenientibus
utentem, ea verò in libris De longis morbis descri-
pta sunt : ubi colici affectus sanatio traditur .

Aliter febris

Curatio

Curatio Acutorum Jecoris vitiorū. Cap. VI.

IN jecore sanguinis creatio est, & in totum sanguinis a jecore emanatio: ac omnino iecur est veluti sanguinis gelatus: ideo phlegmonę hoc loco acutissime fiunt: hac enim in parte alimentum residet. Sin vſpiam alibi phlegmone constiterit; non vſque adeo acuta est: advena est enim sanguinis accursus; in iecur autem non opus est aliunde ſeffluere: nam ſi obſtructio aliqua exitus occludat; iecur effuſione priuatum repletur abundatq; ſanguine, alimenti verò ad iecur transitus adhuc patet: aliud est enim inter alimenti à ventriculo, & intestinis in omne corpus. Quocircà euacuare facile oportet, venam cubiti ſecando: multum quidem sanguinis, ſed non ſemel totum detrahendo. Inedia primum iubenda est, poſtea cibi paucitas, vt & medicamentis ingredientibus iecur inane pateat. Insuper medicamentis exterius appoſitis, quę in jecore aceruata ſunt, diſcutere oportet: igitur illinatur aloę, aut nitro, lanę œſypo ſordentes admoueantur. Refrigeratione quoque opus est: iecur enim ſanguine acceditur: nam sanguinis calidus est. Huiusmodi ergo cataplaſmata ſunto, accipiatur farina loliacea, aut irionis, aut ordeĩ, & ſeminis lini; ex humoribus autem vinum acidum, cydoniorum ſuccus, capreolorum vicis, lambruſcę maturę, aut oleum cum ea. Item cum ſpongijs fomentum fiat ex decocto baccarum lauri, lentis, pulegij, iridis: per iſta mitigato morbo cucurbitula major applicetur, ut ex omni parte hypocondrio circumdetur: atque alius concidenda cutis, ut multum sanguinis effundatur.

Non-

Nonnullis autem hircudines, quàm scarificationem, magis placent, nam ejus bestiolar morsus altius penetrat: verum erosiones quoque majores facit: unde, & sanguinis effluvium agre supprimitur, cumque sanguini potu saturata hircudo ceciderit, cucurbitula est applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quòd si satis evacuatum sit: vulnera medicamentis sanguinem coercentibus morsuque carentibus obtegenda sunt, ut araneorum telis, manna aloeque inspergenda: panis cum ruta, aut fertula, aut althææ radicibus elixus superdandus, tertio verò die ceratum cum myrobalano, aut absinthij coma, & iride convenit. Quia etiam, & malagmata vocata medicamenta talia esse debent, ut extenuare, aut rarefacere, aut urinam ciere valeant, optimum sane est medicamentum ex seminibus constans: quorum omnibus medicis experientia perspecta est, bonum est, & illud, in quo aut sampucus, aut fertula ponitur. Cibi tenues sunt, labiles, lotium moventes, penetrabiles: alica cum mulla, & sorbitio ex ea cum sale, & anetho. Ordei verò cremor, & detergendi facultatem habet: at si, & dauci semen non nihil addatur, ad urinam laceffendam præstantior est: subducit enim per alucolos, qui à iecore in renes pertinent: opportunus verò est à iecore effluentibus illuc transitus, & vasorum laxitate, & itineris rectitudine. Idcirco, & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, vbi renes sunt, secundum os coxendicis applicantes. Cæterum, & hi vngine cum ruta, aut odorato iunco, aut calamo aromatico irrigandi sunt: per hæc utique agrotum posse mortem effugere sperandum est. Sin ad suppurationem conuertatur; pus mouentibus medicamentis vtitor, quot.

quotquot à me in sermone De colicis literis prodentur; Cùm pus autem iam genitum fuerit, quo modo incidendum, quo modoq; medendum sit; alio loco scriptis mandabimus, Eadem nobis, & de splene scripta sunt: si quando, & inflammationis acutæ calamitas cū invaserit.

Curatio acuti morbi dorsalis Venæ, & Arteriæ. Cap. VII.

V Enæ concavæ, crassæque arteriæ, quæ secundum dorsum extenduntur, inflammationem ardoris speciem majores nostri appellaverunt, nam, ardoribus similes affectus in ambabus oriuntur: ignis acutus, & acer, fastidium, sitis, anxietas pulsus palpitans in præcordis, & in aversa parte, quam Græci Metaphrenon vocant, & quotcunque à me in volumine De signis relatata sunt. Nempe, & in syncopam tendit ignis, quæ admodum, & in ardoribus: siquidem venæ radicatio (ut ita dicam) jecur est: arteriæ verò principium cor, haud ab re igitur existimes eorum viscerum supremas partes maximè ad vitam facientes ægrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, venæ autem sanguinem jecur infundit. Amborum verò magnorum viscerum magna sunt germina ipsæ videlicet phlegmonæ. Venas itaque in cubito protinus cedito, multumque sanguinis, sed non semel totum inittito, immo, & bis, & ter, & alio die, quò interim vires instaurentur, repetito. Deinceps cataplasmati utitor, & cucurbitulam præcordiis, ubi est arteriæ transitio, necnon, & inter scapulas, nam ibi quoque pulsationes sunt, affigito, liberiusque scarificato, & multum sanguinis detrahito: haud

haud enim ita facile ex horum vaforum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verum, & alius præter consuetudinem valde suppressa ad lubricitatem per clysterum molliores infusiones est revocanda, acribus autem minimè utitor: nam hi facile in febrim incidunt à muria, & nitri liquatione, ideo lini feminis, & fœnigræci succus esto, & radicum malvæ decoctum ad provocandum, & ad mordendum satis est. Extremas partes, pedes videlicet, & manus gleucino oleo, aut sicyonio, aut ex adarce unguine excalfacito: nam partes istæ in ipsis valde frigescent. Præterea ante cibos potui dato, quæ lotium evocant, meon, assarum, absinthiū nitrum quoque inspergito, sed omnium valentissima est cucurbita, & cinnamomū, si quis ejus copiam habeat. Lac istis, & alimenti, & medicinæ vim præbet: etenim refrigeratione indigent, cum in eorum visceribus veluti quidam ignis exæstuet, & dulci alimento, necnon, & multo in parva mole; has nimirum virtutes alimenti lac obtinet: esto autem mulieris, quæ proximè peperit; & duobus lactis cyathis unus aquæ admisceatur, lac etiā bubulum optimum est: tertio loco caprinum ponitur. Cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique succi, feniculi radix, & apii semen; indatur, & mel: aqua verò, quæ bibitur, ista habeto. Oportet etiam sudores elicere, & ubique diffusiones humidas, & fluxas facere. Caput sicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori, & sinistræ manû, quale in syncopa, superdetur. Cubile rectus decubitus: ut omnia his similia sint, quæ in ardentibus febribus fiunt. Exercitatio modica ad sudores evocandos, necnon, & balneum si iste iterius exardescit, neq; enī judicationib; hujusmodi vitia

vitia solvuntur, & si ardoris species sunt.

Curatio acuti morbi in Renibus. Cap. VIII.

PEracuta sanè in renibus inflammatio exoritur, simul enim inflammantur à jecore in renes discurrentes venæ cum illis autem, & jecur: cum haud ita prælongæ sint, sed valde latæ adeo, ut renes proximi jecori suspensi esse videantur. Verum, & urinæ retentio inflammationi supervenit, vehumentiam inflammationis adaugens: nam renum cavalotij non exeuntis alluvione replentur. Porro idem, & in calculis evenit, si in renibus calculus urinæ canalium laxitate major oriatur, qui non egrediens inhærescit, atque sic, & ipse urinam intercludit. Cæterum de calculorum creatione in libro De longis morbis sermonem habebimus: quomodo aut ne coalescant, aut jam concreti exterantur, cōminuanturque. De calore autem atque obstructione, quæcunque celeriter enecant, in præsentia differemus. Si calculi jam conflati sunt, adestque inflammatio: venam cubiti, nisi ætas præpediat, secato: benè fluidus autē multusque sanguis exeat: neq; enī phlegmonæ tantum evacuatione mitigantur, sed etiam calculorum intrusiones vasorum inanitione laxantur: quin etiā per mictum calculi elabuntur. Postmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis, & cataplasmatibus particulæ remittuntur. Artemisia verò herbā, & juncus, & odoratus calamus in cataplasmatibus esto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto maximè nanque ab ea parte evacuatio profuit. Alius præterea ducatur per clyste res

elysteres cum lubricis, & viscidis potius, quam acri-
 bus, ex malvæ, aut fœnigræci cremoribus, nonnun-
 quam verò medicamenta antecibos urinam citantia den-
 tur, qualia in vitiis jecoris narrata sunt: pariter, &
 cibaria similia concoctu facilia, cruditas enim istis no-
 xam affert. Optimum sanè lac est, maximè quidem
 asinæ: secundò equinum: ovillum autem, & capri-
 num confert, quatenus lac est. Si pauperes ægro-
 ti sint, cos lavare fatius est: sin minus, in decocto
 herbarum desidant umbilico tenuis folio repleto. Ve-
 rùm si ad pus vergat, quibus cataplasmatibus ac me-
 dicamentis utendum sit, multis in locis superius tradi-
 tum est. At si calculus institerit; fomentis utique,
 & cataplasmatibus iisdem uti oportet, calculi verò me-
 dicamentis potabilibus conterendi sunt, simplicibus
 quidem sio, & prionite (aplenum puto) herbis cū
 oleo, aut aceto esculento decoctis: earum quoque
 succo potui dato: compositis autem ea antidoto, quæ
 Bilimus appellatur, & ea, quæ ex viperis constat,
 & bestia, quæ Coscinos id est Cribrum dicitur, &
 quocunq; experientia optima esse comprobavit. Ge-
 stationes istis, & corporis concussiones ad mouen-
 dum propellendumque calculum bene faciunt: nam
 calculorum in vesicam transitus ingentes dolores con-
 citat, quod si inde exciderint, dolor tollitur, ut neq;
 per somnium dolorem sentire sibi videri soleant, quin
 etiam tanquam ex inevitabilibus malis animus per-
 territus soluitur.

Curatio acutorum Vesicæ affectum. Cap. IX.

ET Vesicæ acuta vitia renalibus similia proveniunt; phlegmonæ, & ulcera, & lapides, & grumorum obstructions à quibus urinæ suppressio, & stillicidium exoritur, sed in hoc membro acutior dolor est, interitusque celerrimus: vesicæ enim nervus latus est. At renes veluti concrementum sanguinis jejoris speciem habent: in quibus, & gravissimi, & maxime miserabiles morbi incidunt: unde mors cum maximis cruciatibus miseris mortalibus ingruit. Propterea igitur ventris ea pars laxa, quam Ceneona Græci vocant, secanda est: multoque oleo cum ruta, & anetho vesica est irriganda. Si concretus sanguis doloris, impeditæque urinæ author sit: oxymel bibere debet; aut calcis parum cum mulsâ, quò grummi dissolvantur: deinde quæ urinam movent, & herbæ, & semina exhibenda. Sin ex sanguinis effusione periculum instet; absque ulla cunctatione ei magis, quam cæteris subveniendum: neque enim id leve discrimen est. Nempe medicamina sanguinē coercentia opem ferunt: opem fert autem vesicæ refrigeratio, ex rosaceo, & vno irrigatio, & cum laniis succidis obvolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex vino cum malo punico, aut succo rhois. Verum si averfatur epithemata gravia, & vehementes refrigerationes, (cavendum est enim vesica natura frigida tenuisque, ne ita multum refrigeretur) cam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex vino. A spongis verò, nisi valde urgeat sanguinis eruptio.

eruptio, abstineto. Escæ triticeæ coctu faciles, bonum succum dignentes, lotiumque educentes præbeantur, quales à me in capite de renibus comprehensæ sunt, Lac, vinum dulce thæreum, aut scybellite. Medicamenta potabilia sunt, urinaria, bene olentia: fluxilia, & id genus alia. Utillissimum utique vesicæ remedium cicadæ sunt tempore suo tostæ pro cibo exhibitæ, extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: sed radicis nardi paruum cum cicadis elixetur: in isdem quoque loco balnei ad vesicæ laxamentum æger desidat. Quò si lapillorum interpositio mictum impediat; oriculario specillo lapis amovendus est, urinæq; educenda, nisi adsit phlegmone in plegmonis namque neque meatus instrumentum admittit. præterea oriculario specillo vulnerantur. At si expediri medicatio nequit, homoque doloribus consumitur; locum eum, qui subglande est, cervicemque vesicæ incidito: ut lapis excidat: atque urina effundatur, ac deinceps potissimum medendum est ad cicatricem vulnus ducendo: sin minus, puris effluvium, quod Rhæas græde dicitur, factum esse pro futura hominis vita satius est, quam ut tormentis miserrimè cruciatus intereat.

Curatio Vulvæ suffocationis. Cap. X.

Vulva in mulieribus membranis extenti hinc atque inde secundum illa continetur, ac perinde atque animal vitia in olfactu patitur. nam ad benè olentia delectationis causa se recipit, foedè olentia contristantiaque præ molestia refugit. Igitur si aliquid superius triste offeratur: vulva ad naturalia descendit: si extra, ostio naturalium apponatur; retrò sur-

sursumque recedit : nonnunquam verò in hoc aut illud
 latus ad lienem ; aut iecur mouetur : ad recessum eius
 autem contractio nemque membranulæ , vt in nauibus
 vela , cedunt , atque consentiunt . Hæc verò illi , &
 propter inflammationem eueniunt . Nam si eius ceruix
 afficitur , atq; intumescit : fit prominensior . Si infundo
 exoritur inflammatio ; sursum repit . Sin ad pedes so-
 ras vergat ; turpis , & immunda res est , dolores afferens ,
 & contristans , præterea difficulter ambulare potest , & in
 latus , & supina decumbere , nisi pedes mulieris phleg-
 mone laborent . At si ad superiora vulua recurrerit ;
 quàm ocysimè hominem strangulat , vrget autem spi-
 ritum cõprimens : neque enim prius conqueri , & cla-
 mare , & opem ab adstantibus petere valet , quòd non-
 nullis , hisque pluribus respiratio , nonnullis au-
 tem vox celerius intercipitur : par est itaque eos ,
 qui his miserijs interfunt , prius quam mulier intereat ,
 medicum accersere . Verùm si forte aliquando occur-
 reris ; cognita phlegmone venam scindito , præciq; qui-
 dem eam , quæ in malleolo ; quæ si non bene fluida sit , eã ,
 quæ in cubito est , petito : Sed à vena malleoli sangui-
 nis missionem repetito . Alia verò omnia administra-
 to , quæcunq; strangulatui , & citra inflammationem
 subveniunt : qualia sunt manuum ac pedum vincula
 ad torporem usque adstringentia : fœde olentium ol-
 factus , ut liquidæ picis , capillorum , lanæque exusto-
 rum , flammæ in lucerna extinctæ nidoris , castorei ,
 quod præter fœditatem odoris nervos etiam refrige-
 ratos calefacit , lotium præterea vetus vel demortui
 ferè corporis sensum magnoperè suscitât , & utrum
 ad inferiores partes abigit . Porro medicamenta
 O. odorata

odorata naturalibus sunt imponenda : unguentum verò lene sit, & minimè tactum vellicans, nardus, aut bacchar ægyptium, aut vnguentum ex malabathri indicæ arboris folijs compositum, aut cum aliquo odorato unguine tulum cinnammomum : atque his muliebres locos oblinito . Quòd si ex his fusile medicamentum confletur, illud in vulvam infundito, anum quoque flatuum eductoriis inungito, per clysteres quoque non acres, sed molles; viscidos lubricosque humores indito, ut stercorea solum eijciant, sedesque utero ampla vacuaque remaneat : id succus althææ, tœnigræcivè præstabit tertulam verò, aut sampfucum cum oleo decoquito . Cæterum si majore vi, aut depulsione vulva egeat; tunc validæ mulieris aut viri benè tenacis manibus hypocondrium comprimatur, aut fasciis adstringentibus succingatur : quò in angustum locus redigatur, neque iterum sursum versus vulva procurrat . Item naribus apprehensis sternutamenta citentur : quibusdam enim sternutamento, & cōtentione, vulva in propriam sedem redire potest, in nares autem pulvis inspiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut castoris . Item leves cucurbitulæ in fœminibus, ilibus coxis, inguinibus attrahendæ vulvæ causa defigantur, amplius, & dorso inter scapulas strangulæ subveniens admoveto . Sin à phlegmone strangulatus proveniat; vena ad pubem veniens scindenda est, multumque sanguinis fundendum . Item faciei frictiones; capillorum evulsioncs, ut mulier ad se redeat, simul benè facient . At si vel parum tolerare poterit; in decocto aromatum desidat, odoralisq; suffumigetur . Ante cibos castorei paulum bibat, &
hieræ

hieræ paulum cum castoreo . Quod si ferrè valet; la-
vetur , & in tempore ad antiquos usus reuertatur :
detque operam mulier , ut quàm facillimè menfes
clabantur .

Curatio Satyriasis . Cap. XI.

Nervorum in virilibus inflammatio penis tenti-
ginem facit cum appetitu contristationeque
in actu venereo , fiunt autem distentiones nervorum
convulsioni per similes , nunquam mitigabiles . Quin
& ipso concubitu sedari non potest ista calamitas .
Mentis quoque alienatio sequitur , nam primum qui-
dem impudentes evadunt , dum casum suum licetiose
narrant : audaces enim eos coeundi intatietas efficit .
Postea verò cum affectus iste desierit : tunc ad se
redeunt , & mente optimè constant . Igitur omniū
horum causa venam in cubito , & in talo aperias , &
multum cruoris , ac sæpe detrahas , neque enim id
temporis intempestivum fuerit , & ad mentis stupetia-
ctionem , & ad inflammationis remissionem , & ad calo-
ris virilium mitigationem faciendam , animæ deliquiū
afferre , quippe sanguis multus calorem , & audaciā
valde accendit , inflammationem alit , mentis pertur-
bationem confusionemq; veluti esca ignem procreat .
Omne corpus etiam medicamento , quod Hjeram , id
est , sacram vocant , purgato : neque enim purgatio-
nem solum egent , sed etiam leni medicatione : utrun-
que autem præstare hjeræ potest . Insuper genitalia ;
& lumbos , & locos inter femina , & inguina (Ple-
cada græci vocant) & locum inter anum , & scrotum
Perinæos græce dicitur) & testiculos lavis ab ove de-
tonsis

ARETAEI CAPPADOCIS

DIUTURNORUM MORBORUM

CURATIVUS.

Liber primus.

Prooemium.

Cap. I.

Curatio Cephalæ.

Cap. II.

Curatio Vertiginosorum.

Cap. III.

Curatio Morbi comitialis.

Cap. IIII

Curatio Melantholicæ.

Cap. V.

Curatio Phthisis seu ulcerum pulmonis.

Cap. VII.

Curatio Ulcerum iecoris, & effusionis puris.

Cap. XII.

Curatio Lienis.

Cap. XV.

Cetera capita desiderantur numero octauos;
vide primum librum de signis, & causis
longorum morborum.

Prooemium.

Cap. I.

IN longinquis morbis dilatio medelæ mala est: nam
ob cunctationem in vitia insanabilia prolabuntur.
Inflatio sanè ita habet, ut non facile recedat, si semel
inuasit: at si, & diutius trahitur, temporis spatio vi-
res acquirit: & nonnunquam euenit, ut commoriatur.
Exiguos quoq; morbos maiores excipiunt: cumq; prio-
res discrimine vacarent, eorum soboles perniciose ex-
oritur

oritur. Itaque nullo pacto ægrotum silere convenit, ne morbus deprehendatur, erubescens: neque aufere vim curationis metuentem: neque medicum pigrum esse, ignaumque oportet: vtrunque enim ad morbum insanabilem efficiendum consentit. Nonnulli autem sunt ægroti, qui præsentium, necnon, & futurorum ignoratione ad finem usque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt, neque futuram mortem suspicantur: quocirca neque se medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalæa colligitur: de qua prius sermonem instituiam.

Curatio Cephalææ. Cap. II.

C Aput quanto ad vitam magis necessarium est, tanto difficiliore ægritudine laborat. Atque morborum capitis invasio quidem tolerabilis est: nam parum dolent, aures sonant, gravitas adest: at si intenduntur, finis est mortiferus. Igitur exiguos dolores ne spernito: nam, & exiguis medicamentis in quibusdam discussi sunt. Si plus temporis extrahuntur; majores cruciatus superveniunt, propterea vena cubiti incidenda est: sed duobus ante diebus vinum bibat, tantum autem sanguinis detrahito, quantum ejus vires tibi coniectanti ostenderint, verum non semel totum detrahare magnopere expedit, porro quorum vires copiosam sanguinis detractionem patiuntur, his ipsis continuo morbus discutitur: atque id omnibus longis ægritudinibus convenit. Tribus autem quatuorve diebus interiectis liberalius alendi sunt. Deinceps purgatorium, hieram quod vocant, cum mul-

sa propinandum : ea enim à capite morbi alimentum maximè abducit , modus verò medicamenti quatuor aut quinque drachmarum pondo esto . Quòd si bene purgaverit ; tunc lavandus est , & vinum exhibendum , & vires augendæ . Postea iterum vena frontis recta scindenda est : hæc enim est opportunissima sanguinis detractio , modus autem esto hemina , aut paulò plus , neque ultrà sanguinem mittito , quoniam vasa inanire non expedit . Deinde capillis novacula detractis cucurbitulam priorem vertici affigito , alteram inter scapulas citra sanguinis effusionem admoveo : & eam , quæ in vertice fixa est , liberius scarificato : quò sanguis uberius atrahatur , & partes profundiores incidantur , remedia nanque ad ossa usque penetrantia cephalæam juvant . Quòd si vulnera cicatricem ducant , arteriæ secantur : duplices autem sunt ; aliqua post aures paulò ulterius , propriisque motionibus produntur : alia verò aurium arteriæ prorsum versus sitæ sunt auribus proximæ : nam instrumento , quod Antitrochon græci nominant , adducuntur , verùm hæ quoque propriis pulsationibus innotescunt , nempe majores ossibus vicinæ secantur : hæ nanque utilitatem afferunt , adjacent , & alia singulis auribus oppidò tennes , quas incidere prorsus inutile est , modum verò incidendi in libris De manuum operationibus exposui . Cæterum post medelam in cephalæa , morbo comitali , & vertigine , utque semel dicam , in omnibus capitis vitiis (prius ventre , aut purgatorio , quod devoretur , aut clysteri , evacuato) pituita evocanda est modo è naribus per sternutatoria , modo ex ore perducentia pituitam . Species autem sternutamenta citantium sunt
piper ,

piper, radix herbæ lanariæ, fibri testiculus, hec quidem sunt vulgata, & communia, ad lavorem autem, terito, & cribrato, & calamo aut crassiore pennæ anferinæ caule inspirato. His efficacius in attrahendo violentiusque euphorbium est cum aliquo ipforum admixtum. Quin etiam cum oleis miscetur gleucino scilicet, aut sicyonio, id est, ex cucumere sylvatico, aut cum unguento ex styrace: redditur autem magnopere liquidum, ut fusile sit, infunditur per nasi fistulam: hæ verò geminæ sunt, atq; ab uno canali cognatæ, & cohærentes adeo, ut semel utrisque infundendum sit, neque enim tolerabilis est alterutrius naris sigillatim dilatatio, nã protinus caput accenditur, & acerbus dolor inuadit. Quæ autem per os pituitam eliciunt, hec sunt: sinapis, granum cnidium, piper, uva taminia: id præstat vel mixta, vel singula. Cæterum quoniam, & ipsa mandere, & expuere assiduum est: circò, & cum aqua, aut mulsa, aut posca permixta danda sunt: atque os eluendum, ad tonsillas enim impulsio humore extenteque collo expirationis statu ablatum. Posteaquam pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lavandum caput, atque perfundendum; ut perspirabile atque diffilabile reddatur: ingentes enim obstructions fiunt. Cæna frugalis, & simplex esto: in qua, & vinum ad stomachi restitutionem sumatur, siquidem, & ipse magno dolore vexatur. Interea verò ubi vires ægræ stabiliveris, lotionem per clysterem usitata opus est: in qua nitrî multum inspergatur, aut resinæ à terebintho arbore pondus drachmæ duæ eliquentur, postridie sanguis è nasi interioribus detrahatur: intro enim prælogum instru-

mentum immittitur, quod Catejadion vocant, aut illud, cui Storyne nomen est, aut si quis horum copiam non habuerit; pennæ anserinæ caulem crassiore sumere debet, ejusque nervosam partem denticulatim instar ferræ incidere, atque sic in nares usque ad ossa, quæ ob cribri seu colatorii similitudinem Etmoeide vocantur, immittere: deinde utraque manu agitare, quò locus à dentibus insculpatur, ac vulneretur. Facilis est autem ac copiosus sanguinis cursus: nam graciles venæ hic desinunt, corporaque hac in parte mollia sunt, & sectioni habilia, verùm, & multos narcs vulnerandi modus vulgus novit, herbas scilicet asperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitantes, cum verò quantum satis sit, evacuaveris, quod erit hemine dimidium: coerendus sanguis est spongiis, & posca, aut aliquod aridum, quod sistendi sanguinis vim habeat, naribus inspirandum, galla, aut scissile alumen, aut balau-
stium. Verumenimverò post hæc remedia siue dolor capitis perseveret, siue desinat; oportet ad finem huius medicationis pervenire, quoniam id malum sæpe reverti solet, & in suo vigoræ consistens plerumque delitescit. Itaque novacula derasis capillis, (quãdoquidem, & hoc capiti prodest,) ferramentis candentibus urendum est: si in superficie, ad musculos usque pervenias: sin ossæ tenus penetrare velis, à musculis caveto, nam musculi exusti nervorum distentiones cient, quòd si in summa cute usseris, vinum odoratum album cum rosaceo infundere satis est. Pittarium verò madefactum per triduum supra crustas extendito, quòd si crustæ altius descendat; por-
ri

ri comam cum sale tritam, linteoloque illitam super
dato. Tertio die crustis summam cutim tantum
occupantibus ceratum ex rosa: profundioribus ati-
tem lentem ex melle imposito. Sed quæ medica-
menta cicatrici ducende sint, alio loco descripsimus.
Nonnulli super frontem ea in parte, ubi futura est,
quæ Corona dicitur: culm osse tenus inciderunt:
illudque aut exerentes, aut excidentes usque ad medi-
tullium (quam græci Diphoen nominant) ad carnis re-
pictionem perduxerunt. Alij, & ossa ad membranam
usq; perforarunt. Verum id genus remedia temeraria
sunt: nihilominus tamen adhibentur, si omnibus alijs
tentatis adhuc cephalæa perseverat, & æger est animo-
sus, vel corporis robur excellit. Nempe si paulatim ad
sanitatem accessio fiat; exercitationes recto corpore pe-
ctori humerisq; adhibeantur, manuum fiat gesticulatio,
alteres iaciantur, saltu corpus moueatur, atque in his
peritè corpus torqueatur; primò, & postremò crura fri-
centur, medio tempore caput: picatio assidue picem
inspergendo administretur: item caput rubrificandum
nonnunquam sinapi cum duplo pane affricando, ne in-
tolerabilis ignis exitetur: nonnunquam medicamenta
simul illinendo: quale est illud, quod ex adarce, & eu-
phorbio, & pyretho componitur, proficit autem, &
ad dolorem in tempore sedandum, & ad radicem mali
extirpandam tapsiæ succus, & medicamina cum ipsa iu-
genda, quotcunque cutim tumefaciunt; & varis similia
tubercula excitant. Victus ratio in singulis dolorum
generibus tenuis esto: exiguus potus, & aque potio a-
te ullam medelam potissimum adhibeatur, ex toto verò
ab acribus temperet, cepis alliis, & succo la serpitiij, a
sinapi

Sinapi autem non penitus; siquidem ejus acrimonia, præterquam quod stomachi vim roborat; capiti quoque haud ingrata est; pituitam fundens ac diffans, aut ad inferiora deturbans. Leguminū pessima faba est, & ejus species ipsa, & quæ a græcis hocri, & dolichi nuncupatur; illi cicerculæ folio similes, hi faseoli aut lobi a nonnullis vocitati, secundo loco ponitur lens: quæ nonnullis concoctionis excretionisque virtutibus prædita est: sed caput replet, doloremque concitat: nihilominus cum pipere elixa spernenda non est. Farlotum haud ingratum est cum vino, & melle, quantum ad condimentum fatis sit, & ex ipso conflata sorbitio, & ejus semina in simplici juscule decocta, utique bona sunt, & in condimento, quod græci Carycneam vocant, semina cari, coriandri, anesi: sapij verò semen iis æreferendum, mentha herba, & pulegium præterquam quod benè olent; quandā vim habēt, & urinā movendi, & flatus per inferiora expellendi. Inter carnes vetustæ omnes damnantur: nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aves torquatus palumbus columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum pingues sunt, suum extremitates, lepus assatus. Bubula ovillaque caro crassum succum creat, & caput replet. Hædus non penitus malus. Lac, & caseus caput dolore vexant. Ex piscibus saxatiles deligendi, & quotquot in ea regione optimi censentur. Olera elixa quidem cassumantur, quæ lotium, & ventrem citant, malva, blitum, beta, asparagi, acris verò, & brassica est. At inter cruda lactuca omnium est optima. Radices autem etiam elixæ pravæ sunt, radiculæ, rapæ, pastinacæ urinam movent, sed caput explent, fîsarū
 flatus

flatus edit, & ventriculum tumefacit. Vinum album tenue duce admittatur, tantum adstrictionis habens, quod alium non remoretur. Omnia bellaria capiti inimica, & quin, & palinularum omne genus ficus autem, & uva demulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam græci vocant; bonitate præstat, sed quibuscunque vel etiam iuvantibus satiari malum est, pejor est: cruditas labores minus, quam cruditas nocent: nihilominus, & ipsi sunt detrimentosi. Deambulationes matutinæ aluo prius exonerata citra spiritus difficultatem bene feruntur optimæ sunt etiam, & à cœna, gestatio longâ per loca non ventosa conveniet, atque ubi sol caput non feriat: ei nanque sirius officit. Usus veneris capiti ac nervis labem accersit. Peregrè proficiscatur ægrôtus in regiones calidiores ex frigidioribus, & in sicciores ab humidioribus. Confert, & navigatio, & in mari vitæ traductio, & si quis sit maris accola, in salsa aqua frigida lavari, & in mari natâre, & in arena volutari, victumque ex mari querere proderit. Doloris verò capitis, quem Eterocraniam græci nominant, eadem medicamina sunt: nam quæ toti capiti remedia conducunt, eadem singulis ejus partibus adhibere, bonum est. Quibuscunque verò per hæc morbus depulsus non fuerit; ijs reliquum est, ut veratro utantur, utpote ultimo atque valentissimo omnino remedio.

Curatio Vertiginosorum. Cap. III.

ET succedit cephatæ vertigo, & ipsa per se propriis de causis oritur, si profluvium ab hemorrhoidibus.

Aliter præter.

rhoidibus coercetur, si e naribus sanguis non effluat, qui prius effluere consueverat, si corpus non difletur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medendi ratione uti debemus, quæ ad cephalæam supra exposita est, quibus autem violentius cum ultimis remediis occurrendum sit posterius explicabo. Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit; usitata excretio movenda est, naturæ nanque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malum verò increscit: in aliis quidem suppressionibus aut sanguinis e naribus manare assueti, aut sudorum, sanguinis mittendus est e vena cubiti. Sin ab jecore multis humoribus affluente, aut à liene, aut ab aliquo ex visceribus in medio corpore positus vertigo prodeat; cucurbitulæ subveniunt. Sed quantum ex vena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum, sanguis enim est causæ alimentum; quemadmodum, & ventriculus. Deinceps capitis remedia subjungenda, vena cubiti recta, aut nasi arteriæ utrinque in angulis secandæ cucurbitula vertici affigenda: caput radendum, rubrumque faciendum: pituita e naribus per sternutatoria, aut ex ore, quemadmodum docui, evacuanda: omnia denique modo in cephalæa narrato administranda, duntaxat adjicitur cyclamini succus, aut anagallidis inares fundendus. Posteaquam verò medicaminum capitis ad finem perveneris: deinde quotquot efficaciora ad vertiginosos inveniuntur, ea sunt adhibenda. Vomitus à cœna, necnon vomitus ab esu radicularum uti postea decet: quin etiam ad veratri assumptionem hæc præparatio fuerit, nam præexercendus

tendus est stomachus, cum vehementioribus vomitoriis uti volumus. Pituita quoque impræsentia magis attenuatur, & ad veratrum benè funditur. Veratri exhibendi modi plures sunt, ut validioribus quidem succurrat, ad magnitudinem amæ, idest placentulæ, aut paulo crassius est incidendum, & cum fare loto, aut lente assumitur pondo drachmæ duæ imbecillioribus autem, & gracilioribus decoctum cum melle propinatur, duarum aut trium mystillarum, modus esto, quis verò sit faciendi modus, alio loco declarabitur. Inter singula autem remedia æger cibis reficiendus est: quò ea, quæ interim incidunt, sustinere valeat. In accessionibus quoque sic opitulandum est, deliganda sunt crura supra talos, & genua, & manus brachialia, brachiaque infra humeros propè cubita, ad caput irrigandum facit rosaceum cum aceto, oleo verò incoquito serpyllum, aut spodyllum, aut hederam, aut id genus alia, fricentur extrema, & facies, olfaciat, acetum, pulegium, mentham, aliaque ejusmodi ex aceto; inter dentes aliquid apertionis causâ imponatur, nonnunquam enim maxillæ colliduntur, & coherescunt, in consillis fiat titilatio: vomitus citetur, nam interdum rejecta pituita æger à tenebris excitatur. Haftenus ad accessionis levamen, & tenebrarum discussionem dictum sit. At de universa victus ratione tam in curando, quàm post curationem hæc nostra sententia est. Somnus multus æquè, atque in somnietas inimica sunt: multus enim somnus stuporem capitis sensibus iniicit: vaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi planè gravitatis, & sonorum in auribus, & splendorum

dorum quorundam oculis obversantium causæ, morbi verò incidia sunt: vigilia verò cruditatem facit, alimentum subtrahit, laborem affert, corpus contristat, mentem labefactat: propterea facile furere, atque atra bile vexari isti consuerunt. Mediocris autem somnus ad alimenti distributionem, & ad laborum diurnorum levationem utilis est. Alio ad excretionem consulendum: nam distentionis causa potior alius est. Iterum crurum frictio per aspera linteola usque ad ruborem, deinde dorsi, & laterum, postremo capitis adhibenda, ab his ambulationes circa initia, & finem leniores, mediæ verò acriores. Quies consistentia spiritus post ambulationes esto. Vocem leniter exercere oportet, gravibus vocibus uentem sonum ædere, acutæ nanque voces capitis distentiones, temporum palpitationes, cerebri pulsationes, oculorum inflationes, auriumque tinnitus efficiunt, mediocriter acuta vox ædita capiti prodest. Postea verò gestationis tempus adest ad distandam totam capitis gravitatem opportunæ, longa sit autem, verum citrà fatigationem, neque in tortuosis regionis tramitibus, neque assiduus itineris flexibus gestatio fiat: quoniam sic vertigines oboriuntur, sed rectæ, & longæ & lenes ac superioribus locis gestationes fiant. Siquidem ita assueti sint, optimum panem solum assumant, quantus exercitationibus impedimento ne sit: prius enim concoctum esse oportet, caput, & manus exercendæ, horumque frictiones faciendæ. In his verò leniter agendum: ut caliditas excitetur, & caro augeatur, & vires restituantur, postea suum ipse caput erectum fricato

cato diutius hunc laborem sustines . Quin , & exercitationes ad cervicis usus , & ad manuum agilitatem faciunt , si scienter fiant , sursum attollendo caput atque oculos exercere oportet . Manuum exercitatio fit , aut discorum jactu , aut certando cestibus , aut pugnis , pila verò parva , & magna detrimento est , nam capitis , & oculorum circumvolutiones atque intentiones vertigines afferunt , optimæ faciunt saltus , & cursus , omnia velocia exercitia cruribus conveniunt , & omnia roborant . Frigida lavatio illuvie illuvies autem calida lavatione melior , astringere , densare , siccare caput frigida lavatio efficacissimè potest , & hic salubris status est humectare , solvere , tenebras offundere valentissimè calida lavatio potest , & hæ capitis morborum causæ sunt , tales sunt , & aultri auditui graves , exercitationibus quies succedat , ut perturbationem sedet . Capitis pressiones ad cutim poliendam faciunt . Aquæ , aut aquati vini propinatio est res optima , & ad manum , coma olerum assumatur , quæ ventrem molliunt , malvæ , betæ , bliti . Liquamen bonum stomacho , ori suave , alium leniens , neque grave capiti , ex thymo , aut thymbra , aut sinapi conficitur . Ova hyeme calida , æstate frigida putamine spoliata , non tosta præbeantur . Olivæ palmulæ , salsamentum , recte conditum . Alica elota cum aliquo dulci , quantum condiendi causa assumi debet . Post hæc sal adhibendus . Ocium , & quies ab audiendo , & loquendo , ambulationibus utatur sub aere perspirabili , delectat autem locus , aut arboribus confitus , aut herbidus . Utique vertiginosus cum ad cœnam accedit , maximè iterum in frigida lavetur ,

parum unguine corpus sublinens : si nolit, at crura tantum, coena triticea esto, quale est Itrion, quod est placentæ genus, aut sorbitio ex alicæ, aut ptisanæ flatus vacans, per elixationem concoctu facilis. Medicamenta verò suaviorem ptisanam reddentia sūt piper, pulegium, mentha, cepæ aut porri paulum, neque tantum, ut innatet, acetum verò acre utiliter assumit. Carnes ex pinguibus animalibus non pingues, suum pedes, & capita. Volatilia omnia, sed multitudinem conjectura metiri oportet, lepus, & venatio, gallina in promptu habetur, & juvat. Omnia bellaria caput dolore infestant præter palmulas aut maturas ficus, aut uvas, si flatibus homo vacet, hæc beneficient. In secundis quoque mensis utiliter ea sumuntur, quæ facile concoquuntur, si nidore vacant, & levia sunt. Postea deambulatio, mentis hilaratio, in quiete ad somnum conversio adhibenda.

Curatio morbi Comitialis. Cap. III.

I Ngentibus medicamentis atque ualentissimis in morbo comitali opus est, nam quoties ejus in mentem uenit, non modo laboriosum malum, & periculi plenum: sed etiam generis morbi foeditatem, & calamitatis opprobrium exhorremus, atque ita existimo, si se mutuò in accessionibus spectantes ægroti, quæcunque patiuntur, cernerent, non ulta uitâ ducere tolerarent, uerùm quæ singulis atrocia foedaque insunt, sensus priuatio, intuendique sublata facultas abscondit. Cæterum medendi rationem naturæ facilitatem sequi optimum est: quando per ætatis mutationes

tiones in longe melius hominem permutat . Quoniam si usitatus malo victus , in quo morbus alitur, desierit , non ulterius hominem infestat , simul enim cum priore victus specie morbus recedit , Igitur si caput occupavit , inhabitat , quocirca omnia quæ à nobis in capite De cephalæa relata sunt , facere necesse est , detrahendo sanguine , & corpore purgando . Venæ autem , & quæ in cubito , & frontis resecta secandæ sunt , cucurbitula admovenda , non est autem usque ad animi deliquium sanguis detrahendus : ciet enim morbum deliquium animæ . Arteriæ omnes , & ante , & post aures incidende , inter hæc omnia excellens purgatio facienda purgatorio , quam hieram vocant , atque his , quæ è capite pituitam eliciunt : sed multo valentiora sint medicamenta : siquidem istorum habitus est dolorum patiens . Hilaritas verò , & bona spes id genus ægros miseros reddit . Opus est etiam ignem capiti inferre : proficit enim . In primis os perforare usque ad secundam laminam oportet : deinde ceratis cataplasmatisque uti tantisper , donec membrana ab ossibus recesserit . Terebra nuda ossa circuncidere convenit : ac si paulum resistent , usque ad spontinam avulsionem perseverandum , quousque nigra nonnunquam istorum , & crassa membrana inventa fuerit . Cumque per putrefactionem vel etiam purgationem audacter curante medico vulnere , cicatrix inducta fuerit ; egrotus morbum evasit . Maximè omnium capitis ad ruborem usque frictiones valent usitatæ quidem , quęcunque à me superiustraditę sunt : valentior est autem , quę fit per cantharides , sed tribus

diebus ante, quam his utamur; lac, ut vesica muniat, bibendum est: cantharides enim magnopere vesicam ledunt. Hæc abundè sint, cum caput affectum est. At si mediæ corporis partes causam præbent, & ab his morbus exoritur: rarissimè autem ista fiunt, potius enim mediæ partes in consensu morbi trahuntur à capite, utpote ab ingeniti malo, quod ægritudinis initium est: utcunque igitur res habeat, & in his vena cubiti solvenda est: à visceribus enim materiæ cursus est. Quin etiam isti magis, quam alii, purgandi sunt, & hiera, & cneoro, quam thymeleam vocant, & coccognidio, quæ chamelea dicitur: hæc enim pituitam extrahunt, per opportunum autem ipsis remediū est cucurbitulā, epithematum verò, & cataplasmatum sylvā omnibus perspecta est, & ea ubique scribere supervacuum ducimus: nisi quatenus eorum vim nosse conveniat: quod scilicet ijs extenuare, per halitus digerere, fluxa spirabiliaque corpora reddere oporteat: item concoquentibus medicamentis calidis, aridisque, & urinam moventibus in nutritione, & in medicatione utendum: sed omnibus præstat fibri testiculus sæpius in mense ex aqua mulsa potus, præterea quæcunque ex variis cōposita medicamenta idem præstant, adhibenda sunt, ex viperis composita antidotus, & mitrhidatica ex pluribus constans, necnon, & Byssini antidotus bibenda est, quandoquidem hæ concoquendi facultatem roborant, utiles humores creant, & urinæ mouende aptæ sunt, nam quæcumque simplicia medicamenta scribere opus esset, hisce continentur antidotis, cinnamomum, casia, folia malabathri, piperis,

peris, fefelisque omnia genera, & quod nam ex valentissimis remedijs in istis compositis non reperies? Fama est, & vulturis cerebrum, & crudæ fulicæ cor, & domesticos feles comesos morbum discutere. At ego istorum periculum non feci, nonnullos autem vidi nuper jugulati hominis vulneri fialam subijcientes, atque inde haustum cruorem bibentes. O ingentem necessitatem, quempiam sustinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad sanitatem nec ne isti pervenirint, nemo verè mihi affirmare potest. Quin, & quendam autorem legi, qui humanum jecur epulandum apponi præcipiebat, sed hæc illis scripta, sunt, qui ad hunc usque miseriæ terminum pervenerunt. Præterea, & victu opitulandum est, & singulis remedijs, quæ aut ab alijs, aut ab ipsomet ægro fieri possunt, utique in hoc casu nihil spernendum est, nihilque temerè faciendum, maximè qualibet exigua adhibendo, quæ penitus prosint, nihil verò lædant. Etenim spectacula non spectanda, & sermones, & edulia, & iussimenta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter consideranda sunt. Somnus multus crassitudo est, ocium nebula sensuum, bonum verò mediocritas. Alui excretio à somno, præcipue flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ sunt, non flexuosæ bonum spiritum reddunt, sub arboribus myrto, aut lauro, aut inter acres, & benè olentes herbas calamentum, pulegium, thymum, mentham, maximà quidem agrestes, & sponte nascentes: sin harum copiam non habeat, inter humano cultu procreatas. Inter has quoque gestationes longæ, & ipsæ recte fiant. Itinera facere bonum est non secundum fluvium, ne dela-

bentem aquam intueatur: vertiginem enim aquæ fluxus affert, neque ullum, qui morbum voluatur, neque turbinem, qui circum agatur, inspiciat, est enim imbecillio, quæ ut firmum stabilia spiritum, nam simul cum circulo vertitur: circumvolutio autem vertiginem, & comitiales morbum accersit. Post gestationem lenis deambulatio, postea quies: ut agitatio in gestatione contracta sedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis sudario ex crudis linis confecto involutis: munctio non valde pinguis sit: frictio lenta quidem sed durior densandi causa: tumidi enim, & crassi sunt plurimi, in medio verò totius frictionis caput erectum perfricetur. Exercitationes ad cervices, & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia, quæcunque à me de vertiginosis dicta sunt administrentur, satis verò hic ex copia ibi descripta positum est: præterquam quod velociores horum exercitationes esse oportet ad sudorem movendum, caloremque excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verum, & in omni vita oportet ex candescentia iracundia vacantem inijcere. Alimenta omnia ex crassis leguminibus mala: triticei verò panes sicciores præbendi: alica elota, & ex ea forbitiones, sed medicamenta voluptatis causa eadem cum supra positis sunt: nunc autem plura ex acrioribus ponito piper, zingiber, libysticum. Liquamina verò ex aceto, & cumino, & suavia sunt, & utilia. A carnibus quidem maximè in totum abstineant, fin minus, in curatione saltem in refectione verò carnes deligantur, quæcunque sunt natura leves: quales sunt volatilium, præter anatem, & concoctu faciles, ut lepores, suum pedes, fassamentum, & post hæc sitis utilis est.

Vini

Vini paulum bibatur albi tenuis odorati quod lotium
mouet. Elixorum olerum assumantur quaecunque
facultate acria extenuant, & urinam citant qualis est
brassica, asparagus, urtica: crudorum autem lactuca
ea parte astat, quam horam graeci medici nominat.
Cucumeres autem, & pepon viro quidem robusto su-
pervacua, nonnullis verò gustatione tenuis praebenda,
mala est enim horum multitudo, cum frigida sint, atque
humida. Fici viridis, & maturae uvae usus convenit.
Abulationes, post eas animi oblectatio molestia carens
juvat, iracundia utique, Venus noxiae sunt. Effectus
enim morbi similitudinem adducit. At nonnulli me-
dici de concubitu falluntur. Nam quoniam natu-
ralis in virum transitus aliquantum proficit, puero-
rum naturam in tempestivo concubitu violant, tan-
quam citius eos roboraturi, sed isti à natura sponte
praefinitum tempus, in quo omnia remedia fiunt, igno-
rant: Haec enim singulis aetatibus propria simul op-
portunis temporibus creat, in tempore namque con-
coctiones feminis, barbae, canorum. Quis igitur
medicus naturae cum mutationem seminum à prin-
cipio, tum praefinitum singulis tempus variaverit.
Quin, & in morbi naturam impegerunt: nondum
enim in tempore quidam veneri dare operam coepe-
runt, ante immaluritate rei noxam accipientes, vitam
autem degere oportet in regionibus calidis, & siccis,
siquidem res frigida atque humida morbus est.

Curatio Melancholiæ. Cap. V.

NUm sanguinem detrahere expediat, deliberatione indiget in melancholicis, ex quo humore morbus oritur: quin etiã ex non pauca malorum fucorum Cacochymiam græci nomināt.) multitudine. Itaque si in juvenili ætate quis morbo corripitur, & veris tempore; vena in dextro cubito media cædenda est: ut à jecore sit opportunum effluvium, id enim viscus sanguinis fons est, & bilis generatio, utrunque verò melancholiæ alimentum, cædenda est, inquam, licet sint graciles, & sanguinis inopes: sed paulum sanguinis mittendum, quatenus videlicet venæ sectionem vires sentiant, sed nullam noxam earum tenor accipiat. Nam, & si crassus, & biliosus, & concretus, & ater, qualis amurca, sanguis est; nihilominus ipsæ naturæ prælium est atque alimentum. Quocircã si plus, quã decet, sanguinis effuderis; natura cibi penuria de propria sede prolabitur. At si sanguine refertus est æger; plerunque quidem non usque a deo malus sanguis est, vena tamen utique secanda est, verum non eodem die, sed alijs diebus repetendo, quantum satis est, sanguinis, detrahatur: eodem verò die modum sanguinis mittendi vires declarabunt, medio tempore, quò aliã evacuationem sustinere valeat, liberalius nutriatur. Opus est autem, & ventriculo ipsi quoque ægrotanti, & laboranti opitulari, cum verò si atra bilis urget, per diem unum prius tenuiter nutrito ægro nigri veratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulsa præbeantur, id enī bilem atram expurgat: necnon, & thymi artici coma,

&

& ipsa bilem atram educit, commodissimum est autem singulorum partem, ut ex utroque duarum drachmarum pondo fiat, exhibere, post purgationem lavetur, vinique paulum bibat, & alia in cibis jucunditas concedatur, stomacho enim ac viribus laboriosa purgatio est, posthac iterum ad media faciendus transitus, cum prius verò cataplasmate atq; irrigatione laxaveris; cucurbitulam jecori, & ventriculo, aut ejus ori admoveas, nanque hæc detractio multo, quàm sectio venæ est opportunior, tergis quoque inter scapulas cucurbitulam affigito; siquidem eo loco stomachus adhærescit. Deinde rursum reficiendus æger. Atque si alimentum vires instauraverit; caput radendum: cui postea cucurbitula affigenda est, hujus enim morbi inter alios primâ ac maximâ causa in capite est. Porro neque sensus ipsi à noxa immunes sunt: nam inde ipsorum exortus atque initium est, commutantur igitur, & ipsi, ægritudinemque participant, utique nonnulli, & sensibus delirantibus corruptè sentiunt. At stomacho potissimum succurrendum est: cum, & ipse malè habeat, & in ipso bilis atra resideat. Igitur absinthij succum ab exiguo incipiens ad fabæ usque magnitudinem assiduè devorato, id enim ne bilis gignatur, impedimento est. Benefacit, & aloë, nanque ipsa ad inferius intestinum bilem deducit. Nempè si recens malum sit, nequi multum homo a naturali statu discesserit; alia huic medela opus non est. sed reliqua victus ratione utendum, & ad pristinum habitum recuperandum, & ad exactam mali purgationem faciendam, & ad vim corroborandam: quæ omnia, ne iterum morbi revertantur, efficiant. Victum autem

autem in refectione convenientem posterius exponam. Si ab his paulum debilitatus morbus denuò invalescere visus fuerit; vehementiora medicamēta requirit: neq; in aliud tempus differendum est. Verum si ab coercitis mulierum mensibus, aut in viro ab suppresso hæmorrhoidum profluvio morbus creatus est; irritandi sunt loci, & aliquid soliti excrementi profundendum. Si cunctatur, neque descendit, in aliam quampiam partem sanguine prolapso, morbus verò exacerbatur; evacuatio facienda est, & à talis incipiendum. Quòd si non, quantum satis est, sanguinis, inde manaverit; cubiti quoque vena secetur. Interiectis autem reiiciendi causa tribus, aut quatuor diebus, Hjeram, id est, Sacram, quæ purgatorium medicamentum est, potui dato. Ad hæc cucurbitam medijs corporijs partibus applicato, jecori videlicet affigens. Sed maturanda negocia sunt, ac celeritas adhibenda, exiguis enim medicamentis morbus non obsequitur: si magnis autem non vincitur, sed resistit; tunc firma sede melancholia nititur. Quòd si penitus totum corpus occupaverit sensus, mentem, sanguinem, bilem, nervos etiā corripuerit, & ipsa insanabilis efficitur, & aliorum morborum corpori sobolem inferit, furoris, nervorum distentionis, resolutionisque, quæ si à melancholia proveniunt; sanationem utique accipere nequeunt. Quam ob rem ad hoc malum propulsandum veratro utendum est. Sed antequam veratrum agrotus accipiat; stomachum ad vomendum exerceat, & humores extenuet, & corpus fluxile reddat. Vomitiones autem hæc prestant nonnunquam jejuno stomacho, nonnunquam radice provocati.

cati . Docebimus verò, & modum, & materiam :
docebimus , & veratri species, & utendi rationem item
quo pacto singula , & distinguere , & ordinare prius
oporteat , & quo pacto in vomitionibus subveniendum
sit, indicabimus . Incredible est autem nisi ab his fū-
ditus convulsus est morbus , at multorum saltem anno-
rum intervallo non sopiri, plerunque enim postea
melancholia rursus suboritur . Quòd si jam firmas
radices egit ; nihil jam ultra differendum est : sed quæ
ad veratrum pertinent , omnia administranda . Nem-
pè agroti omnes sanari non possunt : medicus enim
Deorum potentiam anteiret , verùm dolores sedare,
morbos intercipere ; atque obscurare , medico fas est.
Itaque nimirum his, quæ posuimus, adhibitis, medi-
ci defatigantur, seque aliud quicquam facturos ne-
gant , atque duas causas , aut morborum insanabilem
esse , aut omnia se remedia tentasse prætexunt . Ni-
hilominus tamen sacram ex aloe medicinam subinde
præbere haud alienum est : siquidem opportunum
melancholiæ subsidium affert stomacho , & jecori sub-
venit , hilemque deiciens mirificè prodest . Quin-
etiam malvæ feminis pondo drachmam ex aqua pro-
pinare optimum esse quidam experientia compertum
hàbuit . Infinita præterea sunt simplicia medicamē-
ta: quorum aliis alia utilia sunt . Post id genus
labores demum reficiendus æger est : quibusdam enim
quandius medicatio adhibetur ; tandiu morbus per-
manet , quamvis labefactatus ac debilis : at si homo
carnes resarciat ; ac vires instauret ; simul omnia
morbi vestigia oblitterantur ; nam potentia naturæ sa-
nitatem , imbecillitas morbum parit . Propterea ad
refectionem

refectionem convertatur ægrotans in aquis sponte calidis sæpe commorans, medicamenta enim, quæ in his sunt ingenitæ, opem ferunt, bitumen videlicet, aut sulphur, aut alumen, ac multo his plures aliæ facultates. Bona utique est humectatio morbi squalorem tollens, & curationis vexationem mitigans. Raræ autem ac molles carnes ad ægritudinis remissionem maximè faciunt: verùm siccæ ac densæ melancholia laborantibus carnes sunt. Inunctio pinguis cum leni frictione adhibeatur, cum multo aut oleo, hæc contineat.

Multa deficiunt.

panes loti cum vino aliquo dulci theræo, cretensi, & icybellite, quòd Pamphyllum vocant: aut vinum, & mel, quæ jam diu permixta fuerint, ova, & frigidiora, & calida, putaminibus nudata: non pingues carnes vim detergendi habentes: porcorum pedes, & capitis partes: avium alæ pingui carentes: venatio, ut leporis, caprearum, damarum carnes: fructuum autumnalium quisquis optimus fuerit. Stomachi subversioni consulendum est ante cibum, quò minus devoratus reijciatur, quare ante omnes cibos mulsæ cyathi dimidium dandum est bibitumque per vomitum reddendum: quò stomachi excrementa purgentur, sic enim cibus in ventriculo firmus residet, At medicamina necessariò educendorum purgatoria sunt pini fructus, & urticæ, semina coccali, & piperis, amygdala amara, meleis consistentiam præbeat. Sin. exiccare volueris; optimè proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex viperis, & Bytini, & Mithridatis

tridatis antidotus, & id genus alia propè infinita. Exterius apponenda sunt cataplasmata, quorum materia est fertula, & papaver, & terebinthi lachryma, & hyssopum, & oleum ex rosis, aut ex cenanthe, cera autem hæc omnia cogantur. Inunctio pinguis, gestationes, deambulationes, & alia, quotquot carnes reficiunt, & vires instaurant, & naturam in antiquum statum revocant; administrentur.

Sextum, & septimum caput deficiunt.

De curatione Phthisis, seu ulcerum pulmonis. Cap. VIII.

Carens principio, & fine.

quemadmodum in navi, & tranquillitate, nam si recte habuerit ægrotans; in mari gestatio fieri poterit: atque ibi vitam deget, cum ulceribus enim quiddam succum marina falsugo communicat, à gestatione quiete concessa utendum in præsentia pingui oleo, post frictiones oleum cum aceto infundatur, paulum primò, deinde adiiciendum usque ad heminas quinque, aut sex, aut multo plus etiam: sin minus, at saltem quantum quis ferre poterit, multoties enim, vel id solum pro omni alimento satis fecit. Lac verò assumptu suave, potu facillimum, nutritu solidum. & qualibet esca à pueritia familiarius est: præterea visui colore delectabile, medicamen arteriam non asperans, guttur lævigans, ad eiiciendam pituitam facilem spiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce subsidium, & quolibet alio benignius: siquis multum lactis potat, nullo alio eget alimento,

in

in morbo enim bonum medicamen est lac, ejusdem,
 & alimentum efficitur, nam hominum lacte vescen-
 tium nationes frumentum non edunt, optima verò est
 cum, & puls., & bellaria, & alica lota, & quaecunq;
 edulia ex lacte fiunt, quòd si, & alia esca indigeat; ejus-
 dem generis esto, ptisana cremor concoctu facilis,
 tenuis materiae est, eatenus verò condiendus erit, qua-
 tenus absorptu facilissimus sit, siquid etiam saporis iucun-
 ditatem afferens capiat; & illud medicamentum esto:
 qualis est ligustici coma, pulegium, mentha, salis exi-
 guum, acetum, aut mel: si ventriculus non concoquit;
 huiusmodi exhibenda sunt. At si nihil ventriculo tale
 exhiberi necesse sit, omnibus ptisana praestantior est.
 Licet, & ptisanam in alicam permutare: minus enim
 flatuosa, & concoctu facilior est; si quemadmodum, &
 ptisana extersa deglubitur. In humidioribus reiectioni-
 bus faba vlcera purgat, sed flatibus redundat; item
 pisum, & ochrus, qui, & quanto pauciores flatibus citant,
 tantò minus vlcera purgant. Itaq; medicus coniectu-
 ris ductus, prout praesentia postulant: his uti debet:
 istorum quoque condimenta sunt quotquot de ptisana
 memorata sunt. At ova ex igne quidem aquea calida,
 sed ex animalibus nuper edita optima sunt: priusquam
 cam.

Reliqua huius capituli vsq; ad xiiij caput deficiunt.

**De curatione vlcerum Jecoris; & puris
 ab eo effusionis Cap. XIII.**

Carens principio, & fine.

in ie-

in iecore vlcus perniciosus insit: periculosissimus autem est, qui in ventrem fit saniei confluxus; si stomachum occupet, qui viam superiora petentibus præbet. Alimentum enim vitæ causa est: ipsius uerò alimenti dux est stomachus, insuper medicamenta intimis corporis partibus stomachus distribuit, quapropter si ad quælibet devoranda malè se habeat; celerius egrum morbo atque fame consumi necesse est. Hæ sunt cuiusque loci, quo se pus conversurum est, inter se differentes notæ. Nam si per intestina delabitur; tormina vexant, aluus liquida est, pituita, & bilis fertur: deinde cruentum virus circumfluens, aut humiditas aque similis, in qua crudæ carnes demersæ lotæque fuerint. Si pus in vesicam defluit; gravitas in renibus lumbisque sentitur, ac primò lotium multum, & bile infectum postea turbulentum, nullam subsidentiam continens, quam græci Hypostasim dicunt, inconstansque decurreret; ad extremum verò, & sedimen album apparebit. Sint ad stomachum sursum versus pus rapitur; tunc orietur nausea, odium cibi, vomitus pituitæ, aut bilis, defectus animæ, vertigo usque eò, donec pus erumpet. Præcipuum sanè fuerit in aliam partem avertere, prava enim hæc via est. Quòd si pus violentius feratur; omnia facienda sunt, stomachoque succurrendum escis, medicamentis, victusque ratione. Sed omnia leniter adhibenda. Medicamentis quidem ut sinus effringatur, studendum est: herbam itaq; hyssopum cum mulsa potui dato, & marrubij comam ipsa quoque cum mulsa, & succo absinthij. Hæc utiq; quò humores extenuentur, & viæ lubricæ reddantur, & purulenta corpora facilè rumpantur; ante cibos biberet expedit.

expedit. Dandum est, & asininū lac bilem non generans, benè nutriens, in caseum non spissenscens: quæ lactis virtus est. Ad hæc ægrotanti gratificandum in cibo, & potione: quos, & si paulo deteriores juvantibus sūt; nihilominus tamen concedito, nam stomachus nausæa moventi, & contristanti humori transitus erit, siquidem nonnullos puris exitus offendit. Cavendum est etiam ne jejuni sint: cumque aliquid cibi capiunt; illud purum syncerumque sit. Opus est autem, & in cæteris effluvis diligentissimam stomachi curam suscipere: quandoquidem ipse omnibus medicamentis iter præbet. Meminisse quoque jecoris oportet, ubi ulcerum radix est. Porro si pus in vesicam impetum facit, urinam citantibus eliciatur: utputa assari radice adianto, & meo potabilibus: hæc enim ex mulsa potui danda sunt. Bistini utique varium medicamentum, & quod ex vesicario solano conficitur, & quotquot experimento aliquibus probantur, optima sunt. Verum enim verò si per intestina educere malis; tibi lac eductotium esto, præcipue quidem asinæ: id si non adsit, capræ, aut ovis. Succi autem lubrici, & abstergentes præbeantur: qualis est ordaceus. Obsonia sunt piper, zingiber, lygusticum, utque semel de omni victus rationem absolvam, in qualibet puris eruptione alimenta sint boni succi, stomacho utilia, cōcoctionem facilè admittentia, eā verò sint aut cremores, aut ex lacte uultes, & cibi ex amylo, & bellaria cum lacte.

Curatio Lienis. Cap. XIV.

S Cirrhi in liene geniti discussiones non facillimæ sūt; quod si, & ab hoc oriundi morbi proveniant, utpote aqua intercus, aut malus habitus; insanabile malū effectum est. Hac ratione verò scirrhis medicus opem ferre debet: orientes avertere, & nuper incipientes discutere oportet: inflammationibus autem resistendum. Siquidem scirrhi inflammationibus ad difflationem tendentibus veluti hæreditario jure succedunt: hæc enim inflammationis germina sunt. Porro ijs remediis utendum est, quæ à me in sermone De acutis morbis relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione, scirrhus immaneatur; igni quoq; similibus ad molliendam duritiam utitor; irrigationibus ex aceto, oleo; & melle. Sed lanæ vice panni linthei complicati accipiantur. Sic unguentariæ glandis pulvis cribratus inspergendus est, & cataplasmatibus quàm mollissimis.

Reliquum istius libri usque ad portionem duodecimi capituli secundi libri de curatione tardarum ægritudinum deficit.

**De curatione morborum in Articulis,
& Coxendice Cap. XII. Secundi
Libri De curatione tardarum
ægritudinū, Carēs prīcipio.**

ciborum, & raphanorum plerunque deinde ad veratrū veniendum est, in his victus ratio aliarum affectionum

Q

com.

communis est, & post victus rationem inunctio, lavatio in frigida marina præcipue quidem omnibus articularibus vitiis communia medicamenta sunt, nam, & podagricis veratrum mirificè, sed in primis morbi invasionibus succurrit. Quòd si multis jam annis inveteravit, vel, & à majoribus per successionem descendit; ægrotum ad mortem usque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc sanè pacto subveniendum est, lanæ ex ove fordidx adhibeantur: irrigationes fiât ex rosaceo, & vino: nonnullis, & spongia ex posca profuit. Ad hæc cataplasma fiat, panis sumatur cum refrigerantibus, ut puta, cucurbita, & cucumere. Accipiatur, & cucurbitula tenuis, & plantago herba, & rosarum folia. Necnon, & sideritis dolorem sedat cum pane, & musco: & symphyti radix, & pentaphyllos herba, Quinque folium romani vocant, & marrubium, quòd folijs est tenuibus, hujus decoctum quidem infusum dolorem levat, ex ipsa verò herba cum panis micis, aut cum ordei farina cataplasma fiat. Malorum quoque citriorum pars non apta cibo cum polenta magnopere subuenit. Fici aridi, & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc utique est refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorum genus aliud alium juvit, & idem interdum alium atque alium. Nonnullis verò calefacientia remedio sūt, atque idem remedium aliàs alii opitulatur. pervulgatum est autem, & hoc ad dolorem tollendum proficere. Capram oportet herbam iridem ad satietatem depasci: deinde interposito tempore, quantum ad pabulum in ventriculo conficiendum satis sit, capram immolare: atque intra ejus ventrem in fimo pedes ægrotantis

ægotantis occulere . Demum infinita sunt medica-
menta , ægrotos nanque sibiipsis remedia parare ur-
gens impellit calamitas . Sed medicorum auxilia
in propriis libris conscribentur .

Curatio Elephantis . Cap. XIII. , & ul-
timum secundi voluminis De curatio-
ne longorum morborum .

M Orbis , quo dissoluantur , majora esse remedia
opus est . Sed quæ nam medela excogitari
poterit , quæ elephantem tam ingens malum expu-
gnare digna sit ? neque enim in parte una , aut visce-
re uno inhærescit neque aut intus duntaxat labes occuli-
tur , aut extra prorumpit : sed , & in penetralibus to-
tum hominem occupat , & exterius totum amplectitur .
Triste protectò , & visu terribile spectaculum , feræ
nanque species est , ac una cum his vivere una cum
cibum capere perinde , atque in pestilentia , formido-
losum est , etenim per inspirationis communionem fa-
cilis infectio est . Quid igitur quispiam in arte me-
dica inveniat , quod hujusce mali dignum remedium
contineat ? Verùm enimverò omnia conferre simul
oportet medicamenta , & victus rationem , & ferra-
menta , & ignem . Hæcque si novo , & orienti af-
fectui adhibueris ; sanationis spes affulget . Sin ad
summum suæ creationis ascendat , in visceribusque sta-
bilis sedeat , quando , & in faciem invadit ; tunc de
ægri salute spes omnino abscissa est . Itaque venas
in cubito abas incidito : incidito , & venas in malleolis eo-
dem die : temporis enim interiectio atque separatio fū-

dendo ubertim sanguini, & recreandis viribus aptior est, nam sanguinem sepe, & multum mittere opere præcium est: quippe qui vitii hujus alimentum sit, exigua verò ipsius pars est optima, quæ naturæ cibum præbeat. Idcirco qua ratione pravum inquinatumque detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur; coniectandum est: quoad alimenti penuria morbus prius fatigetur, nova enim esca applicata corporis spatium temporis antiquam obscurat atque debilitat. Postea medicinam sacram non semel propinato: quin omnia sæpius iteranda sunt, & resumptio, & ad priora redditio. Esto, & alia medicamentosa in cibis purgatio: sicut antea De curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiscuum atque indiscretum, sed largius ad aluum molliendam potui detur, verum quintam aquæ partem, quò lac totum dilabatur, atque descendat; adiucito. At jejunos primò ad vomitum celerius ducito, deinde a cibis iterum, postea assumptis raphanis, frequenter autem atque assidue omnia fiant. Veratrum quolibet tempore, sed potius vere atque autumnis diebus alternis exhibeto: atque idem in proximum annum repetatur. Cæterum si morbus invaluerit, potabilia medicamenta, quotquot quis cognoverit, potanda præcipiat, multa enim ac varia adhibere medicamenta est operæ præcium. Atqui, & ego quotquot mihi cognita sunt, literis mādabo. Cædriæ cyathum unum, brassicæ duos miscens dato. Aliud, sideritidis succi cyathus unus, trifolii cyathus unus, vini, & mellis cyathi duo. Aliud, dentis ephantis ramentorum drachma cum vini cretici cyathis duobus. Quin etiam viperarum reptilium ferarum
carnes

carnes, & ipsæ in pastillos conformatae bibuntur, oportet autem, & caput, & caudam ad quatuor digitorum spatium præcidere, reliquum usque eò elixare; donec spinæ separentur: carnes verò in pastillos redactas in umbra frigidare: qui potioni, quemadmodum, & scylla, exhibeantur - Ipsæ quoque viperæ in coena obsonio dentur: quas coquere, & condire perinde, ac pisces, opus est. At si medicaminis illius varii ex viperis cõpositi facultas adsit; id pro omnibus, quandoquidem omnia simul continet, bibendum est. Præterea corpus detergendum est, tumoresque calefaciendi. Alia item medicamenta sunt innumera Celtarum, quos hac tempestate Gallos vocant. Nitrosis quoque illis factitijs globis, quibus velaminum sordes expurgant, saponemque vocant; illis inquam, globis corpus in balneo detergere optimum est. Et portulaca, & sedum cum aceto benè facit. Rumicis etiam radicum decoctum cum sulphure ignem non experto summopere deterget. Illud item varium ex alcyonio trito, & nitro, & aceti facie combusta, & alumine fisso, & sulphure vivo, & costo, & iride, & pipere, forsitan autem omnia pro singulorum viribus miscenda sunt. Aliquibus verò, & hoc æquis portionibus compositum inspergentes perfricabimus. Faciei tumoribus sarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut ursi, sin his carcas, animalis, quòd græcè *κυνταλονπεννα* vocant: latinè vulpanferem dicas, quòd genus avis est, si per literas, *κ* & *ν* prima syllaba scribitur: aut latonicum canem significat ex vulpe, & cane natū, si per, *ν* & *υ* eandem syllabam scripseris, simile enim

in dissimilis, quemadmodum simia homini, mirfices prodest. Item ammoniac gutta cum aceto, & plantaginis, aut sanguinalis herbæ succo, & hypocisthi & lycium. Si carnes liveant, prius, quò locus succulentus reddatur, scarificandus est. At si ab acribus fluctionibus exulceratas partes lenire volueris; fœnigræci aut ordeï cremoris decoctum molle absterforium est: item ex oleis rosaceum, aut lentiscinum. Assiduæ verò lotiones, & ad corporis madefactionem, & ad noxiarum humiditatum distillationem mirè proficiunt. Esca munda esto, boni succi creatrix, concoctu facilis, simplex, & victus ratio prorsus rectè instituta sit in somno, & vigilia, in ambulationibus, & locis deligendis. Exercitationes adhibeantur, cursus, conversiones corporis, peræ aut sacculi iactus, omnia hæc citra lassitudinem aptè, & congruenter intendantur. Esto, & vocis emissio spiritus opportuna exercitatio. Vestis esto munda, non modò ut aspectu jucunda sit: sed quoniam etiam sordida cuti mordacia sunt. Jejuni absinthite vinum potent. Oppidò quàm utilis est, & panis ex ordeo, & falsametum tempestivum, & exiguum quid malvarum, aut brassicæ semicoctum cum cumini liquamine. In cœna staphylini radix apponatur, & alica cum vino, & melle antiquo mixtis, & marina quotquot ventrem subducunt, tellinorum juscula, ostrea, erinacei, & ex piscibus saxatiles: ex terrestribus feræ lepus, aut sus: inter aves perdices omnes, palûbes, columbi, & quæcunq; optima in illa regione inveniuntur. Inter fructus arborcos illi admittantur, quos græci Horeos vocant: quòd ea parte anni maturescant, quàm iidem græci Horam

ram appellant . Vina dulcia vinosis. meliora . Bal-
nea sponte calida sulphurosa juvant , vita in aquis diu
ducenda est , & mare , & navigatio conveniunt . Præ-
terea per veratrum purgationes fiant . Album qui-
dem superiorem ventrem , atrum verò inferiorem pur-
gat . Quin , & album veratrum non vomitum tan-
tum molitur ; sed etiam omnium simul purgantium
medicamentorum efficacissimum est , non multitudine,
& varietate excrementorum : id enim , & affectus ille ,
qui Cholera dicitur , præstare solet : non distentioni-
bus , & violentia in vomendo (ah hoc enim , &
nausea , & mare validiora sunt ? sed potentia , & qua-
litate non vitiosa , quippe quæ laborantibus sanitatē
reddit per exiguam purgationem , & modicam intentio-
nem , vetustorum præterea morborum omnium firmis
radicibus inhærentium , si cuncta alia medicamina
viribus inferiora sint ; id unicum remedium est , siqui-
dem igni facultate persimile est album veratrum , &
quod ignis exurens facit , eo plus veratrum interius
discurrens operatur : videlicet facilem spirationem ex
difficili , ex pallido colore floridum , & ex macie cor-
pulentiam .

Quæ deficiunt querito quam præstantissimi medici Aretæi :

INDEX

Rerum, & Verborum.

Abcessus in colo.	71	117
Abcessus quibus rampendus.		239
Abcessus iccoris. vide Iecur		
Abcessus lienis. vide Lienis,		
Abcessus renum. vide Renes,		
Abfinthij succi quantum dandum, & eius vires.		233.
Abfinthice vinum elephantice bonum		246.
Acetabulum.		126
Adarce, Limnestis.	156	193
Adenes.		100
Adeps Leonis.	245.	Pantheræ. ibi. Vrsi. ibi.
Aegritudines diuturnas quæ incommoda sequatur.		49
Aegritudo longa tabidos facit.		84
Aeger cum medico aduersus morbum conspirare debet.		50
Aegrotantibus gratificandum		183
Aegri omnes curari non possunt.		235
Aegyptus quos cibos. & potus ferat.		14
Aegyptia, & Syriaca vlcera.		14
Aestatis damna.		110
Alimentum iter ad iecur, & in omne corpus differens est.		201
Aloes vires.		233.
Alui irritationis utilitates.		144
Alui sublutiones quantum profint.		148
Ama.	223.	Amyli facultates.
Anæsthesia.		63
Anagoge, Sanguinis reiectio.		21
Angina Synanche	8	Canina, Cynance. ibi. species due. 8
164 species in solo spiritu. 8 species peior. 164 signa. 10		
canina signa. 9 cum phlegmone symptoma. 8 causæ 11 muta-		
tio: 10 canina mutatio salubris aut perniciofa. 9 obnoxij cau-		

- nes, & sæpe linguam exerant. 8   medendi regula. 10
- Anginæ ab ebrietate curatio. 165.   clysteres qui, & quando ibi.
sectio venæ qualis conveniat. ibi.   sectio venarum lingue
prodest. ibi.   defectus animæ nocet. ibi. quæ ligaturæ con-
veniant. ibi.   quæ purgatoria levent. ibid.   quales conveniunt
irrigationes ibi.   cataplasmata qualia. ibi.   quibus ad pus du-
cenda. ibi.   collutiones. ibi.   illitiones. ibi.   crustosis ulce-
ribus gargarismi utile. 167.   cum coincidentia curatio. ibi. cū
coincidentia quid præcipue tollat. ibi. curanda error medico. ibi.
- Anhelitus, Asthma 75.   causæ. 76.   indicia ibid.   miscē-
tis nota. ibid.   mulieres facile patiuntur. ibid.   pueri cur fa-
cile evadunt. ibid.   vix capiti viti citi. percuti.   quando dif-
fert interitus. ibid.
- Antitrochus. 228.   Animalia ob quæ vivant præcipue. 18.
- Animi perturbationes immodicæ quam sint noxæ. 66.
- Antidori ex multis constantes quas facultates habent. 228.
- Anus, & vesica inter se cohærent mutuoque afficiuntur. 195.
- Aphæ. 12.
- Apij semen capiti conveniens 220.
- Apoplexia quid, 62.   magna vis. ibid.   morbus. Plane validus.
ibid.   senibus letalis. 154.   plerunque eam saturitas. ibid.
remedia conveniunt Epilepsiæ. 158.
- Apoplectico. 154.   quæ vena soluenda. ibid.   à quo latere san-
guis mittendus. ibid.   quam non scindenda vena. ibi. clystero
quales. ibid.   quando, & quibus purgandus. ibid.   utiles vo-
mitus. ibid.   inunctiones quales. 157.   conveniens inunctio.
157.   convenientia cataplasmata. folio. 158.   cucurbitulæ
ubi, & quando affigendæ. ibid.
- Apostematæ. 71.   Apoplexion. 62
- Aqua frigida epota quam vomendum. 42.   ex colo. 117.
- Aquæ fluxus inspectus vertiginem affert. folio 229.
- Aquæ sponte natæ melancholicis utiles folio. 236.
- Aqua intercus, Hydrops.   vide Hydrops
- Araneorum telæ. 202.
- Ardoris venæ cavæ, & arteriæ crassa signa. 203.   venæ magnæ,
& arteriæ quomodo venæ sectio conveniat. ibid.   venæ, & ar-
teriæ laboranti quomodo cucurbitula admovenda. ibid.   ve-

- nae cavæ, & arteriæ clysteres quales conveniunt. ibid. venæ
 cavæ, & arteriæ vexato extrema quibus illinenda, & quare. ib.
 venæ cavæ, & arteriæ urinaria remedia, quæ & quam conve-
 niant. ibid. venæ cavæ, & arteriæ cibaria, folio. ibid. venæ
 cavæ, & arteriæ sudoris evocatio confert. ibid. venæ cavæ, &
 arteriæ. ut febris ardens curatur. ibid. venæ cavæ, & arteriæ
 per erisim nō solvuntur. ibi. venæ caua, & arteriæ cibaria ibi.
 Arenulæ calculorum indicia, & materiæ. folio 100.
 Arquatus. 84. à quibus membris gignitur. ibid. quomodo à
 jecore fit. ibid. à jecore facti signa. 85. ab liene signa. ibid.
 à colo, & ventriculo. ibid. à quolibet viscere oriri potest.
 folio. ibid. ab habitu totius corporis causæ, ibi. species duæ.
 86, specierum diversarum, causæ, ibid. nigri signa. ibid.
 albidioris notæ. ibid. quam salubris, quam lætalis. ibid. in
 acutis morbis malum est. 85. quæ ætates interstet, 87.
 ab Arteria sanguis quo differt à sanguine à vena. 24.
 Arteria asperæ lāguinem emittentis notæ 26. secundum dorsū
 porrectæ inflammatio. 39. exasperatæ remedia 187. magnæ
 principium cor. 203 magnæ Ardor. vide Ardor.
 in Articulo ulcus difficile est. 106.
 Arthritis. 124 Articulorum doloris duplex ortus. ibid.
 Articularis morbi varietas. 125 morbi initium. 126 morbus cur
 fit insanabilis. ibi. morbus omnem ossium compagem occupat
 ibid. morbi causa. ibi. in Articulis tofi. 127.
 Articulari morbo quid in principio quid in fine conducant 127.
 Articularibus omnibus morbis lavatio in frigida marina prodest.
 242. Articularis dolentibus quæ imponenda. ibd.
 Asinini lactis vires. 241.
 Asthema, Anhelitus, 72, 128 vide Anhelitus,
 Attræ bilis effectus varij. 55
 Atram bilem educit thymi coma. 232.
 Auditui Austri graues. 225.
 Aurium temporumquæ palpatio quantum valeat. 142
 Austri auditui graues. 225.
 Autumno Phthoræ abundant. 27.

I N D E X

25 E

B Alnea sponte calida sulphurea elephantem iuuant 247.
 Bellaria omnia capiti inimica. 221.
 Bellaria omnia capiti nocent præter pulmulas, ficus, & uuas 226.
 Betula. 166 Bistimus. 206
 Bilis in iecore creatur. 84 varie species. 86.
 Bonos habitus corporis quæ præstant. 89 Brabila. 182
 Brassica elephantibus utilis. 244 semicocta elephantibus bona 244.
 Bronchia. 75 Bubanes iecoris soboles. 28.
 Bubula caro qualis. 220.

C Achexia .i. Malus habitus. 89
 uide Malus Habitus .
 Cacochymia . 89, 232. Caligo sensuum est somni principium. 142.
 Calculi ubi nascuntur. 101. Calculorum indicia, & materiae a.
 renule. folio. 101. notæ. 104. renum notæ. 101. in ve.
 fica notæ. 103. exitus difficilis per colem. 103. in vesicam
 transitus magno dolore fit. 206. variae figurati. 103. oblon-
 gi, & inequalis crassitudinis. 101. qui in senibus, & qui in pueris.
 103. causæ in senibus. 103. causæ in pueris. 103. ul-
 cera non sanescunt. 104. vesicæ difficultas ibid. parvi citra
 noxam excidunt. ibid.
 Calculo renum venæ sectio quam posuit. 205. renum quales cly-
 steres psunt. 206. renum urinam citantia, & cibaria quæ
 prosint ibid. renum lavatio, & iniectiones utiles ibid. exte-
 rentia potabilia medicamina ibid. renum agitatio corporis
 prodest. ibid. mistum impediens quomodo removendus. 207.
 vesicæ quomodo sectione extrahendus, & vulneri medendum. 207.
 Calculosis renibus quam extra imponenda. 205.
 Calculosos renes cruditas lædit 206.
 Calor concoquens in omni corpore insitus. 86. igneus humo-
 res omnes in bilem vertit ibid. sanguinem elicit. 187.
 Cancer uteri. 123. ulceratus non ulcerato longe improbius. 123.
 Canes anginae obnoxij, & sepius linguam exerunt. 8.
 Canis rabiosi potentia. 9.
 Canina angina, vide Angina. convulsio, vide convulsio. 227.
 Cantharides vesicam ledunt. 226
 Caput sensus nervorumque originis locus est. 140 nervos, & mu-
 sculos

- oculos ubique habent . 127 difficiles ægri tudines patit . 215.
 Capitis parte una læsa eut oppositi nervi lædantur . 64. morborum
 initialia levia , fines mortiferi . ibid.
 Caput vexant lac , & caseus . 220.
 Capiti inimica bellaria omnia , 221. nocent bellaria omnia præter
 palmulas , ficus , & uvas . 226.
 Caput quæ radices replent . 220.
 Capiti nocet erudititas , 221. obsunt labores . ibid & nervis venus i-
 nimica , ibid. quam noceat vocem acutam ædere , 124. prodest
 vox mediocriter acuta . ibid. omnibus longis morbis missio san-
 guinis prodest . 215. purgat hictæ . ibid. cōvenies semen apii , 220
 Capitis omnibus vitijs quando profit quomodo pituitæ evacuatio .
 216. dolor sæpe redire solet , & præsens delirascit , 218. dolores
 parvi non sunt spernendi . 214.
 Caput dolenti sol officit . 221. dolenti sanguis è qua vena , & quan-
 tus mittendus . 216 dolenti vena frontis opportunissime scindi-
 tur , ibid dolenti quomodo sanguis e naribus mittendus . 217.
 dolenti vasa inanite non expedit . 216. dolentes quando purgā-
 di . ibid. dolent cucurbitulæ ubi . & quomodo affigendæ . ibid.
 dolenti veratrum quando dandum . 221. dolenti quando , & qui
 clysteres prosint . 217. dolenti quando , & quomodo corpus ex-
 exercendum . 219 dolenti ambulationes quando , & quales pro-
 sunt , 221. dolenti peregrinatio qualis convenit . & navigatio .
 ibid. dolenti quam juvet mare . ibid. dolenti abrasio capillorum
 prodest . 117. dolentes os quō cluere debent . 217. dolenti ratio
 victus quæ . 219 dolenti cœna frugalis esto , & vinum concedi-
 tur debili stomacho . 217. dolenti quando vinum dandum . ibid.
 post purgationem dandum . 215. quale vinum dandum . 221.
 dolenti quæ olera prosint . ibid.
 Capite manantis sanguinis signa . 21. manantis sanguinis cu-
 ratio . 22.
 Cardialgia . 109. Cardiogmos . 110.
 Capræ ad podagricos remedium . 142.
 Caro bubula , & ovilla quales . 220. leporū concoctu facilis . 230.
 Carnium raritas , & mollicies melancholicos valde juvat . 236.
 Carotides venæ somniferæ . 45.
 Cartilaginee frigidae sunt . 748

I N D E X

253

Caseus, & lac caput dolore vexant . 220.	Castorei vires .	151.
Castoreum quomodo profit catocho, & veterino . 153.	medetur	
nervis . 151. calefacit nervos . 209.	quam sit utile	resolutis .
156. tetanicis salutare .		163.
Castoreo in tetano quomodo utendum .		163.
Cataplasma ex millio . 144.	Catiadium .	218.
Catochus veterino similis .		15.
Causus febris syncopæ causa . 29.	Causi signa .	30
conversio in contrarium . 30.	in syncopam conversi symptoma	31.
Cata . 30. mirum symptoma .		31.
Calus quo tempore, & anni, & quibus ætatibus viget ;		39.
Causo laborantes quoto die projerunt .		39.
Causus qui sine periculo sed longior .		39.
Causo subvenit frigidæ potus .		40.
Causum habenti quomodo sanguis detrahendus, & quantum .		189.
Causi alimenta qualia .		192.
Causum habenti quando vinum largius concedendum .		192.
Causo vexatis vini potio quando obest, & quando prodest .		190.
quam cucurbitula convenit . ibid.	clysteres quid prosint .	ibid.
habenti caput qualibus irrigandum .		ibid.
Calum quæ exteriora juvent .		ibid.
Causo quibus succurrendum crisis tempore virtute debili .		191.
in cordi super danda epithemata . 192.	laborans quæ loca inha-	bitare debet .
Causum habens quibus operiendum . 192	quam in tabem verti me-	tus est .
Causus ne in tabem desinat, quibus prohibendum .		194.
Cedmata . 38. Celta . 245. Cephalalgia .		50.
Cedhalæa . ibi. varix species . ibi. causæ . ibi. qui pisces apti .		221.
Cephalæam remedia juvant ad ossa penetrantia . 215.	arteriæ quæ,	ibid.
& quomodo incisæ juvant .		
Cephalææ vexatis quam caput lavandum . 215.	vexatis quando ca-	
put utendum aut incidendum . 216.	vexatis quomodo quidam	
caput incidebant . ibid.	vexato caput quomodo urendū, & cru-	
stis quæ imponenda . ibid.	vexatum quæ capiti applicanda	ju-
vent . 220. thapsia prodest . 219.	gestatio qualis lever .	221.
Cerebrum		

- Cerebrum vulturis** . 228. **Cerumjna** , **Aurium sordes** . ibid.
Chamelæa . 228. **Charoneorum strangulatus** . 9. **Chiasmos** . 64
Chiragra . 124. **Choleræ definitio** . 32.
Choleræ symptomata . 32. quò anni tempore viger , ibid.
cui ætati plus minusue infesta . ibid **Cholades** . 114.
Cholerici excretiones non reprimendæ . 195. torminibus , & pe-
dum frigori quæ . & quamdiu adhibenda . 196 ventri , & pe-
ctori quæ imponenda , & quando , 197 pedes , & musculi
quando , & quibus inungendi . ibid. membra iniungenda di-
versa . ibid.
Cholerico quando , & quibus vomitus citandus . 195. quando
frigida aqua propinanda . 196. quando vinum concedendum
quale , & quantum . ibi. extreme laboranti quomodo succur-
rendum . 197. vomitus quando sistendus . ibi. afflatus auræ
interdum utilis . ibidem
Chordapsus . 33. **Cibi animâ demulcent** . 139
Cibus humidus omnibus febrientibus idoneus . 141.
Cibi gratiores , licet paulo deteriores ægri concedendi 229. 191.
Cicadæ vesicæ laboranti vtilis . 207.
Circumuolutio vertiginem , & epilepsiam accersit . 230.
Citria mala podagræ conferunt . 242. **Cneorum** . 227. 165.
Coagulum parce exhibendum . 185. **Coccus cnidius** . 217.
Cœlicacus affectus . 111. morbus non solum coctionis sed etiam
digestionis vitium est . ibid.
Cœliaci crescentis signa ibi. causæ . 110. 112.
Cœliacus quibus accidat . ibi. quando vigeat . ibid.
difficilis morbus est . ibidem
Colon , Laxius intestinum . 34. 113.
Coli intestini magnitudo . 33.
in Colo intestino uoluulus cur minus periculosus . 35.
Colum vim concoquendi habet . 85. à Colo icterus . ibid.
Coli cruditas bilē efficit . 86. in Colo intestino uoluuli signa . 34.
Colici doloris signa . 112. à Colico nascentes morbi . ibid.
Colici morbi causæ . 113. **Coli abscessus** . 117.
ex Colo intestino aqua . 117. **Colliquati , Syntectici** . 82.
Colliquationes habitus corporis malæ . 74. **Columna** . 11. ibi.
Collumel læ affectus . 11. convulsio . 66.
Columel-

- Columellæ vitia varia egēt curatione. 167. & vix celeberrime
 succurrendum. 167. & vix venæ sectio qualis conuenit. ibi.
 & vix conuenientes clyster. 168. & vix conuenientes liga-
 turæ ibid & vix quando, & ubi cucurbitula conueniant. ibi.
 & vix adstringentia quæ conueniant. ibi. ulcrosæ quæ con-
 ueniunt. 168.
 Columbinus fimus. 165. Coma, Sopor. 20. 109.
 Comitialis morbus. uide Epilepsia.
 Concoctiani ventriculus destitutus. 111
 Concoctionis ventriculi imperfectæ signa. ibidem
 Consentunt omnia principiorum uirij. 3
 Contentio labiorum. 61.
 Conuulsionis species tres. 3 causæ ibi. communes notæ. ibi.
 Conuulsio qua tempore anni plus minusue infestet. mulieres
 sæpius uexat sed leuius. ibi. quas ætates plus minusue lædat. 4
 mitiores quæ. ibid lætalis à uulnere. 3. ex abortu lætalis. ibi.
 canina. 63. canina quomodo spectantibus imponit. 67.
 linguæ. 65. columellæ. 67
 Conuulsionis caninæ notæ. 66
 Conuulsione canina affectæ partes quōdo distinguatur à sanis. ibi.
 Copiosum, & subitum naturam vitiat. 189
 Cor omnium principatum tenet. 109 animæ domicilium. 29
 Cor vitæ sperandi quæ principium. 19 76 attrahit aerem. 19
 Cor arteriæ magnæ principium. 203 arter. calorem impertit ibi.
 Corde affecto breuis est vita. 19 76
 Cor graui malo oppressum nunquam sanescit. 144
 Cordis, & uitæ egritudo est syncopa. 28 laborantis proprietates
 29 affectus notæ. ibid.
 Cordi naxas impertit stomachus. 29
 Cor à stomacho non laeso læditur. ibid.
 Cor stomacho contiguum quos morbos exciter. 109 Fulicæ. 228
 Cordi superdanda epithemata in causo. 193
 Corallium. 185. Costæ quam sun loco pelluntur. 71.
 Coryla 126. Craspedon. 11. Craspei causæ. ibid
 Cradantia sanguinem, & spiritum. 184
 Cremasteres. 35. 113.
 Crisis per lotium cur optima 81. Cruditas capiti nocet. 221.
 Crusta

Cruſta, Elcata. 12. Cruſta accidentia. ibid. Cyceon. 114.
Cynanche, Angina canina. 8. Cypſelis, aurium ſordes, 86.

D Ebiles, & aſumpſero cibo valde laborant. 192.
Deliquium animę 63. animi ſtrangulatum auget. 178.
Densum cur indolens. 125. Densa quam ſentiunt, & dolēt. ibi.
inter. Dextram, & levam partem corporis differentia. 64.
Diabetes quid, 98. unde dictus. ibid. pernicioſus, 99.
Diabetis causa. 98. cauſæ ibid. præſentis indicia ibid. futu-
ri notæ 99. affecti non diu durant. ibid.
Diarrhœa. 107. unde. 122.
Dij ſoli avertunt magnas noxas, 93.
Diploe calvæ medullium. 219. Dipſas. 99.
Diurnas ægitudines, quæ incommoda ſequuntur. 49.
Diurna ægitudine tabidos facit, 84.
Docilitas, & in morbis juvat. 60. Dolichi. 219.
Dolor eſt res aſpera ſenſui, 125.
Dolores unde proveniunt. ibid.
Dolor capitis, vide caput, & Cephalæa. Dysenteria. 114.
Dysentericæ cauſæ. ibid. quo tempore anni, & qua ætate prove-
niat. ibid.

E Bur elephanticis utile. 244. Eclegma pleuriticis. 177.
ad melancholicos. 236.
Elaterium. 165.
Elephas quale animal. 129. quo cibo veſcitur. 130. quomodo
bibit ibid. morbus unde ſic nominatus. 131. morbus cur
leoninus dantur. 132. morbus à quò membro incipit ibid.
intus, & extra totum corpus occupat. 245. ut peſtilentia conta-
gioſum. ibid. morbus omnium pernicioſiſſimus. 132. oriens
colli poteſt, jam factus minime. 245. morbus cur incurabili, ſit.
132.
Elephantis cornua, 129. dentium magnitudo. 130. proboscis.
130. morbi cauſa. 131. morbi ſigna 139. morbi initium
latet. 132. alimentum ſanguis malum. 245.
Elephantorum ulcera inſanabilia. 134.
Elephanto ſanguinis paulum bonum eſt. 1245.

Elephan-

- Elephantice membra singula corrumpuntur. 134. quæ vena-
 secandæ quomodo. & quantum sanguinis mittendum. 244
 hæra non semel danda. ibi. lac quomodo dandum. ibi. om-
 nia remedia sæpius iteranda. ibi. veratrum quo anni tempore
 & quoties exhibendum. ibi. varia adhibenda remedia. ibi.
 brassica utilis. ibi. semicocta. 244. ebur utile. 246. vipera tum
 carnes quomodo parandæ. 245. theriaca omnium remediorum
 utilissima. ibi. corpus quibus in Balneo detergendum. ibi. sa-
 po gallicus bonus. ibi. in facie tumores quibus illinendi. ibi.
 quando scatificandi. 246. ulcera quibus lenienda. ibi. lotiones
 assiduæ benefaciunt. ibi. quomodo exercendi vestes mundæ
 sint. ibi. cibi quales. ibi. vinum absinthite bonum. ibi. vi-
 na qualia danda. ibi. qui pisces conveniant. ibi. quæ carnes
 dandæ. ibi. qui arborum fructus dandi. 247
 Elephanticos balnea sponte calida sulphurea juvant. 246
 Elephantice vitam in aquis, & mari ducat. 247
 Emplastra irrigationibus potentiora. 129. Empyothorons 13
 Empyothoroni signa. 7. Empyema. 23. Empy. 68. 71.
 Entera. 120. Epiglottis. 157.
 Epilepsia, morbus comitialis. 53. cur facit morbus dicitur. ibi.
 caput obsidet. 28. interdum a capite, interdum ab inferio-
 ribus oritur. 2. laborantium in intermissione symptomata.
 54. non facile recedit. 53. cur interdum acutus morbus di-
 citur. 160. quam longus morbus efficitur. 160. interdum
 mutatione ætatis abigitur. 53. 227 confirmata curationem non
 suscipit. 53. magna medicamenta, & valentissima requirit. ibi.
 Epilepsiam antecedentia signa. 2. movet deliquium animæ. 226
 Gagates lapis concitat. 2. circumvolutio accersit. 230
 Epilepsie accessionis appropinquantis signa. 2. invasionis notæ.
 3. accessionis remittentis signa. 4. invasione sedata quales sint.
 4. paroxysmi. & eius huius triste spectaculum. 4. originis o-
 pinio quorundam. 54. causæ. 54. conveniunt remedia ad
 poplexiæ. 160. in capite ortæ curatio convenit quæ, & ce-
 phalæ. 226
 Epileptici quando futuram accessionem præsentunt. 3. plerique
 humidi, & crassi. 230. convulsis membris quomodo succurren-
 dum. 160.

- Epilepticorum puerorum auxilia . ibid.
 Epilepticum puerum iuvat crepituum emissio . ibid.
 Epilepticis pueris utilia pharmaca in paroxysmo . ibid. juveni.
 bus in paroxysmo utilia . ibid.
 Epileptico quæ venæ læcandæ . 227. quæ arteriæ incidendæ ibi.
 Epilepticus quibus , & quomodo purgandus . ibid.
 Epilepticos hilaritas , & bona spes miseros reddit . ibi.
 Epileptico caput quomodo urendū & se. a. tū . ibi. caput qualiter
 fricandum . ibi. quales adhibendæ frictiones . 230. quæ nō inspicie-
 da . ibi. plura in cibis actia ponenda . ibi. quale vinum dan-
 dū . 231. qualia olera danda . ibi. noxiæ iracundia , & venæ . 231
 Epilepsia raro ab inferioribus oritur . 227
 Epilepsiæ ab inferioribus partibus ortæ curatio qualis . ibi. ab infe-
 rioribus ortæ cucurbitula perutilis . 228. prodest fibri testiculus.
 Epileptici ab inferioribus fortius purgandi , ibi. ambulationes , &
 gestationes quales , & ubi , 229. exercitia velociora sint quàm
 vertiginosi . 230. ad iram lacescendi . ibi.
 Epilepsiam lotium ducentia juvant . 128. juvantia antidota . ibi.
 Epilepticis omnia adhibenda , quæ juvare aliquid , nihil vero læde-
 re possunt . 229. prodest à somno flatuum ac pituitæ excretio . ibi.
 liquamen ex aceto , & cumino bonum . 230. carnes quando , &
 quæ concedendæ . 250.
 Epilepsia locis calidis , & siccis juvatur cum frigida , & humida .
 fit . 231
 Epilepsium . 131.
 Erosioni venarum congelatio sanguinis . & caloris succurrit . 184.
 Erosionibus venarum quæ applicanda . 185.
 Error medicorum . 112. quorundam medicorū . 157. 230. medi-
 corum in curanda angina . 167. medicorum in curanda pleu-
 ritide . 173. quorundam de venis cubiti . 182.
 Esca , vide cibus . Escara . Crusta . 13. 115.
 Eterocrania : 51. quæ mala interdum ferat ibid. debilioris sym-
 ptomata . ibid. curatio eadem quæ , & cephalæ . 221.
 Eunuchi quales . 107. Exanthemata : 13.
 Experientia bonus magister . 152.
 Externa frigida quibus illinenda . 193.

INDEX

259

- F** Aba leguminum pessima . 220 ulcera purgat , sed flatibus re-
dundat . 239
- Facultates ubi sint . 28. Fascoli . 220
- Faucibus ignis non est adhibendus . 169. ægris ignis similia .
medicamenta adhibenda . ibid.
- Faucium pestilentis morbi quomodo curandi ibid. ulcera mini-
me comprimenda . ibid. ulceribus quomodo applicanda me-
dicamina . 108. ulceribus convulsionem minantibus quæ ad-
hibenda . ibid.
- Febris ardentis signa . 189. ardens initium lyncopæ . ibid. ar-
dens quando missionem sanguinis requirit . ibid.
- Felis domestica . 229. Feratrum ira quomodo sedatur . 143
- Fibri testiculus epilepsiæ prodest . 229. Fimus columbinus . 166.
- Fimus caninus . ibid. Flatum evocantia . 199.
- Frigidum crassas materias citius cogit . 103. Fulicæ cor . 229.
- Furor quid est . 58. quo differt à senili delirio . ibid. quos fa-
cile infestet 59. quas ætates vexet . ibid. quas muliere lædat .
ibid. qñ viris accidat . ibid. in summo qualis 61. in
remissione qualis . 61. in capite & præcordis continentur . 60.
- Furoris causæ . 58. cessatio quando non tuta est . 58. species
infinitæ 59. modi varij . 61. mira species . 61. miri effe-
ctus . 59. & melancholiæ cum phlegmone viscerum notæ . 61.
- Furorem quæ victus ratio concitet . 59.
- Furunt non facile mulieres , sed valde acerbæ . 59.
- Furentes cum voluptate quales sunt . 59. ab ira quales sunt 59.
- Furentium pravæ cogitationes . 59.
- Furiosi cujusdam naturæ narratio . 60. quales cum morbus in-
crevit . 60. non macrescunt . 61.

- G** Agates lapis Epilepsiam concitat . 25
- Galli . 245. Gallicus sapo elephantibus bonus . ibi.
- Genitura vide Semen .
- Glans unguentaria lienis scirrhus prodest . 241.
- Globuli pleuritico sub lingua tenendi . 176.
- Gonorrhœa muliebris quæ , & unde . 122.
- Gratificandum ægrotantibus . 183.
- Grammi in intestinis perniciosi . 116.

R 2

Gulæ

- Gulæ quam sanguinis effusionem patiatur. 25. sanguinem eâ mittentis indicia. 25.
- Gula venulas, & arterias tenues habent. 25. resoluta quæ pericul. instant. 157.
- Gurgulio. 11.
- Gurgulionis morbi varij. ibid. affectus sine nomine ibid, affectus notæ. ibid. vitia quæ quibus ætatibus magnis accidunt. ibid
- H** Abitus corporis colliquationes malæ. 74.
- Halicæ vires. 172.
- Halica quomodo pleuritico danda. ibid.
- Hæmorrhagia. 11. Hercules morbus. 131 Hiera. 148.
- Hiera facultas 152, 164. 235, caput purgat, 215 elephanticis nō. 244.
- semel danda. 129.
- Homerus. 129.
- Hominis nuper jugulati sanguis. 229. jecur. ibi.
- Horrores ab ulceribus malefici, 163. in morbis quando explo- 68.
- randi.
- Humorum per renes, & vesicam transmutatio optima est. 72.
- Humor quādo ex pulmone pellitur. 74.
- Humores quando ad interiora labuntur. 171.
- Hydrocephalus. 97. Hydrops. 92.
- Hydropem creat iccoris scirrhus. 81.
- Hydrops per vesicam purgari potest. 81 per alui effluuium sed cum periculo tollitur. ibi. quando adest 93. Tympanias. ibi. Ascites. ibi. Phlegmatias. 94. Anasarca. 95. Leuco- phlegmatias mitissima est, 97. Anasarca pessima, in qua homo totus, permutandus. ibi. membri unius, ibi. ab utero ibid. à vesiculis. ibidem.
- Hydropici per sudorem facilius sanant. 81. ægre sudant ibidem perpauci liberantur 92.
- Hydropicis nulla ps. in est noxacarens. 92. vnde sint fiducia ple- 96.
- ni.
- Hydropis causa princeps malus habitus. 93 species plures 93.
- specierum mixtio pessima quæ sit 95. quæ peior species ibid.
- Ascitæ notæ. 97. Tympaniæ notæ. ibi. Leucophlegmatia notæ. ibi. Anasarcæ notæ. 95. causæ aquæ gelidæ potus. 96.
- causæ

causæ diuersæ ibi. quæ species quibus magis eueniat. ibid.
 Hydropi communia signa. 95 Anasarca propria. ibi. Ascitæ
 & Tympaniæ cōi. ibi. Anasarca, & Phlegmatiæ cōmuna. ibid.
 Hypopia. 134. Hypostasis. 239. Hydropi vires. ibi.

Ichor. 121.
 Icterus, Regius morbus, Arquatus. Aurigo. vide Ar-
 quatus. 84.
 Icteri crymon. 86 Ictis. 86.
 Iecoris maxima pars sanguinis concrementum est. 33.
 Iecur intesto appensum est. 76. sanguinis fons, & bilis creator,
 232. sanguinem semper creat, & ad alias partes diffundit. 36.
 venæ sanguinem infundit. 203.
 à Iecore, & liene sanguis quo perpelitur. 234.
 in Iecore sanguis creatur. 86.
 Iecur principatum alimenti tenet. 78. Venæ cavæ radicatio. 203.
 venarum radicatio. 36. 78.
 Iecoris portæ appetitricis animæ domicilium. 36. portæ agro-
 tantes cur cito perimunt. 35. portarum inflammatarum no-
 tæ 36. ad lienem comparatio. 78. morborum causæ. 81.
 morbos quæ ætas qui sexus magis patiuntur. 8. vomica
 quo omni tempore, & qua ætate plus viget. 37. abscessum
 patientis notæ 80. abscessum interiora petentem natura melius
 sanat quam medicus. 79. abscessu securior est parvis exitus per
 vesicam. 79. exterior abscessus nisi secetur exitialis est. ibid.
 abscessus quando incidendus. 80. abscessu reciso quam se-
 quantur. 80. abscessus interioris effracti symptomata. 80.
 à phlegmone scirrhum patientis notæ. 81. scirrhus hydro-
 creat. ibid. dolori succurrentia. 143. phlegmone cur acutis-
 simæ 201. phlegmones permutatio. 38. inflammati cata-
 plasmata, & fomenta. 201.
 Iecur in morbis sanitatem molitur. 88. quibus morbis afficitur.
 ibid. ægotans magno cruciatu perimit. 35. sanguinis proflu-
 via maxima patitur. 36. quas vomicas patitur. 36. vomicæ
 in hydropem vergentis signa. 37.
 à Iecore profusio sanguinis fitti non potest. 96. Arquatus quomo-
 modo fit. 82. arquati facti signa. ibid.

- Iecori Inflammato quæ venæ sectio conveniat . 201. inflamma-
to inedia , & cibi paucitas convenit . ibid. inflammato exte-
rius apponenda . ibid. inflammato cucurbitula quando , &
quo applicanda . ibid. inflammato hirudines an conveniant .
inflammato malagmata qualia apponenda . 202. inflamma-
to cibi quales conveniant . ibid. expurgando via per renes
commoda . ibid.
Iecoris materiæ quomodo in renes trahendæ . 202. inflam-
mati creatim . 202.
Iecur hominis . 229.
Ignis opera amara , & vile infecta . 86.
Ileus , Volvulus . 33.
Inflammationi suppurantis indicia . 72. proxime rompendæ si-
gna . ibid. effractæ symptomata . 73.
Inflatio facile recedit . 214.
Intestinorum binæ tunicæ . 116. tunicæ . ibid.
vulnus perniciosum . 97. ulcerum nota . ibid.
in Intestinis ulcerum species . 114.
Intestini tunica interior interdum exit . ibid.
Intestinum inferius solum tunica una privari potest . 155.
Intestini inferioris ulcera cur salubriora . 118.
ab Intestinis sanguinis profluvium quando mortiferum . 118.
in Intestinis grummi sunt perniciosi . ibid.
ab Intestinis sanguis erupturi notæ . ibid. profluvio sanguis cito
occurrendum . ibid.
Intestinorum per suscipientium notæ . levitas , vide Levitas
intestinorum .
Inunctiones irrigationibus præstant . 156.
Inusitatum magis lædit . 128.
Ionthi à latinis Vari appellati . 127.
Ira ferarum quomodo sedatur . 141.
Isthias . 124. Ischiadis initium . 125. Ischuria . 105.
Irrion , 225. Juvenibus laboriosis ocium inimicum . 84.

L Abiorum contentio . 67.

L Labores capiti obsunt . 225.

Lactes , 33. Lactuca inter cruda olera optima . 221.

Lac

Lac. 153. asinae quale. 195. ardori venæ cavæ, & arteriæ competit. 204, & caesus caput dolore vexant;	220.
Lactis vires.	239.
Lacte vescentes nationes frumentum non edunt.	240.
Laconicus canis ex vulpe, & cane natus.	245.
Laserpitij lachrymæ vires, 164. lachryma tetanicis quomodo danda.	ibid.
Lavationis frigida utilitates. 225. calidæ notæ.	ibid.
Lævitas intestinorum à cicatrice. 119. intestinorum à debili ca- lore. 120. intestinorum à malo habitu, & hydrope.	ibid.
Lævitatem intestinorum quando vomitus solvit.	120.
Lentis vires.	220.
Leo Morbus.	131.
Leonis adeps.	240.
Lepores concocti faciles.	231.
Lethargus, vide Veternus.	
Lienis rarus. & sensu carens in sanitate quoque est. 83. natu- ra dissolubilis est. 83. morbi quas ætates vexent. 85. vitiis causæ externæ. ibid. quando purulentus fit. 83. purulentus tactui cedit. ibid. suppurantis signa. ibid. absces- sus oriens cur interdum latet ibi abscessus extracti. notæ. ibid. integræ partes interdum excretæ. ibi. plerumq; lapideam du- ritiam patitur. 82. Scirrhus sanatu difficilis. 82. Scirrum sequentes morbi insanabiles. ibid. Scirrhus incipiens quomo- do tollendus. ibi. scirrho quando exterius adhibenda. ibi. scirrho glâs unguentaria prodest.	ibid.
Zienc, & iccore sanguis quo propelint.	23.
Lienem juvantia.	143.
Lienosi quales evadant. 83 quomodo percunt.	ibid.
Lieni inflammato eadem conveniunt quæ, & jecori. 203. scir- rhus familiaris est.	82.
Lientertia. 11. vide Lævitas intestinorum.	ibid.
Limnæstis, Adarce. 156. 194. Lingua quid sit.	67.
Lingua convulsio.	67.
Liquamen bonum stomacho, alio capiti.	225.
Liquamen ex aceto, & cumino epileptico bonum.	230.
Lipothemia, Deliquium animæ. 63. Lobi.	220.

Lorum. 11.

Lotium biliosum est.

149.

Lotij veteris facultates.

209.

M Adefactio tendonibus ac nervis inimica.

142.

Malabathrus arbor indica.

210.

Malua

240.

Malus semen melancholiz utile.

235.

Malus habitus quid. 89. habitus ab omnibus morbis ema-

nat. ibi. habitus interdum per se fit. ibi. habitus omnium

est in deterius conuersio. ibi. habitus quas ætate vexet. 91

habitus quo tempore anni fit. ibidem

Malum habitum sequentes morbi insanabiles.

89.

abituum qui morbi sequuntur.

91.

Mali habitus symptomata. 89.

habitus causæ.

ibid.

habitus futuri signa. ibi.

habitus præsentis signa. 90.

Mandragora, & alcericus amentiam pariunt.

58.

Maris salsugo ulcera iterna siccant.

237.

Marmotata, Aurium sordes.

86.

Marrubii vires.

239.

Marrubium podagricis utile.

242.

Martis. 86.

Mastiche

152.

Maxilla valde hiantibus interdum iuxatur.

67.

Medicorum error. 113. quorundam error. 158. 231. et.

ror in curandam angina. 167. error in pleuritide. 176.

Medicus quæ præstare potest.

235.

Medico inveni cõsiliũ. 211. quam liceat sopire ægrotũ. 199.

Medicatio nonnullis nocet, resectio virium sanat.

235.

Mel quid in cataplasmate pro sit, quid solum.

144.

Melancholia quid sit. 55. furoris initium atq; partes.

ibid.

quo differt à furore.

ibid.

Melancholicorum variz species. ibid. altera species.

ibid.

Melancholicos cur flatuosos antiqui appellabant.

ibid.

Melancholia quomodo nascitur. ibid. quibus membris legis

55.

Melancholici qui fiant furiosi.

56.

Melancholiz causa. ibid. & furori qui sexus, quæ ætates, quæ

anni tempora magis subiciantur. 56. indicia ibid. & fu-

roris percipua sedes.

69.

Melan-

- Melancholia prima ac maxima causa in capite . 233. quos facile corripit . 59. ex quibus humoribus . 232. quando insanabilis . 234. quando vehementiora medicamenta requirit . 233. parvis medicamentis non cedit . 234.
- Melancholiæ , & furoris cum phlegmone viscerum notæ . 61. aliter . ibid.
- Melancholicis carnes sunt siccae ac densæ . 235. propria est corpulentia . 61. quando , & quæ vena secanda . 232. quantum sanguinis mittendum . ibid. veratrum , & qua ratione dandū . 234. utiles aque sponse calidæ . 236. incunctio , & frictio qualis convenit . ibid. apponenda exterius . 237.
- Melancholicorum sensus vitiantur . 233. cibi , & potionis qualitates . 236.
- Melancholiam sequentes morbi insanabiles . 234.
- Melancholicus à purgatione quomodo habendus . 232.
- Melancholicæ cucurbitula quando , & ubi applicanda . 233.
- Melancholici stomacho præcipue succurrendum . 233. ne cibum evomant quomodo succurrendum . 236.
- Melancholiæ utile malvæ semen . 235. humectatio predest . 236.
- Melancholicos valde juvat carniū raritas ac mollicies , 36. ecclēgia . 237.
- ma . 27.
- Membranæ succingentis sanguinem mittentis notæ . 27.
- Membrana succingens cur tantum puris contineat . 71.
- Mente vires , 220. Metaphrenon . 7.
- Mictus sanguinis . 102.
- Mictus sanguis per dioci symptomata . ibid.
- Mictu sanguinis confusio cessante quæ sequantur . 103.
- Mictus sanguis disruptis renibus . ibid.
- Mictui sanguinis quamprimum succurrendum . 207.
- Mictum sanguinis suppressoria . ibid.
- ex Milio cataplasma . 144.
- in Morbis acutis regula . 146.
- Morbis longis dilatio medellæ nocet . 214.
- Morietum . 214.
- Moris periculo imminenti omnia vel immitia danda . 187.
- Morus , & vigilia discutiant . 150.
- Mulieres humidæ , & frigidæ sunt . 76. non facile , sed valde acerbe

acerbe furunt :	59.
Muliebris fluxus qui cui ætati magis nocet ,	122.
Muliebris gonorrhœa quæ , & unde .	ibid.
Mulsa à biliosis facile concoquitur .	140.
Mullæ vires . 144. Mydriasis . 65. Myrtoton . 114.	

N Aribus acria quando infundenda .	216.
Naturæ robustæ potentia .	30.
Natura quando alimenta distribuat .	89.
Naturam copiosum , & subitum vitiat .	189.
Naturæ iisdem circuitibus judicant , quibus morbi interimunt .	
190. salutare materiæ recursus .	222.
Natura statis temporibus omnia molitur .	232.
Naturæ potentia sanitatem , debilitas egritudinem perit ,	256.
Necrosis .	44.
Nervorum capitis progressus , & situs . 64. è capite fluentium	
natura . ibid. in musculis natura .	ibid.
Nervi ex capite oriuntur .	151.

O Chri .	220.
Ocium inimicum juvenibus laboriosis .	84.
Ocium est nebula sensuum	236.
Oleum obtunde acria .	152.
rutaceum intestinis peripitium . 199. sicyonium .	217.
Olea quomodo spissanda .	156.
Opisthotonus . 5. signa , 7. Orgyia .	130.
Oris uiculus depascens . 13. ventriculi , remedia ,	148.
ab Ore sanguis exit duobus modis ,	21.
ab Ore sanguis fluentis signa .	ibi.
Ordei cremor . 140. cremoris facultates .	271.
Ordei grana quando , & quomodo pleuritico danda .	172.
Orthopnœa , 75. Oryzæ natura pleuritici inimica ,	170.
Os pectoris , Sternon .	71.
Ossa maximum dolorem afferunt ipsa non dolentia .	100.
Ossa cur non dolent . 125. Ouilla caro qualis .	221.
Oua quando , & quomodo pleuriticiis danda .	133.
proxime è gallina edita , & adhuc calētia pleuritico utilia . ibi.	

Oua

I N D E X

267

Oua ex animalibus nuper ædita absqua igne optima.	238.
Oxymel quando pleuriticis dandum.	176.
<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> P Alato exeuntis sanguinis notæ. 22. </div>	
Palpebrarum palpitatio.	67.
Palpatio aurium temporumque quantum valeat.	142.
Panis pleuritico quo modo præbendus.	172.
Pantheræ adeps.	245.
Papaver quo modo somniferum.	142.
Papaveris lacryma quando utendum.	ibid.
ex Papavere medicamen.	176.
Paraplegia apud Hippocratem,	ibid.
Paraplegiæ species,	65.
Paraplegia?	63.
Paralysis in membris quomodo fit,	ibid.
signa.	66.
potissima causa.	ibid.
quibus ætatibus, quo anni tempore magis noceat,	ibid.
quos habitus corporis magis corripiat.	ibid.
ab iciso nervo in-	ibid.
sanabilis.	ibid.
Paralyfi sanandæ indolentis prodest.	ibid.
Paresis.	63.
Paresis causæ.	65.
Pectoris sanguinem fundentis indicia.	27.
os, Sternal.	71.
Pectori æstuantia convenientia auxilia.	146.
Pedum manuumque natura similis.	126.
Pedes suum concoctu faciles.	231.
Pepones frigidi, & humidi.	ibid.
Perineus.	211.
Peripneumonia Pulmonia, vide Pulmonia.	19.
Peritonæum.	82.
Peritonæi tumor qualis,	79.
Peristrophus.	126.
Phagedæna.	122.
Phrenitis ubi plerunque fit.	60.
Phreniticorum febres quales.	140.
Phrenitis facile in syncopam mutatur.	139.
Phrenitici ex nervis laborant.	137.
acute audiunt.	137.
parum	bibunt.
conclave quale esse debet.	137.
cubile, & lectus	quales esse debent.
138.	in tenebris ne an in luce habendi
sint.	ibid.
Phreniticis cibis quales quando,	& quanti sint exhibendi.
ibid.	cur cibi humidi maxime prolant.
140.	olera conveniunt.
ibid.	qui fructus conveniant,
141.	quando cibus subrahendos vel
	augendus

- augendus . ibid. quam vinum convenit . 146. quando , & q;
 vena secanda . 139. non multum sanguinis detrahendum . ibi.
 quando , & quomodo secanda est vena . 140. conducit lotij ex-
 cretio . ibid. consuetudo crinium quando , & quanta conveniat . 145
 capitis irrigationes . 141. caput quando lavandum . ibid. quā-
 do somnus alliciendus , & quomodo . 142.
 Phreniticorum capitis irrigandi tempora . 142.
 Phthoe . 68. Phthoes signa . ibid.
 Phthoæ autumno abundant . 17.
 Phthisis . 68. sine ulcere pulmonis . 69. cui ætati plus
 minuiva noceat . 70. lenibus lætalis 27.
 Phthisicis alium perturbari lætale est . 70. oleum cum aceto pro-
 dest . 217.
 Phthisi expositi corporis habitus . 70.
 Phthisim quæ regio ferat . ibid.
 Phthisicorum varia edulia . 238.
 Picerium . 176. Pictura parietum mentem turbat . 138.
 Piper , & ei similia pleuriticis prosunt . 173.
 Pisces saxatiles aliis præstantiores . 142. alios alia regio fert . 143.
 pleuriticis utiles . 173.
 Pituitæ vomitus unde . 122.
 Pituitam per os educentia . 217.
 Plantaginis succus qualis . 188.
 Pleccas . 47. Pleuritis . 15.
 Pleuritis , lateris vel costarum morbus latinis . 15.
 Pleuriticus in latus affectum facilius jacet . ibid.
 Pleuritidis notæ . ibid. accidentia . ibid.
 Pleuritidis signa salubria . 26.
 Pleuritidis pessimum signum . 15.
 Pleuritis quomodo soluitur . 16. quando plerunque sanatur . 17.
 quando terminatur . 15. nonnullis erupit . 170. quam in
 purulentiam vertitur . 15. pulmonæ succedens minus ma-
 la . 172. quo anni tempore plus abundat . 16. cui sit ætati
 infestior . 17. in pueros nec frequens nec periculosa . ibid.
 Pleuritidis mutatio . 15. in purulentiam vergentis signa . 17. 174
 Pleuritida cur senes evadant . 17.
 Pleuritidi protinus succurrendum . 170.
 Pleuriticis

- Pleuriticis quam, & quæ vena secanda, ibid. quantum sanguinis mittendum. 171.
- Pleuritico sanguis quando mittendus, ibid. prisana quomodo paranda, ibid. helica quomodo danda, 172. panis quomodo prebendus, 173. ordei grana quando, & quomodo danda, ibid. ova proximè è gallina edita, & adhuc calentia utilia, ibid. cata-
plasmata quomodo applicanda, & alia fomenta, 174. cucur-
bitula quando, & quomodo admovenda, ibid.
- Pleuriticus quomodo perungendus, & irrigandus, 171.
- Pleuriticorum Cibi quales, ibid.
- Pleuritidi oryza natura inimica, 172.
- Pleuriticis ova quando, & quomodo danda, 173. piper, & ei si-
milis profunt, 173. quæ carnes apponendæ, ibid. pisces uti-
les, ibid. fructus q; & quando dandi, ibid.
- Pleuritici lateri dolenti quæ, & quando imponenda, 174. in pu-
rulentiam vergentis notæ, & quæ tunc imponenda, ibid.
- Pleuritici cucurbitula valde utilis, ibid. quid post scarificationes
adhibendum, ibid. eclegma utile, 176. oxymel quando dan-
dum, ibid.
- Pleuriticorum clysteres quales, 174.
- Pleuritico quæ assiduè devoranda, ibid. globuli sub lingua tenen-
di, ibid. quo tempore danda medicamina, 176.
- Pleuritidi diuturnæ medicamen conveniens, 176. non veræ aquæ
frigida prodesse valet, 177. veræ etiam frigida spiratio nocet, ibi.
- Pleuritis non vera, 177.
- Pleuritidis reliquæ cut maturæ tollendæ, ibid.
- Podagra, 124.
- Podagræ mutatio, 125. permutatio, 128.
- Podagra sæpe chiragram mutatur, 126. raro continua, 128.
- quibus magis accidat, ibid. cui ætati magis intesta, ibid.
- Podagricus in olympicis victor, ibid.
- Podagræ symptomata, ibid.
- Podagricorum mores, ibid.
- Podagricis veratrum quando utile, 242. martubium utile, ibid.
- Podagræ quinquefolium bonum, ibid. conferunt mala citria, ibi.
- Podagricos non idem semper juvat, ibid. capræ remedium, ibid.
- Præcordius utilia, 142.
- Principio

- Principiorum vitiiis omnia consentiunt. 5.
 Proboscis unde dicta. 130.
 Pruna damascena. 133. Psoæ. 105.
 Prissana quomodo pleuritidis paranda. 171. quibus condienda. 240.
 226. cremor coctilis, & tenuis materiæ. ibid.
 Prissanam licet in alicam permutare. 17.
 Puerorum natura. 13. corpora qualia. 17.
 Pueris ventris effluvium cur assiduum. 112. vomitus quomodo curandus. 159.
 Pullegii vires. 220.
 Pulmonis natura. 16. 74. 170.
 Pulmo dolore vacat. 171. cur dolore vacat. 72. semper ad se humores allicit. 179.
 ex Pulmone quomodo humor pellitur. 74.
 Pulmonis affecti notæ. 19. morbi pleuritidi succedentes insalubres. 171. sanguinem fundentis notæ. 26.
 Pulmoni mædfectio inimica. 180. qualia medicamenta conveniant. 179.
 Pulmonia. Peripneumonia. 19. malum peracutum, letale. 178. quotidie necat. 20. quando interficit. 74. iuvencibus exitialis. 21. salubris. 74. quæ in purulentiam vertit. ibid.
 Pulmonia in melius vergentis etis. 20. signa. ibid. sperta qualia 75. mira proprietates. ibid. pleuritidis succedens minus mala. 171.
 Pulmonarium. 77. Pulmonarium quamdiu duret. ibid.
 Pulmonario qui sint. obnoxii. 78.
 Pulmonarii signa. ibid.
 Pulmonarium quomodo finit. ibid.
 Pulmonaria undiq; obsidenda impugnandaque. 129.
 Pulmonarios quam juvet venæ sectio. 127.
 Pulmonariis quæ vena secanda, & quantum sanguinis mittendum ibid. sedes quibus oblinenda. ibid. acres clysteres quando, & qui conveniunt. ibid. ubi cucurbitulæ affigendæ. quæ ore sumenda. ibid. quando somnifera danda. 177. membra laxanda, & sputo evocando studendum. ibid. pectori quæ imponenda. ibid. cibi quates dandi. ibid. potus qualis

INDEX 271

qualis, & quantus.	180.	flatus infesti.	ibid.
Pulmonario quibus extra ducendi humores, calor, & spiritus,	ib.		
Pupillæ amplificatio.	65.	phthisis.	ibid.
Purgatio stomacho ac viribus laboriosa.			233.
Pus bonum,	73.	malum.	ibid.
interum per quas vias eiecitur.	71.	per intestina quomodo	
educantur.			240.
Puris multiplices differentię.	73.	exitus per vesicā securior.	29
Pure unde libet erupente cibi quales dandi.			240.
Purulenti.	70. 71.	Purulentię causę.	72. signa, ibid.
Purulentię salubris signa.	74.	Pyc.	70.
Purulentia in osse pectoris qualis,			74.

Q	Vices exercitationibus succedat.	225.
	Quinquefolium podagrę bonum.	242.

R	Abiosi canis potentia.	92
	Radices etiam elixę pravę sunt.	224.
	Rarum cur bene sentit.	125.
	Rarefactioni, & divisioni venarum adstrictio medetur.	181.
	Rarefactionis venarum remedia.	184.
	Regula in morbis acutis.	139.
	in mittendo sanguine.	156.
	Remedia morbis majora esse debent.	243.
	Res quando in contrarium mutantur.	30.
	Renum descriptio.	100.
	ventres quales.	ibid.
	natura.	207
	actio quę.	41.
	actionem quę impediunt.	ibid.
	qui morbi	
	quo anni tempore.	103.
	longi morbi.	100.
	profluvium san-	
	guinem quando mortiferum.	42.
	ulcerum signa.	103.
	ul-	
	cera ægre sanabilia.	100.
	ulcera vix sanabilia quę.	103.
	in-	
	flammatio, & jecur inflammat.	205.
	inflammatione quę se-	
	quuntur.	ibid.
	calculi notę.	101.
	calculo, & inflammatio-	
	ni venę sectio quàm profit.	205.
	calculosis, & inflammatis	
	quę extra imponenda.	ibid.
	calculo, & phlegmonę quales	
	clysteres prosunt,	206.
	calculo, & phlegmone utriusque citan-	
	tra, & cibaria quę prosunt.	ibid.
	calculo, & phlegmonę la-	
	vatio, & insectiones utiles.	ibid.
	calculo agitatio corporis	
	prodest.	ibid.

Renes non multum periculis expositi . 41. morti inferendæ habiles . ibid. calculosos , & inflammatos cruditas lædit . 206.	
Renibus calculosis , & inflammatis quæ extra imponenda , lac utile . 205.	206.
Resolutis quam sit utile castoreum .	156.
Resolutorum omnium præcipuum remedium .	158.
Rheiradix . 185. Rheas . 144. 208. Rhyteon .	114.
Rutaceum oleum intestinis propitium .	199.

S Acrum dicitur omne magnum .	54.
Sacri ex alio medicamenti vires .	235.
Sal quomodo scarificato loco inspergendus .	175.
Sanguinis non jecur . 203. natura . 181. effusionis tres modi . 23.	
aliquo loco prius collecta effusio . 21. effusio quo tempore an- ni viget , & maxime lætalis est . 27. fluori terræ spens meden- tes . 185. sputum vel eruptio , Hæmorrhagia . 21. ab ore fluē- tis signa . ibid. è capite manantis notæ . ibid. è capite fluentis curatio . 22. è palato exeuntis notæ . ibid. sputum sistentia ore sumenda triplicia . 184. resectio , Anagoge . 21. resectionem semper comitantia . 27. resectio redire facile solet . 188. ab as- pera arteria exeuntis notæ . 27. quam effusionem gula patiatur . 25. à gula exeuntis signa , ibid. pulmone effusi notæ . 26. ex pulmone resectio omnium pessima cur minime hominem ter- reat . 27. è pectore prodeuntis notæ . 26. à membrana costas suc- cingentis . notæ . 27. à ventriculo exeuntis indicia . 26. pro- fluvia maxima jecur paritur . 36. è jecore profusio sisti non po- test . 80. ab inferioribus visceribus resectio mortifera . 22. re- sectioni cito succurrendum .	181.
Sanguis calidus est . 201. naturæ prædium . & alimentum . 232.	
& bilis melancholiæ alimentum . ibid. nimius quas noxas af- fert . 211. inde quaque fluat malum est . 181. in naribus fluens quomodo sistendus . 218. ab ore duobus modis exit . 21. à ve- na quo differt à sanguine ab arteria . 24. à jecore , & liene quo propellitur . 25. si a liene fertur , quæ vena secanda .	232.
Sanguine largius effuso natura cibi inopia debilitatur .	232.
Sanguini sistendo apti globuli sub lingua tenendi . 186. sistendo apti pastilli . ibid. resectioni cum febre quæ proficit .	ibid.

anguinem calor elicit . 177. *assuetudo* . 201. mittenti loco quæ
 imponenda . 128. *spuenti* quomodo gratifi.andum . 187.
spuentibus quæ medela præstantior . ibi. *expuenti* deligaturæ
 quales conueniant . 183. *spuentibus* epithema utilia . 184.
spuenti alimenta uaria cur danda , & quælia . 186. *spuenti*
 dura concoctu neganda . 186. *spuenti* cur nimium siccanti
 & crassantia vitanda . 188. *rejectanti* silentium , & animi
 oblectio prodest . 181. 286. *rejectanti* quando , &
 quæ vena secanda . 182. *rejectanti* qualis aer locus , decubi-
 tusque conueniat . 181. *rejectanti* quantus , & quomodo san-
 guis mittendus . 182. *rejectanti* emplastra quæ conueniant . 183.
rejectanti potus partissimus . 187. & spiritum crassantia . ibid.
 sanguinis rejectione suppressa quid agendum . ibid. erupturi ad in-
 testinis notæ . 117. profluvium ab intestinis quando mori ferū .
 118. ab intestinis profluvio cito occurrendum . 117. mictus .
 vide Mictus sanguinis . ibid. de vesica profluvium . 105. in ve-
 fica congelati signum 102. missio ulque ad defectum animæ do-
 lorem sedat . 198. missio , vide Sectio venæ , & Venæ sectio . ibi.
 satuari quibuslibet vel utilibus malum . 221.
 satyri Dionysio sacri . 47. 131.
 Satyriasis . 47. Satyriasis unde oritur . 211. facile nervos convellit .
 212. quomodo interdum soluitur . 48. septimo die hominem
 consumit . ibid. quibus anni temporibus , ætate , naturis ma-
 xime accidat . ibid. curatio . ibid. quæ quibus locis exterius ap-
 poni requirat . 211. inveterata qua methodo curanda . 212.
 Satyriasmum quæ comitentur . 211. mulieres pati nequeant . 48. ani-
 mæ deliquium levat . 211. quales clyst. res levent . 212. cucurbi-
 tularum ubi positarum juvent . ibid.
 Satyriasi quæ accidant . 47. qualis corporis purgatio competit . 211.
 utilia cataplasmata , & alia exterius applicanda . ibid. hirudines
 quomodo profunt . 212. quales cibi utiles . 213.
 Scarificato loco sal quomodo inspergendus . 174.
 Scarificatio minus vires lædit . 189.
 Scrotoma . 52. Scirrus . 79.
 Scirrus jecoris hydropem creat . 80. lienis , vide Zicnis . ibid.
 Scirrh. inflammationibus succedunt . 241.
 Sectio vene quibus vitis competit . 139.

in Sectione venæ regula,	154.
Seminis seu genituræ facultates . 107. vitalis facultates . ibid. pro-	
fluvii causæ ibid. profluvium in mulieribus quale . ibid. proflu-	
uii symptomata . ibid. profluvium cur paralyfim affert . ibid.	
profluvium satyriasi succedit .	108.
Senectus frigida .	96.
Senectas frigida , & humida .	6.
Senectæ delirium unde fit .	58.
Senectæ vitium .	110.
Sensuum caligo est somni principium .	142.
Sensuum nebula ocium est ,	230.
Sepjæ atramentum .	33.
Sicyonium oleum .	217.
Simia homini mire prodest .	246.
Sinapis vires .	152. 202.
ante Sinistram , & dextram corporis partem differentia .	63.
Sisaram . 221. Sordida cuta mordacia .	240.
Somni principium sensuū caligo est . 142. mediocris utilitas . 224.	
Somnus multus refrigerat , resoluit , stupetacitque nervos .	48.
multus crassum facit .	230.
Somnum invitantia . 142. invitant cuique usitata .	ibid.
Somniferum quomodo papaver .	ibi.
Spirandi iactium in pectore . 10. principium cor .	19. 76.
Spirationis instrumenta .	19.
Sputum sanguinis vel eruptio , Hæmorthagia .	21.
Sputum citania . 175. Sternutatoria .	151.
Sternutatoria quæ .	217.
Sternon , os pectoris .	71.
Stomachi vires . 108. munera . 239. delectationem quæ sequatur .	
108. læsi notæ . 29. ægri varia symptomata , . 108. morborum	
causæ . 109. pure occupati notæ .	239.
Stomachici nonnunquam melancholici fiunt .	109.
Stomachus jejunos atra bile vexat . 108. cordi noxas impertit . 29.	
si male devoret , æger morbo fameque contumitur . 239. ante	
violentia vomitoria exercendus est . 224. atra bile vexatus quomodo	
purgandos .	222.
Stomacho laborant literarum studiosi . 110. cor contiguum quos	
morbos	

motbos exciter . 109. ac viribus laboriola est purgatio .	232.
pus suscipienti quomodo succurrendum .	239.
vendum in omnibus puris effluviis .	240.
Storyne . 117. Strangulatum auget deliquium animi .	158.
Stratum durum nervis ingratum .	138.
Strophus . 113. Sudorem sistens epithema .	ibid.
Succingens membrana cur tantum puris contineat . vide membra .	71.
na .	143.
Sudori sistendo varia remedia .	74.
Suppurationem quæ partes ægre admittunt .	ibid.
Suppuratio in quibus membris mortifera .	8.
Suum pedes concoctu faciles . 230. Synanche . Angina .	28.
Syncopa . 28. quid est . 108. cordis , & vitæ ægritudo ē . 28. quā-	
do advenit . 190 omnia præsens non facile tollitur . futura ar-	
cenda . aut incipiens repellenda . 189. vexatis plusquam aliis .	192.
gratificandum .	28.
in Syncopam versi causi symptomata .	189.
Syncopam futuram perspicere bonum est .	
Syncopæ causa . 29. causa causus febris . 29 initium febris ardēs .	
188. notæ . 29. potus , & cibus quales . 191. inedia , & fames	
inimica .	ibid.
Syncretici , Colliquati .	82.
Syria Icoele quibus morbis subiecta .	14.
Syriaca , & Aegyptia ulcera .	ibid.
T Abidos facit ægritudo longa .	84.
Temperantiæ utilitas .	78.
Tergentia corpus .	245.
Terræ species fluori sanguinis medentes .	105.
Tetanus . 5. nervorum lates . 28. ad syncopam vergit . 161 ;	
quas partes corporis maximè ledat . ibid. à vulnere letalis . 162.	
Tetani signa 7. fomenta . 162. caput quomodo fovendū . ibi.	
Tetani patientis cubiculū quale . 161. patientis lectus qualis . ibi.	
Tetano lecto venæ quomodo adhibenda . ibid. inedia non conve-	
nit . ibid. cibi convenientes . ibid. vexati corpus quibus inun-	
gendum , & oblinendum .	162.
Tetanicorum capitis epipalmata qualia ,	ibid.

- Tetanici cucurbitula ubi, & quomodo affigenda. ibid. castoreum
salutare. 163, laetipitii lachryma quomodo danda i 164.
in Tetano quando utendum castoreo. 163.
Tetanici anus, & vesica quibus illinenda. 164.
Tetanico per clysterem quod purgatorium infundendum. ibid.
Tetani à vulnere curatio. 163. ulceri. cataplasmata qualia. ibid.
Theriaca elephanticis omnium remedium utilissima. 241.
Thymelæa. 165. Thynesium. 33.
Thymi coma attam bilem educit. 233.
Tofi in articulis. 127. Tonus. 5.
Tonsillas lædentia. 13.
Tonsillarum ulcera benigna. 12, ulcera pestifera. ibid. mor-
bi cur pueros vexent. 13. vitia quam quellas tentat. 14. vitia
quibus regionibus abundant. ibid. morbos comitantia. ibid.

V Ari à græcis Ionchi appellati. 127.
Vasculorum erosionis rupturæ, & rarefactionis curatio quo
differt 23.

Venenum in corporibus nostris. 9.

Venarum radicatio jecur. 56, cubiti quorundam declaratio. 182.
rarefactioni, & divisioni adstrictio medetur, 184. rarefactionis
remedia. 185. erosioni congelatio sanguinis, & caloris succur-
rit. ibid. erosionibus quæ applicanda. ibid. vulnere remedia.
ibid.

Venæ cavæ radicatio jecur. 203. 8. cavæ situs, & partes. 37.
causæ inflammatio. 38. cavæ inflammata signa. 38, cavæ, &
arteriæ innanitio non facile defectum animi tollit. 203. cavæ.
& arteriæ ardor, vide Ardor. ibid. cubiti cavæ utilitas. 182.
ad lienem pertinens. ibid. somniferæ carotides. 41. sectio
quibus vitijs convenit. 140. vide Sectio. vide Sanguinis
missio.

Venus capitis ac nervis inimica. 221 epilepsiæ similitudi-
nem adducit. 231.

Veratri albi facultates. 243. exhibendi varij modi. 224.

Veratrum album igni simile. 243. nigrum quomodo exhi-
bendum. 232.

Ventriculus concoctioni destinatus. 111.

Ventri-

- Ventriculi concoctionis imperfectæ signa. 112. sanguinem effundentis signa. 25. inflammationi succurrentia. 143. ibid.
- Ventriculum tumidum curantia. 148. oris Ventriculi remedia. 148. Vertigo. 52. 128.
- Vertiginosis notæ. ibid. causæ. ibid. varix causæ. 221. causæ alimentum est sanguinis, & ventriculus. 222. à cephalæa qualis curatio. 221. ab humorum retentione curatio. 202.
- Vertigine quando sectio venæ, quando cucurbitula subvenit 222.
- Vertiginosis quæ venæ, quæ arteriæ secandæ. 223.
- Vertiginoso cucurbitula ubi ponenda. ibid. capiti omnia adhibenda quæ, & cephalææ. 222. quomodo caput, & manus exercendæ, & fricandæ. 224. prodest saltus, & cursus. ibid. qualis capitis lavatio prodest. 225.
- Vertigini prodest cyclamini succus, & anagalidis in nares infusus. 222. quam noceat somnus immodicus. ibid. vigilia quæ noxia 223.
- Vertiginis accessionibus quomodo succurrendum. 222. accessionem discutientes herbe. ibid.
- Vertiginosi quando, & quibus vomitibus uti debent. ibid.
- Vertiginem levat alui lenitas. 224.
- Vertiginosis frictiones, & ambulationes quales conveniant. ibid.
- Vertiginosus qualis gestatio juvet. ibid.
- Vertiginosis pilæ ludus detrimento est. ibid.
- Vertiginosus quiescat ab audiendo, & loquendo. 225.
- Vertiginosi quibus locis ambulare debent. ibid.
- Vertiginosus ante coenam lavetur. ibid.
- Vertiginosis potus, & cibus qualis. ibid. ova qualia conveniant. ibid. coena qualis. ibid. quæ carnes sumendæ. 222. secundæ mensæ quales. 226. à coena quæ facienda. 222.
- Vertiginem affert inspectus aquæ fluxus. 229. & epilepsiam circumvolutione accersit. ibid.
- Vertex capitis evacuationi commodum. 130.
- Vesica, & anus inter se coherent mutuoque afficiuntur. 104.
- Vesicæ locus. 42. munus. 14. natura. 42. 105. vitiiis purissima. 44. vitia quo tempore quavæ ætate vigent. 44. acuti morbi qui accidunt. 106. acutorum morborum notæ. 43. dolor acutior, & mors celerrima sequitur. 106. ecclesiæ nis frequens causa. 42.

- Vesicam lædentes causæ uenenosæ . 43. morbi omnes difficiles . 44.**
**Vesica morbi laborantium miseria . 106. sævos dolores patitur . 42. omni corpori dolorem impertit . ibid. occlusa quæ mala in-
 ferat . ibid. qualem sanguinem effundit . 43.**
de Vesica sanguinis profluvium . 105.
**Vesica cur non valde refrigeranda . 207. laborante quæ pars cor-
 poris scesanda . ibid. laborans quibus irriganda . ibid.**
**Vesicæ sanguinem profluvium raro mortiferum . 43. grummi , &
 phlegmonæ exitiales . 44. grummi quæ sequuntur , 105. u-
 rinariæ patetis . 206. resolutio . 158. ulcerum signa . 106. vul-
 nus lacerat . 106. calculi , vide Calculi . ibid. pus suscipientis
 notæ . 239. ægræ quam medicamina . potanda . 207. laborā-
 ti cicadæ utiles . ibid. laboranti in sessiones quam utiles 208. la-
 boranti quales cibi conveniant . 207. grummi quibus dissolu-
 di . ibid. inflammationi specillo uti non prodest . 208. resolu-
 te curatio . 158. pus suscipienti quomodo succurrendum . 240.**
Veterno simile est catochus . 253.
Veternus flaribus abundat . 150.
**Veternosorum excitantia . 148. cibi . ibid. capitis irrigationes .
 148. inunctiones . ibid. apophlegmatismi . 152.**
**Veternus phrenitidi succedens quomodo curandus . 148. per se
 incipiens quomodo tollendus . ibid. quomodo habendus . ibid.**
**Veterno quando , & qualis lectio venæ quando , & qualis purga-
 tio conveniat . 148.**
Veternoso inedia , & cibi multitudo nocet . ibid.
Veterni illitiones . ibid.
Veterni fomenta . ibid.
Veternosis quale sit imum intestinum . 248.
**Veternosis quando cucurbitula applicanda , & ubi : 149. con-
 venientes potiones , 150. utilia odoramenta . 151. pedes , &
 genua quibus illinenda . ibid. conveniens cataplasma . 152. ca-
 put cur radendum , 153. quando lavatio proderit . ibid. quan-
 do prodest . lenis corporis agitatio . ibid. urtica utilis . 151.**
Victimæ cacochymæ carnes habent graulinolas . 133.
**Vigilia ad exterius movet ac dissipat . 53. & motus discutunt 139.
 tamen cit . 61.**

- Vini epoti facultates. 147. potus quorum auctor. 213. potio cau-
lo vexatis quando obest quando prodest. 190.
- Vinum solum refrigeratos restituit. 193. sine cibo sumptum lædit
mentem. ibid. absinthite elephanticis bonum. 135.
- Viperæ remedium quomodo inuentum. 246.
- Viperatum carne squomodo elephanticis parandæ. 244.
- Visio alijs sensibus fortior est. 68.
- Vitæ principium cor. 19. 109.
- Vita quorum non possit esse longior. 318
- Viunt ob quæ præcipue animalia. 19. Viucra. 72.
- Vleus Aegyptia, & Syriaca. 14. intestinorum, uide intesti-
norum renum, uide Rentes. uellicæ, uide Vesica.
- Volatiliū carnes natura leues. 230.
- Voluulus, Ileus. 33. quas ætates plus minusue lædit. 34.
quo tempore anni plus minusue intestat ibi. in colo car minus
periculosus. 35. celerrime ac foedissime necat. 198.
- Volvuli causæ. 33. mediocris signa 34. maximi signa ibid. in colo
intestino signa. 35.
- Volvulo præsentissima remedia adhibenda 298. quando missio sã-
guinis larga conveniat. ibid. quando vomitus convenit. 299.
conuenientes clysteres. ibid.
- Volvulosis quæ anno adhibenda. ibid.
- Volvuloso quando non secanda vena. ibid. quæ exterius ventri ad-
hibenda ibid. cucurbitulæ ubi apponendæ. ibid. quæ bibenda
medicamenta. 100. cibi alium lenientes dandi. ibid. jura sub-
ducantia conveniunt. ibid. vinum quando prodest. ibid.
- Vox mediocriter acuta capiti prodest. 124.
- Vocem acutam edere quàm noceat capiti. ibid.
- Vrina interclusa quæ mala interat 42. interclusa qui pereant, quæ
liberentur. 42. Urinæ canales. 161. 202.
- Vretres, Urinæ ductus. 43.
- Vrethra. 102. Uræ adeps. 245.
- Vrtica esculenta est. 231. veterinos utilis. 155.
- Vteri functiones 120. tunica. 123. membrang. ibid. tunica cur
exit. ibid. osculum quomodo procidit, & reddit. 124. morbi
longi. 120. fluoris differentia secundum materias. 121. fuoris
differentia secundum circuitus. ibid. profluvii signa. ibid. pro-
fluvium

fluvium quod pessimum . ibid. profluvium quod minime malum .
122. ulcera . ibid. cancer . 123.

Vva .

11. 167.

Vvę , & columnę celerrime succurrendam . 168. & columnę ve-
nę sectio qualis convenit . ibid. & columnę convenientes clyste-
res . ibid. & columnę convenientes ligature . ibid. & columnę
quando , & ubi cucurbitula conveniat . ibid. & columnę adstrin-
gentia quę convenient . ibid. ulceratę quę adhibenda . 169.

Vulpanser avis species .

245a

Vulturis cerebrum .

225.

Vulva veluti in animali quoddam animal . 44. quibus delectetur ur,
& contristetur . 44. suapte natura superfluitat . 45. superiora
petens quantum lædat . 44. sursum petens celerrime strangulat .
209. quomodo violentius depellenda . 10. infestante quibus ad
se redibit mulier . ibid. inflammata quę vena secanda . 209 in-
flammata quibus anus inungendus , & quibus clysteribus uten-
dam . 210.

Vulvę situs . 44. 209. natura . 209. mobilitas . 44. ascendens
causę , 45. strangulatus morbus similis . 44. strangulatus causę .
45. strangulatus quas ætates vexet . 45. strangulatus affectę post
mortem magis rubent . 46. exitus . 123. exitus causę . ibid. ex-
itus plerumque mortiferus unde . 123. morbi communes viris .
46. sanguinis profusio celeriter necat . 46. inflammatę quę ac-
cidant . 210. prodest ut menses ferantur . ibid. prodest hiera-
cum castoreo . ibid. sursum lapsa inferius quę apponenda . ibid.
detrahendę ubi cucurbitula defiganatur , ubi strangulatus levan-
do . ibid. strangulatum sedantia . 209. inflammatę strangu-
latus quę vena secta opituletur . 210.

